

Μαρκία Καρυνοῦτος ὁφθῆς Παννυτῆ Πουλί
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

Τ

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλα ἀπὸ κορίνθου, μήπω μὲν ἔωρακώς ἔρωμάου, ἀκούων δὲ πρὶ αὐτῶν, καὶ ἐπιποθῶν αὐτούς ἰδέσθαι, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίσιν αὐτῶν κατὰ γαλιλομνήμων ὁρῶν πονταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις, ἑαυτὸν προθέμενον ἔλθεῖν, διὰ ἃ μὲν εἰς αὐτοὺς πόθον καὶ ἴεως μὴ δεδιωθῆσθαι, Ἐλοιπὸν διδασκαλικῶν πλὴν ἐπιστολῶν ποιῆται, περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ πρῆστομῆ, ἔως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Χριστοῦ λέλυται τὸ πρῶτον πᾶσι τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἡ σκία τοῦ νόμου παρεῖλθε. πλὴν μὲν οὖν κλήσι μὲν ἐθνῶν, ἀκολουθῶν γεγενῆσθαι κατὰ σκηνάζα, ὕτως ἀποδείκνυσιν πᾶσιν ἀνθρώποις ἐμφανῶς εἶναι ἃ μὲν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτω τὴ φύσει, καὶ ἀπ' αὐτῆς τὴ φύσεως δυνάσθαι γινώσκω τὸν θεόν. διὸ Ἐϊώτως οὐκ ἴσθαι πρῶτον ἐλλίνας, ὡς τῶ μὲν θεοῦ φωνηθέντων αὐτοῖς ἐκ τῶ ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, πλὴν πρὶ αὐτῶ γινώσκω, καὶ φησὶ αὐτοῦ δυνάμεως αὐτοῦ, ἔν ᾧ καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πεποιήκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκέναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῆ κτίσι μᾶλλον, ἢ αὐτῶ λατρεύσαντας. Αἰτιῶται δὲ καὶ ἰουδαίου, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ φησὶ παραβάσεως τοῦ νόμου, ὅ μὲν ἀτιμάσκοντας, καὶ οὕτως ἀμφοτέρω τὰ μέγιστα, ἰουδαίους τὴ ἑλλίνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἐπὶ τῆ παρανομίᾳ, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπίσοις οἱ πάντες ὡς ὑπεύθωοι, τοῦ λυτρουμῶν δέονται. φησὶ δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης Ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλήσις γέγονε τῶ ἐθνῶν τὴ κλήσεως τῶ ἐθνῶν γενομένης, ὅτι ἀνάγκης πέπασται ἡ περῆστομῆ, καὶ ἡ ἐν τῶ νόμῳ σκία. ὅ γὰρ ἀβραάμ φησὶν, ὅτι ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸς φησὶ περῆστομῆς δίκαιωθῆναι, μετῶνομάσθαι μὲν ἀβραάμ, ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἐμελλεν εἶναι. κατὰ πλὴν ἔν τῆ ἀκροβυστία πίσι μ. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δίκαιωθῆναι Ἐπὶ πλὴν περῆστομῆ ἐν σαρκί, ἵνα σημεῖον ἦ τοῖς κατὰ σάρκα γενωμῶσις ὅτι αὐτοῦ. παύσασθαι ποτὲ πλὴν περῆστομῆ, ὅτι ἄ μ τὰ ἔθνη γήνηται τέκνα τοῦ ἀβραάμ, ἀβραάμ μὲν πολετεύεσθαι κατὰ πλὴν πίσι μ τῶ ἀβραάμ, ἐν ἡ δίκαιωθῆναι, ὅτε ἦ ἐν ἀκροβυστία. τούτων γὰρ χάρι μ καὶ μετῶνομάσθαι ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων, παύσασθαι τὸ σημαίνον μόνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀνασκάσουσι περῆτέμεναι, πανέτωσαμ Ἐπὶ τὸ ὄνομα τῶ ἀβραάμ, Ἐπὶ καλεῖσθαι ἀβραάμ. εἰ δὲ ἀβραάμ παρὰ θεοῦ ὠνομάσθαι, οὐδὲ περῆτέμεναι τὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ἡ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν παλῆται. καὶ γὰρ οὐ χρεῖα μ ἔχει τις λοιπὸν περῆτέμεναι, ἀκούμ μ τῆ πίσι μ τῶ ἀβραάμ, οὐδὲ φησὶ ἄλλης δὲ τῆς ἐν τῶ νόμῳ σκιάς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ πίσεως δικαιοῦνται τίς, κατὰ φησὶ καὶ ἀβραάμ.

ταῦτα

ταῦτα οὕτως κατασκιδνάσας, ἀποδείκνυσί πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γλύοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῶ
 ἰσραήλ, καὶ τοῖς ἔθνεσι, εἰ μὴ διαλυθῆ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδάμ, ἢ εἰς πάντας γενομένη,
 δι' ἄλλου δὲ μὴ δάσασθαι αὐτῶν ἐλαφθῆναι φησὶν, ἢ διὰ ΧΡΙΣΤΟΥ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δύ-
 νατ' ἡμῶν, ἄλλοι μὲν λῦσαι τὸ παράπτωμα, δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγο-
 νεμ. εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γλύκται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ ἴσος
 τῷ θεῷ, καὶ γλύκται ἄνθρωπος, ἵνα ἴσος προσενέγκας ὑπὲρ πάντων,
 τοὺς πάντας ἐλυθαρῶσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὡσαύτως δι' ἐνὸς
 ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸ κόσμον ἐσθλήθη, οὕτως καὶ
 δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γλύκται, καὶ λοιπὸν
 ὡς καλὸς οἰκονόμος, τὸν μὲν ἰσθλαίους πᾶσαμυθῆται. ὅτι οὐ
 πᾶσαμυθῆται γίνεσθε τοῦ νόμου, εἰ μὲν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ πιστεύσητε. τοῖς δὲ
 ἀπὸ πάντων ἔθνων παρεγγυᾶ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραήλ, ἀλλὰ γινώσκων
 ὅτι ὡς κλάδοι ἐπέκείνου, ὡς ἐπὶ τῶν ῥίζων ἐνεκεν τῆς ἰσθλας. μετὰ δὲ ταῦτα παρα-
 νετικὸς λόγος εἰς τὰ ἔθνη διδάσκει, τελασθῆναι ἐπιβολῶν.

ARGUMENTVM

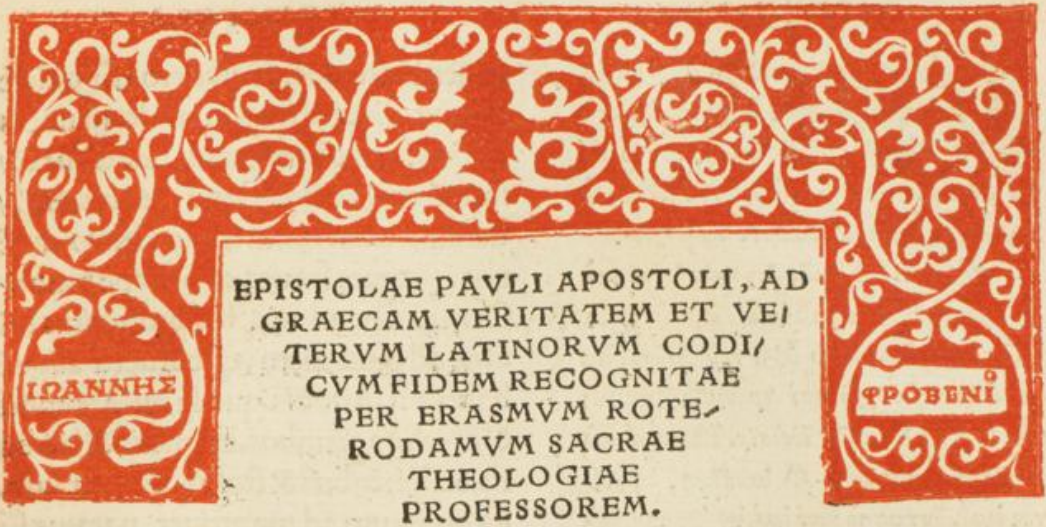
Omani sunt partis Italiae. Hi praeventi sunt a falsis apostolis, & sub
 nomine domini nostri Iesu Christi in legem & prophetas erant in-
 ducti. Hos reuocat apostolus ad ueram & euangelicam fidem, scri-
 bens eis a Corintho.

Ordo & nūm̄s Epistolā paulinā, cū figurā paginā.

1	Ep̄la ad Rhomanos	.1.	.411.
2	Ep̄la p̄ma ad Corinthios	.30.	.455.
3	Ep̄la sc̄da ad Corinthios	.17.	.483.
4	Ep̄la ad Galatas	.75.	.109.
5	Ep̄la ad Ephesios	.84.	.122.
6	Ep̄la ad philippenses	.95.	.135.
7	Ep̄la ad Colossenses	.102.	.142.
8	Ep̄la p̄ma ad Thessalonicenses	.109.	.151.
9	Ep̄la sc̄da ad Thessalonicenses	.116.	.159.
10	Ep̄la p̄ma ad Timotheū	.119.	.163.
11	Ep̄la sc̄da ad Timotheū	.127.	.173.
12	Ep̄la ad Titum.	.133.	.178.
13	Ep̄la ad philemonem	.136.	.183.
14	Ep̄la ad Hebræos	.139.	.184.

Pagina textus,

pagina annotationū,

EPISTOLAE PAULI APOSTOLI, AD
 GRAECAM VERITATEM ET VEI
 TERVM LATINORVM CODI/
 CVM FIDEM RECOGNITAE
 PER ERASMV M ROTE/
 RODAMVM SACRAE
 THEOLOGIAE
 PROFESSOREM.

ΙΩΑΝΝΗΣ

ΦΡΟΒΕΝΙ

ΠΑΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Η
 ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

EPISTOLA PAULI APOI
 STOLI AD ROMANOS.

ΑΥΛΟΣ δ' ἔχλος ΙΗ
 ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, κλη/
 τὸς ἀπόστολος, ἀφω/
 ρισμένος εἰς εὐαγγέλι
 ον θεῶ, ὁ προεπηγγεί/
 λατο διὰ τῶν προφη/
 τῶν αὐτῶ ἐν γραφαῖς ἀ/
 γίαις, περὶ τοῦ ἡοῦ αὐτῶ,

AVLVVS SERVVS
 Iesu Christi, uocat⁹
 ap^ls, segregatus in
 euāgelium dei, quod
 ante promiserat
 per pphetas suos,
 in scripturis sanctis

τῶ γεννηθῆναι ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, κατὰ σάρκα,
 τῶ ὀρίθεντος ἡοῦ δεῶ, ἐμ δ' ὡς ἀμύ, κατὰ πνεύ/
 μα ἀγίωσάνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, ΙΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ τῶ κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χά/
 ριν καὶ ἀποστολήν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν
 πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, ὑπερ τοῦ ὀνόματι τοῦ αὐτῶ,
 ἐν οἷς ἐσὲ καὶ ὑμεῖς, κλητὶ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
 πᾶσι τοῖς οἰσιν ἐν ρώμῃ, ἀγαπητοῖς δεῶ, κλη/
 τῶς ἀγίοις. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεῶ
 πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

de filio suo, q genit⁹ fuit ex femine Da
 uid, secūdū carnē, qui declarat⁹ fuit fili⁹
 dei, in potētia, secūdū spiritū sanctifica
 tiōis, ex eo q resurrexit a mortuis Iesus
 christus dñs noster, per quē accepim⁹
 gratiā & muneris ap^lici functionē, ut
 obediat fidei inter oēs gentes, sup ipsi
 us noie, quorū de numero estis & uos,
 uocati Iesu Christi, omnib⁹ qui Romae
 estis, dilectis dei, uocatis sāctis, Gratia
 uobis & pax a deo patre nostro, & dño
 Iesu Christo. Primū qdē gratias ago
 deo meo, p Iesum Christū, super oibus
 uobis, quod fides uestra annunciat in
 toto mundo. Testis enī meus est deus,
 cui seruiō in spiritu meo, in euāgelio fi
 lij sui, quod indefinenter mentionē ue
 stri facio, semp in orationibus meis de
 precans, si quo modo tandem aliquā/
 do, prosperū iter cōtingat uolente deo,
 a ut ueniā

411.
 457.
 483.
 509.
 522.
 535.
 542.
 551.
 559.
 563.
 573.
 578.
 583.
 584.
 590.

ἔλαι
 εὔτε

ἐλθῆναι πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς,
ἵνα τί μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματι-
κόν, εἰς ὃ σκετὴ δυνάμει ὑμᾶς, τοῦτο δὲ
ἐστὶ συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν
ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

οὐ δέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί,
ὅτι πολλὰ κίς προεδέμην ἐλθεῖν πρὸς
ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄξι τοῦ δεῦρο, ἵνα
καρπὸν τίνα ἔχω καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς
καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἔλληνσί τε καὶ
βαρβάρους, σοφοῖς τε ἁνοήτοις, ὀφθαλ-
μοῖς ἐμῖς. οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ, πρόθυμόν, καὶ
ὑμῖν τοῖς ἐν ἐρώσει εὐαγγελίσασθαι. οὐ
γὰρ ἐπαιχάζομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
Χριστοῦ. δυνάμεις γὰρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σω-
τηρίαν παντὶ τῶν πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶ-
τον καὶ ἔλληνι. Δίκαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν ἀνι-
πῶ ἀποκαλύπτεται, ἐκ πίστεως εἰς πίσιν.
καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως
ζήσεται.

Ἀπεκαλύπτει δὲ ὁργὴ θεοῦ ἀπὸ οὐρανῶν, ἐπὶ
πᾶσαν ἀσεβειάν, καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, ἣν
ἀκλήβηται ἐν ἀδικίᾳ κατέχοντων. διότι τὸ γνο-
σθῆναι τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, ὃ δὲ θεὸς
αὐτοῖς ἐφανερώσεται, τὰ δὲ ἀόρατα αὐτῶν, ἀπὸ κτί-
σεως κόσμου, τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθο-
ρᾶται, ἢ τε ἀίτιος αὐτῶν δυνάμεις καὶ θεό-
της, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογητούς,
διότι γινόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξα-
σαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν
φῆς διλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη
ἡ ἀσάνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι
σοφοί, ἐμωράθησαν, καὶ ἠλλαξάντων δό-
ξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ, ἐν ὁμοιωμάτι ἐικό-
νος φθαρέντων ἀνθρώπων, καὶ πεφθῶν καὶ τετρα-
πόδων ἢ ἐρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐ-
τοῖς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ἣν καρδιῶν αὐ-
τῶν, εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ
σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, οἳ τίνες μετήλ-
λαξαν

ut ueniā ad uos. Desydero em̄ uidere
uos, ut aliquod impertiar donū uobis
spirituale, ut cōfirmemini, hoc est ut cō-
munē capiā cōsolationē, per mutuā fi-
dem, uestram simul & meā. Nolo autē
uos ignorare fratres, quod sepe propo-
fuerā uenire ad uos, sed prohibitus fui
usq; ad hunc diem, quo fructū aliqūē
haberem in uobis quoq; quē admodū
& in reliqs gentibus. Et græcis & barba-
ris, & sapiētibus & stultis, debitor sum.
ita quantum ad me attinet, paratus sū
uobis quoq; qui Romæ estis euan-
gelizare. Non em̄ me pudet euange-
lij Christi. Potentia siquē est dei, ad sa-
lutē om̄i credēti, Iudæo primū simul &
græco. Iusticia em̄ dei manifestat̄ ex fi-
de i fidē. Sicuti scriptū est. Iust⁹ autē ex
fide uictur⁹ est. Manifestat̄ em̄ ira dei
de cœlo, aduersus oēm impietatē, & iniu-
sticiā hominū, q̄ ueritatē i iniusticia de-
tinēt, p̄pterea qđ de deo cognobile est,
id manifestū est in illis. Deus em̄ illis
manifestauit, siquidē quæ sunt inuisibi-
lia illi⁹, ex creatiōe mūdi, dū p̄ opera in-
telligūtur, p̄ uident̄, ipsa q; æterna eius
diuinitas, in hoc, ut sint inexcusabiles,
p̄pterea quod cū deū cognouerint, nō
ut deū glorificauerunt, neq; grati fue-
rūt, sed uanifac̄ti sunt in cogitatiōibus
suis, & obtenebratū est insciēs cor eorū.
Cū se crederēt esse sapiētes, stulti facti
sunt, & mutauerunt gloriā incorrupti-
bilis dei, in assimilatione imaginis cor-
ruptibilis hominis, & uolatiliū & qua-
drupedū & reptiliū. Quapropter tra-
didit illos deus in desyderijs cordiū su-
orū, in imunditiā, ut ignominia afficiāt
corpora sua, inter seipsos, qui cōmuta-
runt

& venerati sunt

λαβειν πλὴν ἀλήθειαν αὐτῶν ἐν τῷ φερόμενῳ, καὶ
 ἐσεβάσθησαν. Ἐλάτρωθησαν τῆς κτίσεως, πα
 ρὰ τὸν κτίσαντα, ὃς ὕψιμι εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 αἰῶνας, ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν
 αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἱ τε γὰρ
 θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν πλὴν φυσικῶν χη
 σιμ τῆς θηλείας, εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως
 τὴν καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες πλὴν φυσικῶν χη
 σιμ τῆς θηλείας, ἐξέκαυθησαν ἐν τῇ ὀρέ
 ρει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι
 πλὴν ἀχρημοσύνης κατεργαζόμενοι, ἢ πλὴν
 ἀντιμιθίας ἢ ἐδὲ τῆς πλάνης αὐτῶν, ὡς
 ἑαυτοὺς ἀπολαμβάνοντες. καὶ κα
 τὰ οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχοντες ὡς
 ἐπιγνώσαντες, ὅτι παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκι
 μον νοῦν, ποιῆσαι τὰ μὴ καθήκοντα, πε
 πληρωμένους πάσης ἀδίκειας, πορνείας, πο
 ρνείας, πλεονεξίας, κακίας, μεσοῦς φθόνου,
 φθόνου, ἐριδίας, δόλου, κακοηθείας, ψευδο
 καταλάλας, θεοσυγίας, ὑβρισεύσεως, ὑπερηφανείας,
 ἀλαζόνειας, ἐφθραγείας κακῶν, γυνεῖσι ἀπει
 θεῖς, ἀσωτέτους, ἀσωθέτους, ἀσώτους,
 ἀποπόνοους, ἀνελεήμονας. οἳ τινες τὸ δίκαιον
 ματῶν θεῶν ἐπιγινώσκοντες, ὅτι οἱ τὰ ρηθῆναι προέβου
 λοντες, ἀξιοὶ θανάτου εἰσιν, ὃν μόνον αὐτὰ ποιῶ
 σιν, ἀλλὰ καὶ ὡς σωθέντες ἵπτοι προέβου
 λοντες.

5 Διὸ ἀναπολόγητος εἶμι ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὁ
 κρίνω. ἐν ᾧ ἢ κρίνας ἢ ἕτερον, σεαυτὸν κα
 τακρίνας, τὰ ἢ αὐτὰ πράσας ὁ κρίνω. οἶδα
 μεν ὅτι τὸ κριμα τῷ θεῷ ὅτι κατὰ ἀλήθειαν
 ἐπὶ τοὺς τὰ ρηθῆναι προέβουλῶν. λογίζη δὲ
 τοῦτο ὁ ἄνθρωπος; ὁ κρίνω τοὺς τὰ τοιαῦτα
 πράσοντας, ἢ ποιοῦν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφύνη τὸ
 κριμα τῷ θεῷ; ἢ τῷ πλούτου τὸ χησότητος
 αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀνοχῆς, ἢ τῆς μακροθυμίας κα
 ταφροσύνης; ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χησὸν τῷ θεῷ
 εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ πλὴν σκληρό
 τητάσων, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, ἠκασυρί
 βως σεαυτῶ ὀργῶν, ὡς ἡμέρας ὀργῆς, ἢ ἀπο
 κάλυψωσ

rūt ueritatē eius in mendacijs & colue
 runt ea quæ condita sunt, supra eū qui
 condidit, qui est laudandus in sæcula
 amē. Propter hoc tradidit eos deus, in
 cupiditates ignominiosas. Nam & fœ
 minæ illoꝝ mutauerūt naturalē usum
 fœminæ, in eum qui est præter naturā.
 Sicutq; & masculi, relicto naturali usu
 fœminæ, exarserunt in appetentia sui,
 alius in alium, masculi in masculos fœ
 ditatē ppetrâtes, & pmiū qđ oportuit
 erroris sui, in seipos recipientes. Et quē
 admodū non pbauerunt, ut deum ha
 berēt in cognitione, ita tradidit eos de
 us in reprobam mentē, ut facerent quæ
 nō cōueniebat, repleti omni iniusticia,
 fornicatione, auaricia, malicia, pleni in
 uidiā, cede, cōtentione, dolo, malis præ
 diti moribus, susurrone, oblocutores,
 dei ofores, contumeliosi, elati, gloriosi,
 inuentores malorū, parentibus imori
 geri, expertes intelligentiæ, incōpositi,
 alieni a charitatis affectu, nescij fœde
 ris, imifericordes. Qui cū dei iusticiam
 nouerint, nēpe, quod ἢ qui talia faciūt,
 digni sint morte, non solū ea faciūt. ue
 rumetiam assentiuntur ἡς, qui faciunt.

uersutia

II

Quappter iexcusabilis es o hō, qđ
 es q iudicas. Nā in hoc qđ iudicas alte
 rū, teipm cōdenas. Scimus aut, q iudi
 ciū dei est secūdū ueritatē, aduersus e
 os q talia agūt. Cogitas aut hoc o hō,
 qui iudicas eos q talia faciūt, et facis ea
 dē, quod tu suffugies iudiciū dei? Aut
 diuitias bonitatis illi, & tolerantia, &
 lōganimitatis contēnis? Ignorās, q bo
 nitas dei ad pœnitētiā te inuitat? Sed
 iuxta duriciā tuam, & cor pœnitere ne
 sciū, colligis tibi ipsi irā i die iræ & reue
 a. ✱ ἢ latioris,

u uenial uos. Desiderat
 uos, admod imperia
 spiritus confirmant
 tunc in consolatione
 dem ueniam firmam
 uos in ueniam, quod
 fuerit ueniam uos, sed
 uis ad hanc diem, quo
 haberem in uobis quos
 & in religio genibus. Ex
 ris, & sapientibus & stultis, ob
 ita quantum ad me amari
 uobis quos qui Romæ
 gelicari. Non enim me
 in Christi. Potentia
 lunt omni credent. In
 grauo. Iusticia enim
 de iude. Sciam scriptu
 de uicari? et. Manifestat
 uolo, aduersus omni
 a hominū q ueritate
 i ppetra qđ de deo cogno
 manifestū est in illis. Deus
 manifestat. Si quide
 illi? ex creatioe mundi
 liguor. uident. ipse
 uitas in hoc, ut sint
 ppetra quod cū deū
 e dei gloriuauerunt,
 ū, sed uanitati sunt
 is, & obtrebrati est
 Cū se crederet esse
 sunt, & mutauerunt
 bilis dei in assimilato
 ruptibilis hominis &
 drupediū & repaliū. Qu
 didit illos deus in
 orū, in imundicia
 corpora sua, inter

καλὴ φεωσὴ καὶ δικαιοκρίσια τοῦ θεοῦ, ὅς ἀπο
 δώσα ἐκάσω καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ τὴν κατὰ πο/
 μόνην ἔργον ἀγαθοῦ, δόξα καὶ τιμὴ καὶ ἀφθαρ
 σία καὶ ζωὴ αἰώνιον. καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ
 ἀπαρθοῦσι καὶ τῇ ἀληθείᾳ, παθομένοις δὲ τῇ
 ἀδικίᾳ, θυμῷ καὶ ὀργῇ, θλίψις καὶ στενοχωρία, ἐπι
 πάσαις ψυχαῖς ἀνθρώπων καὶ καταβεβημένοις τοῖς
 κακοῖς, ἰσοδύναμοι τῶν πρώτων καὶ ἑλλείνων, δόξα καὶ
 καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἔργον ἀποδοῦναι τὸ ἀγα
 θόν, ἰσοδύναμοι τῶν πρώτων καὶ ἑλλείνων, οὐκ ἔστι προ
 σωπολιτεία καὶ τῷ θεῷ, ὅσοι γὰρ ἀνόμως
 ἤμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, καὶ ὅσοι ἐν νό
 μῳ ἤμαρτον, διὰ νόμον κηρῖθήσονται, ὅτι γὰρ οἱ
 ἐκροῦνται τὸ νόμον δίκαιοι καὶ τῷ θεῷ, ἀλλὰ
 οἱ ποιῆται τὸ νόμον δικαιοῦθήσονται. Ὅταν γὰρ
 εἴθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσιν τὰ τὸ νόμον πε
 ρὶ ὅτων νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἱ
 ζῆνες ἐν δεικνύοντες τὸ ἔργον τὸ νόμον ἡραπῆδον, ἐν
 ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμαρτυροῦσιν ἐν
 τῶν τῆς σωφροσύνης, ὅτι μετὰ τὸ ἀλλήλων καὶ
 λογισμῶν κατηγοροῦσιν, καὶ ἀπολογουμέ
 νων, ἐν ἡμέρας ὅτε κηρῖν ὁ θεὸς τὰ κηρῖν ἡ
 ἀνθρώπων, κατὰ τὸ ἕνα γέλιόν μου διὰ Ἰη
 σοῦ Χριστοῦ, ἰδὲ σὺ ἰσοδύναμος ἐπονομάζει, καὶ
 ἐπιπαπῆν τῷ νόμῳ, ὅτι κανχᾶσαι ἐν θεῷ,
 καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ ἀδοκίμαζεις τὰ
 διαφέροντα, καὶ κηρῖν ἐκ τὸ νόμον, πέ
 ποιθᾶς τε σεαυτὸν ὁ δὲ ἴδον εἶναι τυφλῶν, φῶς
 ἡρῶ ἐν σκότει, παιδοντὴν ἀφρόνων, διδάσι
 καλομνηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς
 γνώσεως, καὶ τὴν ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. Ὁ
 θεὸς διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν ὅτι διδάσκεις,
 ὁ κηρῖν μὴ κηρῖν, κηρῖν. Ὁ λέγων
 μὴ μοι χένει, μοι χένει, ὁ δὲ ἐλυσομένης τὰ εἶ
 δωλα, ἡεροσυλίας. ὅς ἐν νόμῳ κανχᾶσαι, διὰ
 τῆς παραβάσεως τοῦ νόμον τὸν δεῖν ἀτί/
 μάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασι
 φημῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. καθὼς γέγραπται.
 πῶς μὴ μερὶ γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον παράσι
 σης, ἐὰν

lationis, & iusti iudicij dei, q̄ redditur
 ē unicuiq; iuxta facta sua, his quidē q̄
 iuxta tolerantiā boni opis, gloriā & ho
 norē & immortalitē q̄runt uitā aeternā.
 ihs uero q̄ sūt cōtētiosi, q̄q; nō obtēpāt
 q̄ dē ueritati, obtēperāt aut̄ iniusticiā, i
 dignatio, & ira, afflictio, & anxietas, ad
 uersus oēm aiām hoīs p̄petrātis malū,
 & Iudæi primū & grāci. Glōria v̄o & ho
 nor & pax, oī operanti bonū, & Iudæo
 primū & grāco. Nō em̄ est p̄sonarū re
 spect⁹ ap̄d deū. Quicūq; em̄ sine lege
 peccauerūt, sine lege & p̄ibūt, & q̄cūq; i
 lege peccauerūt, p̄ legē iudicabūt. Nō
 em̄ auditores legis iusti sūt apud deū,
 sedq; legē ope seruāt, iustificabunt. Nā
 cū gētes q̄ legē n̄ h̄nt, natura q̄ legis sūt
 fecerint, ἢ legē nō habētes, sibi ipsis sūt
 lex, q̄ oñdūt op⁹ legis scriptū i cordib⁹
 suis, sicut testificāte illoz cōsciētia, & cogi
 tatiōib⁹ in se, accusantib⁹, aut etiā excu
 santib⁹, i die, cū iudicabit dñs occulta
 hoīm, iuxta euangeliū meum p̄ Iesum
 Christū. Ecce tu Iudæ⁹ cognominaris,
 & acquiescis in lege, & glōriaris in deo, &
 nosti uolūtatem, & p̄bas eximia, insti
 tut⁹ ex lege, cōfidisq; te ipsum ducē esse
 cæcorum, lumē in tenebris uersantium,
 eruditorē insipientiū, doctorē stultoz,
 habēte formā cognitionis & ueritatis
 in lege. Qui igit̄ doces aliū, teipsū non
 doces. q̄ prædicas non furandū, furaris.
 q̄ dicis nō adulterandū, adulteriū com
 mittis. q̄ execraris simulacra, sacrilegiū
 admittis. q̄ in lege glōriaris, p̄ legis trāf
 gressiōnē, deū dehonestas. Nā nomē
 dei p̄pter uos male audit inter gentes.
 Quemadmodū scriptum est. Nam cir
 cumcisio quidem prodest, si legem ser
 uaris.

σας, ἔαμ δὲ παραβάτης νόμου ἢς, ἢ πῦρ τοῦ
 μή σου ἀκροβυσία γέγονεμ. Εἰ μὲν οὖν ἢ ἀκρο
 βυσία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσ
 σῃ, οὐχὶ ἢ ἀκροβυσία αὐτῷ εἰς περιτομῶν
 λογιώδησται; καὶ κρίνῃ ἢ ἐκ φύσεως ἢ
 κροβυσία, τὸν νόμον τελούσα, σὲ, τὸν διὰ
 ἡσάμματ' καὶ περιτομῆς παραβάτω
 νόμου; οὐ γὰρ ὁ εἶν' ἔφ' φανεροῦ ἰουδαῖο
 εἶμι, οὐδὲ ἢ εἶν' ἔφ' φανεροῦ εἶν' σαρκὶ περι
 ττομῆ, ἀλλ' ὁ εἶν' ἔφ' κρυπτῶ ἰουδαῖο,
 Ἐπεριτομῆ καρδίας, εἶν' πνεύματι, οὐ ἡσάμ
 ματι. οὐδ' ἔφ' οὐκ εἶν' ἀνθρώπων,
 ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

Ζ Τί οὖν τὸ περιεῖς ὁ τοῦ ἰουδαίου, ἢ τίς ἢ
 ὠφέλιμα εἶν' περιτομῆς; πολλὰ κατὰ πάν
 τα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπι
 σεύθησεν τὰ λόγια, τοῦ θεοῦ. τί γὰρ, εἰ
 ἢ πείσασάν τινες; μὴ ἢ ἀπίστια αὐτῶν πῶν
 πίστω τοῦ θεοῦ καταργήσῃ; μὴ ἢ ἡσίοι. γί
 νέθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πῶς δὲ ἄνθρω
 π' φέυσε. καθὼς γέγραπται, ὅπως εἶμ
 δικαιοδῆς εἶν' τῆς λόγις σου, καὶ νικίση
 εἶν' ἔφ' κρίνεσθαι σε.

Η Εἰ ἢ ἢ ἀδικία ἡμῶν, δεῖ δίκαιοσάντων συ
 νίσασί, τί εἰροῦμω; μὴ ἀδικ' ὁ θεός, ὁ πῶν
 φέρωμ πῶν ὄργων; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ
 ἡσίοι. ἐπεὶ πῶς κρίνῃ ὁ θεός τὸν νόσον; εἰ
 γὰρ ἢ ἀληθῆς ἔφ' θεοῦ εἶν' ἔφ' ἐμῶ φέυσματι
 ἐπερίσθυσεν, εἰς πῶν δόξαμ αὐτοῦ, τί ἐτί ὡς
 ἀμαρτωλός εἶν' κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς
 βλασφημούμεθα, Ἐ καθὼς φασὶ ἄνεσ ἡμῶς,
 λέγῃμ. ὅτι ποιήσωμ τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ
 τὰ ἀγαθά, ὡμ δ' κρῖμα ἐνδίκον ὄσι.

Θ Τί οὖν; προσεχόμεθα; οὐ πάντως, προητῖα
 σάμεθα ἢ ἰουδαίος τὲ ἢ ἑλληνας πάντας ὑφ'
 ἄμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπ' οὐκ εἶσι δίκαι
 ος, οὐδὲ εἶς, οὐκ εἶσι ὁ σωτῶν, οὐκ εἶσι ὁ ἐκζῆ
 τ' ἢ θε. πάντες δὲ ἐκλίναμ. ἄμα ἢ ἡσίοισαμ,
 οὐκ εἶσι πρῶν ἡσίοισαμ, οὐκ εἶσι ἔως ἐνός, τὰ
 φος

uaris. Quod si transgressor legis fueris, circūcisio tua præputium facta est. Ergo si præputiū iustificatiōes legis serua uerit, nōne præputiū illius p circūcisio ne imputabit? Et iudicabit quod est ex natura præputiū, legē pficiēs, te, q p li terā & circūcisionē transgressor es legis? Nō is qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est, nec ea quæ in māifesto sit car nis circūcisio, circūcisio est, sed qui in oc culto Iudæus, & circūcisio cordis in spi ritu, nō littera. Cuius laus, nō ex homi nibus, sed ex deo. Quid igit' habet in q præcellat Iudæus, aut quæ utilitas circūcisionis? Multū p oēm modū. Nā primū quidē illud, quod illis cōmissa sunt eloquia dei. Quid em si qdam fu erunt increduli? Num incredulitas illo rū fidem dei faciet irritā? Absit. Sit ue ro deus uerax, ois aut hō mēdax. Quē admodū scriptū ē. Vt iustificeris in ser monib' tuis, & uincas cū iudicaris. Qd si iniusticia nostra, dei iusticiā cōstituit, qd dicem? Nū iniust' deus, q inducit irā? Secundū hoīem loquor. Absit. Nā quō iudicabit deus mūdū? Etem si ue ritas dei, in meo mendacio excelluit, in gloriā ipsius, qd post hac & ego ueluti pctōr iudicor? Ac nō quemadmodū de nobis male loquunt, & sicut qdā aiunt nos dicere. Faciam' mala, ut ueniāt bo na. Quoꝝ dānatio iusta ē. Quid igit' præcellim' eos? Nullo modo. Nā ante causas reddidim' & iudæos & græcos oēs, pctō eē obnoxios, sicut scriptū est. Nō est iustus, ne un' qdē, nō est q itelli gat, nō ē q exgrat deū, oēs deflexerūt, simul inutiles facti sunt, nō est q faciat bonitatē, non est usq; ad unum. Sepul

III

a. A ij chrum

φορ ἀνεφ' ἑαυτοῦ ὁ λάφυρος αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις
 αὐτῶν ἐδολιχίσασαμ. ἰδὲ ἀπὸ ἰδῶν ὑπὸ τὰ χεῖλη
 αὐτῶν. ὡμ τὸ σῶμα ἀρᾶς ἢ πικρίας γέμισα, ὁ δὲ
 οἱ πόδες αὐτῶν, ἐκ χέου αἵμα, σάντριμμα,
 καὶ τάλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ
 ὁ δὲ ἐπιρρώως οὐκ ἐγνωσαμ. οὐκ ἐσι φόβῳ
 θεοῦ ἀπέναντι ἦν ὁ φθαλμῶν αὐτῶν .

οἱ δ' αὖ μὲν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τῆς
 ἐν τῷ νόμῳ λαλῆ, ἵνα πᾶν σῶμα φραγῆ, ἢ
 ὑποδίκῃ γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.
 ἵνα ὅτι ἐξ ἑρῶν νόμου οὐ δικαιοθήσεται πᾶς
 ἄνθρωπος ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπί
 γνωσις ἁμαρτίας, κωμὶ δὲ χωρὶς νόμου δίκαι
 οὐδὲν θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυροῦμένη ὑπὲρ
 τοῦ νόμου ἐν τῷ προφητῶν. δίκαιοσύνη δὲ
 δεῖξ, διὰ πίσεως ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς πάν
 τας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ
 γὰρ ὅτι διὰ σολῆ, πάντες γὰρ ἡμαρτη, καὶ
 ὑπεροῦται ἐν δόξῃ τοῦ θεοῦ. δίκαιούμε
 νοι ὁμοῦ, τῆ αὐτοῦ χάριτι, διὰ ἐν ἀπολυ
 τῶσιν ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣΩ. ὅμ προέθετο ὁ
 θεὸς ἰλασῆσθαι, διὰ ἐν πίσεως ἐν τῷ αὐτοῦ
 αἵματι, εἰς ἐνδεῆμ τῆς δίκαιοσύνης αὐτοῦ,
 διὰ πῶν ἁμαρτησῶν ἡμῶν προγεγονότων ἁμαρ
 τημάτων, ἐν τῇ ἀνοχη τῆς θεῶ, πρὸς ἐνδεῆμ τῆ
 δίκαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ
 εἶναι αὐτὸν δίκαιο, καὶ δίκαιοῦτα, τὸν ἐκ
 πίσεως ἸΗΣΟΥ.

Ποῦ οὖν ἡ καύχησις, ἐκ κλεισθῆ, διὰ ποίση
 νόμου; ἢ ἐρῶν, οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίσεως, λο
 γίζόμεθα οὖν πῶς δίκαιοῦσθαι ἄνθρωπον χω
 ρὶς ἐρῶν νόμου. ἢ ἰσλαίωμ ὁ θεὸς μόνον; οὐ
 χὶ δὲ ἢ ἐθνῶν; ναί, ἢ ἐθνῶν. ἐπεὶ πρὸς εἰς ὁ θεὸς, ὅς
 δίκαιώσθαι πρὸς ἡμῶν ἐκ πίσεως, ἢ ἀκροβυστία
 διὰ ἐν πίσεως. νόμον οὖν καταργῆμεν διὰ
 ἐν πίσεως; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἰσῶμεν.
 τί οὖν ἐροῦμεν, ἄβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν
 εὐρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ ἄβραάμ ἐξ
 ἐρῶν ἰδικαιώθη, ἔχῃ καύχημα, ἀλλ' οὐ
 πρὸς τὸν

chrū aptū guttur eoz, liguis suis ad do
 lū usi sunt, uenenū aspidū sub labijs eo
 rū. Quorū os execratiōe & amarulētia
 plenū est, ueloces pedes illorū ad effu
 dendū sanguinē. Cōtritio & calamitas
 in uijs eoz, & uia pacis nō cognouerūt.
 Non est timor dei corā oculis eoz. Sci
 mus aut, q, quæcunq; lex dicit, his q in
 lege sunt dicat, ut omne os obturet, &
 obnoxius fiat totus mundus deo. Pro
 pterea q; ex opibus legis nō iustificabi
 tur omnis caro in cōspectu eius. Per le
 gē enim agnitio peccati. Nūc uero absq;
 q; lege, iusticia dei manifesta est, cōpro
 bata testimonio legis & pphetarū. Iu
 sticia uero dei p fidem Iesu Christi in
 omnes, & sup oēs eos qui credunt. Nō
 em̄ est distinctio. Oēs em̄ peccauerūt
 & destituunt gloria dei. Iustificant aut
 gratis, p illius gratiā, p redēptionē quæ
 est in Christo Iesu, quē pposuit de⁹ re
 cōciliatorē, p fidē in ipsius sanguine, ad
 ostensionē iusticiæ suæ, propter remis
 sionē præteritorū peccatorū, in patien
 tia dei, ad ostētionē iusticiæ suæ, in præ
 senti tempore, in hoc, ut ipse sit iustus,
 & iustificās eum, q est ex fide Iesu. Vbi
 igit gloriatio? Exclusa est. Per quā legē?
 Operū? Non, sed p legē fidei. Arbitra
 mur igit fide iustificari hominē absq;
 opibus legis. An Iudæorū deus tantū?
 An nō & gentiū? Certe & gentiū. Quā
 doqdē unus deus, q iustificabit circūci
 sionē ex fide, & præpuciū p fidē. Legē
 igit irritam facimus p fidē. Absit. Imo
 legē cōstituimus. Quid igit dicem⁹, III
 Abraham patrē nostrum inuenisse se
 cūcū carnē? Nā si Abrahā ex opib⁹ iu
 stificatus fuit, habet gloriatiōnē, ar nō
 apud

ἡρεός τῆμ δεδρ. τί γαρ ἢ γραφὴ λέγει, ἐπι-
 σθισε δε ἀβραάμ τῷ δεῶ, καὶ ἐλογίθη ἀν-
 τῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομέ-
 νῳ, ὁ μῖθος δὲ λογίζεται κατὰ χάριμ, ἀλλ-
 λὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομέ-
 νῳ, πεισύνοντι δὲ ἐπὶ τὸμ δικαιοῦντα τὸμ
 ἀσθεῖ, λογίζεται ἢ πῖσις αὐτοῦ εἰς δι-
 καιοσύνην, κατὰ τῷ καὶ δαβὶδ λέγει, τὸμ
 μακαρίσμομ τῷ ἀνδρῶπῳ, ὃ δὲ δεός λογί-
 ζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων, μακάρισι, ὡμ
 ἀφ' ἐδῆσαμ αἱ ἀνομίαι, καὶ ὡμ ἐπεκαλύφθη
 σαμ αἱ ἁμαρτίαι. μακάρι ὁ ἀνὴρ, ὃ δὲ μὴ
 λογίσκται κῆρι ὁ μακαρίσμομ. ὁ μακαρίσμομ
 οἶν δὲ τῷ, ἐπὶ τῷ πῆρι μῶ, ἢ καὶ ἐπὶ τῷ
 ἀκροβυσίαν; λέγμεν γαρ, ὅτι ἐλογίθη
 τῷ ἀβραάμ ἢ πῖσις εἰς δικαιοσύνην. πῶμ
 οἶν ἐλογίθη, ἢ περιτομῆ ὄντι, ἢ ἢ ἀκρο-
 βυσίαν; οὐκ ἢ πῆρι μῶ, ἀλλ' ἢ ἀκροβυσίαν,
 καὶ σκμῆομ ἔλαβε πῆρι μῶ σφραγίδια τῆ
 δικαιοσύνης, τῆ πῖσις, τῆ ἢ ἀκροβυσίαν,
 εἰς τὸ εἶναι πατέρα πάντων τῶν πισθῶν
 τῶμ δὲ ἀκροβυσίαν, εἰς τὸ λογίθῆναι καὶ
 ἀντῆς τῷ δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περι-
 τομῆς τῆς οὐκ ἐκ πῆρι μῶ μόνου, ἀλλὰ ὅ
 τῆς σοιχοῦσι τῆς ἰχνησί φθι πῖσις, τῆς ἢ
 ἀκροβυσίαν τῶ πατῆρος ἡμῶμ ἀβραάμ.
 οὐ δὲ διὰ νόμου ἢ ἐπαγγελία τῷ ἀβραάμ,
 ἢ τῷ πῆρι μῶ ἀντῆ, δὲ κληρονόμομ αὐτὸμ
 εἶναι τῶ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πῖ-
 σις, εἰ δὲ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, ἐκκεκένω-
 θαι ἢ πῖσις, ἢ κατήρηγται ἢ ἐπαγγελία. ὁ
 δὲ νόμος ὀργλῶ καταργάσει, οὐ δὲ οὐκ ἐσι νό-
 μος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τούτ' ἐκ πῖσις,
 ἢ καὶ χάριμ, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαμ τῆ ἐπαγ-
 γελίαν παντὶ τῷ πῆρι μῶ, οὐ τῷ ἐκ τοῦ
 νόμου μόνου, ἀλλὰ ὅ τῷ ἐκ πῖσις ἀβρα-
 άμ, ὅς ἐστι πατῆρ πάντων ἡμῶμ. κατὰ γέ-
 γραπῆαι, ὅτι πατέρα πολλῶμ ἔδνωμ τέθα-
 κάσε, κατ' ἐναντί, ὃν ἐπίσθισε θεοῦ, τοῦ ζωο-
 ποιού

apud deū. Quid enim scriptura dicit?
 Credidit autē Abraham deo, & impu-
 tatū est ei ad iusticiā. Ei uero qui opa-
 tur, merces nō imputat̄ secundum gra-
 tiam, sed secundū debitū. Porro ei qui
 non operat̄, credit autē in eum qui iu-
 stificat impiū, imputat̄ fides sua ad iu-
 sticiam. Quēadmodū & David dicit,
 beatificationem hominis, cui deus im-
 putat iusticiam, absq; operibus. Beati-
 quorū remissæ sunt iniquitates, & quo-
 rū obiecta sunt peccata. Beatus uir, cui
 non imputarit dominus peccatum. Be-
 atificatio igitur hæc, in præpucium, an
 in circūcisionem? Dicimus enim quod
 imputata fuerit Abrahæ fides, ad iusti-
 ficationē. Quomodo ergo imputata ē,
 cum esset in circūcisione, an cū esset in
 præpucio? Nō in circūcisione, sed in
 præpucio. Et signū accepit circūcisiōis,
 obsignaculū iusticiæ fidei, quæ erat in
 præpucio, ut esset pater oim credentiū
 p præpuciū, ut imputaret̄ & illis iusti-
 cia, pater inq; circūcisiōis, ijs q nō solū
 essent ex circūcisiōe, sed etiā ingrederē-
 tur uestigijs fidei, quæ fuit in præpucio
 patris nostri Abrahæ. Nō enī p legē p-
 missio cōtigit Abrahæ, aut semini eius,
 illū hæredē fore mūdi, sed p iusticiā fi-
 dei. Etenī si ijs q ex lege sūt, hæredes sūt
 inanis facta est fides, & irrita facta est
 pmissio. Nā lex irā opatur. Sigdē ubi
 nō est lex, ibi nec trāsgressio. Idcirco ex
 fide, ut secundū gratiā, ut firma esset p-
 missio uniuerso semini, non solū ei, qd̄
 est ex lege, uezetia ei, qd̄ ē ex fide Abra-
 hæ, q est pater omniū nostrū. Sicut scri-
 ptū est. Patrē multaz gentiū constitui-
 te. Ad exēplū dei cui crediderat, qui ui-
 uificat

A iij uificat

ποιοῦν τὸν νεκρὸν, καὶ καλοῦν τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, ὅς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίσθυσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ δὲ εἰρημνίον, οὕτως ἔσαι δ' ἀπέρμα σου, Ἐ μὴ ἀδενήσας τῆ πίσεα, οὐ κατενόκει δ' ἑαυτῷ σῶμα ἥδη νεκρωμνίον, ἑκαπυαέτης που ὑπάρχων, καὶ πλὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας, σάρρας, εἰς δὲ πλὴν ἐπαγγελίᾳ τῷ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῆ ἀπισίᾳ, ἀλλ' ἐνεδωσαμῶδη τῆ πίσει, δούε δόξα μ' ἑσθ' ἀπὸ καὶ πληροφορηθεῖς, ὅτι ὁ ἐπαγγέλλεται, λαοτός ὅτι καὶ ποιῆσαι, δι' ὃ καὶ ἐλογίθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, οὐκ ἐγρέφει δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίθη αὐτῷ, ἀλλὰ Ἐ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογιζέσθαι, τῆς πιστεύουσι ἐπὶ τῷ εἰρημνίῳ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὅς παρὰ δόξαν διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἡτέρον διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν.

I A

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίσεως, ἐιρημνίῳ ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, διὰ τὸ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' ὃ καὶ τὴν προσάφωλὴν ἐχρήκαμεν τῆ πίσει, εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ἣ ἐσηκάμεν καὶ καυχώμεθα, ἐπ' ἐλπίδι τ' δόξης τ' θεοῦ, οὐ μόνον ἡ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι, εἰδότες, ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν καταργάζεται, ἡ ἡ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταχίνα, ὅτι ἡ ἀγάπη τ' θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου, τ' θεοῦ ἡμῶν.

I B

Ἐτὶ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὄντως ἡμῶν ἀδενῶν ἡμῶν καιρῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. μολίς γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται, ὑπὲρ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. Σωίσκοι δὲ πλὴν ἑαυτῶ ἀγάπῳ εἰς ἡμᾶς, ὁ θεός, ὅτι ἐτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, ΧΡΙΣΤΟΣ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῶν οὖν μάλλον δικαιοθέντες νῦν ἐπ' ἑσθ' ἁμαρτιαν ἡμῶν, σωθῆσόμεθα δι' αὐτοῦ, ἀπ' ἐσθ' ὁργῆς. εἰ γὰρ

uificat mortuos, & uocat ea quæ nō sūt tāc̄s̄ sint, q̄ prater spem in spe credidit, se fore patrē multarū gentium, iuxta id quod dictū est, Sic erit semē tuū. ac nō infirmatus fide, haud cōfyderauit suū ipsius corpus, iā emortuū, cū centū fere nat⁹ esset ānos, nec emortuā uuluā Sara, uerū ad p̄missionē dei, nō h̄sitabat incredulitate, sed robustus factus est fide, dans gloriā deo. certa p̄suasione accepta, quod is q̄ promiserat, potēs esset & p̄stare. Quapropter teiā imputatū est illi ad iusticiā. Non scriptū est autē, p̄pter illū tantū, imputatū fuisse illi, sed etiā p̄pter nos, q̄bus imputabit, credentibus in eū, q̄ excitauit Iesum dñm nostrū a mortuis, q̄ traditus fuit p̄pter pctā nostra, & excitatus est p̄pter iustificationē nostri. Iustificati igit̄ ex fide, pacē habemus erga deum, p̄ dñm nostrū Iesum Christū, p̄ quē & contigit nobis, ut fide p̄duceremur i gratiā h̄ac, in qua stamus & gloriamur, in spe gloriæ dei. Nec id solū, uerū etiā gloriamur in afflictionibus, scientes q̄ afflictio patientiā pariat, patientia uero p̄bationē, p̄batio autē spem. Spes autē nō pudefacit, q̄ dilectio dei effusa sit i cordibus nostris, p̄ spiritū sc̄tm̄ q̄ datus est nobis. Christus em̄ cū adhuc essemus infirmi, iuxta temporis rationē, pro impijs mortuus ē. Nā uix pro iusto q̄s̄ morietur. Siquidem p̄ bono forsitan aliquis etiam mori sustinet. Commendat autem suam charitatem erga nos deus, q̄ cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iustificati, nunc in sanguine eius seruabimur p̄ eū ab ira. Nam si

V

Εἰ γὰρ ἔχθητε ὄντες, κατηλλάγημεν ὡς
 θεῷ, διὰ τὸ θανάτου τοῦ ἰησοῦ αὐτοῦ, πολλῶν μάλ-
 λον καταλλαγέντες σωθισόμεθα ἐν τῇ ζωῇ
 αὐτοῦ, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν
 ὡς θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ-
 ΣΤΟΥ, διὸ ἡμεῖς πάλιν καταλλάξωμεν ἐλάβο-
 μεν. διὰ τοῦτο, ὡς περὶ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ
 ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσηλθε, καὶ διὰ
 τῶν ἁμαρτιῶν ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάν-
 τας ἀνθρώπους ὁ θάνατος εἰσηλθεν, ἐφ' ὃ πάν-
 τες ἥμαρτον. Ἄξι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν
 κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἔβλητο, μὴ ὄν-
 τος νόμου.

Γ ΑΛΛ' ἔβασίλευσε ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ
 μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαν-
 τας ἐπὶ ὡς ὁμοιώματι φθι παραβάσεως

Δ Ἀδὰμ, ὃς ὅτι τυπὸ τῶν μέλλοντων. Ἀλλ'
 οὐχ ὡς τὸ παράπωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρι-
 σμα. εἰ γὰρ ὡς τὸ ἐνὸς παραπτώματι ὃι
 πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶν μάλλλον ἢ χάρις ἔ-
 θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἔν χάριτι, τῶ ἐνὸς ἀνθρώπου
 ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσ-
 σονσε, καὶ ὅτι οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος,
 τὸ δῶρημα, τὸ μὴ ἐκ κτήματος εἰς ἑνὸς εἰς κατὰ
 κτήματα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτώ-
 μάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῶ τῶ ἐνὸς
 παραπτώματι, ὁ θάνατος ἔβασίλευσε διὰ τὸ
 ἐνὸς, πολλῶν μάλλλον ὃι τὴν πνεύματι καὶ χά-
 ριτι, καὶ φθι δωρεὰς φθι δικαιοσύνης λαμ-
 βάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύουσι, διὰ τῶ ἐνὸς
 ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Ἄξι οὖν ὡς δι' ἑνὸς παρα-
 πτώματι εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατὰ
 κτήματα, οὕτως εἰ δι' ἑνὸς δικαίωματι, εἰς
 πάντας ἀνθρώπους, εἰς δικαιοσύνην ζωῆς. ὡς περὶ
 γὰρ διὰ φθι παρακοῆς τῶ ἐνὸς ἀνθρώπου
 ἁμαρτωλοὶ καθ' ἑαυτὸν οἱ πολλοί, οὕτως
 εἰ διὰ τὸ ὑπακοῆς τῶ ἐνὸς δικαίου κατασα-
 θήσονται οἱ πολλοί. Νόμος δὲ παρεστέλλεται,
 ἵνα πληροσθῇ τὸ παράπωμα, ὃ ἡ ἐπλεοί-
 τασιν ἢ

Nam si cum inimici essemus, reconcilia-
 ti fuimus deo, per mortē filij eius, multo
 magis recōciliati seruabimur in uita ip-
 sius. Non solū autē hoc, uerū etiā gloriā/
 tes, in deo, per dominū nostrum Iesum
 Christum, per quem nunc reconciliatio/
 nē affecuti sumus. Propterea, quēadmo-
 dū ppter unū hoīem, peccatū in mūdū
 introijt, & propter peccatū mors, & sic
 in omnes homines mors peruasit, in eo
 quod omnes peccauimus. Vsq; ad legē
 enim peccatum erat in mundo, porro
 peccatum non imputatur, cum non est
 lex. Imo regnauit mors ab Adam, usq;
 ad Moysen, in eos quoq; qui nō pecca-
 uerant, in similitudine transgressionis
 Adam, qui est forma futuri. At non ut
 peccatum, ita & donum. Nam si unius
 delicto, multi mortui sunt, multo magis
 gratia dei, & donum in gratia, quæ fuit
 unius hominis Iesu Christi, in multos
 exuberauit. Et non sicut per unum qui
 peccauerat, uenerat mors, ita donum.
 Nam iudicium quidem ex uno in con/
 demnationem, donum autem ex mul-
 tis delictis in iustificationem. Etenim si
 per unius delictum, mors regnauit per
 unum, multo magis ἢ, qui exuperantiā
 gratiæ & doni iusticiæ accipiunt, in uita
 regnant per unum Iesum Christū. Itaq;
 sicut p unius delictū, in oēs hoīes, ad cō/
 demnationem, ita & per unius iustifica-
 tionem, in omnes homines ad iustifica-
 tionem uitæ. Quemadmodū enim per
 inobedientiam unius hominis, pec-
 catores constituti fuimus multi, ita per
 obedientiam unius, iusti constituen-
 tur multi. Cæterum lex obiter subijt,
 ut abundaret delictū. Vbi uero exube-
 rauit

νασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερίσσειεν ἡ χάρις,
ἵνα ὡσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ,
οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιο-
σύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τὶ ὄντως ἐροῦμεν, ἐπιμενόμεν τῇ ἁμαρτίᾳ,
ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ, μὴ γλύοιτ. οἵτινες ἀ-
πεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν
αὐτῇ; Ἡ ἀγνωστία, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς
ΧΡΙΣΤΟΝ ἸΗΣΟΥΝ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐβα-
πτίσθημεν, σωεῖσθαι ὄντως αὐτῷ διὰ τὴν βα-
πτίσματος, εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ ἡ γένηται
ΧΡΙΣΤΟΣ ἐκ νεκρῶν, διὰ τὸ δόξῃς τὸ πάθος,
οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς παύσασθαι
μεν. εἰ δὲ σύμφυτοι εἰσὶν ὄνομα τῶ ὁμοιωμά-
τι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ οὐ φθίνασάμε-
ως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ πα-
λαὸς ἡμῶν ἄνθρωπος σώσασθαι ἐθέλη, ἵνα κα-
ταργηθῇ τὸ σῶμα τῆ ἁμαρτίας, τοῦ μὴκέτι
δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. Ὁ γὰρ ἀποθάν-
ων, δικαιοῦται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ
ἀπεθάνομεν σὺν ΧΡΙΣΤῳ, πῶς ζήσομεν, ὅτι
καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ
ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνα-
τος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει. ὁ γὰρ ἀπέθανε,
τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀπέθανεν ἐφ' ἅπασι, ὅτι ζῆ, ζῆ τῷ
θεῷ. οὕτως καὶ ἡμεῖς λογίζομε ἐαυτοὺς, νε-
κρούς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ
θεῷ, ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣῳ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Μὴ ὄντως βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ
θνητῷ ἡμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ
ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς, μὴδὲ παριστάνει-
τε τὰ μέλη ἡμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρ-
τίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς
ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ἡμῶν, ὅπλα
δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ἡμῶν
οὐ κυριεύσει. οὐ γὰρ ἐσὶν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ
χάριμ. τί οὖν; ἁμαρτησομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν
ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριμ; μὴ γλύοιτ. οὐκ
οἶδατε, ὅτι ὅσοι παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους,
εἰς ὑπα

rauit peccatū. ibi magis exuberavit gra-
tia, ut quēadmodū regnauerat peccatū
in morte, sic & gratia regnaret p̄ iusticiā
in uitam aeternam, per Iesum Christum.

VI
Quid igit̄ dicem⁹? Manebim⁹ in pec-
cato, ut gratia abundet? Absit. Qui mor-
tui sum⁹ pctō, quō post hac uiuemus in
eo? An ignoratis, q̄ quicumq; baptiza-
ti sumus in Christo Iesu, in morte eius
baptizati sumus? Sepulti igitur sumus
una cū illo p̄ baptisma, in morte, ut quē-
admodū excitat⁹ est Christ⁹ ex mortu-
is, p̄ gloriā patris, ita & nos in nouitate
uitæ ambulemus. Nā si in sititij facti su-
m⁹ illi, p̄ similitudinē mortis ei⁹, nimirū &
resurrectionis erimus, illud sciētes, quod
uetus ille noster homo cū illo crucifixus
est, ut aboleretur corpus peccati. ut post
hac nō seruiamus peccato. Eteim q̄ mor-
tuus est, iustificatus est a peccato. Qz si
mortui sumus cum Christo, credimus,
q̄ & uiuemus cū illo. Sciētes, q̄ Christ⁹
excitatus a mortuis, non amplius mori-
tur, mors illi nō ampli⁹ dominat. Nā qd̄
mortu⁹ fuit pctō, mortu⁹ fuit semel, qd̄
aūt uiuit, uiuit deo. Ita & uos existimate
uos ipsos, mortuos quidē esse pctō, uiuē-
tes aūt deo, in Christo Iesu dño nostro.
Ne regnet igitur peccatū in mortali ue-
stro corpore, ut obediatis illi, in cupidita-
tibus eius, neq; accommodetis mēbra ue-
stra, arma iniusticiæ peccato, sed accom-
modetis uosmetipsos deo, uelut ex mor-
tuis uiuētes, & membra uestra arma iu-
sticiæ deo. Peccatū em̄ uobis nō domia-
bit. Nō em̄ estis sub lege, sed sub gratia.
Quid igit̄? Peccabimus, q̄ non sumus
sub lege, sed sub gratia? Absit. An nesci-
tis, q̄ cui accommodatis uos ipsos seruos
ad obediē-

εἰς ὑπακοὴν, δούλοι ἐσε, ὧ ὑπακούετε, ἢ τῆ
 ἀμαρτίας, εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιο
 σωσίω; χάρις δὲ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἦτε δούλοι
 τοῦ ἁμαρτίας, ὑπακούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς
 τὸν παρὰ τὸν νόμον διδάχης, ἐλευθέρω
 θέντες δὲ ἀπὸ τοῦ ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ
 δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀ
 σθένειαν τοῦ σαρκὸς ὑμῶν. ὡσαύτως γὰρ πα
 ρεσήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα τῆ ἀκαθαρ
 σίας, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως
 καὶ νῦν παρεσήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δού
 λα τῇ δικαιοσύνῃ, εἰς ἀγίασμόν. ὅτι γὰρ
 δούλοι ἦτε τοῦ ἁμαρτίας, ἐλευθῆροι ἦτε τῇ
 δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε,
 ἐφ' οἷς νῦν ἐπαιχάζεσθε, τὸ ἵ ἐλθὲ ἐκεί
 νων θάνατος, κινῶν δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ
 τοῦ ἁμαρτίας, δουλοθέντες δὲ τοῦ θεοῦ, ἔχε
 τε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγίασμόν, τὸ δὲ
 τέλος, ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀφύοντα τῆς
 ἀμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ
 αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κυρίῳ ἡμῶν.

ἡ δὲ νοεῖτε ἀδελφοί, ἰδιώσκουσι ἢ νόμον
 λαλῶν, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου,
 ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ, ἢ γὰρ ὑπανδρὸς γυνῆ,
 τοῦ ζῶντος ἀνδρὶ δεδεται νόμος, ἐὰν δὲ
 ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήρηται ἀπὸ τοῦ νόμου
 τὸ ἀνδρὸς. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοι
 χάλις ῥηματίσει, ἐὰν γήνηται ἀνδρὶ ἐτέ
 ρω, ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρη ὄσιν ἀπὸ
 τοῦ νόμου, ἢ μὴ εἶναι ἀντιῶ μοιχαλίδα, γε
 νομένη ἀνδρὶ ἐτέρω. ὡς τε ἀδελφοί μου καὶ
 ὑμεῖς ἐθανατώθητε τοῦ νόμου, διὰ τὸ σῶμα
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι
 ὑμᾶς ἐτέρω, τοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγεθέντι, ἵνα
 καρποφορήσωμεν τοῦ θεοῦ. ὅτι ὡς ἡμερ ἐν
 τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ
 διὰ τὸν νόμον ἐνεργήθη ἐν ἡμῖν μέλεσι ἡμῶν,
 εἰς τὸ καρποφορήσωμεν τοῦ θανάτου. κινῶν δὲ
 κατηρηθῆμεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόν
 τες ἐν

ad obedientiam, eius serui estis, cui obe
 ditis, siue peccati in mortem, siue obedi
 entia in iusticia. Gratia autē deo, quod
 fuistis serui peccati, sed obedistis ex cor
 de, in eā in quā traducti estis formā do
 ctrinae. Caeterū liberati a pctō, serui fa
 cti estis iusticiae. Humanū quiddā dico, p
 pter infirmitatē carnis uestrae. Quemad
 modum enim praebuistis mēbra uestra,
 serua immundiciae & iniquitati, in iniq
 tatem, sic & nunc praebete mēbra uestra
 iusticiae, in sanctificationem. Cum enim
 serui essetis peccati, liberi eratis iusticiae.
 Quem igitur fructum habebatis tūc in
 his, de quibus nūc erubescitis? Nam fin is
 illorū mors. Nūc ὅ liberī facti a pecca
 to, serui autē facti deo, habetis fructū ue
 strum, in sanctificationem, fructum au
 tem uitam aeternam. Etenim ^{in peccato} a
 menta peccati, mors, donum autem dei,
 uita aeterna, in Christo Iesu domino
 nostro.

VII
 An ignoratis fratres (Sciētibus enim
 legem loquor) quod lex dominetur ho
 mini, quā diu uiuit? Nam uiro obnoxia
 mulier, uiuenti uiro alligata est per le
 gem, quod si mortuus fuerit uir, liberata
 est a lege uiri. Proinde uiuente uiro, ad
 altera iudicabitur, si cœperit altero uiro
 iungi. Sin autem mortuus fuerit uir, libe
 ra est a lege uiri, ut non sit adultera, si iū
 cta fuerit alteri uiro. Itaque fratres mei,
 uos quoque mortificati estis legi, per cor
 pus Christi, ut iungeremini alteri, ei qui
 a mortuis surrexit, ut fructificem⁹ deo.
 Cum enim essemus in carne, affectus
 peccatorū, qui sunt p legē, operabantur in
 membris nostris ad fructificādū morti.
 Nunc autem liberati sumus a lege mor
 tui in

Epistola
 ratiōnem sibi magis
 in mente & gratia
 in uita uiam per
 Quid dicit? Man
 cato uerū abundet
 tuū sicut quō post
 eor. An ignoratis q
 in uita in Christo Iesu, in
 baptizati sumus. Sepul
 uita in illo p baptizati in
 ad mortem cruciat⁹ est
 is p hoc a patris, ita & nos
 aite abobtemus. Nā si
 m⁹ illi p iusticiam mortis ei
 refurrectionis eius, illud
 uetus ille noster homo cū illo
 est, ut aboleretur corpus pecc
 hac nō seruiamus peccato. Eten
 uis est iustificatus est a peccat
 totum sumus cum Christo, ser
 & uiuimus cū illo. Sciētibus q
 uitas a mortuis, non ampli
 u. uos illi nō ampli⁹ domini
 uos sicut peccō, mortu⁹ fuit
 iū uita, uiuit deo. Ita & uos
 uos ipsos mortuos quidē er
 tes autē deo in Christo Iesu
 Ne ignet igitur peccatū in
 stro corpore ut obediatis il
 tibus eius, ne qz accommodet
 sua arma iniusticiae pecc
 modetis uosmetipsos do
 uis uiuētis, & membra
 sticia deo. Peccatū em̄ uob
 bit. Nō em̄ estis sub lege
 Quid igitur? Peccatū q
 sub lege, sed sub gratia
 tis, qz em̄ uiuimus in

τις ἢ ὡς καθήχόμεθα, ὡς τε δούλευμεν ὑμᾶς
 ἐν κοινότητι πνεύματος, ἢ ὡς παλαιότητι
 ἡρώματων. τί οὐκ ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁ-
 μαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ πλὴν ἁμαρτίαν
 οὐκ ἔγνωμεν, εἰ μὴ διὰ νόμου. τίς τε γὰρ ἐπί-
 θυμίαν οὐκ ἔδειξεν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγε, οὐκ
 ἐπιθυμήσας. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρ-
 τία διὰ τὸ ἐντολῆς, κατεργάσατο ἐν ἐμοὶ
 πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρ-
 τία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζω χωρὶς νόμου ποτέ.
 ἐλθούσης δὲ τοῦ ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέ-
 ζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ ἐνεβλήθη μοι τὸ
 ἐντολὴν ἢ εἰς ζωὴν, ἢ εἰς θάνατον. ἡ δὲ ἁμαρ-
 τία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τὸ ἐντολῆς, ἔζηπά-
 τησέν με, ὡς δὲ ἡ ἀπειθήνησεν. ὡς τε ὁ μὲν
 νόμος ἁγίος, ὡς ἡ ἐντολή, ἁγία καὶ δι-
 καία καὶ ἁγία. τὸ οὐκ ἀγαθόν, ἐμοὶ γένοι-
 νε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία
 ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τὸ ἀγαθὸν μοι, κα-
 τεργάζουμένη θάνατον, ἵνα γένηται κατ'
 ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία, διὰ τοῦ
 ἐντολῆς. οἶδα μὲν γὰρ, ὅτι ὁ νόμος πνευ-
 ματικός ἐστιν. ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπρα-
 μένος ὑπὲρ πλὴν ἁμαρτίαν. ὁ γὰρ κατεργά-
 ζομαι, οὐ γινώσκω. οὐ γὰρ ὁ θέλω, τοῦτο
 πράσσω, ἀλλ' ὁ μῖσῶ, τοῦτο ποιοῦ. εἰ δὲ ὁ οὐ
 θέλω, ἵστο πρὸς, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι κα-
 λός. κινῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐ-
 τόν, ἀλλ' ἡ οἰκῶσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα δὲ,
 ὅτι οὐκ οἰκῶ ἐν ἐμοὶ, τουτέστι ἐν τῇ σαρκί
 μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλω παράκατά μοι.
 τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐκ εὐρίσκω.
 οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιοῦ ἀγαθόν, ἀλλ' ὁ οὐ θέ-
 λω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὁ οὐ θέλω
 ἐγὼ, τοῦτο ποιοῦ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζο-
 μαί αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκῶσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.
 εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τὸ θέλωντι ἐμοὶ
 παρῆναι τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ δὲ κακόν παράκα-
 ται. σιωπῶ γὰρ τῷ νόμῳ τῷ θεοῦ κατ'
 τὸν ἔσω

tui in q̄ detinebamur, ut seruiam⁹ in no-
 uitate spiritus, & non uetustate litterarū.
 Quid ergo dicemus? Lex peccatum est?
 Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi
 per legem. Nam & concupiscentiam nō
 nouissem, nisi lex dixisset, non concupi-
 sces. Sed occasione accepta, peccatū per
 præceptum, genuit in me omnē cōcupi-
 scentiā. Siq̄dē absq; lege, pctm̄ erat mor-
 tuū. Ego autē uiuebā sine lege quondā.
 Porro ueniēte mādato, peccatū reuixit,
 ego x̄o mortu⁹ sum. Et reptū ē, mādātū
 qđ institutū erat ad uitā, id mihi esse ad
 mortē. Nā pctm̄ occasiōe accepta p̄ præ-
 ceptū, decepit me, & p̄ illd' occidit. Itaq;
 lex ipsa qđ sancta, & mandatū sanctū
 & iustū & bonū. Ergo quod bonū erat,
 mihi factū est mors? Absit. Imo pecca-
 tū. Ut appareret peccatū, p̄ id, quod erat
 bonū, mihi gignere mortē, ut fieret ma-
 iorem in modū peccaminosum peccatū
 per præceptū. Scimus enim, qđ lex spiri-
 tualis est. Ego autem carnalis sum, uen-
 ditus sub peccatū. Quod enim ago, nō
 probo. Nō enim quod uolo, hoc facio,
 sed qđ odi, hoc ago. Si uero qđ non uo-
 lo, hoc facio, consentio legi, quod bona
 est. Nunc autem nō iam ego facio illud,
 sed inhabitās in me peccatū. Noui em̄,
 quod non habitet in me, hoc est in car-
 ne mea bonum. Nam uelle adest mihi,
 at facere bonum non reperio. Nō enim
 quod uolo, facio bonū, sed qđ non uolo
 malum, hoc ago. Porro si quod non uo-
 lo ego, hoc facio, non iam ego operor il-
 lud, sed inhabitans in me peccatum. Re-
 perio igitur legem uolenti mihi face-
 re bonum, qđ mihi malum adiunctum
 est. Delectat enim me lex dei, secundū
 internū

ἀδελφοὶ ὁφλέτε ἴσμεν, ὅτι τῆ σαρκί, τῷ κτλ
 σάρκα ζῶν. εἰ δὲ κτλ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀπ
 θνήσκειν, εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τῆ σώμα
 τος θανατῶτε, ζήσεθε. Ὅσοι δὲ πνεύματι δεῖ
 ἄγονται, οὗτοι εἰσι υἱοὶ δεῦ. οὐ δὲ ἐλάβετε πνεῦ
 μα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε
 πνεῦμα υἱοθεσίας, ᾧ ὡς κρίζομεν, ἀθεῶν ὁ
 πατήρ. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυροῖ τῷ
 πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἴσμεν τέκνα δεῦ. εἰ δὲ
 τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν δεῦ,
 συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, ἕπερ συμ
 πάχομεν, ἵνα καὶ σωθῶμεθα. λογίζο
 μεθα γὰρ, ὅτι οὐκ ἔστι τὰ παθήματα τοῦ
 νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀπ
 καλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἢ γὰρ ἀποκαταδο
 κία τῆ κτίσεως, τὴν ἀποκαλύψιμ τῶν ἡμῶν
 τῷ θεῷ ἀπεικάζεται. τῆ γὰρ ματαιότητι
 ἡ κτίσις ὑπετάσσεται, οὐκ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν
 ὑποτάσσεται ἐπ' ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ
 κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ φθι δουλείας
 φθι φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν φθι δόξης τῶν
 τέκνων τοῦ θεοῦ. οἶδαμεν γὰρ, ὅτι πᾶ
 σα ἡ κτίσις συσενάξεται καὶ σωθῆναι ἄξει το
 νῦν, οὐ μόνον δε, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρ
 χὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς
 αὐτοὶ ὡς ἑαυτοῖς σεάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκ
 δεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τῆ σώματος
 ἡμῶν. τῆ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπίς
 δὲ ἐλεπομένη οὐκ ἔστι ἐλπίς. ὁ γὰρ βλέ
 πει τὸ, τί καὶ ἐλπίζει, εἰδὲ ὅτι βλέπομεν, ἐλ
 πίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπειδεχόμεθα.
 Ὡσαύτως ἡ τὸ πνεῦμα συναντίλαμβά
 νεται τὰς ἀδενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προ
 σβυζόμεθα καθὸ δεῦ, οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐ
 τὸ πνεῦμα ὑπὲρ τῶν χάριτων ὑπὲρ ἡμῶν,
 σεαυτοῖς ἀλαλήτως. ὁ δὲ ἐρθινῶν τὰς καρ
 δίας, εἰδὲ τί εἰς φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι
 κτλ θεὸν ἐν τῶν χάριτων ὑπὲρ ἡμῶν, οἶδαμεν ἡ,
 ὅτι τὸς ἀπαῶσι τὸν θεὸν πάντα σωεσθῆναι εἰς
 ἀγαθόν,
 bonum

fratres. debitores sumus, nō carnī, ut se
 cundū carnē uiuamus. Nā si secundum
 carnē uiixeritis, moriemini. Q. si spiritu
 facta corporis mortificatis, uiuetis. Ete
 nim quicūq; spiritu dei ducunt, hi sunt
 filij dei. Nō em̄ accepistis spiritū seruitu
 tis itez ad timorē, sed accepistis spiritū
 adoptiōis, in q̄ clamamus, abba pater.
 Idē spūs testimoniū phibet una cū spī
 ritu nostro, q; simus filij dei. Q. si filij,
 igit' & hæredes. Hæredes quidē dei, co
 hæredes autē Christi. Siquidē sī cū eo pa
 timur, ut & una cū illo glorificemur. Nā
 reputo, nō esse pares afflictioēs p̄sentis
 t̄pis, ad gloriā quæ reuelabit in nos. Ete
 nim sollicita creaturæ expectatio, reue
 lationē filiorū dei expectat. Quippe ua
 nitati creatura subiacet, nō uolēs, sed p
 pter eū, q; subiecit illā in spe. Qm̄ & ipsa
 creatura liberabit a seruitute corruptio
 nis, in libertatē gl̄iæ filiorū dei. Scimus
 em̄, q; oīs creatura congemiscit, simulq;
 nobiscū parturit, usq; ad hoc tēpus. Nō
 solū autē illa, sed & ipsi, q; primitias spūs
 habēt, & nos ip̄i in nobis ipsis gemim⁹,
 adoptionē expectātes, redēptionē cor
 poris nostri. Siquidē spe seruati sumus,
 porro spes si uideat, non est spes. Eteni
 qd̄ uidit aliq; ut quid etiā sperat. Si ue
 ro, qd̄ nō uidem⁹, speramus, p̄ paciētīā
 expectam⁹. Cōsimiliter autē & spūs au
 xiliat infirmitatibus nostris. Siquidem
 hoc ip̄m, qd̄ oraturi sim⁹, ut oportet, nō
 nouim⁹, uez ipse spūs intercedit p̄ no
 bis, gemitib⁹ inenarrabilib⁹. At ille qui
 scrutat corda, nouit quis sit sensus spī
 ritus, quoniā secundum deum intercedit
 pro sanctis. Scimus autem, q; his qui di
 ligunt deum, oīa simul adiūmeto sūt in
 bonum

ἀγαθόν, τῆς κατὰ πρόθεσιν κλητοῦς οὐσίμ.
ὅτι οὗτος προέγνω, καὶ προώρισε, συμμόρφως
ἐν εἰκόνι τοῦ ἰησοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν
πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

κ β

οὗτος δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε,
καὶ οὗτος ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε,
οὗτος δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί ὁ
ἔροῦμι πρὸς ταῦτα; εἰ δὲ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν,
τίς κατ' ἡμῶν; ὅσγε τοῦ ἰδίου ἰησοῦ οὐκ ἐφεί-
σατ', ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρεδωκεν
αὐτὸν, ὡς οὐχὶ καὶ σὺ αὐτῷ τὰ πάντα
ἡμῖν χαρίζεται; τίς ἐγκαλέσει κατὰ
ἐλεκτῶν θεοῦ; θεὸς δὲ δικαίων, τίς δὲ κατὰ
κρίνων; ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ ἀποθανών, μάλλον δὲ
καὶ ἐγερθεὶς, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς
καὶ ἰσχυρὰ ὑπὲρ ἡμῶν; τίς ἡμᾶς χω-
ρίσει ἀπὸ τοῦ ἀγαπῆσαι τοῦ θεοῦ; ὀλίγη; ἢ
σενωχωρία; ἢ δίωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνό-
της; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέ-
γραπτα, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην
τὴν ἡμέραν, ἐλογίζομεθα ὡς πρόσβατα σφα-
γῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πάνσιν ὑπερνηκώμεν,
διὰ τὸ ἀγαπήσασθαι ἡμᾶς, πέπεσμαι ἢ,
ὅτι οὐτε θάνατος, οὐτε ζωὴ, οὐτε ἄγγελοι, οὐ-
τε ἀρχαί, οὐτε δυνάμεις, οὐτε ἕνεστώτα, οὐτε
μέλλοντα, οὐτε ὑψώματα, οὐτε βάθος, οὐτέ τις
κτίσις ἐτέρα, δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ
τοῦ ἀγαπῆσαι τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣΩ
τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἀλήθειαν λέγω ἐν ΧΡΙ-
ΣΤῳ, ὃν φέυδομαι, συμμαρτυροῦσός μοι ἐν
σωτηρίᾳ μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι
λύπημοι ὄσι μεγάλα, καὶ ἀδιάλαπτος ὁ δύν-
η τῆς καρδίας μου. ἠυχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐπὶ
ἀνάδεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ὑπὲρ πάντων
ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου, κατὰ
σάρκα, οἱ τινὲς εἰσὶν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ ἵσθη-
σία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθήκαι, καὶ ἡ νό-
μοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ ἡ ἐπαγγελία,
ὧν οἱ πατέρες, καὶ ὁ ἦν ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, τὸ κῆ-
σάρκα, ὁ

bonū, his qui iuxta propositum uocati
sunt. Quoniā quos præsciuit, eosdē &
prædefiniuit, conformes imaginis filij
sui, ut ipse sit primogenitus inter multos
fratres. Porro quos prædefinierat, eosdē
& uocauit. Et quos uocauit, eos & iustifi-
cavit. Quos autē iustificauit, hos & glori-
ficauit. Quid igit dicem⁹ ad hæc: Si de⁹
pro nobis, q̄s cōtra nos? Qui proprio fi-
lio nō pepercit, sed pro nobis oībus tra-
didit illū, q̄ fieri potest, ut nō & cū eodē
oīa nobis donet? Quis intentabit crimi-
na aduersus electos dei? Deus est q̄ iu-
dicat. Quis ille, q̄ cōdēnet? Nū Christ⁹,
q̄ mortuus est, imo q̄ & suscitatus est, q̄
etiā est in dextera dei, qui etiā intercedit
pro nobis? Quis nos separabit a dilecti-
one dei? Num afflictio? num angustia?
num p̄secutio? num fames? num nudita-
s? num periculū? num gladius? Quē
admodū scriptū est, Propter te mortifi-
camur tota die, habiti sumus uelut oues
mactationis. Verū in his oībus superin-
cimus, p̄ eū q̄ dilexit nos. Nā mihi p̄sua-
sum habeo, q̄ neq; mors, neq; uita, ne-
q; angeli, neq; principat⁹, neq; potesta-
tes, neq; instātia, neq; futura, neq; altitu-
do, neq; profunditas, neq; ulla creatura
alia, poterit nos separe a dilectione dei,
quæ ē in Christo Iesu dño nostro. Ve
ritatē dico in Christo, nō mētor, attestā
te cōscientia mea, in spū sancto, q̄ dolor
mihi est magn⁹, & assidu⁹ cruciat⁹ cordi
meo. Optarim em̄ ego ipse, anathema
esse a Christo, p̄ fratribus meis, q̄ sūt co-
gnati mei scđm carnē, q̄ sūt israhelita, q̄
rū ē adoptio & gl̄ia, & testamēta, & legis
cōstitutio, & cult⁹ & p̄missiōes, q̄z sūt pa-
tres, & ἡ ex q̄b⁹ ē Christ⁹, c̄p̄tū attinet ad
b 2 carnem

IX

fratres dilectos sumus nōnes
candide uocamus. Nā si
carpe uiam moriemini. Qu
facta corpore mortificatis uo
nim quia ipse dei dicitur
filij dei. Non accepit spiritus
tis neq; ad inuē. sed accepit
adoptionē in q̄ dicitur, ab
Ide ipse est in uia p̄hibet
tū nos. q̄ sumus filij dei.
ip̄s & uocatus. Heredes qu
fratres autē Christi. Si q̄s illi
timu. ut uia cū illis gloriā
reputo, nō est p̄p̄s afflictio
tris, ad gloriā que reuoluit in
nim sollicita creatur expectat
latioē filioe dei expectat. Qu
nitati creatur libere nō uolū
ter eū, q̄ habet illi in sp̄. Qu
tatur liberatē a seruitute cor
in libertatē gl̄ia filioe dei. Sc
q̄ oīs creatura congregat, sum
tū p̄p̄s uocatur, ut q̄ ad hoc tēp̄
ū aut illa. sed & ip̄s, q̄ primiti
deus ip̄s in nobis ip̄s ge
uorione expectat, redēp̄o
oris nobis. Si quidē sp̄e serua
orro ip̄s si uideat, non est ip̄
qd̄ uidet alios, ut quid etiā ip̄
o, qd̄ nō uidem⁹. speramus
expectam⁹. Cōsimiliter autē
uiliat infirmitatibus nostris
hoc ip̄m, qd̄ oraturū sum⁹, ut
nouim⁹, ut ip̄s ip̄s ip̄s
bis gemit⁹ inenarrabilē
seruat cōrdā, nouit quidē
tus, quoniā seruatam dicit
pro sanctis. Sumus autē q̄
ligunt deum oīs sumus autē

σάρκα, ὃ ὦν ἐπὶ πάντων θεὸς ἐυλογητὸς
 εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. οὐχ οἶον δὲ, ὅτι
 κ ε ἐκπέπρωκεν ὁ λόγιος ἦ θεὸς. οὐδὲ πάντες οἱ
 ἐξ Ἰσραὴλ, οὐδὲ Ἰσραὴλ, οὐδὲ ὅτι εἰσὶ σπέρμα
 Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλὰ ὡς Ἰσαὰκ κλη-
 θήσεσθαι σοὶ σπέρμα, ἵστέσιμ, οὐτὰ τέκνα τῆς
 σαρκὸς, ταῦτα τέκνα ἦ θεὸς, ἀλλὰ τὰ τέκνα
 φθὶ ἐπαγγελίας, λογιζέτη εἰς σπέρμα, ἐπα-
 γγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν και-
 ρὸν τοῦτο ἑλεύσομαι, Ἐἴσαι τῆ σάρρα ἡός,
 οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ ἐξέκκα θῆ ἐνός κοί-
 τῃ ἐχουσα, Ἰσαὰκ ἦ πατὴρ ἡμῶν. μήπω
 γὰρ γεννηθέντων, μή δὲ πραζάντων τὶ ἄσα-
 λδοῦ ἢ κακὸν, ἵνα ἢ κατ' ἐκλογὴν, τῷ θεῷ
 πρόσθετος μὲν, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ ἦ κα-
 λουῦτος, ἐρρήθη αὐτῆ, ὅτι ὁ μείζων, ἀσλέυ-
 σα τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται, τὸν ἰα-
 κώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἡσαῦ ἐμίσησα.

κ 5 τί οὖν ἐροῦμεν; μή ἀδικία παρὰ τῷ
 θεῷ; μή γῆλοισ. τὸ γὰρ μωσῆ λέγει, ἐλεήσω ὁμ-
 ἄμ ἐλεῶ, καὶ οἰκτιρήσω ὁμ ἄμ οἰκτίρω. Ἀρα
 οὖν, οὐ ἦ θέλοντος, οὐδὲ ἦ ἔχοντος, ἀλλὰ ἦ
 ἐλεοῦτος θεὸς. λέγει δὲ ἡ γραφή τῷ φαραῶν.
 ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο θῆ ἡ γῆρας, ὅπως εἰ-
 ξωμαι ἐν σοὶ πῶν δυνάμει μου, καὶ ὅπως δι-
 αγγελῆ ὁ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῆ.

κ 3 Ἀρα οὖν, ὁμ θέλει ἐλεῶ, ὁμ δὲ θέλει σκλη-
 ρῶσαι. ἐρῶ οὖν μοι. τί ἐτί μέμφεται; τῷ
 γὰρ βουλήματι αὐτοῦ, τίς ἀνθέσκει; μενοῦν-
 γε ἢ ἀνθρώπων, σὺ τίς εἶ, ὃ ἀνταποκρινό-
 μενος τῷ θεῷ; μή ἐρῶ τὸ πλάσμα, τῷ πλά-
 σαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχα
 θῆουσίαν ὁ κερταμενὲς τῷ πλοῦ, ἐκ τῷ αὐ-
 τοῦ φεράματι ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν
 σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλω ὁ θε-
 ὸς εἰδείξασθαι πῶν ὀργὴν, Ἐ γνωρίσαι τὸ
 δυνατὸν αὐτοῦ, ἢ νεγκει ἐν πολλῇ μακροθυ-
 μίᾳ, σκενὴ ὀργῆς κατῆρτίσμεν εἰς ἀπόλη-
 σιν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον φθὶ ἀσέ-
 αῦτ' ἐπι-
 sua

carnem, qui est in omnibus deus laudan-
 dus in secula amen. Non autē tanq̄ ex-
 ciderit sermo dei. Non enim omnes qui
 sunt ex Israel, ἢ sūt Israel, neq; quod sūt
 semen Abraham, omnes filij, sed in Isaac
 nominabit tibi semē, hoc est, nō qui filij
 carnis, ἢ filij dei, sed qui sunt filij p̄mis-
 sionis, recensentur in semē. Promissio-
 nis enim sermo hic est. In tempore hoc
 ueniam, & erit Sarai filius. Non solum
 aut hoc, sed & Rebecca ex uno concepe-
 rat, Isaac patre nostro, nondū em̄ natis
 pueris, cum neq; boni quippiam fecis-
 sent, neq; mali, ut secundum electionem
 propositum dei maneret, non ex opib⁹,
 sed ex uocante, dictū est illi. Maior serui
 et minori. Sicut scriptū est. Iacob dilexi,
 Esau uero odio habui. Quid igitur di-
 cemus? Num iniusticia est apud deū?
 Absit. Nam Moysi dicit. Miserebor, cui
 uiscunq; misereor, & cōmiserabor, quem-
 cunq; cōmiseror. Itaq; non uolentis est,
 neq; currentis, sed miserentis dei. Dicit
 em̄ scriptura Pharaoni. In hoc ipsum te
 excitauī, ut ostendā in te potentiā meā,
 & ut annūciēt nomē meū in tota terra,
 Itaq; cui uult miseretur, quē aut uult in-
 durat. Dices ergo mihi. Quid adhuc cō-
 querit? Nā uolūtati illius quis restitit?
 Atq; o homo, tu quis es, qui ex aduerso
 respondes deo? Nū dicet figmentum, ei
 qui se finxit, Cur me finxisti ad hūc mo-
 dū? An nō habet potestātē figulus luti,
 ut ex eadē massa, fingat aliud qdē uas
 in honorem, aliud uero in ignominia?
 Quod si deus uolēs ostendere irā, & no-
 tam facere potentiam suam, tulit in mul-
 ta lōganimitate, uasa iræ, apparatus in in-
 teritū, & ut notas faceret diuicias gloriae
 sua

δυντω, ἐπὶ σκευὴν ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς
 Λόξᾱμ, οὗς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον Ἰσ
 ραῖαίμ, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἰσραήλ. ὡς καὶ ἔφατο ὁ
 λέγει, καλέσω ἃ οὐ λαὸν μου, λαὸν μου, καὶ τὸ
 οὐκ ἠγαπήμην, ἠγαπήμην. καὶ ἔφατο ἔτι
 ὁ θεὸς, ὁ ἐξῆλθεν ἀντὶς, οὐ λαὸς μου ἕμε, ὡς
 ἐκεῖ κληθήσονται ἡοὶ θεοῦ ζῶντος.

κ θ Ησαίας δὲ κρᾶζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ. Εὐὲρ ἢ ὁ
 ἀριθμὸς τῶν ἡμῶν Ἰσραήλ, ὡς ἡ ἄμμος τοῦ
 θαλάσσης, ὅ κατὰ λέμματα σωθήσεται. Λόγος
 γὰρ σωτελεῖται καὶ σωτέμενον ἐν δικαιο
 σῶν, ὅτι λόγος σωτετεμκμδύομ ποιήσα κύ
 ριος ἐπὶ τῇ γῆς, καὶ καθὼς προείρηκεν ἡσα
 ίας, εἰ μὴ κύριος σταβῶν ἐξ κατέλιπερ ἡμῶν
 ἀνέμα, ὡς σόδομα ἃ ἐγενήθηκον, καὶ ὡς
 γόμορρα ἃ ἐμοιόθηκον. τί οὖν ἐροῦμεν;
 ὅτι ἔθνη τὰ μὴ δίκαιοντα δίκαιοσῶν, καὶ
 τέλαβε δίκαιοσῶν, δίκαιοσῶν δὲ τῶν ἐκ
 πίσεως, Ἰσραήλ ἢ δίκαιον νόμον δίκαιοσύ
 νης, εἰς νόμον δίκαιοσῶν οὐκ ἔφθασε. Διὰ
 τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίσεως, ἀλλ' ὡς ἔφατο νό
 μου. Προσέκοψα ἢ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμι
 ματος. καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ τίθημι ἐν
 σὶν λίθον προσκόμιματος, καὶ πέτρα σκαν
 δάλου, καὶ πᾶς ὁ πίσειων ἐπ' αὐτῷ, οὐ κα
 ταιχιωθήσεται. Αδελφοί, ἢ μὴ ἐνδο
 κίᾳ φησὶ ἐμῆς καρδίας, καὶ ἢ δέκοις ἢ πρὸς
 τὸν θεόν, ὑπερ τοῦ Ἰσραήλ ὅτι, εἰς σωτηρίαν.
 μαρτυρῶ γὰρ ἀντὶς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσι,
 ἀλλ' οὐκ κατ' ἐπίγνωσιν. Αγνωστῶτες γὰρ
 τὸν θεοῦ δίκαιοσῶν, ὅτι τὸν ἰδίον δί
 καιοσῶν ζητοῦντες εἶναι, τῆ δίκαιοσῶν
 τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Τέλος γὰρ νό
 μου ΧΡΙΣΤΟΣ εἰς δίκαιοσῶν παντὶ τῷ
 πίσεινόντι. Μωσῆς ἄρχαφῆ, τὸν δίκαι
 οσῶν τὸν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐ
 τὰ ἀνθρώπος, ζήσεται ἐν αὐτῷ, ἢ δὲ ἐκ πί
 σεως δίκαιοσῶν, οὕτως λέγει. Μὴ ἔτι πῃς ἐν
 τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναθήσεται εἰς τὸ οὐρανόν;
 τουτίς

fuæ, in uasa misericordiæ, quæ præpara
 uerat in gloriam? Quos & uocauit nos,
 nō solū ex Iudæis, uerū etiam ex genti
 bus. Quēadmodū & Osee dicit. Voca
 bo populū qui me nō erat, ppfm meū,
 & eā quæ dilecta nō erat, dilectā. Et erit
 in loco, ubi dictū fuerat eis. Non popu
 lus meus uos, ibi uocabuntur filiī dei ui
 uentis. Esaias autem damat super Isra
 el. Si fuerit numerus filiorum Israel, ut
 arena maris, reliquiæ saluæ erunt. Ser
 monem enim perficiens & abbrevians
 in iusticia, quoniam uerbum abbrevia
 tū faciet dominus in terra. Et quemad
 modū pdixit Esaias. Nisi dñs Sabaoth
 reliquisset nobis semē, ut Sodoma facti
 fuissēmus, & Gomorra assimilati fuissē
 mus. Quid igit dicem⁹? Qd' gētes q̄ nō
 sectabant iusticiā, ap̄hēderūt iusticiā,
 iusticiā aut eā q̄ est ex fide. Cōtra Isrl, q
 sectabat legē iusticiæ, ad legem iusticiæ
 nō puenit. Prop̄ qd? Quia non ex fide,
 sed ex opib⁹ legis. Impegerūt em̄ in lapi
 dē offēdiculi. Quēadmodū scriptū est.
 Ecce pono in Sion lapidē offēdiculi, &
 petrā offēsiōis, et ois q̄ credit in eo, nō
 pudefiet. Fratres, Prop̄ efa quidē uolū
 tas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad
 deū, pro Israel, est ad salutem. Testimo
 nium enim illis perhibeo, quod studiū
 dei habēt, sed nō scdm sciētīā. Nā igno
 rātes dei iusticiā, & ppriā iusticiā querē
 tes cōstituere, iusticiæ dei nō fuerūt sub
 diti. Finis em̄ legis Christus, ad iustifica
 tionem omni credenti. Moses enim scri
 bit iusticiam quæ est ex lege, q̄ qui fece
 rit ea homo, uiuet in illis. Ceterum quæ
 ex fide est iusticia, ea sic loquitur. Ne di
 xeris in corde tuo. Quis ascēdet in celū?
 b 3 hoc est

X

carum in omnibus
 das in iusticiam. Non autem
 ad erit iusticia. Non enim
 sunt ex Israhel. Non enim
 semen Abrahæ omnes filii
 nominati sunt semē hoc est
 camis in Israhel, sed qui sunt
 hominis ex Abraham in semē. Ita
 enim scriptum est. In terra
 ueniam. & Sarai filius. &
 aut hoc est & Rebecca ex
 tui. Isaac pater nostro, post
 pueris, cum pater boni pater
 sem. pater mali ut secundum
 propolitam dei manet. pater
 sed ex uocante dicitur est illi. Ma
 et in uocati. Sarai scriptum est Isaac
 Isaac uero odio habuit. Quid dicit
 amus? Nam iusticia est ap
 bilit. Nam Moysi dicit. Miserebo
 ror iusticiæ. & iusticiæ boni, q̄
 ror iusticiæ. Itaq; non uolente
 q̄ uocatis sed misericordis dei
 iusticiæ. In hoc ip
 ai, ut ostendā in te potest
 ut amicitia nōmē meū in tu
 ca q̄ uult miseretur, quæ in
 burat. Dico ergo mihi. Quid
 querit? Nā uoluerat illius q̄
 Atq; o homo, tu quis es, quæ
 respondes deo? Nā dicit ip
 qui se hinc. Cur me hinc
 dit? An nō habet potestā
 ut ex eadē massa, fingat
 in honorem, aliud uerū
 Quod si deus uolens ostendit
 tam facere potestatem hinc
 ta loganimitate uult ea q̄
 teritū, & ut notas faciat

ΤΟΥΤΕΣΙ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΑΤΑΓΑΓῆΜ, ἢ τίς καὶ
 ταθίσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; ΤΟΥΤΕΣΙ ΧΡΙΣΤΟΝ
 ἐκ νεκρῶν ἀναγαγῆΜ. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύσ
 σου δὲ ζῆμα ὄζει ἐν τῷ σόματί σου. Ἐν τῇ τῆ
 καρδίᾳ σου. ΤΟΥΤΕΣΙ τὸ ζῆμα ἐστὶ πίσιως, ὃ
 κηρύσσον. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ
 σόματί σου κύριον ΙΗΣΟΥΝ, καὶ πισεύσῃς
 ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἠγάγευ
 ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται
 εἰς δικαιοσύνην, σόματι δὲ ὁμολογῆται εἰς
 σωτηρίαν. λέγει ἡ γραφή, πᾶς ὁ πισεύων
 ἐπὶ αὐτῷ, οὐ καταιχιωθήσεται. οὐ γὰρ ὄζει δια
 σολὴ ἰουδαίου τὸ ἔθνος, ὃ γὰρ αὐτὸς κύ
 ριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπι
 καλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὁ ἐπινοῶν
 λέσκαται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

λ γ πῶς οὖν ἐπινοῶνται, εἰς ὃν οὐκ ἐπί
 σθουσαμ; πῶς δὲ πισεύσουσι, ὃν οὐκ ἤκουσαμ;
 πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ
 κηρύξουσι, ἐὰν μὴ ἀποσταλλῶσι; καθὼς γέ
 γραφή. ὡς ἠκούσθη ὁ πόδις τῶν ἑναγγελι
 ζομένων εἰρηλῶν, τῶν ἑναγγελιζομένων τὰ
 ἀσάδᾳ. ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαμ τῷ ἑνα
 γελίῳ. ἠσαίνας γὰρ λέγει, κύριε τίς ἐπίσθου
 σαι τῆ ἀκοῆς ἡμῶν. ἀρα ἡ πίστις ἐστὶ ἀκοῆς. ἡ δὲ
 ἀκοὴ διὰ ζῆματὸς θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ
 ἤκουσαμ; μενοῦνγε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξ
 ἤλθε ὁ φθόγγος αὐτῶν, Ἐἰς τὰ πέρατα τῆ
 οἰκουμένης τὰ ζῆματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω, μὴ
 οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωσῆς λέγει. ἐγὼ
 παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπὶ οὐκ ἔδνα, ἐπὶ ἔθνε
 ἀσυνέτω παροργιστῶ ὑμᾶς, ἠσαίνας δὲ ἀπο
 τολμα, καὶ λέγει. εὐρέθην τῆς ἐμῆς κατῆσειν,
 ἐμφανῆς ἐν ὀμνίω τοῖς ἐμῆς κατῆσειν.
 πρὸς δὲ τὸν ἰσραήλ λέγει. οὐκ ἔγνω ἡμεῖς
 ἐξέπετασα τὰς χεῖρας μου πρὸς λαὸν ἀπί
 στῶντα καὶ ἀντιλέγοντα. λέγω οὖν, μὴ
 ἀπόστατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτῶν; μὴ γένοιτο.
 καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος
 ἀβραάμ

Hoc est Christū ex alto deducere. Aut
 quis descēdet in abyssum? Hoc est Chri
 stum ex mortuis subducere. Sed quid
 dicit? Prope te uerbum est, in ore tuo, &
 in corde tuo. Hoc est, uerbū fidei, quod
 prædicamus. Nempe si confessus fueris
 in ore tuo, dominū Iesum, & credideris
 in corde tuo, q̄, deus illū excitauit a mor
 tuis, saluus eris. Corde enim creditur ad
 iusticiā, ore autē cōfessio fit ad salutē. Di
 cit em̄ scriptura. Omnis q̄ credit in illo,
 nō pudefiet. Nō em̄ est distinctio uel lu
 dai, uel Græci. Nam idē; dominus om
 niū, diues in oēs inuocantes se. Omnis
 enim qui inuocauerit nomē domini, sal
 uabitur. Quomō igit̄ inuocabūt eū, in
 quē nō crediderūt? Quō autē credēt ei,
 de q̄ nō audierunt? Quō autē audiet ab
 q̄ prædicat̄? Quō autē prædicabūt, nisi
 missi fuerint? Sicut scriptū est. Quæ speci
 osi, pedes annunciantīū pacem, annun
 tiantīū bona. At nō oēs obedierūt euā
 gelio. Esaias em̄ dicit. Dñe, quis credidit
 auditis nobis? Ergo fides ex auditu est,
 auditus autē p̄ uerbum dei. Sed dico, an
 nō audierunt? Atqui in omnē terrā exi
 uit sonus eorū, & in fines orbis terrarū
 uerba illorū. Sed dico. Nunquid non co
 gnouit israhel? Prim⁹ Moses dicit. Ego
 ad æmulationem prouocabo uos in nō
 gēte, in gente stulta ad iram cōmouebo
 uos. Esaias autē post hunc audet, & dicit.
 Inuentus fui his, q̄ me nō quærebāt, con
 spicius factus sum his, q̄ de me non in
 terrogabāt. Ad Israhel autē dicit. Toto
 die expandi man⁹ meas ad populū nō
 credentē, & cōtraditentē. Dico igitur. XI
 Num repulit deus populū suum? Ab
 sit. Nam & ego israhelita sum, ex semine
 Abrahæ

ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ ἀπόστατο ὁ
 θεὸς τὸν λαὸν αὐτῶν, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἶδα
 πρὶν ἡλίαν τί λέγῃ ἢ γράψῃ; ὡς ἐντυγχάνει
 τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ λέγωμ. κύριε, τοὺς
 προσφύτας σου ἀπέκτεναμ, καὶ τὰ θυσιαστή/
 ριά σου κατέσκαψαμ, καὶ ὡς ὑπέλειφθην μό/
 νος, καὶ ζήτηοῦσίν πλὴν ψυχῶν μου. ἀλλὰ τί λέ/
 γει αὐτῷ ὁ ῥηματισμὸς; κατέλιπον ἔμαυ
 τῷ ἐπιχειρήσει ἀνδρα, οἵτινες οὐκ ἔκαμ/
 ψαμ γόνυ τῆ βαάλ. ὅπως οὐκ εἶν τῷ θεῷ νῶν
 καιρῶν, λῆμμα κατ' ἐκλογῶν χάριτος γέγρα/
 νεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἐστὶ δὲ ἔργον, ἔπειδὴ ἡ χά/
 ρις, οὐκ ἐστὶ γίνεσθαι χάρις. εἰ δὲ δὲ ἔργον, οὐκ
 ἐστὶ ὄσι χάρις. ἔπειδὴ δὲ ἔργον, οὐκ ἐστὶ ὄσι ἔργον.
 τί οὖν; ὁ ἐπιζητῶ ἰσραήλ, ἴσθι οὐκ ἐπέτυ/
 χεμ, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεμ, οἱ δὲ λοιποὶ
 ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγραπται. ἔδωκεμ αὐ/
 τοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὁφθαλμοὺς
 τοὺς μὴ βλέπεμ, καὶ ὥτα τοὺς μὴ ἀκούωμ, ἕως
 φη σήμερον ἡμέρας, καὶ δαβὶδ λέγει. γεννη/
 θήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς
 θήραμ, εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδο/
 μα αὐτοῖς, σκοπιὸν ἴδυσσάμ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ/
 τῶν τοὺς μὴ βλέπεμ, εἰ τὸ νῶτον αὐτῶν δια/
 σωθῶσιν σύκαμ ψομ. λέγει οὖν, μὴ ἐπίσασαμ
 ἵνα σώσωσιν, μὴ γλύοιτ. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν πα/
 ραπέτασμα ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσι, εἰς δὲ πα/
 ρακλήσασα αὐτοὺς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐ/
 τῶν πλοῦτος κόσμου, εἰ τὸ ἥτικμα αὐτῶν
 πλοῦτος ἐθνῶν, πόση μᾶλλον τὸ πλήρω/
 μα αὐτῶν. ἡμῶν γὰρ λέγει τοῖς ἔθνεσι,
 ἐφ' ὅσον μὲν εἰμι ἐπὶ ἐθνῶν ἀπόστολος, πλὴν
 διακονίαμ μεθ' ὁδοῦ, εἰπως παρακλήσω,
 μετὰ πλὴν σώσεια, εἰ σώσω ἑνὰς δὲ αὐτῶν. εἰ δὲ
 ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἢ
 πρόσκλησις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπὸ
 χη ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία,
 καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δὲ τινες ἦν κλάδοι δὲ
 ἐκλάσασαμ, σὶ δὲ ἀρχιέλαιον ὡς ἐνεκεμ
 τῷ ὀσθι

Abrahæ, tribus Beniamin. Non repulit
 deus populū suū, quē ante cognouerat.
 An nescitis in Elia, quid dicat scriptura?
 Quō interpellat apud deū, aduersus Is/
 rahel, dicens: Dñe, prophetas tuos occi/
 derunt, & altaria tua subruerunt, & ego
 relictus fui solus, & quærūt animā meā.
 Sed quid dicit ei diuinū respōsum? Re/
 liqui mihi ipsi septē milia uirorū, q non
 inflexerunt genu imagini Baal. Sic igi/
 tur & in hoc tēpore, reliquiæ secundum
 electionē gratiæ fuerūt. Qz si p gratiā,
 nō iā ex opibus. Quandoquidē gratia,
 iam nō est gratia. Sin ex opibus, non iā
 est gratia. Quādoquē op⁹, iā nō ē op⁹.
 Quid igit? Qd quærīt Israhel, hoc nō af/
 secut⁹ est. Sed electio cōsecuta est. Reliq
 x⁹o excæcati sunt. Quēadmodū scriptū
 est. Dedit eis deus spiritū cōpunctiōis,
 oculos ut nō uideāt, & aures ut nō audi/
 ant, usq; ad hodiernū diē. Et Dauid di/
 cit. Fiat mēsa illorū in laqueū, & in capti/
 onē, & in offendiculū, & in retributionē
 ipsis. Obtenebrent⁹ oculi eorū, ut nō ui/
 deant, & tergū illoz semp incurua. Dico
 igit. Num sic lapsi sūt, ut cōciderint? Ab/
 sit. Sed p illorū delictū, sal⁹ gētib⁹, i hoc
 ut eos ad æmulādū puocaret. Qz si deli/
 ctū illorū, diuitiæ sunt mūdi, & diminu/
 tio illoz, diuitiæ gētīū, qnto magis pleni/
 tudo illoz. Vobis em̄ dico gētib⁹, qten⁹
 ego qdē sū apłs gentiū, ministeriū meū
 glifico, si q mō ad æmulandū puocē, car/
 nē meā, & saluos reddā nōnullos ex il/
 lis. Nā si reiectio illoz, ē recōciliatio mū/
 di, q erit assūptio, nisi uita ex mortuis?
 Qz si primitiæ sctæ, sctā ē & massa. Et si
 radix sctā, scti erūt & rami. Qz si nōnul/
 li rami defracti sūt, tu x⁹o cū eēs oleaster,
 b 4 infitus

Hoc est dicitur ex alio deo
 quis dicitur in abyssum
 sum et natus subdare
 dicitur: Propter uerbum est
 in corde uolūto est, uerbo
 praxianus: tempe si confit
 in ore tuo domini Iesum, & i
 in corde tuo dicit illū e
 uis saluans. Corde enim
 iustitia ore autē cōfessio fit ad
 eū est scriptura. Omnis q
 nō uolūto. Nō est est dicit
 dicit ut Corca. Nam idē dicit
 nū dicit in oēs inuocans
 enim qm̄ inuocauerit nō est
 uolūto. Quomō igit inuocā
 que nō crediderit? Quomō
 de q nō audierit? Quomō autē
 praxianus: Quomō autē praxian
 illi fuerit: Sicut scriptū est. Q
 pōdes annuntiaui pacem an
 nū bona. At nō oēs obedierūt
 lo. Elias em̄ dicit. Dñe, quis o
 dicit nobis? Ergo fides ex aude
 dicit autē q uerbum dei. Sed
 audierunt: At qui in omnē
 in bonis eorū. & in fines orb
 uerba illorū. Sed dico. Num
 quomō israhel: Prim⁹ Moisi
 ad æmulationem prouocabo
 gēt. in gente stulta ad im
 uos. Elias autē post hunc au
 Inuenis tui his, q me nō p
 spicuas factus sum his, q me
 interrogāte. Ad Israhel autē
 die expandi man⁹ mea ad
 credente, & cōtradice. D
 Num repulit deus populū
 sit. Nam & ego uolūto

τριόδης ἢ ἀντὶς, καὶ συγκοινωνός, φησὶ ῥίζης καὶ φησὶ πῶς ἴσραηλ ἐλάϊα ἐγγύου. μή κατακαυθῶ ἢ κλάδωμ. εἰ δὲ κατακαυθῶσαι, οὐ οὐ πῶς ῥίζαμ βασιλεύεις, ἀλλ' ἢ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, ὅτι ἐκλάδισαμ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρίδω, καλῶς, τῇ ἀπιστίᾳ ὅτι ἐκλάδισαμ, οὐ δὲ πῶς ἐσκηλας, μὴ ὑφλοφρόνα, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ δ' ὁ θεὸς ἢ κατὰ φύσιν κλάδωμ οὐκ ἐφείσατ, μή πως οὐδὲ σου φείσεται. ἴδε οὖν ῥησότης καὶ ἀποτομίαμ θεοῦ, ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαμ, ἐπὶ δὲ σέ, ῥησότης, ἐὰν ἐπιμένῃς τῇ ῥησότητι. ἐπει καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ, καὶ ἐκείνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμένωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρίδόνονται. Δύσα τὸς ῥησὸς ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι ἀντὶς. εἰ ῥησὸς ἐκ τῆ κατὰ φύσιν ὅτι ἐκκόπησῃ ἀχρηλαίου, ἢ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίδης εἰς καλλιέλαιον, πόσω μάλλον οὗτοι κατὰ φύσιν

λ * ἐγκεντρίδόνονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ; οὐ γὰρ δέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πῶρως ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἀχρηεῖς δὲ πλὴν ἡμῶν ἐθνήων εἰσέλθη, καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σπυρίσεται. καθὼς γέγραπται. ἢ ἐξ ἐκ σίμων ὁ ἐνόμωμ, ἢ ἀποστρέψα ἢ ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ, καὶ ἄντη ἀυτοῖς ἢ παρ' ἐμοῦ δ' ἰαθῆκη, ὅτ' ἄμ' ἀφέλωμα τὰς ἀμαρτίας ἀντὶν. κατὰ μὲν δὲ ἐναγγέλιον ἐχθηροὶ δὲ ὑμᾶς, κατὰ δὲ ἐκλογὴν, ἀγαπητοὶ δὲ διὰ τὸς πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἢ κλήσις τοῦ θεοῦ. ὡππερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτε, ἠπαθήσατε τοῦ θεοῦ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτῳ ἀπαθείᾳ, οὕτως ἢ οὐτοι νῦν ἠπαθήσατε τοῦ θεοῦ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. σωθέντες γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς

λ β πάντας ἐλεήσῃ. ὁ βᾶδος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξήρητα τα κτίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξίτητοι

σοὶ αὐτῶς

insit⁹ fuisti illis, & confors radicis, & p^{ri}ncipaliter oleæ fact⁹ es, ne glieris aduersus ramos, q^{ia} si gliaris, non tu radicē portas, sed radix te. Dices igit^r, defracti sunt rami, ut ego insererer. Bene dicis, p^{ro} incredulitatē defracti sūt, tu uero fide cōstitisti. Ne efferaris animo, sed timeas. Nā si deus naturalib⁹ ramis non pepcit. Vide ne q̄ fiat, ut nec tibi parcat. Ecce igitur bonitatē & s^{er}uitatē dei, in eos qdē, q^{ui} ceciderunt, s^{er}uitatē, in te uero bonitatem, si permāseris in bonitate. Quoniā & tu excideris, & illi porro, si nō pmanferint in incredulitate, inserent^r. Potest em̄ deus denuo inserere illos. Etem̄ si ex naturali exect⁹ es oleastro, & p^{re}ter naturā insit⁹ es in uerā oleam, quāto magis hi, qui naturales sunt, inserent^r propriæ oleæ. Nō em̄ uolo uos ignorare fratres mysteriū hoc, ut non sitis apud uosmet ipsos prudentes, quod excacatio ex parte, Israheli accidit, donec plenitudo gentiū aduenerit, & sic tot⁹ Israhel saluabit^r. Sicut scriptū est. Adueniet ex Sion is q^{ui} liberat, & auertet impietates a Iacob. Et hoc illis a me, p^{er}fectū testamētū, cū abtulero pctā illorū. Secūdū euāgeliū qdē, inimici propter uos, secūdū electionē aut^m, dilecti p^{ro}pter patres. Nā dona qdē & uocatio dei, eiusmodi sūt, ut eorū illū p^{re}nitere nō possit. Quēadmodū em̄ & uos qndā increduli fuistis deo, nūc autē misericordiā estis cōsecuti, p^{ro} illorū incredulitatē, sic & isti nūc increduli facti sūt, p^{ro} uestri misericordiā, ut & ipsi misericordiā cōsequant^r. Cōclūdit em̄ deus oēs in incredulitatē, ut oīm misereret^r. O p^{ro}funditātē diuitiarū, & sapiarū, & cognitiois dei. Quæ inscrutabilia sūt iudicia ei⁹, & imp^{ro}uestigabiles

σο. αὐτὸ δὲ αὐτῶν. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ
 τίς σύμβουλος αὐτῶν ἐγένετο; ἢ τίς προσέδωκεν
 αὐτῶν, ἵνα ἀνταποδοθῆσεται αὐτῶν; ὅτι
 ἦν αὐτῶν, ἵνα αὐτοῦ, ἵνα εἰς αὐτὸν τὰ πάντα
 ταῦτα αὐτῶν ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμὴν.

μ παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τῶν
 δεκτικῶν τοῦ θεοῦ, παραστήσατε τὰ σώματα
 ὑμῶν, θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, ἐυάρεσον
 τοῦ θεοῦ, πλὴν λογικῶν λατρειῶν ὑμῶν. Ἔ
 μή συχηματίζετε τοῦ αἰῶνι τούτῳ, ἀλ
 λά μεταμορφουθε τῇ ἀνακαίνωσιν τοῦ
 νοῦ ὑμῶν, εἰς τὴν δοκιμάζην ὑμᾶς, τί τὸ θέλη
 μα τῆς δεῦξ, ἢ ἀγαθόν, ἢ ἐυάρεσον ἢ τέλειον.

μ α λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ
 σκομοί, παντὶ τοῦ ὄντι ἐν ὑμῖν, μή ὑπερι
 φρονῆτε, παρὰ τὸ θεῶν φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς
 τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέ
 ῖρον σοφείας.

μ β καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώ
 ματι μέλη πολλά ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη
 πάντα οὐ πλὴν αὐτῶν ἔχει προῖξιν, ὡς οὕτως
 οἱ πολλοὶ ἐν σώματι ἐσμὴν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ
 καθεὶς, ἀλλήλων μέλη. ἔχοντες δὲ χάρισι
 ματα κατὰ πλὴν χάριμ πλὴν δωρίσασιν ἡμῖν
 διάφορα, εἴτε προφητείας, κατὰ πλὴν ἀνα
 λογίαν τῆς πίστεως. εἴτε διακονίαν ἐν τῇ
 διακονίᾳ, εἴτε δὲ διδασκίαν, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.
 εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλησίᾳ.
 εἴτε ὁ μεταδιδόν, ἐν ἀπολόγησι. ὁ προῖ
 ξάμενος ἐν ἀποδοῦ. ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι.
 ἢ ἀγάπῃ ἀνυπόκριτος, ἀποσυνοῦντες τὸ
 πονηρόν, κολλώμενοι τοῦ ἀγαθοῦ, τῇ φιλα
 δελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόσοργοι, τῇ τιμῇ
 ἀλλήλους προκείμενοι, τῇ ἀποδοῦ ἢ μὴ ὀκνη
 ροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, κυρίως δὲ λεύοντες, τῇ
 ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες,
 τῇ προσβολῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις
 ἄλλων κοινωνοῦντες, πλὴν φιλοζηνίαν δι
 ὠκοντες. εὐλογεῖτε τὸν κύριον διὼκοντας ὑμᾶς, ἐυ
 λογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρετε μετὰ
 χαίρόντων

uestigabiles uia eius. Quis em̄ cogno
 uit mentē dñi? Aut quis illius cōsiliij par
 ticeps fuit? Aut qs prior dedit illi, & re
 tribuet ei? Quoniā ex illo, & p̄ illū, & in
 illū oīa. Ip̄si gloria, in saec̄la saec̄lorū amē.

XII

Adhortor aut̄ uos fratres, p̄ miseri
 cordias dei, ut praebeat̄is corpa uestra,
 hostiā uiuentē, sanctā, acceptā deo, rati
 onalem cultū uestrū. Et ne configurem̄
 ni saeculo huic, sed transformemini p̄ re
 nouationē mēt̄is uestrae, ut p̄bet̄is quae
 sit uolūtas dei, & accepta, & p̄fecta. Di
 co aut̄ p̄ gratiā, quae data est mihi, cui li
 bet uersanti inter uos, ne qs arroganter
 de se sentiat, supra quē oportet de se sen
 tire, sed ita sentiat, ut modestus sit & so
 brius, unicuiq; ut deus partitus est men
 surā fidei. Quēadmodū em̄ in uno cor
 pore mēbra multa habem⁹, mēbra uero
 oīa, nō eūdē habēt actū, sic multi unū
 corpus sum⁹ in Christo, singuli aut̄, aliij
 aliorū mēbra. Sed habentes dona iuxta
 gratiā datā nobis uaria. Siue p̄phetiā,
 iuxta portionē fidei. Siue ministeriū, in
 ministerio. Siue qui docet, in doctrina.
 Siue q̄ exhortat̄, in exhortatiōe. Qui im
 pertit, in simplicitate. Qui praest̄, in dili
 gētia. Qui miseretur, in hilaritate. Dile
 ctio nō simulata, odio p̄sequētes quod
 malū est, adhærentes ei, quod bonū est,
 per fraternam charitatē, ad mutuo uos
 diligendos propensi, honore alius aliū
 praecedentes, diligētia non pigri, spiritu
 feruēt̄es, domino seruiētes, spe gaudē
 tes, per tribulationem patientes, oratiōi
 instantes, necessitatibus sanctorū cōmu
 nicantes, hospitalitatē sectantes. Bñ loq̄
 mini de ijs, q̄ uos infectant̄, bñ loq̄ mini
 in quibus, & ne male precemini. Gaudete cū
 gaudentibus

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
 in illis. & conseruatis
 gub̄natis facti? es ne p̄
 ius ratiōis, si gl̄ias, non
 eas. sed iustitiam. Dicit̄ igit̄
 rami. ut p̄ferret. B̄n̄
 dulcitate dicit̄. si uos
 fi. Ne offēns animo, sed
 si deus uoluit? rami non
 de ne q̄ fuerit. nec ubi p̄
 bonitate. Si fecerit dēi, in
 cordat̄. Si ueritate in te
 tem in p̄malis in bonitate.
 & tu exidens. & illi p̄
 tim in inredulitate. in
 deus demo inerte illos. Eni
 turali exet? es oleo. & p̄
 tā in illi? es in uera oleo, quā
 hi, qui naturales sunt. in
 p̄ter. Nō em̄ uos ignorat̄
 n̄stis hoc, ut non sit apud
 los prudentes quod euacuat̄
 h̄n̄ h̄i accidit. donec p̄
 aduenit & sic tot̄ h̄n̄ h̄i
 in h̄n̄ est. Aduenit ex
 era. & auertit impietates a
 x̄ illis a me p̄fectū testamē
 h̄ro p̄ā illorū. Secū dū euā
 gēliū p̄p̄ter uos secundū
 aut̄. dicit̄ p̄ter patres. Nō
 & uocatio dei. eiusmodi sit
 p̄mittit nō possit. Quē
 nos q̄ndā increduli fuisse
 misericordiā estis cōsueti
 dulcitate. sic & illi nō in
 p̄ uestm̄ misericordiā ut dī
 diā cōsequant̄. Cōsueti
 incredulitate. ut oīm mē
 tate diuinitate. & sapie
 Q̄ in lecta ab̄ta in

χαρδόντων, καὶ κλαίει μετὰ κλαόντων, τὸ
 αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονεῖντες, μὴ τὰ ὑψιλά
 φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς σωμαπα
 γόμνοι, μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς,
 μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακῶ ἀποδοῦντες, προ
 νοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώ
 πων. εἰ δὲ αὐτὸν τὸ θεῖον μετὰ πάντων
 ἀνθρώπων εἰρηνέοντες, μὴ ἑαυτοὺς ἐκδι
 κοῦντες ἀγαπῆτοί, ἀλλὰ δὲ ὅτι τόσον τῆ ὄρ
 γῆ. γέγραπται δὲ. ἐμοὶ ἐκδίκησθε, ἐγὼ ἀν
 ταποδώσω, λέγει κύριος, εἰ μὴ ὁ δὲ ἔχ
 θρὸς σου, φώμιζε αὐτόν. τὸ τοῦ γὰρ ποιοῦν, ἀν
 θρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τῆ κεφαλῇ αὐτοῦ.
 μὴ νικῶ ὑπὲρ τῶ κακῶ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγα
 θῷ, τὸ κακὸν. Πᾶσα ψυχὴ θηροσίσαισ
 ὑπερχούσαισ ὑποτασσέσθω, ὅν γὰρ ὁ θεὸς
 οὐσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ, αἱ δὲ ὄντα θηροσίσαι,
 ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι ἰσχύως ὁ ἀντίτα
 σόμονος τῆ θηροσίσαι, τῆ τῶ θεοῦ δὲ ἀγαθῆ
 ἀνθέσκημα. οἱ δὲ ἀνθεσκότες, ἑαυτοῖς κρι
 μα λήφονται. οἱ δὲ ἀρχόντες, ὅν ἐστὶ φόβος
 τῶ ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶ κακῶν. θέ
 λας δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν θηροσίαι, τὸ ἀγα
 θὸν ποιεῖ, καὶ ἔξῃς ἔπανον θηροσίαι. θεὸς δὲ
 δίακονος ἐστὶ σοι, εἰς τὸ ἀγαθόν. εἰ μὴ δὲ τὸ κα
 κὸν ποιῆς, φοβῶ. ὅν γὰρ ἐκτὶ τὴν μάχαιραν
 φορῶ. θεὸς γὰρ δίακονός ἐστι, ἐκδίκος εἰς ὅς
 τὴν τῶ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑπο
 τάσασθαι, ὅν μόνον διὰ τὴν ὄργην, ἀλλὰ καὶ
 διὰ τὴν σωείδησιν. διατῶ το δὲ καὶ φόβους
 τελεῖτε. λήθησθε γὰρ θεὸς ἐστὶν, εἰς αὐτὸ τῶ
 προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶ
 σίτας ὀφθαλάς. τῶ τὸν φόβον, τὸν φό
 βον. τῶ τὸ τέλος. τῶ τὸν φόβον, τὸν
 φόβον. τῶ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν. μηδενὶ μη
 δὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.
 ἔ γὰρ ἀγαπᾶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρω
 κεν. τὸ δὲ ὅν μοιχέυσθαι, ὅν φονεύσθαι, ὅν κλέ
 ψασθαι, ὅν ψευδομαρτυρήσθαι, ὅν ἐπιδουμήσθαι,
 καὶ εἰ

μ γ

μ δ

gaudentibus, & flete cū flentibus, eodē
 animo aliī in alios affecti, nō arrogāter
 de uobis ip̄is sentiētes, sed hūilibus uos
 accōmodantes. Ne sitis prudētes, apud
 uosmetipsos, nemini malū p̄ malo red
 dentes. Prouide parātes honesta in cō
 spectu omniū hominū. si fieri pōt, quan
 tū in uobis est, cū oibus hoibus in pa
 ce uiuentes, nō uosmetipsos ulciscētes di
 lecti, sed date locū irāe. Scriptū est em̄,
 Mihi ultio, ego rependam, dicit dñs. Si
 igit̄ esurit inimicus tuus, pasce illū. Hoc
 enim si feceris, carbones ignis coacerua
 bis in caput illius. Ne uincaris a malo,
 imo uince in bono malū. Ois anima
 ptātib⁹ excellētib⁹ subdita sit. Nō em̄ ē
 ptās, nisi a deo, q̄ uero sūt ptātes, a deo
 ordinatē sūt. Itaq; q̄squis resistit ptāti,
 dei ordinatiōi resistit. Qui aut̄ restiterit,
 sibiipsis iudiciū accipiēt. Nā principes,
 nō terrori sūt bñ agētib⁹, sed male. Vis
 aut̄ non timere potestātē? Quod bonū
 est facito, & habebis laudem ex illa. Dei
 em̄ minister est tibi in bonū. Qd̄ si fece
 ris, id quod malū est, time. Non em̄ fru
 stra gladiū gestat. Nā dei minister est,
 tibi ultor ad irā, ei q̄ qd̄ malū est fecerit.
 Quapropter oportet esse subditū, non
 solū propter irā, uerū etiā propter con
 scientiam. Propter hoc em̄ & uectigalia
 soluitis. Siquidē ministri dei sūt, in hoc
 ipsum incubentes. Reddite igit̄ oibus,
 quod debetur. cui uectigal, uectigal. cui
 tributū, tributū. cui timorem, timorem.
 cui honorē, honorē. Nemini qcq; debe
 atis, nisi hoc, ut inuicē diligatis. Nā q̄ di
 ligat alterū, legē expleuit. Si qd̄ illa, Nō
 adulteraberis, nō occides, nō furaberis,
 nō falsū testimoniū dices, nō cōcupisces,
 & si qd̄

XIII

EPISTOLA

καὶ εἴ τις ἐτέρα ἐντολή, ἢ τούτων ἡ δό-
 γη ἀνακεφαλαιούται, ἢ ἡ ἀγάπη ἡ
 τὸν πλησίον σου ὡς εαυτόμ. ἢ ἀγάπη ἡ
 πλησίον κακὸν ὄνκ ἐρεάζετ. πλήρωμα οὐ
 νόμου ἢ ἀπάκη. ἢ τοῦτ ἐιδότες τὸν καιρὸμ,
 ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἡδὴ δὲ ὑπνοῦ ἐγρηθῆναι.
 νῦν γὰρ ἐγγύτρὸμ ἡμῶν ἡ σωτήρια, ἢ ὅτε
 ἐπιτεύσασαμ. ἢ νῦν προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα
 ἡγίηκεμ. Ἀποθώμεθα οὐ ταῖ ἐργα τοῦ σκό-
 του, καὶ ἐνδυσώμεθα ταῖ ὄπλα τοῦ φωτός.
 ὡς ἢ ἡμέρα ἐυχμημόνως πρὸ πατήσων μὴ
 μὴ κώμοις ἢ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελ-
 γείαις, μὴ ἐρίδι ἢ ζήλιω, ἀλλ' ἐνδύσασθε
 τὸν κῆρὸμ ἸΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ.

καὶ ἐν σαρκὸς προνοιαμ μὴ ποιᾶθε
 εἰς ἐπιθυμίας, τὸν δὲ ἀδενούωτα τῆ πίσε,
 προσλαμβάνετε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλο-
 γισμῶν. ὅς μου πίσενα φαγεῖν πάντα, ὅ
 ἀδενούω, λάχανα ἐδίει. ὅ ἐδίωμ, τὸν μὴ
 ἐδίοντα μὴ ζευθενέτω, καὶ ὁ μὴ ἐδίωμ,
 τὸν ἐδίοντα μὴ κρινέτω. ὅ δὲος γὰρ ἀν-
 τὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρινῶμ ἀλλό-
 τριὸμ οἰκέτω, τὸν ἰδίω κυρίω σῆκε, ἢ πῖ-
 πῆ, σαθήσειται δέ, δυνάτὸς γὰρ ὄκρμ ὁ δεός
 εἴσαι αὐτόμ. δὲ μὴ κρινεῖ ἡμέραμ παρ' ἡμέ-
 ραμ, ὅς κρινεῖ πασαρ ἡμέραμ. εἰκασθ' ἢ
 ἡδ' ἰδίω νοὶ πληροφρείδω. ὁ φρονῶμ πῦ
 ἡμέραμ, κυρίω φρονεῖ. ἢ ὁ μὴ φρονῶμ τ' ἡμέ-
 ραμ, κυρίω οὐ φρονεῖ. ὁ ἐδίωμ κυρίω ἐδίει, ἐν-
 χαριστ' εἶ ἡδ' δεός. ἢ ὁ μὴ ἐδίωμ, κυρίω οὐκ
 ἐδίει, καὶ ἐυχριστέε ἡδ' θεός. οὐδεὶς γὰρ
 ἡμῶν εἰς ἡδ' ζῆ, ἢ οὐδεὶς εἰς αὐτῶ ἀποθνήσκε.

εἰάντε γὰρ ζώμεν, ἡδ' κυρίω ζώμεν, εἰάντε
 ἀποθνήσκωμεν, ἡδ' κυρίω ἀποθνήσκωμεν.
 εἰάντε οὐ ζώμεν, εἰάντε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ
 κυρίου ἐσμεμ. εἰς τοῦτ γὰρ ΧΡΙΣΤΟΣ καὶ
 ἀπέθανε, ἢ ἀνέστη, καὶ ἀνέστηκεν, ἵνα καὶ νε-
 κρώμ καὶ ζώντων κυριεύσει. σὺ δὲ τί κρινεῖς
 τὸν ἀδελφὸμ σου; καὶ σὺ, τί δὲ ζευθενεῖς τὸν
 ἀδελφὸμ

& si quod aliud præceptū, in hoc sermo-
 ne sūmatim cōprehendit̃. Nempe dili-
 ges pximū tuū sicut teipsum. Dilectio,
 proximo, malum nō operat̃. Plenitudo
 itaq; legis, dilectio. Et hoc cū sciatis tem-
 pus, quod tempestiuū est, nos iā a fom-
 no expurgisci. Nunc em̃ pprius adest no-
 bis salus, q̃z tum, cū credebamus. Nox
 pgressa est, dies aut̃ appropinquat. Ab-
 ijciam⁹ igit̃ opa tenebrarū, & induamur
 arma lucis. tanq̃z in die cōposite ambu-
 lem⁹. nō comestationib⁹ & ebrietatib⁹,
 nō cūbib⁹ ac lasciujs, nō cōtentione &
 æmulatione, sed induamini dñm Iesum
 Christū, & carnis curā ne agatis ad con-
 cupiscētiās. Porro eū q infirmat̃ fide,
 assumite, nō ad dñdicatiōes disceptati-
 onū. Ali⁹ qdē credit uescendū esse qbus
 libet. Alius aut̃ q infirm⁹ est, holerib⁹ ue-
 scit̃. Qui uescit̃, nō uescētē ne despiciat.
 Et q nō uescit̃, uescētē ne iudicet. Deus
 em̃ illū assumpsit. Tu qs es, q iudicas de
 alieno famulo? Proprio dño, stat aut̃ ca-
 dit. fulciat̃ aut̃ ut stet. Potēs em̃ ē de⁹ ef-
 ficere ut stet. Ali⁹ qdē iudicat diē ad diē,
 alius aut̃ iudicat oēm diē. Vnicuiq; sua
 mēs satisfaciat. Qui curat diē, dño curat.
 Et q nō curat diē, dño nō curat. Qui ue-
 scit̃, dño uescit̃, gratias enim agit deo, &
 q nō uescit̃, dño non uescitur, & gratias
 agit deo. Null⁹ em̃ nostrū sibi ipsi uiuit,
 & nullus sibi ipsi morit̃. Nam & si uiui-
 mus, domiuo uiuimus, & si morimur,
 domiño morimur. Siue igitur uiuamus,
 siue moriamur, domini sumus. In hoc
 enim Christus & mortuus est, & resurre-
 xit, & reuixit, ut mortuis & uiuentibus
 dominetur. Tu uero cur iudicas fra-
 trem tuum? Aut etiam tu, cur despicias

XIII

fratrem

ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παρασχόμεθα τῷ
βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται ἦ. ζῶ ἐγὼ
λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψα πᾶν γόνυ. Ἐ
πᾶσα γλῶσσα ὁμολογήσεται τῷ θεῷ.
Ἄρα οὐκ ἕκαστος ἡμῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δώ-
σει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν,
ἀλλὰ ἑαυτοὺς κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι
προδοκίμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκανδαλοῦ.

οἶδα Ἐπέψισμαι ἐν κυρίῳ ἸΗΣΟΥ,
ὅτι οὐδὲν κοινὸν δὶ' αὐτοῦ, ἐμὴ τῷ λογιζο-
μένῳ τί κοινὸν εἶναι, ἐκείνου κοινόν.

Εἰ δὲ διὰ βρώμα ὁ ἀδελφός σου λυπᾶ-
ται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς, μὴ
τῷ βρώματι σου ἐκένου ἀπόλλυε, ὑπερὸν
ΧΡΙΣΤΟΣ ἀπέθανε. μή βλασφημῆσθω οὐκ
ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ βρωσὶς καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη
καὶ εἰρήνη καὶ χάρις, ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ
γὰρ ἐν τούτοις δουλεύει τῷ ΧΡΙΣΤῳ, ἐνά-
ρξος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.
Ἄρα οὐκ τὰ τῆς εἰρήνης δίδωκεν, καὶ τὰ τῆ
δοκίμοις, τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἐνεκεν βρώ-
ματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα
μὴ καθαρά, ἀλλὰ κακόν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ
διὰ προσκόμματος, ἐδίοντι. καλὸν τὸ μὴ
φαγεῖν κρέα, μηδὲ πίεσθαι οἶνον, μηδὲ ἐμῶν ὁ
ἀδελφός σου προσκόπη, ἢ σκανδαλίζεσθαι
ἢ ἀδενεῖ. σὺ τίς τῶν ἔχων; κατὰ σαυτὸν ἔχε
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων
ἑαυτὸν, ἐμῶν δόκιμάς. ὁ δὲ διὰ κρινόμενος
ἐὰν φάγη, κατακείρεται, ὅτι οὐκ ἐκ πίσε-
ως, πᾶν δὲ ὁ οὐκ ἐκ πίσεως, ἁμαρτία ἐστίν.
οφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δωατοὶ, τὰ ἀδενεῖ-
ματα ἢ τὰ ἀδωάτων βασάζειν, καὶ μὴ ἑαυ-
τοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον
ἀρεσκέτω, εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς ἀλλήλους.
καὶ γὰρ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ οὐχ ἑαυτῷ ἠρέσεν. ἀλλ'
καθὼς γέγραπται. οἱ ὄντες ἵσμοὶ ἢ ὄντες
διζόντων σε, ἐπέπισον ἐπ' ἐμέ. ὅσα γὰρ
προεγράφη.

fratrem tuum? Omnes enim statuemur apud
tribunal Christi. Scriptum est enim. Vivo
ego dicit dominus, Mihi flectet omne genu,
& omnis lingua confitebitur deo. Igitur
unusquisque nostrum de seipso ratione red-
det deo. Ne post hac igitur alius alium iu-
dicemus, uerum illud iudicate magis, ne of-
fendiculum ponatur fratri, aut lapsus occa-
sio. Noui siquidem, & persuasum habeo, in
domino Iesu, nihil esse commune pro se, nisi ei qui
existimat aliquid esse commune, illi commune
est. Quod si propter esum frater tuus contri-
stat, non iam secundum charitatem ambulas.
Ne esu tuo illum perdas, pro quo Christus
mortuus est. Ne uestrum igitur bonum, homi-
num maledictionis sit obnoxium. Non enim est
regnum dei, esus & potus, sed iusticia, &
pax, & gaudium, in spiritu sancto. Etenim
qui in his seruit Christo, acceptus est deo,
& probatus hominibus. Itaque quae pacis sunt,
sectemur, & quae aedificationis, alius erga
alium. Ne cibi causa, destruas opus dei. Omnia
quidem pura, sed malum est homini, qui pro
offendiculum uescit. Bonum est non edere car-
nes, neque bibere uinum, neque quicquid, in quo
frater tuus incipit, aut offendit, aut in-
firmat. Tu fide habes. Apud te ipsum
habe coram deo. Beatus qui non iudicat seipsum,
in eo quod probat. At qui diiudicat, si ede-
rit, condemnatus est, quoniam non edit ex
fide. Porro quicquid ex fide non est, pec-
catum est. Debemus autem nos qui XV
potentes sumus, infirmitates impoten-
tium portare, ac non placere nobis ipsis.
Nam unusquisque nostrum proximo pla-
ceat, in bonum, ad aedificationem. Etenim
Christus non placuit sibi ipsi, sed quem
admodum scriptum est. Opprobria oppro-
bratum tibi, inciderunt in me. Nam quaecumque
ante

μ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλί-
 αμ προεγράφη, ἵνα διὰ τοῦ ὑπομονῆς, καὶ
 τοῦ παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπί-
 δα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τοῦ ὑπομονῆς, καὶ
 τοῦ παρακλήσεως, δὴν ἡμῖν τὸ αὐτὸ φρο-
 νῆμ ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν,
 ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν εἰς σῶματι δοξάζητε τὸν
 θεόν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνετε ἀλλήλους,
 καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς,
 εἰς δόξαν θεῶ. λέγω δὲ Χριστὸν Ἰησοῦν
 Διάκονον γενεῆσθε περιτομῆς ὑπὲρ ἀλη-
 θείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελί-
 ας τῶν πατέρων, τὰς δὲ ἔδωκεν ὑπὲρ ἐλείους
 δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται. διὰ
 τοῦτο ὁμομολογῶσθε μοι ἐν ἔθνεσι, καὶ
 τοῦ θεοῦ ὀνόματι σου ψάλλω. καὶ πάλιν λέγει.
 εὐφρανθήτε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ
 πάλιν. αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη,
 καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί, καὶ
 πάλιν ἠσαΐας λέγει. ἔσα ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσοῦ,
 καὶ ὁ ἀνίσταμενος ἄρχων ἐθνῶν, ἐπ' αὐτοῦ
 ἔθνη ἐλπίουσιν. ὁ δὲ θεὸς τοῦ ἐλπίδος, πλη-
 ρῶσαι ἡμᾶς πάσης χάριτος καὶ ἐλεῖν, ἐν τοῦ
 πνεύματι εἰς τὸ πρῶτον ἡμᾶς ἐν τῇ ἐλπί-
 δι, ἐν δωάματι πνεύματος ἁγίου. πέψισ-
 μοι δὲ ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περι-
 ἡμῶν, ὅτι ἐν αὐτοῖς μεσοὶ ἐσὲ ἀγαθοσύνης,
 πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως. δωάμε-
 νοὶ καὶ ἄλλοις νοουτε ἡμᾶς. τολμηρότερον δὲ
 ἔγραψα ἡμῖν ἀδελφοί ἀπὸ μέγιστος, ὡς ἐπα-
 ναμνησκῶν ἡμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δο-
 θεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς δὲ εἶναι με λει-
 τουροῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰ ἔθνη, ἵε-
 ρουροῦ τὰ δὲ ἐναγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένη-
 ται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπροσδεκτῆ,
 ἡ γὰρ ἀσμενὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

ΕΧΩ Οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
 τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλῆναι
 τίς ἔστω

ante sunt scripta, in nostram doctrinā
 praescripta sunt, ut per patientiā & cōso-
 lationem scripturarum spem habeam⁹.
 Deus autem patientiā & consolatiōis,
 det uobis idem mutuo inter uos sentire,
 secundū Iesum Christum, ut unanimi-
 ter, in uno ore, glorificetis deū, & patrē
 domini nostri Iesu Christi. Quapropter
 assumite uos inuicem, quemadmodum
 & Christus assumpsit nos, in gloriā dei.
 Dico autem Iesum Christum, ministrū
 fuisse circumcisionis, pro ueritate dei, ad
 confirmandas promissiones patrum,
 In hoc autem, ut gentes pro misericor-
 dia glorificēt deum. Sicut scriptum est.
 Propter hoc confitebor tibi in genti-
 bus, & nomini tuo psallam. Et rursus
 dicit. Gaudete gentes cum populo
 eius. Et rursus. Laudate dominū om-
 nes gentes, & collaudate cum omnes
 populi. Et rursus Esaias dicit. Erit ra-
 dix Iesse, & qui exurgit ad imperan-
 dum gentibus, in eo gentes sperabunt.
 Deus autē spei, impleat uos omni gau-
 dio & pace, in credendo in hoc, ut exu-
 beretis in spe, in potentia spiritus san-
 cti. Persuasum enim habeo fratres mei,
 & ipse ego de uobis, & ipsi pleni estis
 bonitate, impleti omni scientia, ualen-
 tes & alios admonere. Audacius au-
 tem scripsi uobis fratres, ex parte ue-
 luti commonefaciens uos, propter gra-
 tiam quæ data est mihi a deo, in hoc
 ut sim minister Christi in gentes, ad-
 ministrans euangelium dei, ut fiat ob-
 latio gentium acceptabilis, sanctificata
 in spiritu sancto. Habeo igitur gloria-
 tionem in Christo Iesu, in his quæ ad
 deum pertinent. Nō enim ausim loqui
 quisquē

Ἰὼν ὁ κατ' ἑστέρας ΧΡΙΣΤΟΣ Δι' ἐμοῦ, εἰς
 ὑπακοὴν ἔθνῶν, λόγῳ ἢ ἔργῳ, ἐν δυνάμει ση-
 μείων ἢ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος,
 θεῶ, ὡς με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἢ κύκλῳ μέγισ-
 τῆ Ἰλλυρικῆ, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον ἔ-
 ΧΡΙΣΤΟΥ. οὕτως ἡ ^{Ρωμαῖοι} ^{ἑλπίσω} ^{ἐπιποθίαν} ^{ἐλθέω} ^{πρὸς ὑμᾶς}
 λίζεσθε, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη ΧΡΙΣΤΟΣ, ἵνα
 μὴ ἐπὶ ἄλλοτεριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ
 καθὼς γέγραπται, οἱ οὐκ ἀνηγάλη πρός αὐτὸν,
 ὁ φωνητὴς οἱ οὐκ ἀκηκόασί σωήσουσί, διὸ ἐ-
 νεκοπέδω τὰ πολλὰ ἔελθέω πρὸς ὑμᾶς.
 νωὶ δὲ μικρῆ τὸ ποσὸν ἔχω, ἐν τῆς κλίμα-
 σί τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχω, τὸ ἐλθέω
 πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν ποι-
 ρένωμαι, εἰς πῶσάν τινα, ἐλενύσομαι πρὸς
 ὑμᾶς, ἐλπίζω γὰρ Δία πορθήσασθε, θεάσαι-
 θαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι
 ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλη-
 ρῶ. νωὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ Δια-
 κωνῶν τοῖς ἀγίοις. ἐυδοκῶ γὰρ μακε-
 δονία ἐπὶ ἀχαΐα, κοινωνίαν ἵνα ποιήσασθαι
 εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἀγίων τῶν ἐν Ἱερου-
 σαλὴμ. ἐυδοκῶ γὰρ ἢ ὁ φελέται αὐτῶν
 εἰσὶν. εἰ γὰρ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἐκοι-
 νῶσασθε τὰ ἔθνη, ὁφείλουσι ἐπὶ τοῖς σαρ-
 κῆ τοῖς λυτοῦσθαι αὐτοῖς, τοῦτο οὐκ ἐπι-
 τελέσασθε, καὶ σφραγισάμεν αὐτοῖς τὸν
 καρπὸν τοῦτο, ἀπελενύσομαι δι' ὑμῶν εἰς
 πῶσάν τινα, διὸ δὲ, ὅτι ἐρχόμενός πρὸς
 ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγε-
 λίου τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐλενύσομαι. παρακα-
 λῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί. διὰ τὸ κυρίου ἡμῶν
 ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ
 πνεύματος, συναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς
 προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, πρὸς τὸν θεόν, ἵνα
 εὐδοῶ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ,
 καὶ ἵνα ἡ Διάκονία μου ἢ Ἱερουσαλὴμ ἐν
 πρόσδεκτος γίνηται τοῖς ἀγίοις, ἵνα ἐν
 χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματός
 τοῦ θεοῦ

ἰεὶς

quicquid eorum, quae non effecit Christus p-
 me, in obediētia gentiū, uerbo & facto,
 in potētia signorum & prodigiōrum, in potētia
 spūs dei, ut ab Hierusalē & in circūiacen-
 tib⁹ regiōib⁹, usq; ad Illyricū impleuerim
 euangeliū Christi, ita, nōn itēs praedicare
 euāgeliū, nō ubi noiatus erat Christ⁹, ut
 ne sup alienū fūdamentū aedificarē, sed
 quemadmodū scriptū est, Quibus non
 est annunciatum de eo, uidebunt, & qui
 nō audierant, intelligent. Quapropter
 & impeditus sum saepe, quo minus ueni-
 rem ad uos. Nunc uero cū non amplius
 habeā locū in regionibus his, desiderū
 autē habeā ueniendi ad uos, multis iam
 annis, quando cūq; fuero pfectus in Hi-
 spaniam, ueniā ad uos. Spero enim fore,
 ut istac iter faciens, uideā uos, & a uobis
 pducar illuc, si uestra cōsuetudine prius
 ex parte fuero expletus. Nunc autē pro-
 ficiscor Hierusalē, ministrans sanctis.
 Visum est em̄ Macedoniae & Achaiae,
 cōmunicatiōē aliquā facere, in paupe-
 res sanctos, qui sunt Hierusalē. Nam
 ita uisum est illis, & debitores illorū sunt.
 Etenim si spiritualia sua cōmunicauerūt
 gentibus, debēt & haec in carnalibus mi-
 nistrare illis. Hoc igitur ubi perfecero, &
 obsignaui illis fructū hunc, reuertar
 per uos in Hispaniam. Scio nāq; quod
 ubi uenero ad uos, in plenitudine bene-
 dictionis euangeliū Christi uerturus sim.
 Obsecro autē uos fratres, per dominum
 nostrū Iesum Christū, & p dilectionem
 spūs, ut me laborantē adiuuetis, in orati-
 onibus p me ad deū, ut liberer ab incre-
 dulis in Iudaea, & ut ministeriū meū, qd
 exhibebo in hierusalē, acceptū sit sc̄tis, ut
 in gaudio ueniā ad uos, per uolūtatem
 dei

θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς
ἐν εἰρήνῃ, μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

σωίσαι δὲ ὑμῶν φοίβην, τὴν ἀδελ-
φὴν ἡμῶν, ὄνσαν διάκονον ἐν ἐκκλησί-
ᾳ, ἐν ἧν κληθεῖσθε, ἵνα ἀντὶ τῆν προσδέξῃ
ὅτι ἐν κυρίῳ, ἀξίως ἢ ἄγιον, καὶ παρ-
εῖτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἄν ὑμῶν ᾄξῃ πρῶτα.
καὶ ἡ αὕτη προσάτις πολλῶν ἐγενήθη,
καὶ αὐτοῦ ἔμοῦ.

Ἀσάσα δὲ πρίσκην καὶ ἀκύλαν, τοὺς
σωτηροῦσ μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οἵτινες
ὑπὲρ ἐνὶ ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν ἑσάχνηλον
ὑπέθηκαν. οἷς οὐκ ἐγὼ μόνον εὐχαριστῶ,
ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ἢ ἐθνῶν, ὅτι
τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν, ἀσάσα
δὲ ἐπανετόν τὸν ἀγαπκτόν μου, ὃς ἔστι
ἀπαρχὴ ἐνὶ ἀχαΐᾳ ἐν Χριστῷ. ἀσάσα
δὲ μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡ-
μᾶς. ἀσάσα δὲ ἀνδρόνικον καὶ ἰουλίαν,
τοὺς συγγενῆς μου, καὶ συναϊμαλώτους
μου, οἵτινες εἰσὶν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστό-
λοις, οἱ καὶ πρὸ ἔμοῦ γεγονῆσαν ἐν Χρι-
στῷ. ἀσάσα δὲ ἀμπλίαν τὸν ἀγαπκτόν
μου ἐν κυρίῳ. ἀσάσα δὲ οὐβεαντόν, τὸν συ-
νηγόρον ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ σάχων τὸν
ἀγαπκτόν μου. ἀσάσα δὲ ἀπειλλῶν, τὸν
λόγιμον ἐν Χριστῷ. ἀσάσα δὲ τοὺς ἐκ
ἡν Ἀριστοβούλου. ἀσάσα δὲ ἡζωδίου τὸν
συγγενῆ μου, ἀσάσα δὲ τοὺς ἐκ ἡν ναρ-
κίσι τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσάσα δὲ τρυ-
φανῆν ὅτι εὐφώσαμ, τὰς κοπιώσας ἐν κυ-
ρίῳ. ἀσάσα δὲ περσίδαν τὴν ἀγαπκτινὴν, ἥ-
τις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσάσα δὲ
ξούφορ τὸν ἐκλεκτόν ἐν κυρίῳ, ἢ τὴν μητέρα
αὐτοῦ καὶ ἔμοῦ. ἀσάσα δὲ ἀσύκριτον,
φλέγοντα, ἐρμᾶν, παρθεναῖν, ἐρμῶν, καὶ τοὺς
σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσάσα δὲ φιλό-
λογον, καὶ ἰουλίαν, νιρέαν, ὅτι τὴν ἀδελφὴν
αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς
πάντας

dei unaq; uobiscum refociller. Deus aut
pacis, sit cum omnibus uobis. Amen.

XVI

Cōmendo autem uobis Phœben, so-
rorem nostram, quæ est ministra ecclē-
siæ Cenchreenfis, ut illam suscipiatis in
Christo, ita ut decet factos, & adfitis ei,
in quocunq; uobis eguerit negocio. Nā
& hæc multis adfuit, & mihi ipsi. Salu-
tate Priscam & Aquilam, adiutores me-
os in Christo Iesu, qui pro anima mea
suam ipsorum ceruicem supposuerunt.
Quibus non ego solus gratias ago, sed
& omnes ecclēsiæ gentium, item quæ in
domo illorum est congregationem. Sa-
lutate Epānetum dilectum meum, qui
est primitiæ Achaïæ in Christo. Saluta-
te Mariam, quæ multum laborauit er-
ga nos. Salutate Andronicum, & Iuniā,
cognatos meos, & concaptiuos meos, q
sūt insignes inter apostolos, qui etiā an-
te me fuerunt in Christo. Salutate Am-
pliā dilectum meū in dño. Salutate Vr-
banum, adiutorem meum in Christo,
& Stachyn dilectum meum. Salutate
Apellem, probatum in Christo. Saluta-
te eos qui sunt ex Aristobuli familiarib;
bus. Salutate Herodionem, cognatum
meum. Salutate eos qui sunt ex Nar-
cissi familiaribus, hos qui sunt in Chri-
sto. Salutate Tryphænam & Trypho-
sam, quæ laborant in domino. Saluta-
te Persidem dilectam, quæ multum la-
borauit in domino. Salutate Rufum,
electū in domino, & matrē illius ac meā.
Salutate Asyncritum Phlegontem, Er-
mam, Patrobam, Mercurium, & qui
cum his sunt fratres. Salutate Philolo-
gum, & Iuliam, Nereum & sororem
eius, & Olympam, & qui cum his sunt
c 2 omnes

πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους, ὡς
φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκ-
κλησίαι τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ.

παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς
τὰς διχομασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ
τὴν διδαχὴν, ἢ ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιουῦντας,
ἐκκλινάτε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι, ἔρ-
κυσίῳ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ
τῇ ἐκείνῃ κοιλίᾳ, καὶ διὰ φιλορησολογίας, καὶ
εὐλοσίας, ἔξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκά-
κων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀεί-
κετο. χαίρω οὖν ἐφ' ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμᾶς
σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκράτους
δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς φιλίᾳ εἰρήνης σωσί-
μα τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ὡς
τάχα. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ, μετ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμό-
θεος ὁ σωτὴρ ὁ μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰά-
σωμ, ἐκ σωσίπαστρον, οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπά-
ζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τίτιος, ὁ γράψας τὴν
ἐπιστολὴν ὑμῖν. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάιος
ὁ ξένος μου, ἐκ ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπά-
ζεται ὑμᾶς ἔρας, ὁ οἰκονόμος φιλίπο-
λεως, ἐκ κοινῆς τοῦ ἀδελφοῦ. ἡ χάρις τοῦ
κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ πάν-
των ὑμῶν, ἀμήν.

τῷ δὲ Λουκῶν ἡμᾶς ἐκρίξαί κατὰ τὸ
εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις
αἰώνιοις σεσηγημένου, φανερωθέντος δὲ
νῦν. διὰ τὴν γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπι-
ταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πί-
σεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μό-
νον σοφῶς δεῖν, διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ᾧ ἡ δό-
ξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Πρὸς τοὺς ῥωμαίους.

Ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ φοβῆς φιλίππου
κόντος φιλίππου κερκεαῖς ἐκκλησίας.

omnes sanctos. Salutate uos inuicē, in
osculo sancto. Salutāt uos ecclesiae Chri-
sti. Obsecro autem uos fratres, ut consy-
deretis eos, qui dissidia & offensas, con-
tra doctrinam, quam uos didicistis gi-
gnunt, & declinetis ab illis. Nam q̄ eius-
modi sunt, domino Iesu Christo nō ser-
uiunt, sed suo uentri, & p̄ blandiloquen-
tiam, ac benedictiam, decipiunt corda
simplicium. Vestra enim obedientia ad
omnes permanauit. Gaudeo igitur sa-
ne de uobis. Sed uolo uos sapientes q̄-
dem esse ad bonū, synceros autē ad ma-
lum. Deus autē pacis conteret satanam
sub pedes uestros, breui. Gratia domini
nostri Iesu Christi, sit cum omnibus uo-
bis. Salutant uos Timotheus, coopera-
rius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipa-
ter, cognati mei. Saluto uos ego Titi-
us, qui scripsi epistolā in domino. Sa-
lutat uos Gaius hospes meus, & eccle-
siae totius. Salutat uos Erastus, questor
ararius ciuitatis, & Quartus frater. Gra-
tia domini nostri iesu Christi, sit cū om-
nibus uobis, Amen.

Ei autē qui potens est nos cōfirmare se-
cundum Euangelium meum, & preco-
nium Iesu Christi, iuxta reuelationem
mysterij, temporibus aeternis taciti, ma-
nifestati uero nunc, & per scripturas p̄-
pheticas iuxta delegationē aeterni dei,
in obedientiam fidei, in omnes notifica-
ti, Soli sapienti deo, per Iesum Christū,
cui gloria in saecula, Amen.

Ad Romanos.

Missa fuit a Corintho per Phebe mi-
nistram Cechreensis ecclesiae.

Μαρκία ad Κορινθίους πρώτος εφθς.
ΠΡΟΒΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλα ἀπ' ἐφέσου φιλίας, ἑωρακῶς αὐτοὺς ἦδη Ἐλιδάξας, ὑπομί-
 μνήσκωμ δὲ ὅμως διὰ φιλίᾳ ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ δὲ πρόφασις φιλίᾳ ἐπιστολῆς αὐτῆς. Κο-
 ρινθιοὶ ἐκ φιλονεικίας σωματόμονοι, ἐχίζοντο ταῖς γνώμασι, Ἐλοιπὲρ ἢ ἐν ἀντι-
 χρισμάτα. καὶ ὄντων χρισμάτων, παρελέποντο τὸμ λαβόντα πλὴν μητηγὰμ, ἄλλοι
 ἢ ἠθελομ καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας γνωαῖκας, προφάσι φιλίᾳ ἐγκρατείας, τινὲς ἢ καὶ ἐν εἰδωλείοις
 ἠσδιωμ, ὡς ἀδιαφόρων ὄντων ἢ εἰδωλοθύτων, ἄλλοι ἢ τὴν μου ἄλλες ζήουδένουμ, τοὺς ἢ λαλόν-
 τας γλώσαις ἐδάμαζον, Ἐτέλθ, ἠπάτιντο Ἐίς τὸ περι ἀνασάσεως μυσηρίουμ, λέγοντες, μὴ
 ἐγείρεθι πλὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἢ κορινθῶν κινουμδύων, γράφουσιμ οἱ λαοὶ τῶν ἀπὸ
 σόλων, Ἐλοιπὸμ πρὸς πάντα ἀντιγρᾶφα, καὶ πῶτομ μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει.
 οὐκ ἀποδέχεται αὐτοὺς ποιοαῦτας τὰ χρισμάτα, ἀλλὰ Ἐ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ πλὴν ἀρετῶν,
 ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἢ γῆδθ, ἐπὶ τὰ ἐπιτιμίας τῶν πλὴν μητηγὰμ λαβόντι, καὶ παραινέσας μὴ
 ἔχειν κρίματα πρὸς αὐτοὺς. λοιπὸμ περὶ ὧν ἔγραψαμ ἀποκρίνετα. πρὶ μου ἔ γάμου διδάσκωμ
 ἀξέκτομ εἶναι πλὴν συζυγίαν, καὶ ἐν καιρῶ μόνῳ χωράζειν διὰ πλὴν ἐυχίῳ, διὰ ἢ τὸ ἀσαπᾶρ αὐτοὺς
 πλὴν ἐγκράτειαμ. γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατὰ ἀνάγκην, ἀλλὰ παθεῖ τούτο γινέσθω. εἶτα
 περὶ ἢ εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει, ἀλλὰ τῇ ἐργάσῃ πολίτεύνωται, κωλύει οὖν τὰ
 ἐν εἰδωλείῳ συμποσία, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ ἢ πνευματικῶν χρισμά-
 των γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χρισμάσι, μὴ ἢ προκρίνωσι τὸμ ἔχοντα χάρισμα τό-
 δε, τὸ ἔχοντ' ἰδέε. πάντα ἔρ τῶ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸμ περὶ ἀνασάσεως δι-
 δάσκει, ὅτι ἢ σὰρξ ἐγείρεται, ἀποθνήσκουσα μου φθαρή, ἐγὶσμελὴν ἢ ἀφθαρή κατὰ πλὴν τῶ θεοῦ
 χάριμ, πλὴν ἢ ἀνάσασιμ, ἀπὸ τῶ ἐκγεγῆθαι τὸμ ΧΡΙΣΤΟΝ σωίσησι. Ἐτέλθ, παραινετικὸς λό-
 γουε εἰς τὰ ἦθη γράφει, καὶ περὶ λογίας φιλίᾳ εἰς τὴν ἀγίους παραγγέλλει, Ἐὕτως τελεθεῖ πλὴν ἐπι-
 σολῶν.

ARGUMENTVM.

Orinthij sunt Ahaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt uerbū
 ueritatis, & subuersi sunt multifarie a falsis apostolis. Quidā a phi-
 losophiā uerbosa eloquentia, alij secta legis Iudaicæ inducti sunt;
 Hos reuocat Apostolus ad ueram fidem, & euangelicam sapientiā,
 scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

ΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὰ θελή
ματος θεοῦ, καὶ σωθένης ὁ
ἀδελφός, τῆ ἐκκλησίᾳ τοῦ
θεοῦ τῆ ὁδοῦ ἐν κορίνθῳ, ἡγί
ασμύνοις ἐν ΧΡΙΣΤῳ ΙΗΣΟΥ, κλητῆς ἁγί
οις, καὶ πάνσι τοῖς ἐπικαλυμμένοις τὸ ὄνο
μα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν παν
τί τόπω, ἀντὶ τῆς ἡμῶν, χάρις ὑμῖν καὶ
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ ὑμῶν πάντοτε
πρὸς ὑμῶν, ἐπὶ τῆ χάριτι τῷ θεῷ, τῆ Δοθῆ
σι ὑμῖν ἐν ΧΡΙΣΤῳ ΙΗΣΟΥ, ὅτι ἐν παντί
ἐπληροῦσθε ἐν αὐτῷ, ἐν παντί λόγῳ, καὶ
πάσῃ γνώσει, καθὼς ὁ μαρτυροῦμαι τῷ ΧΡΙ
ΣΤῳ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑσε
ρεῖσθε ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομέ
νες πῶς ἀποκαλύψῃ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤῳ, ὅς ἐβεβαιώσῃ ὑμᾶς ἕως τέ
λους, ἀνεκκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. πιστὸς ὁ θεός, δι ὃν
ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

β Παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τὸ ὄνο
μα τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα οὐ
αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἢ ἐν ὑμῖν χίσι
ματᾶ, ἢ τῆς κατηρητισμύνοις ἐν τῷ αὐτῷ νοί,
γ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώσει. ἐδηλώθη γάρ μοι πρὸς
ὑμῶν ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῷ χλόκῳ, ὅτι ἐρί
δες ἐν ὑμῖν εἰσί. Δέω ἡ Τρε, ὅτι ἕκαστος
ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μὲν εἰμὶ παῦλος, ἐγὼ ἡ ἀπο
λῶ, ἐγὼ ἡ κηφᾶ, ἐγὼ ἡ χριστός. μεμείρισται ὁ
ΧΡΙΣΤΟΣ, μὴ παῦλος ἐσαυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν,
ἢ εἰς ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθη; εὐχαρι
στῶ ὑμῶν θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ
κρίσπομ καὶ γάιομ, ἵνα μὴ ἕως εἴπω, ὅτι εἰς τὸ
θεῖον ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα ἡ καὶ ἡ στεφαν
να ὀκομ

ἡ γὰρ μὴ.

Aulus uocatus apostolus Iesu Christi, per uoluntate dei, & Sosthenes frater, ecclesiae dei quae est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, uocatis sanctis, una cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri Iesu Christi, in quouis loco, uel suo, uel nostro. Gratia uobis & pax a deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Gratias ago deo meo semper pro uobis, de gratia dei, quae data est uobis in Christo Iesu, quae in oibus ditati estis in illo, in omni sermone, & omni cognitione (quibus rebus testimoniū Iesu Christi confirmatum fuit in uobis) adeo, ut non destituerimini in ullo dono, expectantes reuelationem domini nostri Iesu Christi, qui & confirmabit uos usque ad finem, inculpatos, in die domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus, per quem uocati estis in consortiū filij ipsius Iesu Christi domini nostri.

Adhortor autē uos fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, ut idem loquamini omnes, & non sint inter uos dissidia, sed sitis integrum corpus, in eadem mente, & in eadem sententia. Significatum est enim mihi de uobis fratres mei, a familiaribus Chloae, quae contentiones sint inter uos. Dico autē illud, quod unusquisque uestrum dicit. Ego quidem sum Pauli, ego uero Apollos, ego uero Cephae, ego uero Christi. Diuisus est Christus? Num Paulus crucifixus est pro uobis? Aut in nomine Pauli baptizati fuistis? Gratias ago deo, quod neminem uestrum baptizauerim, nisi Crispum & Gaium, ne quis dicat, quod in meo nomine baptizauerim. Baptizauī autē & Stephanam familiam.

νὰ οἶκομ.λοιπὸν οὐκ οἶδα,εἴτινα ἄλλομὲν βάλῃ
 πῖσα. οὐ γὰρ ἀπέσελέμε ΧΡΙΣΤΟΣ βαλ
 πῖζαν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθ', οὐκ ἔν σοφία λό
 γου, ἵνα μὴ κενωθῆ ἡ σαυρὸς τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ.

ο λόγος γὰρ ὁ τοῦ σαυροῦ, τῆς μὲν
 ἀπολλυμένων, μωρία ἐστὶ, τῆς δὲ σωζομέ
 νου ἡμῶν, δάναμις θεοῦ ἐστὶ. γέγραπτα
 γάρ. Απολῶ τὴν σοφίαν τῆν σοφῶν, καὶ
 τὴν σώσειμ' ἧ σωετῶν ἀθεήσω, ποῦ σο
 φός; ποῦ γραμματέυς; ποῦ συζητήης
 τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώσανεμ ὁ θεὸς τὴν
 σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπεδὴ γὰρ ἔν
 τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος. Διὰ
 τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ, ἐδόκησεν ὁ θεός, διὰ
 τὴν μωρίαν τοῦ κηρύγματός, σώσαι τοὺς
 πισεύοντας. ἐπεδὴ ἡ ἰσχυροὶ σιμῶσιν αἰ
 τῶσιν, καὶ ἔλληες σοφίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς ἔ
 κηρύσομεν ΧΡΙΣΤΟΝ ἐσαυρωμένον, ἰσχυροῦ
 οἰς μὲν σκάνδαλον, ἔλλησι δὲ μωρίαν. Ἀν
 τῆς δὲ τῆς κλητοῦ, ἰσχυροῦ τὴν ἔλλησι,
 ΧΡΙΣΤΟΝ θεοῦ δάναμις, ὁ θεὸς σοφίαν.

3 οτι τὸ μωρὸν τὸ θεῶν, σοφώτερον ἢ ἄν
 θρώπων ἐστὶ, καὶ ἰσχυρὸν τοῦ θεοῦ, ἰσχυρό
 τερον ἢ ἀνθρώπων ἐστὶ.

βλέπετε γὰρ τὴν κλήσιν ἡμῶν ἀδελ
 φοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ
 πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ ἐνγενῆς, ἀλλὰ
 τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα
 καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ
 κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα, ἐξελέξατο ὁ θεός
 καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ. ὅπως
 μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ.
 ἐξ αὐτῆ δὲ ἡμεῖς ἐστέ, ἔν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὃς
 ἐεννήθη ἡμῶν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε
 καὶ ἀγίασμός, καὶ ἀπολύτωση, ἵνα καθὼς εἶ
 γραπτα, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυ
 χάσθω. καὶ γὰρ ἔλαθον πρὸς ἡμᾶς
 ἀδελφοί, ἤλθομεν οὐ κατ' ὑπεροχὴν λό
 γου ἢ σοφίας, καταγγέλλωμ ἡμῶν τὸ
 μαρτύριον

næ familiã. Præterea haud scio, nũ quẽ
 alium baptizarim. Non enim misit me
 Christus ut baptizarẽ, sed ut euãgeliza
 rẽ. Nõ in eruditione sermonis, ne inanis
 reddat' crux Christi. Nã sermo crucis, ihs
 qdẽ q peunt, stulticia est, at nobis q salu
 tẽ cõseqmur, potẽtia dei est. Scriptũ est
 em. Perdã sapienciã sapienciũ, & intelli
 gentiã intelligentiũ reñciã. Vbi sapiẽs?
 ubi scriba? ubi disputator sæculi huius?
 Nõne infatuauit deus sapienciã mundi
 huius? Nã postq; in sapienciã dei, nõ co
 gnouit mũdus p sapienciã deũ, uisum est
 deo, p stulticiã prædicationis saluos fa
 cere credẽtes. Quandoquidẽ & Iudæi si
 gnũ postulant, & Græci sapienciã quæ
 runt. Nos aut' prædicam' Christũ cru
 cifixũ, Iudæis quidẽ offendiculum, Græ
 cis uero stulticiã. Sed ihsdem uocatis, Iu
 dæis pariter & Græcis, Christũ dei potẽ
 tiã, ac dei sapienciã. Quoniã stulticia dei,
 sapiẽtiõr ẽ hoib', & imbecillitas dei, ro
 bustior est hoibus. Videtis em uocati
 onẽ uestrã fratres, q, nõ multi sapientes
 secundũ carnẽ, nõ multi potẽtes, nõ mul
 ti claro genere nati, uerũ quæ stulta erãt
 secundũ mundũ delegit de', ut pudeface
 ret ea, quæ sunt sapiẽtia, & quæ erãt im
 becillia in mũdo delegit de', ut pudefa
 ceret ea, quæ sunt robusta, & quæ igno
 bilia erãt i mũdo cõtẽptaq; delegit de'.
 & ea quæ nõ erãt, ut ea q sunt oblittera
 ret, ut ne gl'iaf' ois caro corã ipõ. Ex eo
 dẽ aut' uos estis, in Christo Iesu, q fact'
 fuit nobis sapia a deo, iusticiaq; & scifi
 catio, & redẽptio, Vt quemadmodũ scri
 ptũ est. Qui gl'iaf', in dño gl'iaf'. Et ego
 cũ uenirẽ ad uos frẽs, nõ ueniebã in emi
 nẽtia sermonis aut sapiã. añuciãs uobis
 c 4 testimonium

II

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟστολῆ
 ΑΔ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ
 Πῶς ὁνομαζομεν
 Χριστι, περιου
 ἡ Σοφθενος βαρ
 τει, quæ est Corin
 thicis in Christo Iesu. uocatis
 una cũ omnibus qui in uocatis
 mini nostri Iesu Christi, in qu
 uel suo uel nostro. Gratias ag
 a deo pro uobis, & dñõ Iesu
 Christo deo meo semp
 de gratia dei, quæ data est uob
 sto Iesu, q; in uobis dicitur esse
 omni sermone. & omni cogit
 bus rebus testimonii Iesu Chri
 mati fuit in uobis) adeo, ut in
 timini in illo dōno, expectamus
 oar dñi nostri Iesu Christi, qui
 matib uos usq; ad finẽ, in uob
 dñi nostri Iesu Christi. Et uob
 que uocati estis in cõfortiũ
 u Christi domini nostri.
 honor aut' uos fratres, p
 dñi Iesu Christi, ut idem ho
 is. & nõ sint in uos dillidã
 integrum corpus, in eadem m
 eadẽ imeniã. Significati ẽs
 uobis fratres mei, a familiã
 q; cõtentiones sint in uos
 illud, quod unusquisq; uerũ
 quidẽ sicut Pauli, ego uerũ
 uero Cepha, ego uero Chri
 est Christus. Nam Paulus
 pro uobis. Aut in nomi
 zati fuistis. Gratias agẽs
 uestrũ baptizatum in dñõ
 ium, ne quis dicat, quod
 p̄tazatum baptizatum

μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινά τοῦ εἶ-
δέναι τί ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΝ
ἢ τοῦτο ἐσαυρωμένον. Ἐγὼ ἐν ἀδυναμίᾳ,
καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενό-
μην πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κή-
ρυγμα μου, οὐκ ἐν παρορῆσιν ἀνθρωπίνης σοφί-
ας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος ἢ
δυνάμεως, ἵνα ἢ πῖσις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σο-
φίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Θ σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελεί-
οις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐ
δὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου. τῶν
καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν
θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τῆς ἀποκεκρυμμένης, ἣν
προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δό-
ξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἢ αἰῶ-
νος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ
ἄν τὸν κύριον φθιτόν ἐσαύρωσαν. ἀλλὰ
καθὼς γέγραπται. ὃ φθαλμὸς οὐκ εἶδε,
καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώ-
που οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγα-
πῶσιν αὐτόν. ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπε-
κάλυψε, διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ ἄρ-
χόμενον πάντα ἔρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.
τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ τῶν ἀνθρώπων,
εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ;
οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ
πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦ-
μα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐδῶμεν τὰ ὑπὸ τῆς θε-
οῦ χαριζόμενα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν
διδασκαλίαι ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ'
ἐν διδασκαλίαι πνεύματος ἀγίου, πνευματι-
κοῖς πνευματικῶν συγκρίνοντες. ψυχικὸς
δὲ ἄνθρωπος, οὐ δύναται τὰ τοῦ πνεύμα-
τος τοῦ θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ὄσιν, καὶ οὐ δύ-
ναται γινῶσθαι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνε-
ται. ὃ δὲ πνευματικὸς, ἀνακρίνεται μὲν πάν-
τα, ἀντὶς δὲ ὁ ἑαυτοῦ ἀνακρίνεται.

τίς γὰρ

testimoniū dei. Non enim me iudicavi
quicquam scire inter uos, nisi Iesum Chri-
stū, & hūc crucifixū. Et ego in infirmita-
te, & in timore, & i tremore multo apud
uos uersatus sum, & sermo meus, & predi-
catio mea, non erat in persuasorijs huma-
nae sapiētiae uerbis, sed in ostensioe spi-
ritus & potētiae, ut fides uestra non sit in sa-
piētia hominū, sed in potentia dei. Porro
sapiētiam loquimur inter perfectos,
sapiētiam autē, non seculi huius, neque
principū seculi huius, qui abolerentur, sed
loquimur sapiētiam dei in mysterio
reconditā, quam praefinierat deus ante
secula, in gloriam nostram, quam nemo
principum seculi huius cognouit. Nam
si cognouissent, haudquaquam dominum
gloriae crucifixissent. Sed quemadmodū
scriptū est. Quae oculus non uidit, & au-
ris non audiuit, & in cor hominis non
ascenderunt, quae praeparauit deus dili-
gentibus se. Nobis autē deus reuelauit
per spiritum suū. Spiritus enim omnia
scrutatur, etiam profunditates dei. Quis
enim hominū nouit ea, quae sunt homi-
nis, nisi spiritus hominis qui est in eo? Sic
& ea quae sunt dei, nemo nouit, nisi spi-
ritus dei. Nos uero non spiritum mun-
di accepimus, sed spiritū qui est ex deo,
ut sciamus, quae a Christo donata sint
nobis, quae & loquimur, non in uerbis
ad docendum humanam sapiētiam
appositis, sed in appositis ad docendū
spiritū sanctū, spiritualibus spiritualia com-
parantes. Animalis autē homo, non acci-
pit ea quae sunt spiritus dei, stulticia siquid-
em est illi, & non potest cognoscere, id quod
spiritualiter diiudicat. At spiritualis diiudi-
cat quodcumque oia, ipse scilicet a nemine diiudicat

Quis enim

τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβεβῆσθα
αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

καὶ ἐγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λα
λῆσαι ὑμῖν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκί
κοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. γάλα ὑμᾶς
ἐπότισα, καὶ οὐ βρώμα. οὐπω γὰρ ἐδάδατε,
ἀλλ' οὔτε ἐτι νῦν δάδατε. ἐτι γὰρ σαρκικοί
ἐσε, ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, καὶ
διήχουσασία, οὐ σαρκικοί ἐσε, κατὰ ἀν
θρώπων περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ λέγη τις
ἐγὼ μὲν εἰμι πᾶνλου, ἕτις δὲ ἐγὼ ἀπολ
λῶ, οὐκ ἴσαρκικοί εἰ; τίς οὖν ἐστὶ πᾶνλος;
τίς δὲ ἀπολλῶς; ἀλλ' ἢ διάκονοι, δι' ὧν ἐπι
σέυσασθε; καὶ ἐκάστω ὃς κύριος ἐδώκεν. ἐγὼ
ἐφύτευσα, ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὃ θεὸς
ἠξίωσεν, ὥστε ὅτε ὃ φυτέωμ ἐστὶ τί, ὅτε ὃ πο
τίζωμ, ἀλλ' ὃ ἀνέξανωμ θεός. ὃ φυτέωμ δὲ, καὶ
ὃ ποτίζωμ, ἐμ εἰσίν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μῖ
σθὸν λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

θεοῦ γὰρ ἐσμὸν σωεργοί, θεοῦ γε
ωργίον, θεοῦ οἰκοδομὴ ἐσε. κατὰ τὴν χάρισμα
τοῦ θεοῦ, πῶς δοθεῖσάν μοι. ὡς σοφὸς ἀρχι
τέκτων, θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικο
δομᾷ, ἕκαστος δὲ ἐλεπέτω πῶς ἐποικοδομῆ.
θεμέλιον γὰρ ἄλλομ οὐδεὶς δάδαται θε
να, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙ
ΣΤΟΣ. ἐιδέτις ἐποικοδομᾷ ἐπὶ τὸν θεμέ
λιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους, τιμί
ους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἕκαστος τὸ ἔργ
ον φανερόν γενήσεται. ἢ γὰρ ἡμέρα δη
λώσει, ὅτι ἐμ πυρὶ ἀποκαλύψεται, καὶ ἕκά
στου τὸ ἔργον ὃ ποίησεν, τὸ πῦρ δοκιμάσει.
εἴ τις τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐποικοδόμησε, μι
σθὸν λήψεται, εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσεται,
ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, ὅπως
δὲ, ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἶδατε, ὅτι να
ὸς θεοῦ ἐσε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκᾷ
ἐν ὑμῖν; ἕτις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
φθερεῖ τούτον ὃ θεός. ὃ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ
ἀγιός ἐστιν,

Quis em̄ cognouit mentē dñi, qui con/
filiū daturus sit illi? Nos autē mentem
christi tenem⁹. Et ego fratres, nō potui
loqui uobis, ut spiritalibus, sed ut carna/
libus, ut infantib⁹ in Christo. Lactis po
tu uos alui, non cibo. Nōdū em̄ potera
tis, imo ne nunc quidē adhuc potestis.
Nā adhuc carnales estis, siquē cū in uo
bis sit æmulatio & cōtentio, & factiōes,
nōne carnales estis, & scđm hominē am
bulatis? Etem̄ cū dicat aliquis, ego quē
sū Pauli, alter uero ego apollo, nonne
carnales estis? Quis igitur est Paulus?
Quis autē Apollo? nisi ministri, p quos
credidistis, & unicuiq; ut dñs dedit. Ego
plantauī, Apollo rigauit, sed deus dedit
incrementū. Itaq; neq; qui plātat, est ali
quid, neq; qui rigat, sed q dat incrementū
de⁹. Ceterū is qui plantat, & is qui rigat
unū sūt, sed unusq; suā mercedē acci
piet, iuxta suū laborē. Etem̄ dei sum⁹ co
oparij, dei agricolatō, dei ædificatō estis
Iuxta gratiā dei, q̄ data est mihi, ut sapi
ens architect⁹, sūdamentū posui, ali⁹ autē
sup illd ædificat. Porro q; q; uideat quō
sup ædificet. Nā sūdamentū aliud nemo
pōt ponere, pter hoc qd positū est, quod
est christ⁹ Ies⁹. Q; si qs sup ædificat sup
sūdamentū hoc, aurū, argētū, lapides p̄ci
ofos, ligna, fenū, stipulā, uni⁹ cuiusq; op⁹
manifestum fiet. Dies enim declarabit,
quod in igne reuelat, & cuiusq; op⁹ q̄le
sit, ignis pbabit. Si cui⁹ op⁹ māserit, qd
superædificauit, mercedem accipiet, si
cuius opus exustū fuerit, damnum pa
tiet, ip̄e uero saluabit, sed sic tanq; p ig
nē. An nescitis, q; tēplū dei estis, & spūs
dei habitat in uobis? Si quis tēplū dei
pphanat, hūc pdet deus. Nā tēplū dei
sanctum est,

III

testimonium dei. Non enim mentem
quicquam uer uos, nisi loqui
stū, & hinc hinc. Et ego uobis
te. & in timore & tremore uiu
uos ueritas hinc, & sermo me
cario me ueritas in persuasione
na. Lactis uobis, sed in osten
sione hinc, sed in potestate
to sapientiam loquimur uos
sapientiam autē, non secūda
pncipia secūda hinc, qui ab
loquimur sapientiam dei in
recondita, quam profertur in
secula in gloriam poltam, qm
pncipia hinc hinc cogniti
li cognoscunt, hinc ueritas
uobis ueritas. Sed quē
pncipia. Quē ueritas nō ueritas
non ueritas, & in cor homin
uobis, quē preparauit dei
uobis se. Nobis autē deus
pncipia hinc. Spiritus enim
uobis, etiam profunditates di
in hominū nouit ea, quē hinc
sua hinc hinc hominis qui est
ea quē hinc dei, nemo nouit
uobis dei. Nos uero non spū
li accepimus, sed spū hinc
uobis, quē & loquimur, ut
ad docendum humanam
appolitis, sed in appolitis
spū hinc hinc hinc hinc
parantes. Animalis autē hinc
pit ea quē hinc hinc hinc
de est illi, & nō potest
spū hinc hinc hinc hinc
cat quē oia, p̄ hinc hinc

ἀγίος ὄζειν, οἳ τῖνες ἐσὲ ὑμεῖς

1 ε μὴδεῖς ἑαυτὸν θυμαπατάω. εἴ τις
δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τῷ
τῷ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἢ ἂν
σοφία τοῦ κόσμου τοῦ τῷ, μωρία παρὰ τῷ
θεῷ ἐστὶν. γέγραπται γάρ. Ὁ δρασόμυθος τῷ
σοφουὸς ἐν τῷ πανουργία αὐτῷ, καὶ πάλιν.
κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σο-
φῶν, ὅτι ἐστὶ μάταιοι.

15 Ὡσε μὴδεῖς καυχᾶσθαι ἐν ἀνθρώποις.
πάντα ἂν ὑμῶν ἐστὶν, εἴτε πᾶνλος, εἴτε ἀπλ-
λῶς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε
θάνατος, εἴτε ἐνεσῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάν-
τα ὑμῶν ἐστὶν, ὑμεῖς δὲ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΧΡΙΣ-
2 ΤΟΥ ΔΕ ΘΕΟΥ. οὕτως ἡμεῖς λογιζέ-
3 σθω ἀνθρώπος, ὡς ὑπερέτας ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ
οἰκονόμους μυσηρίων θεῶν. ὁ δὲ λοιπὸν ζή-
τῆται, ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πῖσός τις ἐν-
ρεθῇ. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστον ὄζειν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν
ἀνακρίθῃ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας, ἀλλ'
οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲ γὰρ ἑμαυ-
τῷ σύννοσθα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδ' ἰκαίω-
μαι. Ὁ ἡ ἀνακρίνω με, κύριός ἐστιν.

18 Ὡστε μὴ πρὸ καιροῦ τί κρινεται, ἕως ἂν ἔλ-
θῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ
σκοτεινοῦ, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρ-
δῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ
21 ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἡ ἀδελφοὶ
μετεσχημάτισα ἐς ἑμαυτὸν, καὶ ἀπολλῶ,
δ' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ
γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ, εἰς ὑπὲρ τῶ ἐνδὸς
μὴ φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γὰρ σε
διακρίνει; τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ
ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβῶν; ἢ ἂν κε-
κορησμένοι ἐσέ, ἢ ἂν ἐπλουτήσατε, χωρὶς
ἡμῶν βασιλεύσατε, καὶ ἄφελόν γε ἐβασί-
24 λεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσω-
10 μου. Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεός ἡμᾶς
τοὺς ἀποστόλους, ἐχάτους, ἀπέδειξεν, ὡς
ἐπιθανατίους

sanctum est, quod estis uos. Ne quis se
ipsum fallat. Si quis sibi uideat sapiens esse
inter uos, in saeculo hoc, stultus fiat, ut sit
sapiens. Etenim sapiētia mundi huius,
stultitia est apud deū. Scriptū est enim.
Qui comprehendit sapientes in astutia
sua. Et rursus. Dominus nouit cogita-
tiones sapientiū, quae sint uanae. Itaque ne
quis gloriatur in hominibus. Oīa nāque
uestra sunt, siue Paulus, siue Apollos, si-
ue Cephas, siue mundus, siue uita, siue
mors, siue praesentia, siue futura, oīa uestra
sunt, uos autē Christi, Christus autē dei.
Sic nos estimet homo, ut mistros Chri-
3 sti, & dispensatores mysteriorum dei. Quod
superest autē, illud requirit in dispensatoribus
ut fidus aliquis repiat. Mihi uero pro mini-
mo est, ut a uobis diiudicet, aut ab huma-
no die, imo nec meipsum diiudico. Nulli
enim rei mihi conscius sum, sed non in
hoc iustificatus sum. Ceterū qui me iu-
dicat, dominus est. Proinde ne ante tem-
pus quicquam iudicetis, donec uenerit dominus,
qui & illustraturus est, occulta tenebra-
rum, & manifestaturus est consilia cordium,
ac tunc laus erit unicuique a deo. Hoc autē
fratres per figuram transtuli in meipsum,
& in Apollo, propter uos, ut in uobis di-
sceretis, ne quis supra id quod scriptum
est, de se sentiat, ut ne, hic illius, ille huius
nomine inflemini, alius aduersus alium.
Quis enim te diiudicat? Quid autē ha-
bes, quod non accepisti? Quod si etiā acce-
pisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?
Iam saturati estis, iam ditati estis, absque
nobis regnum adepti estis, atque utinam
sitis, ut & nos simul uobiscum regne-
mus. Arbitror enim quod deus nos, qui
sumus apostoli postremi, ostēderit, tamen
morti

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ.

ἐπιθανατίους. ὅτι δέαξομ ἐγενήθημεν θεοῦ
κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις, ἡμεῖς
μωροὶ διὰ ΧΡΙΣΤΟΝ, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν
ΧΡΙΣΤῳ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί.
ὑμεῖς ἐνδοξοὶ, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄρτι ἄρ-
τι ἄρας, καὶ πενῶμεν, καὶ λιψῶμεν, καὶ γυμ-
νητεύομεν, καὶ κολαυζόμεθα, καὶ ἀσα-
τοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς
ἰδίαις χερσίν. λοιδορούμενοι, εὐλογοῦ-
μεν. διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα. βλασφη-
μοῦμενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρ-
ματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων
περίφημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπωμ ὑμᾶς
χράσασθαι ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγα-
πικὰ νομιζέτω.

Ἐγὼ γὰρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχων
τε ἐν ΧΡΙΣΤῳ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας.
ἐν γὰρ ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣΟΥ διὰ τῆς εὐαγγελίου
ἐγὼ ὑμᾶς ἐγγήνηκα, παρακαλῶ ὡς ὑμᾶς,
μιμηταί μου γίνεσθε.

Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς
ἔστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν
κρίθῳ. ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ἐπιτάξεις μου,
τὰς ἐν ΧΡΙΣΤῳ. καθὼς πανταχοῦ ἐν πά-
σῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου
δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινας.
εὐευστομαὶ δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἔαμ ὁ
κύριος Δελίση, καὶ γνώσομαι ὅν τὸν λό-
γον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ πλὴν ἀνι-
σταμίμ. ὅν γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ, ἐλλ' ἐν δουλείᾳ τί θέλετε; ἐν χάρι-
τι ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύ-
ματι τε πραότητος.

Ὅπως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ
τοιάντη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθ-
νεσιμ ὀνομάζεται, ὥστε γνωστικὰ τῶν
πατρῶς ἔχων. καὶ ὑμᾶς πεφυσιωμένοι
ἔσε, καὶ οὐχι μᾶλλον ἐπειθήσατε, ἵνα
ἔσχαθῆ ἐκ μέσου ὑμῶν, ὃ τὸ ἔργον
τοῦτο

AD CORINTHIOS PRIMA: 35

mortī obnoxios. Quoniam spectacu-
lum facti sumus mundo, & angelis, &
hominibus. Nos stulti propter Chri-
stum, uos autem prudentes in Christo.
nos imbecilles, uos autem ualidi. uos cla-
ri, nos contempti. Ad hoc usq; tempus,
& esurimus, & sitimus, & nudi sumus, &
colaphis cedimur, & incertis uagamur
sedibus, & laboramus operantes proprijs
manibus, male audientes, benedicimus,
persecutionē patientes, sustinemus, con-
uicijs affecti, obsecramus, ueluti excre-
menta mundi facti sumus, omnium re-
iectamentum usq; ad hunc diem. Non
quo uos pudore suffūdā hęc scribo,
sed ut filios meos dilectos admoneo.
Nam etiāsi innumeros pædagogos ha-
beatis, in Christo non multos tamen pa-
tres. Siquidem in Christo Iesu, per euan-
gelium ego uos genui. Adhortor itaq;
uos, ut imitatores mei sitis. Hac de cau-
sa misi uobis Timotheū, q est filius me-
us dilectus, & fidelis in domino, qui uo-
bis in memoriā reducet, uias meas, quæ
sunt in Christo, quemadmodum ubiq;
in omni ecclesia doceo. Perinde quasi
non sim uenturus ad uos, inflati sunt
quidam. Sed ueniam breui ad uos, si do-
minus uoluerit, & cognoscam non ser-
monem eorum qui inflati sunt, sed po-
tentiam. Nō enim in sermone regnum
est dei, sed in potentia. Quid uultis?
In uirga uenio ad uos, an in charitate,
& spiritulēnitatis? Omnino auditur in-
ter uos fornicatio, & huiusmodi fornica-
tio, quæ nec inter gentes nominatur,
ut aliquis uxorem patris habeat. Et
uos inflati estis, ac non potius luxistis,
ut tolleretur de medio uestrū, qui factū
hoc

τούτ ποιήσας. Εγὼ μὲν γὰρ, ὡς
 κ γ ἀπὸ σώματι, παρὼν δὲ τοῦ πνεύμα-
 τι, ἢ ὅτι κέκεϊκα ὡς παρὼν, τὸν ὄντως τοῦ
 το κατὰ γὰρ ἀσάμβυον, ἐν τοῦ ὀνόματι τοῦ
 κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, συναχθέν-
 τωρ ἡμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺ τῆ
 δωάμα τῆ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, παρὰ
 δοῦμαι τὸν τριούτῳ τοῦ σατανᾶ, εἰς ὅλε-
 θρον τοῦ σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῆ ἐν τῆ
 ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἸΗΣΟΥ.

οὐ καλὸν τὸ καύχημα ἡμῶν, οὐκ οἴ-
 κ δ ἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα /
 μα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε οὖν πῶν παλαιὰν
 ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστὶ
 ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάχος ἡμῶν ὑπὲρ
 ἡμῶν ἐπύθη ΧΡΙΣΤΟΣ, ὡς ἐσθλάζωμην,
 μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κα-
 κίας καὶ πονηρίας, ἀλλ ἐν ἄζυμοις εἰλι-
 κρεινείας καὶ ἀληθείας.

Ἐγραφα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ σωανα-
 κ ε μίγνυσθαι πόρνοις, ὅτι πάντως τῆς πόρ-
 νοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκ-
 ταις, ἢ ἄρπαξι, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ
 ὁφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νῦν
 νὶ δὲ ἔγραφα ὑμῖν, μὴ σωαναμίγνυσθαι.
 εἰς ἄνδρα ἀδελφὸς ὀνομαζόμενον Θ, ἢ πόρνος,
 ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοιδορῶν,
 ἢ μέθυσορ, ἢ ἄρπαξ, τοῦ τοιούτου μη-
 δὲ σιωπάειν. τί γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξω
 κρίναι; οὐχὶ τοὺς ἔσω ἡμεῖς κρίνουμε;
 τοὺς δὲ ἔξω, ὁ θεὸς κρίνει, καὶ θρασυ-
 τὸν πονηρὸν, δεῖ ἡμῶν αὐτῶν.

πολυὰ τις ἡμῶν πρᾶγμα ἔχωμ πρὸς
 κ ε τὸν ἔθρον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων,
 καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων; οὐκ οἴδατε, ὅτι
 οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινούσι; καὶ εἰ ἐν ἡ-
 μῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοι ἔσε κρι-
 τήρων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε, ὅτι ἅγι-
 γέλου κρινούμεν, μή τι γε, βίωτικά;
 βίωτικά

hoc perpetrasset. Nam ego quidem,
 ut absens corpore, praesens autem spiri-
 tu, iam decreui tanquam praesens, ut is qui
 sic hoc patrauit, in nomine domini no-
 stri Iesu Christi, congregatis uobis &
 meo spiritu, una cum potestate domi-
 ni nostri Iesu Christi, tradatur fata-
 nae ad interitum carnis, quo spiritus sal-
 uus sit, in die domini nostri Iesu. Non est
 bona gloriatio uestra. An nescitis, quod pau-
 lulum fermenti, totam conspersione fer-
 mentat? Expurgate itaque uetus fermen-
 tum, ut sitis noua conspersio, sic ut estis in-
 fermentati. Nam & pascha nostrum pro
 nobis immolatus est Christus. Itaque festum
 celebremus, non in fermento ueteri, nec in
 fermento maliciae, & uersutiae, sed in pani-
 bus fermento carentibus, hoc est, synceri-
 tate & ueritate. Scripsi uobis in episto-
 la, Ne denuo commisceremini cum fornicari-
 is, ac non utique cum fornicariis mundi hu-
 ius, aut cum auaris, aut cum rapacibus, aut
 simulachrorum cultoribus. Quandoquidem
 debetis uidelicet e mundo exire. Nunc au-
 tem scripsi uobis, ne commisceamini. Si quis
 cum frater appelletur, fuerit fornicarius, aut
 auarus, aut simulachrorum cultor, aut conui-
 tiator, aut ebriosus, aut rapax, cum cuius-
 modi, ne cibum quidem capiat. Quid enim ad
 me attinet, etiam de his quae foris sunt iudica-
 re? Nonne de his quae intus sunt iudicatis? Eos
 uero quae foris sunt, deus iudicat. Et sustol-
 lite eum quae malus est ex uobis ipsis. Sustol-
 VI
 net aliquis uestrum negocium habes cum alte-
 ro, iudicari sub iniustis, & non sub factis?
 An nescitis, quod facti mundum iudicabunt? Et
 si intus uos iudicat mundus, indigni estis mi-
 nimis iudicari? An nescitis, quod angelos iu-
 dicabimus, nedum ea quae ad uictum pertinent.
 Proinde

βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια ἔαμ' ἔχητε, τοὺς
 ζυθοεικλήτους ἢ τῆ ἐκκλησίας, τούτους
 καθίζετε. πρὸς ἡἴρωσιν ἡμῶν λέγω. οὕτως
 οὐκ ἔσιν ἢ ἡμῶν σοφοί, οὐδὲ εἶς, οὐδὲ διωήσε
 ται διακρίναι ἀναμέσομ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμ
 ἡμῶν, ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται,
 καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίσῳμ; ἢ δὴ μὲν οὖν ὅλως
 ἡμῶν, ἡμῶν ἐσὶν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυ
 τῶν, διὰ τὸ ἴδιον μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τὸ
 οὐκ ἴδιον ἀποσερῆσθε; ἀλλὰ ἡμεῖς ἀδὴ
 κῆτε, καὶ ἀποσερῆτε, καὶ ταῦτα ἀδελφόνες;

ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀδίκου βασι
 λείαμ θεοῦ ὃν κληρονομήσουσι, μὴ πλατῶ
 δε, οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλόλατραι, οὔτε
 μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσινόκοῖται,
 οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυ
 σοι, ὃν λοῖδοροί, οὐχ ἄρπαγεσ, βασιλείαμ
 θεοῦ ὃν κληρονομήσουσι. καὶ ταῦτά τινες
 ἔτε, ἀλλὰ ἀπελούσαθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε,
 ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἢ τῷ ὀνόματι τοῦ κυ
 ρίου ἰησοῦ, καὶ ἢ τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ
 ἡμῶν.

πάντα μοι ἔξεσιμ, ἀλλ' οὐκ
 πάντα συμφέρα. πάντα μοι ἔξεσιμ, ἀλλ' οὐκ
 κῆγ' ἡζουτίαθήσομαι, ἢ ὑπὸ τίνος. τὰ
 βρώματα τῆ κοιλίας, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώ
 μασίμ. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταῦτα κα
 ταρῆσθαι. τὸ δὲ σῶμα, ὃν τῆ πορνεία, ἀλλὰ
 τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σῶματι. ὁ δὲ
 θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγῆρε, καὶ ἡμᾶς ἡγε
 ρῆσθαι διὰ τῆς διωάμεως αὐτοῦ. οὐκ
 οἴδατε, ὅτι τὰ σῶματα ἡμῶν μέλη χρισ
 τοῦ ἐσὶμ; ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ,
 ποιήσω πόρνης μέλη, μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδα
 τε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῆ πόρνη, ἢ σῶμα
 ἐσὶμ; ἔσονται γὰρ, φησὶμ, δι' ἡμῶν εἰς σάρκα
 μίαμ. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἢ πνεῦ
 μα ἐσὶ.

φεύγετε πλὴν πορνείαμ.
 πᾶμ ἡμᾶς τῆμα ὃ ἔαμ ποιήσῃ ἄνθρωπος,
 ἐκτὸς τοῦ σώματος ὄσθμ, ὁ δὲ πορνέωμ, εἰς
 τὸ ἴδιον

Proinde uictualia quidem iudicia si ha
 bueritis, qui contempti sunt in ecclesia,
 eos constituite. Ad crubescentiam ue
 stram dico. Adeo non est inter uos, sa
 piens? Ne unus quidem? qui possit di
 iudicare, inter fratrem suum? Sed frater
 cum fratre litigat atq; id sub infidelibus?
 Itaq; iam quidem omnino delictum in
 uobis est, quod lites habetis inter uos
 ipsos. Cur non potius iniuriam patimi
 ni? cur non potius damnum accipitis?
 Imo uos iniuriā facitis, & dāno afficitis,
 idq; fratres? An nescitis, quod iniusti re
 gni dei hæreditatē nō consequent? Ne
 erretis. Neq; fornicatores, neq; cultores
 idolorū, neq; adulteri, neq; molles, neq;
 masculoz concubitores, neq; fures, neq;
 auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neq; ra
 paces, regni dei hæreditatē accipiēt. Atq;
 hoc cratis quidā, sed abluti estis, sed san
 ctificati estis, sed iustificati estis in nōmi
 ne dñi Iesu, & in spiritu dei nostri. Oia
 mihi licent, at non omnia conducunt.
 Omniū mihi potestas est, at ego nō redi
 gar sub ullius potestatē. Escæ uētri, & uē
 ter escis, deus aut & hunc & illas abole
 bit. Corpus uero, non fornicationi, sed
 domino, & dominus corpori. Deus au
 tem & dominum suscitauit, & nos suscita
 bit per potentiam suā. An nescitis, quod
 corpora uestra membra sunt Christi?
 Num igitur tollens membra Christi, fa
 ciam scorti mēbra? Absit. An nescitis,
 quod qui adglutinetur scorto, unum cor
 pus est? Erunt enim, inquit, duo in car
 nem unam. At qui adglutinetur dño,
 unus spiritus est. Fugite fornicationem.
 Omne peccatū, quodcūq; fecerit homo,
 extra corpus est. Sed qui fornicatur in
 d proprium

τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε,
ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἁγίου
πνεύματος ἐστίν, ὃν ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ
ἐστὶ ἐαυτῶν; ἠγαθήκατε γὰρ τὴν τιμὴν.

Λοξάσατε δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι
ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά
α β ἐστὶ τοῦ θεοῦ. Περὶ δὲ ὧν ἐγράφατέ
μοι, καλὸν ἀνθρώπων, βιωαίκοις μὴ ἀπείθεσθαι.
διὰ τὴν πόρνην, ἕκαστος τῆν ἑαυτοῦ γυ
ναῖκα ἔχειτω, ὡς ἑκάστος τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχει
τω. τῆ βιωαίκοι ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφθαλμὸν ἑννοί
α ρ ἀποδιδότω. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ
ἀνδρὶ. ἡ γυνὴ τῷ ἴδιῳ σώματι, οὐκ ἴσχυι
σάξει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ
ἴδιου σώματος οὐκ ἴσχυι σάξει, ἀλλ' ἡ γυνὴ.
μὴ ἀποσερῆτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἐὰν ἐκ
συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα ἡχολάζητε τῆν κ
σεῖαν, καὶ τῆ προσευχῆ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ ἀν
τὸ σωείχησθε, ἵνα μὴ περιῶν ὑμᾶς ὁ σατα
νᾶς, διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. τὸ δὲ λέγω
κατὰ συνγνώμην, ὃν κατ' ἐπιταγὴν, θέλω
γὰρ πάντα ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἔμα
λ δ ἴτε. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ,
ὅσ μὴ οὕτως, ὅς ἡ οὕτως. λέγω ἡ
τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν ἀν
τοῖς ἐστίν, ἐὰν μείνωσι ὡς καὶ ἐγώ. εἰ ἡ οὐκ ἐπι
κρατεῖνται, γαμήσασθε. κερῶσθε γὰρ
λ ε ὅτι γαμήσασθε, ἢ πυρῶσθε. τοῖς δὲ γε
γαμηκόσι παρὰ γέλλω οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ κύ
ριος, γυναικὰ ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωριθῆναι.
ἐὰν δὲ καὶ χωριθῆ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ
ἀνδρὶ καταλλαγήτω. καὶ ἄνδρα, γυναικὰ
μὴ ἀφίεναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ
λ ς ὁ κύριος. εἴ τις ἀδελφὸς γυναικὰ
ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκῆ ὀικῆρ με
τ' αὐτῆς, μὴ ἀφίετω αὐτῆν, καὶ ἡ γυνὴ ἢ τις ἔχει ἄν
δρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκῆ ὀικῆρ με
τ' αὐτῆς, μὴ ἀφίετω αὐτόν. ἡγίαςαι
καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος, ἐν τῇ γυναικί, καὶ
ἡγίασθαι

ppriū corpus peccat. An nescitis, quod
corpora uestra, templum eius, qui est in
uobis spiritus sancti est, quem habetis a
deo, & nō estis ipsi uestri iuris? Nā em
pti estis precio. Glorificate iam deum in
corpore uestro, & in spiritu uestro, quæ
sunt dei. Ceterū de quibus scripsistis
mihī, bonum est homini, uxorem nō at
tingere. Attamen ppter fornicationes,
unusquisq; suam uxore habeat, & una
quæq; uirum suū habeat. Vxori uir de
bitam beniuolentiam reddat. Similiter
aūt & uxor uiro. Vxor proprii corporis
potestatem non habet, sed maritus. Si
militer & maritus proprii corporis ius nō
habet, sed uxor. Ne fraudetis uos inui
cem, nisi si quid ex consensu, pro tem
pore, ut uaceticis ieiunio & oratiōi, & rur
sum ad idipsum conueniatis, ne tentet
uos satanas, propter intemperantiā ue
stram. Hoc aūt dico iuxta ignoscētiā,
non iuxta preceptū. Nam uelim oēs ho
mines esse, ut & ipse sum. Sed unusq; q;
propriū donum habet ex deo, alius
quidem sic, alius autem sic. Dico autem
innuptis & uiduis, bonum eis est, si man
ferint, ut & ego. Quod si intemperan
tes sunt, nubant. Nam satius est nubere,
q; uri. At coniugatis dico, non ego, imo
dominus, uxor a uiro ne separetur.
Quod si separata fuerit, maneat innu
pta, aut marito reconcilietur. Et maritus
uxorem ne amittat. Reliquis aūt ego di
co, non dominus. Si quis frater uxorem
habet infidelem, & hæc assentiē ut habi
tet cū illo, ne amittat eam, & mulier, quæ
habet maritū infidelem, & is assentiē ut
habitetur cū ea, ne amittat illū. Sanctifica
tus est em̄ maritus infidelis, in uxore, &
sanctificata

ἡ γίγασαι ἢ γυνὴ ἡ ἄπιστος, ἣν ἴδῃ ἀνδρὶ, ἐπὶ
 ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀκάθαρτά ὄντι, ναῦ
 δὲ ἅγιά ὄντι. εἰ δὲ ἄπιστος χωρίζεται, χω
 ρίζέσθω, οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφός ἢ ἡ ἀδελ
 φὴ ἣν τοῖς τοιούτοις, ἣν δὲ ἐβρώη κέκλη
 κεν ἡ μάς ὁ θεός. τί γὰρ διδασγώα, εἰ
 τὸν ἀνδρα σώσας; ἢ τί διδασάνες, εἰ πλὴ
 γωαῖκα σώσας, εἰ μὴ, ἐκασὼ ὡς ἐμερίσεμ ὁ
 θεός, ἐκασὼ ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως
 περιπατεῖτω, καὶ οὕτως ἣν ταῖς ἐκκλησί
 αῖς πάσαις διατάσσομαι. περιτέμνημι
 τίς ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω. ἣν ἀκροβυσία
 τίς ἐκλήθη, μὴ περιτεμένεσθω. ἢ περιτομή
 οὐδέ μ' ἐσι, ἢ ἡ ἀκροβυσία οὐδέ μ' ἐσι, ἀλλὰ
 τῆρεσις ἣν τοῦ ἡμεῶν θεοῦ. Ἐκασὼς ἣν
 τῆ κλήσει, ἢ ἐκλήθη, ἣν τάντη μενέτω. δι
 λος ἐκλήθη, μὴ σοι μελέτω, ἀλλ' εἰ κὴ δάνα
 σαι ἐλεύθερος γενέσθαι μάλλον χεῖρα. ὁ
 γὰρ ἣν κυρίῳ κληθεῖς δοῦλος, ἀπελεύθε
 ρος κυρίου ἐσίμ. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος
 κληθεῖς, δοῦλός ἐσι Χριστοῦ. τίμῃς ἢ
 γοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.
 Ἐκασὼς ἣν ἢ ἐκλήθη ἀδελφοί, ἣν τούτω με
 νέτω παρὰ θεῶ. Περι δὲ ἴδῃ τῶν παρ
 θένων ἐπιταγῶν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμι
 δὲ δίδωμι, ὡς ἡλεκμύθ ὑπὸ κυρίου πῆ
 σός ἐναι. νομίζω ὅτω τούτω καλὸν ὑπάρι
 χεμ διὰ πλὴν ἐνεσῶσα ἀνάγκη. ὅτι κα
 λὸν ἀνθρώπων, τὸ οὕτως ἐναι. δέδεσα γυ
 ναικί, μὴ ζῆται λύσιμ. λέλυσαι ἀπὸ γωαι
 κός, μὴ ζῆται γωαῖκα. εἰ μὴ δὲ καὶ γήμησ,
 οὐχ ἡμαρτεσ. καὶ εἰ μὴ γήμη ἢ παρθένοσ, οὐχ
 ἡμαρτεμ, θλίψιμ δὲ τῆ σαρκί ἐξουσιμ οἱ τοι
 οὔτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτω δὲ
 φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸσ σωεσ αλμῆνοσ, τὸ
 λοιπὸμ ἐσίμ, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντεσ γυναικασ,
 ὡσ μὴ ἔχοντεσ ὄσι, ἢ οἱ κλάιοντεσ, ὡσ μὴ κλαί
 οντεσ, ἢ οἱ χαίροντεσ, ὡσ μὴ χαίροντεσ, ἢ οἱ
 ἀγοράζοντεσ, ὡσ μὴ κατέχοντεσ, καὶ οἱ ἡσώ
 μονοί ἴδῃ

sanctificata est uxor infidelis, in marito,
 Alioqui filij uestri imundi sunt, nunc autē
 sc̄ti sunt. Quod si infidelis disc̄dit, disc̄e
 dat. Nō est seruituti subiectus frater aut
 soror in huiusmodi, sed in pace uocauit
 nos de⁹. Qui nāq; sc̄is mulier, an maritū
 sis seruatura? Aut q sc̄is uir, an uxorē sis
 seruaturus? Ut cuiq; fuerit, unusquisq;
 ut illi partitus est deus, unusq; ut illū
 uocauit dominus, ita ambulet. & sic in
 ecclesijs omnibus ordino. Circumc̄sus
 aliquis uocatus est, ne accersat preputiū.
 In preputio aliquis uocatus est, ne circū
 cidatur. Circumcisio nihil est, & prepu
 tium nihil est, sed obseruatio mandato
 rum dei. Vnusquisq; in uocatiōe in qua
 uocatus fuit, in hac maneat. Seruus uo
 catus es, ne sit tibi curā. Quinetiam si po
 tes liber fieri, potius utere. Etenim qui in
 domino uocatus est seruus, libertus do
 mini est. Similiter & qui liber uocatus
 fuit, seruus est Christi. Pretio empti fui
 stis. Ne fiatis serui hominū. Vnusquisq;
 in quo uocatus fuit fratres, in eo maneat
 apud deū. De uirginibus autē præceptū
 dñi non habeo, consilium tamen do,
 tāq; misericordiā cōsecutus a dño in hoc
 ut sim fidelis. Puto igit hoc bonū esse, p
 pter p̄sentē necessitatē. Nam bonū est
 hoī sic esse. Alligatus es uxori, ne quere
 solutionē. Solut⁹ es ab uxore, ne queras
 uxorē. Qd si duxeris uxorē, nō peccasti.
 Et si nupserit uirgo, nō peccauit. Attñ af
 flictionem in carne habituri sunt hm̄oi.
 Ego uero uobis parco, Hoc autē dico fr̄s
 tēpus contractū est, supest, ut q habent
 uxores, sint tāq; nō habeāt, & q plorant
 tāq; nō plorēt, & q gaudēt, tāq; nō gau
 deāt, & q emūt tāq; nō teneāt, & q utun
 d 2 tur

ppriū corrumpat. In nō
 corpora uia, templum uis
 uobis sanctū est, quon
 deo, & uobis ipsi uestri
 pri estis pro. Sanctificati
 corpore uobis & in spiritu
 sunt dei. Cui de quibus
 m̄ti, bonum est homini, ut
 tingere. Atque proce
 uoluntate suam uolētē habet
 quare uolunt suā habeat. Vn
 bitum bene uolentiam redde
 aut & uero uero. Vxor pro
 potestatem non habet, sed
 m̄ti & maritus proce
 habet, sed uxor. Ne fraudes
 cet, nisi si quid ex consensu
 pore, ut uacat ieiunio & oratio
 im ad idipsum conueniat, ne
 os fatigat propter intemperan
 tam. Hoc autē dico imita
 no iuxta præceptū. Nam uel
 ines esse, ut & ipse sum. Sed
 coram donum habet ex
 uidem sic alius autem sic. Do
 nupris & uobis, bonum est
 ferunt, ut & ego. Quod si
 tes sunt nubant. Nam fatius
 q̄ uir. An coniugatis dico
 dominus, uxor a uiro ne
 Quod si separata fuerit
 rea, aut marito reconcilia
 uxorem ne amittat. Reliqu
 co, non dominus. Si quis
 habet infidelē, & uolētē
 ter cū illo, ne amittat eam
 habet maritū infidelē, &
 habiteat cū ea, ne amittat
 tus est em̄ maritus uobis

μυοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχθώ-
μονοι, πᾶσα γὰρ τὸ χῆμα τοῦ κόσμου
τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους
εἶναι, ὁ ἄγαμος, μερίμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου,
πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσατο, μερίμ-
νᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.
μεμέρισται ἡ γυνὴ ἢ παρθένῳ. ἡ ἄγα-
μῳ, μερίμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἄγία ἐ-
σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα, με-
ρίμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀν-
δρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμ-
φῆρον λέγω, οὐχ ἵνα βερόχομ ὑμῖν ἐπιβά-
λω, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔυχνομ καὶ εὐπρόσει-
δρον τῷ κυρίῳ, ἀπεριπάσσω.

λθ εἰδέτις ἀχμονεῖν ἐπὶ πλὴν παρθέ-
νομ αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ἢ ἡ ὑπέραμῳ, ἢ ἢ
οὕτως ὀφείλῃ γίνεσθαι, ὁ δὲ λει ποιεῖτω,
δουχάμαρτάνει, γαμείτωσαμ. ὁ δὲ ἐσκεμ
ἐδραῖῳ ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχωμ ἀνάγκη,
δουσίαν δὲ ἔχει πρὸς τοῦ ἰδίου δελήμα-
τος, καὶ τοῦτο κέκρικεμ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τοῦ, ἢ τῆσ πλὴν αὐτοῦ παρθένομ, καλῶς
ποιεῖ. ὡσεὶ ὁ ἐκγαμίζωμ, καλῶς ποιῖ,
ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζωμ κρεῖσσομ ποιεῖ.

μ γυνὴ δέδεεται νόμῳ, ἐφόσομ χόνομ
ἢ ὁ ἀνήρ αὐτῆσ, ἐὰμ δὲ καὶ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ
αὐτῆσ, ἐλευθέρα ἐσίμ, ὡ δὲ λει γαμηθῆναι,
μόνομ ἐν κυρίῳ. μακαρίωτέρα δὲ ἐσίμ, ἐὰμ
οὕτως μέινη, κατὰ πλὴν ἐμὴν γνώμην. Δο-
κῶ δὲ καγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειμ.

περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἰδαμν
ὅτι πάντες γινώσκωμ ἔχομν. ἡ γινώσις φυσί-
οῦ, ἡ δὲ ἀγάπη διοκοδομεῖ. εἰδέτις δοκεῖ ἐ-
δέναι τι, οὐδέπω οὐδέμ ἔγνωκεμ, καθὼς δεῖ
γινῶναι. εἰδέτις ἀγαπᾷ τὸμ θεομ, οὕτως
ἔγνωσαι ὑπ᾽ αὐτοῦ. περὶ οὗ βρώσε-
ωσ οὗ τῶν εἰδωλοθύτων, οἰδαμν ὅτι οὐ-
δέμ εἰδωλομ ἐν κόσμῳ, ἢ ὅτι οὐδέισ δε-
ὄς ἔτερεῳ, ἢ μὴ εἶς, καὶ γὰρ εἰσ ἔισι, λε-
γόμενοι θεοί

tur mundo hoc, tanē non utantur, pre-
terit enim habitus huius mundi. Velim
aut uos absq; sollicitudine esse. Qui cœ-
lebs est, curat ea quæ sunt domini, quo-
modo placiturus sit dño. At qui duxit
uxorem, sollicitus est de his, q̄ sunt mun-
di, quomodo placitur⁹ sit uxori. Diuisa
sunt hæc duo, mulier & uirgo. Innupta
curat ea, quæ sunt domini, ut sit sancta &
corpore & spiritu. cōtra, quæ nupta est,
curat ea quæ sunt mūdi, quomodo pla-
citura sit uiro. Hoc autē ad id qđ uobis
cōducibile est dico, nō uti laqueum uo-
bis inīciam, sed ut quod honestū ac de-
corū est sequamini, & adhæreatis dño,
absq; ulla distractione. Quod si quis in
decorum uirgini suæ putat, si p̄treat nu-
bendi tempus, & sic oportet fieri, quod
uult faciat, nō peccat, iūgantur matrimo-
nio. Ceterū qui stat firmus in corde, non
habens necessitatē, sed potestatē habet
pprie uoluntatis, & hoc decreuit in cor-
de suo, ut seruet suā uirginem, bene facit
At q nō elocat nuptū, meli⁹ facit. Vxor
aut alligata est matrimonio, quā diu ui-
uit maritus eius. Quod si dormierit ma-
ritus illius, libera est, ad cui uult nubēdū,
modo in dño. Attñ beatior est, si sic ma-
neat, iuxta meā sentētiā. Videor aut mi-
hi & ipse sp̄m dei habere. Ceter⁹ de ijs
q̄ simulacris imolant, scim⁹ qđ oēs scien-
tiam habem⁹. Sciētia inflat, charitas ue-
ro ædificat, Qđ si quis sibi uidet aliquid
scire, nondū quicē nouit, quēadmodū
oporteat scire. At si quis diligit deū, hic
cognitus est ab illo. De esu igitur eor⁹ q̄
simulacris imolātur, scimus quod nullū
est simulacrū in mundo, & quod null⁹ sit
deus alius nisi unns. Nā etiā si sunt q di-
cantur

γόμωλοι θεοί, ἔτε ἐν οὐρανῷ, ἔτε ἐπὶ γῆς, ὡσπερ ἐσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεός, ὁ πατήρ, ὃς ἐν τὰ πάντα, καὶ ἡμῖν εἷς αὐτὸς, καὶ ἡμῖν εἷς κύριος ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὃς ἐν τὰ πάντα, καὶ ἡμῖν εἷς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' ὅτι ἐν πάσι ἡ γυνώσις. τινὲς δὲ τῆ σωείδης τοῦ εἰδώλου εἰς ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτοι ἐδίδουσι, καὶ ἡ σωείδης αὐτῶν, ἀδελφῆς οὖσα, μολύνεται. βρωμα δὲ, ἡμῶν οὐ παρίσκει τῷ θεῷ, οὔτε γὰρ φάγωμεν, περιστένομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑπερούμεθα. βλέπετε δὲ μή πως ἡ θηουσία ἡμῶν αὐτῆ, προσκομμάγεται, τοῖς ἀδελφοῖσι. ἐὰν γὰρ τίς ἴδῃ σε, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ σωείδης αὐτοῦ ἀδελφῆς ὄντος ὀικοδομηθήσεται, εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐδίδου; ἢ ἀπολεῖται ὁ ἀδελφῆς ἀδελφός, ἐπὶ τῆ σῆ γνῶσιν, δι' ὃν ΧΡΙΣΤΟΣ ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν σωείδην ἀδελφῶν, εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ ἀμαρτάνετε. δι' ὅπερ ἐβρωμα σκανδαλίζα τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίζω. οὐκ εἰμι ἀπόστολος, οὐκ εἰμι ἐλεύθερος, οὐχὶ ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ἡμεῖς εἰς ἐν κύριον; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμι ἀπόστολος, ἀλλ' ἄγε ἡμῖν εἰμι. ἢ ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, ἡμεῖς εἰς ἐν κύριον. ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνυσιν αὐτῆ ἐστὶ, μὴ οὐκ ἔχομεν θηουσίαν φάγην καὶ πιῶν; μὴ οὐκ ἔχομεν θηουσίαν ἀδελφῶν γυναικῶν περιέργη; ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν θηουσίαν; μὴ ἐργάσασθαι; τίς στρατεύεται ἰδίῳ ὀφώνῳ; ποτέ; τίς φυτεύει ἀμιλιῶνα; ἢ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐδίδου; ἢ τίς

cantur dii, siue in caelo, siue in terra, quē admodū sunt dii multi, & dñi multi, nobis tamen unus est deus, qui est pater ille, ex quo omnia, & nos in illum, & unus dñs iesus Christus, per quē oīa, & nos p̄ illū, sed nō in omnibus est scientia. Nonnulli uero cum conscientia simulacri usq; ad hoc tempus, ut simulacris immolatum edunt, & conscientia illorum, infirma cum sit, polluitur. Atqui esca, nos nō cōmēdat deo, neq; si comedamus, aliqd nobis superest, neq; si non comedamus, quicq; nobis deest. Sed uidete ne quomodo facultas ista uestra, offēdiculo sit, ijs qui infirmi sunt. Etenim si quis cōspexerit te, q habes scientiā, in epulo simulacrorum accūbentē, nōne cōscientia eius q infirmus est, ædificabit, ad edendū ea q sunt simulacris immolata? Et peribit frater, q infirmus est, in tua scientia, propter quē Christus fuit mortuus. Sic autē peccantes in fratres, & uulnerantes illos cōscientiā infirmā, i Christū peccatis. Quapropter si esca offendit fratrem meū, non comedo carnes in æternū, ne fratri meo sim offēdiculo. An nō sum apostolus? An nō sum liber? An nō Iesū Christū dñm nostrū uidi? An nō opus meū uos estis in dño? Si cæteris nō sum apostolus, at sane uobis sum. Siquidē sigillū apostolatus mei, uos estis in domino. Mea respōsio apud eos qui me interrogāt hæc est. An non habemus prātem edēdi ac bibēdi? An nō habem⁹ prātem, sororē, mulierē circūducēdi? quē admodū & cæteri ap̄lī, & fratres dñi, & Cephas? An solus ego & Barnabas, nō habem⁹ prātem hoc faciēdi? Quis militat suis stipendijs unq;? q; plātat uinēā, & de fructu ei⁹ nō edit?

μα

IX

d 3 Aut q; s

tur modus, tanq; p̄uenerit enim huiusmodi aut uos q; fallaciter est libes est, ut ea que sunt dōmodo p̄uenerit dño. Ac uokorem solus est de his q; di. quomodo p̄uenerit sit uokere hęc dñi, mulier & uirg; aut ea que sunt dñi, ut in corpore & sp̄itu. cōtra, que aut ea que sunt m̄di, quom; aut in uirg;. Hoc autē ad cōducēdi est dico, nō ut ijs bis imbecillam, sed ut quod bonū corū est sequamini, & abire absq; ulla distrāctōne. Quod decorum arguit iux p̄uenerit bēdi tempus, & sic oportet hęc ul' faciat, nō poterit arguitur m; o. Ceterū qui stat firmus in corōbens necessitate, sed potest cōuēnē uoluntatis, & hoc decreuit. hōm; seruet iūā uirg; mem; hęc q; nō elocut purp̄u, mēd; hęc it allegata est matrimonio, quā t manus eius. Quod si domus illius libera est, ad cui uat; modo in dño. Antē beator; el; neat, uita meā lenētā. Vide; h; & ip̄e sp̄m; dei habere. C; q; simulacris imolant. Scitē; tiam habem⁹. Sciētia infir; to adificat. Qd; si quis lib; scire, nondū quicq; potest; oportet scire. Ac si quis ali; cognitus est ab illo. De q; simulacris imolant, firm⁹ est simulacri in modis, q; deus alius nō uis.

ἢ τίς ποιμαίνει ποιμίω, καὶ ἐκ τῆ γέλακτος
 τῆς ποιμνῆς οὐκ ἐδίψη; καὶ κατὰ ἀνθρώπων τῶν
 ταλαλῶν; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἔν
 ἅ τῶ μωσέως νόμῳ γέγραπται. οὐ φημώσεε
 ἐσὼν ἀλοῶντα, μὴ πῶν βοῶν μέλα τῶν δειῶ;
 ἢ δ' ἡμᾶς πάντ' ἀπέχεσθαι; δ' ἡμᾶς γὰρ ἐχθράκη,
 ὅτι ἐπέλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριῶν,
 καὶ ὁ ἀλωῶν, φθὶ ἐλπίδος αὐτῶ μετέχευ
 ἐπέλπίδι. εἰ ἡμᾶς ἡμῖν τὰ πνευματικὰ
 ἐσπεύραμεν, μέγα, εἰ ἡμᾶς ἡμῶν τὰ σαρκί
 καὶ θερίσομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ἡμῶν με
 τέχευσι, οὐ μᾶλλον ἡμᾶς; ἀλλ' οὐκ ἐχθρά
 μετὰ τῆ θηροσύνης ταύτης, ἀλλὰ πάντα σέγο
 μιν, ἵνα μὴ ἐσκοπῶ τίνα εἶδ' ἡμῶν τῶν ἐναγ
 γελίῳ τῶ ΧΡΙΣΤΟΥ. οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ
 τὰ ἱερά ἐργαζόμενοι, ἐκ τῶ ἱερῶ ἐδίψουσι;
 εἰ τῶ θυσιασκήῳ προσιδέουσι, τῶ θυσι
 ασκήῳ συμμερίζονται; οὕτως καὶ ὁ κύριος δι
 ἐταξεν, ἵνα τὸ ἐναγγέλιον κατὰγγέλλουσι,
 ἐκ τοῦ ἐναγγελίῳ ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχθρά
 μιν τούτων. οὐκ ἐχθρά δὲ ταῦτα, ἵνα οὐ
 πως γένηται ἐν ἐμοί, καλὸν γὰρ μοι μᾶλ
 λον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ κἀνέχμα μὴ ἵνα τις κε
 νώσκῃ, ἐὰν γὰρ ἐναγγελλίζωμαι, οὐκ ἐσι μοι
 κἀνέχμα, ἀνάγκη γὰρ μοι ἐπίκειται. ἐναί
 δέ μοι ἐσίμ, ἐὰν μὴ ἐναγγελλίζωμαι, εἰ γὰρ
 ἐκὼν τοῦτο πράσω, μισθὸν ἔχω, εἰ δὲ ἄκων,
 δικονομία πεπίσειμαι. τίς οὖν μοι ὄστι
 ὁ μισθός; ἵνα ἐναγγελλίζομαι, ἀδ' ἀπανο
 μήσω τὸ ἐναγγέλιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. εἰς τὸ, μὴ
 καταχθῆσασθαι τῆ θηροσύνης μου ἐν τῶ ἐνα
 μ Β γελίῳ. ἐλεύθερος εἰμ ἐκ πάντων, πᾶσιν
 ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερ
 δήσω, καὶ ἐγενόμην τῶ ἰουδαίοις, ὡς ἰουδαῖος
 ἵνα ἰουδαῖοις κερδήσω, τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς
 ὑπὸ νόμον, ἵνα τοῖς ὑπὸ νόμον κερδήσω.
 τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὡν ἄνομος θεῶν,
 ἀλλ' ἐμνομος ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα κερδήσω ἀνό
 μοις. ἐγενόμην τοῖς ἀδενέσιμ, ὡς ἀδενής
 ἵνα τοὺς

Aut quis pascit gregē, & de lacte gregis
 nō edit? Num secundū hominē hæc di
 co? An nō & lex eadē dicit? Etcū i Moy
 si lege scriptū est. Non obligabis os bo
 ui trituranti. Num boues cura sunt deo?
 An hoc propter nos omnino dicit? Pro
 pter nos em hoc scriptum est, qd sub spe,
 debeat is q arat arare, & qui triturat sub
 spe, spei suæ particeps esse debet. Si nos
 uebis spiritualia seminauim⁹, magnū est,
 si nos uestra carnalia mesuerimus? Sic
 terti potestatis uestræ participes sunt, cur
 nō potius nos? Atqui nō uli fuimus po
 testate ista, sed oīa sufferim⁹, ne qd offen
 diculum de mus euāgelio Christi. An ne
 scitis quod ii qui in sacris operantur, ex sa
 crificio uiuunt? Qui sacrario assistūt, una
 cum sacrario partē accipiunt? Sic & dñs
 ordinauit, ut qui euāgelium annunciant,
 ex euāgelio uiuant. Ego tñ nullo horū
 usus fui. Quāq; nō scripsi hæc, ut ita fiat
 in me. Nam bonū est mihi mori potius,
 q; ut gloriationem meam aliquis inanē
 reddat. Etcū si euāgelizauero, nō est qd
 glorier. Necessitas em mihi incūbit. Vt
 aut mihi est, nisi euāgelizauero. Nā si uo
 lens hoc faciā, p̄miū habeo, sin inuit⁹, di
 spēsatio cōmissa est mihi. Quod igit mi
 hi est p̄miū? Vt cū euāgelizē, gratuitū
 efficiam euāgelium Christi, in hoc, ne ab
 utar potestate mea in euāgelio. Etenim
 cū liber sim ab oibus, oibus me ipsum ser
 uum feci, quo plureis lucri facerē, & fact⁹
 sum iudæis, tāq; iudæus, ut iudæos lucri
 faciā, ihs q sub lege sūt, tāq; esse sub lege,
 ut eos q sub lege sūt, lucri faciā, his q sine
 lege sūt, tāq; esse sine lege, cū nō sim sine
 lege deo, s; i lege Christi, ut lucri faciā, eos
 q sūt sine lege. Fact⁹ sū infirm⁹, tāq; infirm⁹
 ut infirm⁹

EPISTOLA

ἵνα τοὺς ἀδυνάτους κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω, τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ ἔνδοξοι τρέχοντες, πάντες μὲν ἔρχονται, εἰς δὲ λαμβάνουσι τὸ σφαιροῦν· οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε, πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατένεται, ἐκῆνοι μὲν οὖν, ἵνα φθάσῃ τὸ σφαιροῦν λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἀφθαροί.

μ γ Εγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδύνατος, οὕτως πυκτένω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρω, ἀλλ' ὑποπίπτω μετὰ τὸ σῶμα, καὶ διαλαγῶ, μή πως ἄλλοις κερδέσθω, αὐτὸς ἀδόκιμος γένομαι. οὐδέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ τατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τῷ νεφέλῳ ἦσαν, καὶ πάντες διὰ θάλασσας διαλάσαντες, καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο, ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρώμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον, ἔπιον μὲν γὰρ πνευματικῆς ἀκολουθίας πίστεως, ἡ δὲ πᾶς ἡμεῖς ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ.

μ δ ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσι αὐτῶν ἐδόκησεν ὁ θεός, κατεστράθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγένθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ οἱ ἐπιθυμητῶν, μὴ δὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθαι, καθὼς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς φασίμ, καὶ πίψην, καὶ ἀνέσκαρον παίψην. μὴ ἡ πορνέυσωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰκοσὶ τρεῖς χιλιάδες. μὴ ἡ ἐκπειράζωμεν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐπέερασσαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπώλοντο. μὴ δὲ ὀργίζετε, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρέυσαι. ταῦτα δὲ τύποι συνέβαινον ἐκῆνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὗς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατίνησεν, ὥστε ὁ δοκῶν ἐσάναι, βλέπων μὴ πέσῃ.

παρασμὸς

ut infirmos lucrificā. Oibus factus sum oia, ut omnino aliquos feruarē. Hoc aut facio propter euangeliū, ut particeps illi⁹ fiam. An nescitis, quod qui in stadio currunt, oēs quidem currūt, sed unus accipit p̄m̄ium. Sic currite, ut cōprehēdatis. Ois aut qui certat, per omnia temperans est. Illi quidē igitur, ut periturā coronā accipiāt, nos aut aeternā. Ego itaq; sic curro, ut non in incertū, sic pugilē ago. nō uelut aerem feriēs, uerū subijcio corpus meū, & in seruitutē redigo, ne quo modo fiat, ut cū alijs predicarim, ipse reprobus efficiar. Nolim autem uos ignorare fratres, quod patres nostri oēs sub nube erant, & omnes per mare transierūt, & omnes in Mosen baptizati sunt, i nube & in mari. Et oēs eandē escā spiritalē comedebāt, & oēs eundē potū spiritalē bibebant. Bibebant em̄ de spiritali, quæ illos comitabat̄ petra, petra uero fuit Christus, sed plures illoꝝ nō ap̄ pbauit de⁹. Prostrati sunt em̄ i deserto. Hac aut figuræ nostri fuerūt, ne nos simus cōcupiscētes rez maliarum, quæ admodum & illi cōcupierunt. Neq; simulachroz simus cultores, sicuti quidā illoꝝ, quæ admodū scriptū est. Sedit ppl̄s ut manducaret & biberet, & surrēxerūt ad ludēdū. Neq; fornicemur, sicuti quidā illoꝝ fornicati sunt, & cōciderūt in uno die. uiginti tria milia. Neq; tētemus Christū, sicut & quidā eū tentaerunt, & a serpentibus extincti sunt. Neq; murmuretis sicut & quidam illorū murmurauerūt, & interempti sunt ab extinctore. Hac aut omnia figuræ, cōtigerūt illis. Scripta uero sūt p̄pter admonitiōnē nostri, i quos termini atātū iciderūt. Proinde q; sibi uideatur stare, uideat ne cadat,

d 4 Tentatio

Ανακειμαι πρὸς ἑσέ, ὡς ἀδύνατος· ὡς οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ ἔνδοξοι τρέχοντες, πάντες μὲν ἔρχονται, εἰς δὲ λαμβάνουσι τὸ σφαιροῦν· οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε, πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατένεται, ἐκῆνοι μὲν οὖν, ἵνα φθάσῃ τὸ σφαιροῦν λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἀφθαροί.

Εγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδύνατος, οὕτως πυκτένω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρω, ἀλλ' ὑποπίπτω μετὰ τὸ σῶμα, καὶ διαλαγῶ, μή πως ἄλλοις κερδέσθω, αὐτὸς ἀδόκιμος γένομαι.

οὐδέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ τατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τῷ νεφέλῳ ἦσαν, καὶ πάντες διὰ θάλασσας διαλάσαντες, καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο, ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρώμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον, ἔπιον μὲν γὰρ πνευματικῆς ἀκολουθίας πίστεως, ἡ δὲ πᾶς ἡμεῖς ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ.

ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσι αὐτῶν ἐδόκησεν ὁ θεός, κατεστράθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγένθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ οἱ ἐπιθυμητῶν, μὴ δὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθαι, καθὼς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς φασίμ, καὶ πίψην, καὶ ἀνέσκαρον παίψην. μὴ ἡ πορνέυσωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰκοσὶ τρεῖς χιλιάδες. μὴ ἡ ἐκπειράζωμεν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐπέερασσαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφρων ἀπώλοντο. μὴ δὲ ὀργίζετε, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρέυσαι. ταῦτα δὲ τύποι συνέβαινον ἐκῆνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὗς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατίνησεν, ὥστε ὁ δοκῶν ἐσάναι, βλέπων μὴ πέσῃ.

πφρασμοδς ὑμᾶς, οὐκ ἐιλκφεμ, ἐιμὴ ἀνθρώπι
 μ κ νος. Πισὸς δ' ἐὶ θεὸς, οὐκ ἐάσθ' ὑμᾶς
 περαδιῶσαι, ὑπὲρ ὃ δάσασθε, ἀλλὰ ποιήσθ'
 σωτῆρ' πφρασμῶν, ἢ πλὴν ἐκβασιμ' ἔδωαι
 δαι ὑμᾶς, ὑπερενεγκῆμ. διόσπερ ἀγαπητοί
 μ θ μ ζ φεύγετε ἀπ' φθ' εἰδωλολατρίας, ὡς φρο
 νίμοις λέγω, κρῖνατε ὑμῆς ὅ φημι. τὸ
 ποτήριον φθ' εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐ
 χὶ κοινωνία ἔσται αἵματος ἔχριστου ἐστί; τὸν
 ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τῷ σώμα
 τος τοῦ χριστοῦ ἐστί; ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σώ
 ματι πολλοὶ ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ
 ὀ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν. βλέπετε
 τὸν ἰσραὴλ κατὰ εἰκόνα. οὐχὶ οἱ ἐδίοντες
 τὰς θυσίας, κοινωνοὶ ἔσταντο θεοῦ ἐστί; τί
 οὐ φημι, ὅτι εἰδωλὸν τι ἐστί; ἢ ὅτι εἰδωλὸν
 θυτὸν τι ἐστί; ἀλλ' ὅτι ἀθύρτ' ἔθνη, δαιμο
 νίους θύει, ἢ οὐ θεῶν. οὐ δὲ λέω δὲ ὑμᾶς κοι
 νωνοὺς ἔσταντο δαιμόνων γίνεσθαι. οὐ δάσασθε
 ποτήριον κυρίου πίνειν, ἢ ποτήριον δαιμο
 νίωμ, οὐ δάσασθε τραπεζὴν κυρίου μετέχειν
 ἢ τραπεζὴν δαιμονίωμ. ἢ πρὸς ἀκλῶμεν τὸν
 κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτῷ ἐσμεν; πάντα μοι
 ἐξέσιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἐξ
 εσιν, ἀλλ' οὐ πάντα ὀικοδομοῦν. μηδεὶς δ' ἐαυτῷ
 ὀ κείτω, ἀλλὰ δ' ἔτι εἰς ἕκαστος. πᾶν δ' ἐν
 μακείλῳ πωλῶμενον ἐδίετε, μηδὲν ἀνακρί
 νοντες, διὰ πλὴν σωείδ' ἔσταν. τὸ γὰρ κυρίου ἢ γὰρ
 ἢ τὸ πλήρωμα αὐτῷ. εἰδ' ἐτις καλεῖ ὑμᾶς
 τῶν ἀπίστων ἢ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν δ' πρὸς
 τὴν θέμενον ὑμῖν, ἐδίετε, μηδὲν ἀνακρίνον
 τες διὰ πλὴν σωείδ' ἔσταν. εἰ δ' ἐτις ὑμῖν
 εἰπῆ, τοῦτο εἰδωλόθυτὸν ὄσται, μὴ ἐδίετε, δι
 ἐκείνον τὸν μωυσαντα, ἢ πλὴν σωείδ' ἔσταν.
 τὸ γὰρ κυρίου ἢ γὰρ, ἢ τὸ πλήρωμα αὐτῷ. συν
 νείδ' ἔσταν ἢ λέγω, οὐχὶ πλὴν ἐαυτῷ, ἀλλὰ πλὴν ἔ
 ἔτι εἰς, ἢνα τίς ἢ ἢ ἐλευθερία μὴ κρῖνεται ὑπὸ
 ἀλλοῦ σωείδ' ἔσταν. εἰ δ' ἐγὼ χάριτι μετέ
 χω, τί βλασφημοῦμαι, ὑπὲρ ὃ ἐγὼ ἐν
 χαριστῷ

Tentatio uos nō cepit, nisi humana, sed
 fidelis est deus, qui nō sinet uos tentari,
 supra id qd' potestis, imo faciet una cum
 tētatione, exitum, quo possitis sufferre.
 Quapropter dilecti mei, fugite ab simu
 lachroz cultu, ut prudentibus loquor, iu
 dicare uos quod dico. Poculū bñdictio
 nis, cui benedicimus, nōne cōmunicatio
 sanguinis Christi est? Panis quē frangi
 mus, nonne cōmunicatio corporis Chri
 sti est? Qm̄ unus panis, unū corp⁹ multi
 sum⁹. Nā oēs ex eodē pane p̄cipamus.
 Videte israel iuxta carnē. Nōne q̄ edunt
 uictimas, p̄cipites altarij sūt? Quid ergo
 dico, qd' simulacrū aliqd' est? aut quod si
 mulacris imolatū aliquid est? Nō, uerū
 illud dico, quod q̄ imolant gētes, dæmo
 nijs imolant, & nō deo. Noli aut uos cō
 sortes dæmoniorū esse. Nō potestis po
 culū dñi bibere, & poculū dæmoniorū.
 Nō potestis mēsa dñi participes esse, &
 mēsa dæmoniorū. An puocamus dñm?
 Num fortiores illo sumus? Oīa mihi li
 cent, at nō oīa cōducunt. Oīa mihi licēt,
 sed nō oīa ædificant. Nemo qd' suum est
 querat, sed qd' alteri⁹ est unusq̄sq̄. Om̄e
 qd' in macello uendit' edite, nihil interro
 gantes, p̄pter cōscientiā. Dñi siquidē est
 terra, & plenitudo eius. Quod si quis uo
 cat uos ifideliū, & uultis ire, omne qd' ap
 ponitur uobis, edite, nihil interrogātes p̄
 pter cōscientiā. Qd' si quis uobis dixerit,
 hoc simulacris imolatū est, ne edatis, p̄
 pter illū q̄ indicauit, & propter cōsciētā.
 Dñi siquidē est terra, & plenitudo ei⁹. Por
 ro cōscientiā dico, nō tuā, sed illius alteri
 us. Cur em̄ libertas mea iudicat' ab alia
 cōscientia? Qd' si ego cū gratia participo,
 cur ob id mihi male dicit' q̄ p̄ quo ego gra
 tias ago

γ χαρίτων, είτε οὖν ἐδίετε, είτε πίνετε, είτε τι
 ποιᾶτε, πάντα εἰς δόξαν θεῶ ποιᾶτε. καὶ πρὸ
 σκοποῖ γίνεσθε, καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι,
 καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καθὼς καὶ γὰρ πά-
 τα πᾶσιμ ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ
 συμφέρον, ἀλλὰ τὸ εὖ πολλῶν, ἵνα σω-
 θῶσι, μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ ΧΡΙ-
 ΣΤΟΥ. Επαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί,
 ὅτι πάντα μὲν καὶ μέμνηθε, καθὼς παρεδῶ-
 κα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις, κατέχετε. Θέ-
 λω δὲ ὑμᾶς εἰδέναί, ὅτι παντὸς ἀνδρός ἡ
 κεφαλὴ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ἔστι, κεφαλὴ δὲ γυναι-
 κός, ὁ ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ θεός.
 πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων,
 κατὰ κεφαλῆς ἔχωμ, κατὰ ἡμῶν πλὴν κεφα-
 λῶν αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ, προσευχόμεν ἢ
 προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῃ τῇ κεφαλῇ,
 κατὰ ἡμῶν πλὴν κεφαλῶν αὐτῆς. ἐν γὰρ
 ἔστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ θεοκρατίᾳ, εἰ γὰρ οὐκαί
 κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κείρασθαι, εἰ δὲ ἀ-
 χροῦν γυναικὶ τὸ κείρασθαι, ἢ ξυράσθαι καί
 κατακαλύπτεσθαι τῇ κεφαλῇ, εἰκὼν καὶ δό-
 ξα θεῶ ὑπάρχων, γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστίν.
 οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυν-
 ῆς ἀνδρός. καὶ ὡς οὐκ ἐκτίθη ἀνὴρ
 διὰ τῆς γυναικῆς, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τοῦ ἀν-
 δρός, διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ θεουσίαν
 ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους,
 πλὴν ὅτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός, ὅτε γυνὴ
 χωρὶς ἀνδρός ἔν κυρίῳ. ὡς περὶ ὡς ἡ γυνὴ ἐκ
 τοῦ ἀνδρός, ὅντως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυ-
 ναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. ὡς ὑμῖν
 αὐτοῖς κρίνατε, πρὸς ἑσὶ γυναικῆς ἀκα-
 τακαλύπτῃ τῷ θεῷ προσεύχεσθαι, ἢ οὐδὲ
 αὐτὴ ἢ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ
 μὲν ἔστω κομᾶ, ἀτιμία αὐτοῦ ἔστι, γυνὴ
 δὲ ἔστω κομᾶ, δόξα αὐτῆς ἔστι, ὅτι ἡ κόμη, ἀμ-
 τί τῆς ἰσολαίης δέσται, εἰ δὲ τίς δοκῆ φιλόνη.
 κορ ἔστω

tias ago. Siue igitur editis, siue bibitis,
 siue quid facitis, omnia in gloria dei fa-
 cite. Tales estote, ut nullū p̄beatis offen-
 diculum, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq;
 ecclesiæ dei. quemadmodū ego per oīa
 omnibus placco, non querens meā ipsi⁹
 utilitatē, sed multoꝝ, ut salui fiār. Imi-
 tatores mei estote, sicut & ego Christi. **XI**
 Collaudo aut̄ uos fratres, quod omnia
 mea memoria tenetis, & quemadmodū
 tradidi uobis, traditiōes tenetis. Sed uo-
 lo uos scire, quod omnis uiri caput Chri-
 stus est, caput aut̄ mulieris, uir. Caput
 uero Christi deus. Omnis uir orans, aut
 p̄phetās, quicquā habens in capite, pro-
 bro afficit caput suum. Omnis uero mu-
 lier, orans aut̄ prophetans, nō uelato ca-
 pite, dehonestat caput suū. Nam id per-
 inde est profus, ac si rasa esset. Etenim
 si nō uelatur mulier, etiā tōdeat̄. Quod
 si fœdum est mulieri tōderi, aut radi, ue-
 letur. Vir quidem nō debet uelare caput
 cum is imago sit & gloria dei. At mulier
 gloria uiri est. Non enim est uir ex mu-
 liere, sed mulier ex uiro. Neq; em̄ condi-
 tus est uir propter mulierē, sed mulier pro-
 pter uirū. Propter hoc debet mulier po-
 testatē habere in capite suo, propter an-
 gelos, alioq; neq; uir absq; muliere, neq;
 mulier absq; uiro in domino. Nam quē
 admodum mulier ex uiro est, ita & uir
 per mulierem, omnia uero ex deo. Inter
 uos ipsos iudicate, num decorū est, mu-
 lierem non uelatā, deū orare? An ne na-
 tura quidem ipsa hoc docet uos, quod
 uir quidem si comatus fuerit, probro sit
 ipsi? Contra mulier si comata fuerit,
 gloriæ sit illi, quod coma, pro uelamine
 data sit. Ceterū si quis uidetur cōtentio-
 sus esse,

Tenentis uero cepit. nihil tenet
 fidelis est anima qui non tenet
 supra id quod tenet, imo facit
 tenentis enim. quo possit
 Quapropter dicitur meo. huius
 lachrymæ autem uidentibus
 dicat uos quod dico. Poenitentia
 nis autem denotatus. nōne cōm-
 munitatis Christi est? Panis qui
 mus nōne cōmunicatio corporis
 si est? Quis panis uini
 sum? Nā oēs ex eodē pane
 Videte uero iuxta carnem. Nōne
 uicinas principes abrahæ
 dico, quod simulacrum aliud est
 mulieris imolati aliquid est? Nō
 illud dico quod imolant gentes
 imolare, sed deo. Nōne autem
 res demoniorum est? Nō potest
 uiri dicitur, et potest demoniorum
 potest mēte autem panis e-
 re demoniorum. An potest uis
 in fortiores illo sumus. Oia
 in oia oia cōducunt. Oia
 in oia oia cōducunt. Nemo quod
 uerit, sed quod alienum est uoluntatis
 in malo uendit edere, nihil
 gignit, propter conscientiam. Dicit
 terra et plenitudo eius. Quod
 car uos in delictis et uultis uos
 potest uobis edere, nihil
 propter conscientiam. Quod si quis
 hoc simulacrum imolati est
 propter illud quod indicat, et propter
 Dicit quod est terra et plenitudo
 to conscientia dico nōne
 us. Cur enim libertas
 conscientia? Quod ego autem
 aut ob id mihi male dicitur

κος ειναι. ημεις τοιαυτω συνηθεαμ ουκ εχο
 μω, ουδε αι εκκλησιαι τῷ θεῷ. τῶτο δε
 παραγγελωμ ουκ επαυω, οτι ουκ εις το
 κρητηρον, αλλ εις το ηθηρον συνερχεσθε. πρω
 τον μου δε συνερχομωμ υμων εν τῇ εκκλη
 σια, ακονω χρισματα εν υμιν υπαρχει, μη
 μερος τι πισενω. δε δε μη αρεσεισ εν υμιν
 ειναι, ινα οι δοκιμοι, φανεροι γενωνται εν
 υμιν. συνερχομωμ οω υμων επι το
 αυτω, ουκ εστι κυριακομ δεπνομ φαγεν. εκα
 σος γαρ το ιδιομ δεπνομ προφλαμβανα εν
 τῷ φαγεμ. και δε μου πινα, δε δε μεθνε.
 μη γαρ οικιασ ουκ εχετε εις το εδισμ και
 πινμ, η φη εκκλησιασ του θεου καταφρο
 νητε, και καταχωνετε τουσ μη εχοντασ,
 τι υμιν ειπω, επαινεσω υμασ, εν τῶτω ουκ
 επαυω. Εγω γω ηλαβομ απο του
 κυριου, ο και ηεδωκα υμιν, ο η ο κυριος ΙΗ
 ΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ εν τῇ νυκτι η παρεδιδото,
 ελαβεμ αρομ, και ευχαρισησασ, εκλασε, μη
 ειπε, λαβετε, φαγετε, τουτο μου εστι το σω
 μα, το οπωρ υμων κλωμωμ. τουτο ποιει
 τε εις εμε υμων αναμνησιμ. ωσαυτωσ και
 το ποτηριον μετα το δεπνισαι λεγωμ, τῶτο
 το ποτηριον, η καινη διαθηκη δεσμ, εν τῷ εμω
 αιματι. τῶτο ποιητε, οσακιε δεμ πινητε, εις την
 εμην αναμνησιμ. οσακιε δεμ εδιντε τον αρο
 τον τυτομ, μη το ποτηριον τυτομ πινητε, τον θα
 νατομ του κυριου καταγγελλετε, αχισ δυ αν
 ελθην. ωσε δε δεμ εδιν τον αρομ τῶτομ, η πι
 νη το ποτηριον του κυριου αναξίωσ, ενο
 χος εσαι του σωματος και αιματος
 του κυριου. Δοκιμαζειτω
 δε ανθρωπωσ εαυτομ, και ουτωσεκ του
 αροτου εδιτω, και εκ του ποτηριου πι
 νειτω. Ο γαρ εδισμ και πινωμ αναξίωσ,
 κρημα εαν τῷ εδισμ και πινωμ, μη διακρι
 νωμ το σωμα η κυριου. Δια τῶτο εν υμιν πολ
 λοι αθενησ μη αρεωσοι, μη κοιμωνται ικανοι.
 ει γαρ εαυτουσ

fus esse, nos huiusmodi consuetudinem
 non habemus, neq; ecclesiae dei. Illud ta
 men precipiens non laudo, quod non in
 melius, sed in deterius conuenitis. Nam
 primū quidem, cū conuenitis in ecclesia,
 audio dissidia in uobis esse, & aliqua ex
 parte credo. Oportet enim & sectas in
 uobis esse, quo qui probati sunt, manife
 sti fiant inter uos. Igitur cum conueni
 tis in eundem locum, non licet dominicā
 cenam edere, quod unusquisq; propriā
 cenam occupat in edendo. Et hic qui
 dem esurit, ille uero ebrius est. Num sa
 ne domos non habetis ad edendum &
 bibendum? An ecclesiam dei contemni
 tis, & pudfacitis eos qui non habent?
 Quid uobis dicā? Laudabo uos? In hoc
 non laudo. Ego enim accepi a domino,
 quod & tradidi uobis, quod dominus
 Iesus in ea nocte qua traditus est, acce
 pit panem, & postq; gratias egisset, fre
 git, & dixit. Accipite, Edite, Hoc meum
 est corpus, quod pro uobis frāgitur, hoc
 facite in mei cōmemorationem. Ad eun
 dem modum & poculū, peracta cena,
 dicens, hoc poculum nouum testamen
 tum est, in meo sāguine, hoc facite, quo
 tienscunq; biberitis, in mei cōmemora
 tionem. Quotiescunq; enim comederi
 tis panem hunc, & poculū hoc biberitis,
 mortem domini annuntiatis, donec ue
 nerit. Itaq; quisquis ederit panem hunc,
 aut biberit poculū domini indigne, reus
 erit corporis & sanguinis domini. Pro
 bet aut homo seipsū, & sic de pane edat,
 & de calice bibat. Nā qui edat aut bibit
 idigne, iudiciū sibi ipsi edat & bibit, nō di
 iudicās corp⁹ dñi. Propter hoc inter uos
 multi ibecilles & iualidi, & dormiūt mlti.
 Etenim

εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου παυδενόμεθα, ἵνα μὴ σὺν ᾧ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

Ξ Ὅστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι, εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἰ δ' ἐτις πέναι, ἢ οἴκῳ ἐδιέτω, ἵνα μὴ εἰς κριμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Ξα περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί, οὐ δεῖ λω ἡμᾶς ἀγνοεῖν, οἷοί εἰτε ὅτι ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ ἰδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαθόμονοι, διὸ γνωρίζω ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἔν πνεύματι δεῖ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν, ἢ οὐδεὶς δὲ ὠαται ἐπιτὴν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Διακρίσεις δὲ χαρισμάτων εἰσι, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα, ἢ διακρίσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διακρίσεις ἑνεργημάτων εἰσι, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν ᾧ πᾶσι. Ἐκάσῳ δὲ δίδεται ἢ φανέρωσις τῷ πνεύματος, πρὸς τὸ συμφέρον. ἢ μὲν γὰρ διὰ τῷ πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἐτέρω ἢ πίσις, ἢ ᾧ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλω δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἢ ᾧ αὐτῷ πνεύματι ἄλλω ἢ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευματικῶν, ἐτέρω δὲ γέννη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεία γλωσσῶν, πάντα δὲ τὰ αὐτὰ ἐνεργεῖ τὸ ἐν κὴ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διακροῦν ἰδίᾳ ἐκάσῳ, καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐμῆς, ἢ μέλη ἔχει πολλὰ πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνός, πολλὰ ὄντα, ἐμῆς σῶμα, οὕτω καὶ ὁ Χριστός, καὶ γὰρ ἢ ἐν πνεύματι ἡμεῖς πάντες, εἰς ἐμῶν μα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἔλληνας, εἴτε δούλοι, εἴτε ἐλεύθεροι, ἢ πάντες εἰς ἐν πνεῦμα ἐπὶ τὴν ὁμιλίαν, ἢ τὸ σῶμα οὐκ ἐσμῆ ἐμῆ μέλος, ἀλλὰ πολλὰ, ἐὰν ἐπιτὴ ὁ πῶς, ὅτι οὐκ ἐμὴ χεὶρ, οὐκ ἐμὴ ἐστὶ σῶμα, οὐ πῶς

Etenim si nos ipsos diiudicassemus, haud quaquam iudicati fuissetemus. At cum iudicamur, a domino, corripimur, ne cum mundo condemnemur. Itaque fratres mei, cum convenitis ad comedendum, alius alium expectate. Quod si quis esurit, domi edat, ne ad iudicium conveniatis. Cetera uero cum uenero disponam. Porro de spiritualibus fratres. nolo uos ignorare, scitis quod gentes fuistis, & ad simulacra muta, utcumque ducebamini abducebamini. Quapropter notum uobis facio, quod nullus in spiritu dei loquens dicit anathema Iesu, & nemo potest dicere domini uesum, nisi in spiritu sancto. Diuisiones autem donorum sunt, sed idem spiritus, & diuisiones ministeriorum sunt, & idem dominus, & diuisiones operationum sunt, sed idem est deus operans omnia in omnibus. Unicuique uero datur manifestatio spiritus, ad id quod expediat. Nam huic quidem per spiritum datur sermo sapientiae. Alii uero sermo scientiae, secundum eundem spiritum. Alii uero dona sanationum in eodem spiritu. Alii uero efficaciae potentiarum, alii uero prophetiae, alii uero discretiones spirituum, alii uero genera linguarum, alii uero interpretatio linguarum, sed omnia haec operatur unus ille & idem spiritus, diuidens peculiariter unicuique sicuti uult. Quemadmodum enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia uero membra corporis unius, multa cum sint, unum sunt corpus, sic & Christus. Etenim in uno spiritu nos omnes, in unum corpus baptizati sumus, siue Iudaei, siue Graeci, siue serui, siue liberi, & omnes in unum spiritum potati sumus. Etenim corpus non est unum membrum, sed multa. Si dicat pes, non sum manus, non sum de corpore, num

XII

τοῦτο

idcirco

τοῦτ' οὐκ ἔσιμ' ἐκ τῶ σῶματος, κὴ ἔαμ' εἴπω
 τὸ δὲ, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τῆ
 σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔσιμ' ἐκ τοῦ
 σώματος, εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἢ
 ἀκοή, εἰ ὅλον ἀκοή. πῶς ἢ ὀσφρησῆς; μωὶ δὲ
 ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη ἐν ἑκάσῳ αὐτῶν
 ἐν τῷ σῶματι, καθὼς ἠθέλησεν, εἰ δὲ ἢ τὰ
 πάντα ἐν μέλῳ, ποῦ τὸ σῶμα; νῦν ἡ πολι
 λά μὲν μέλη, ἐν δὲ σῶμα. οὐ δῶνται δ' εἰ
 ὁ ὀφθαλμὸς ἐπέμ' τῆ χειρὶ, χεῖρα σου οὐκ
 ἔχω, ἢ πάλιν ἢ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χεῖρα
 ἢ μῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῶ μάλλον τὰ
 δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος, ἀδενέστερα
 ὑπάρχει ἀναγκαῖά ἐσίν. κὴ ἀδοκοῦντα ἅτι
 μότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμῶν
 περισσότερα μὴ πῶς τίθει, καὶ τὰ ἀχίμοι
 να ἢ μῶν, εὐχρημοσύνην περισσότερα ἔχει, τὰ
 ἢ εὐχρημονα ἢ μῶν, οὐ χεῖρα ἔχει, ἀλλ' ὁ θεὸς
 συνεκέραισε τὸ σῶμα. τῷ ὑπεροῦτι περισσο
 τέρα δ' οὐς τιμῶν, ἵνα μὴ ἡ χίσιμα ἐν τῷ
 σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων
 μεριμνῶσι τὰ μέλη, κὴ εἴπω πάχα ἐν μέλῳ,
 συμπάχα πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται
 ἐν μέλῳ, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. τιμῶν
 ἢ ἐσὲ σῶμα ΧΡΙΣΤΟΙ, κὴ μέλη ἐκ μέσων. ὁ
 οὐς μου ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον
 ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον
 διδασκάλους, ἑπτα δυνάμεις, ἑτα χα
 ρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψισ, κυβερνήσεις,
 γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ
 πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδασκαλοί;
 μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα
 ἔχουσι ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λα
 λοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζῆλοῦτε δὲ
 τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑ
 περολίῳ ὁ δὲ ἡμῶν δέικνυμι. ἐὰν τὰς γλώ
 σσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ, κὴ τῶν ἀστέρων,
 ἀγάπῃ ἢ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἡχῶν,
 ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, καὶ ἔαμ' ἔχω προ
 φητεῖαν κὴ

idcirco nō est de corpore? Et si dicat au
 ris, non sum oculus, nō sum de corpore,
 num ideo nō est de corpore? Si totū cor
 pus oculus, ubi auditus? Si totum audi
 tus, ubi olfactus? Nunc autē deus posuit
 mēbra, unū quodq; singillatim, in corpe,
 quē admodū uoluit. Quod si essent oīa
 unū mēbrū, ubi corpus? Nunc autē mul
 ta quidē mēbra, unū uero corpus. At nō
 potest oculus dicere manui, nō est mihi
 opus te, aut rursus caput pedibus, non
 est mihi opus uobis, imo multo potius,
 quæ uident mēbra corporis imbecilliora
 esse, necessaria sunt, & quæ putamus mi
 nus honesta esse corpis, his honorē ube
 riorē apponimus, & indecora nostri, co
 piofiorem decorē habent. Ceterū quæ
 decora sunt nostri, nō indigent, sed deus,
 simul temperauit corpus, ei cui deerat, co
 piofiore addens honorē, ne sit dissidium
 in corpore, sed inuicē alia pro alijs eandē
 sollicitudinē gerant mēbra. Et siue patit
 unū mēbrū, cōpatiuntur oīa mēbra,
 siue glorificatur unū mēbrum, congau
 dent omnia mēbra. Vos autē estis
 corpus Christi, & mēbra ex parte, &
 alios quidem posuit deus in ecclesia, pri
 mum quidē apostolos, deinde prophe
 tas, tertio doctores, deinde potestates, de
 inde dona sanationū, subsidia, guberna
 tiones, genera linguarum. Num oēs apo
 stoli? Nū oēs prophetæ? Nū oēs docto
 res? nū oēs potestates? nū oēs dona ha
 bēt sanationū? nū oēs linguis loquunt
 nū oēs interpretant? Sectemini uero do
 na potiora, & adhuc excellētē uīā uobis
 oñdo. Si linguis hoīm loquar & angeloz,
 charitatē aut nō habeā, factus sum æs re
 sonās, aut cymbalū tinnies. Et si habeā p
 phetiam,

φκτείαμ, ὅτι εἶδὼ τὰ μυστήρια πάντα, ἢ πᾶσαμ πλὴν γνώσιμ, ὅτι εἰμ ἔχω πᾶσαμ πλὴν πίσιμ, ὡσεὶ ὄρη μεθίσταίνμ, ἀγάπλω δὲ μὴ ἔχω, οὐθέμ εἶμι, ἢ εἰμ φωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοχοντά μου, ἢ εἰμ παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καθήσωμαι, ἀγάπλω δὲ μὴ ἔχω, οὐδέμ ὠφελοῦμαι. ἢ ἀγάπη μακροθυμῆ, ἢ κενεύεται. ἢ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἢ ἀγάπη οὐ περιπρεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀχμημονῆ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζέται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίας, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα ἐργα, πάντα πισύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομύει, ἢ ἀγάπη, οὐδέποτε ἐκώπησα.

εἴτε δὲ προφητεῖα καταργηθήσονται, εἴτε γλώσσα πάνσονται, εἴτε γνώσις καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους ἡ γινώσκωμ, ἢ ἐκ μέρους προφητεύωμ. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλος, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

ὅτι ἡμῶν νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλημ, ὡς νήπιος ἐφρόνουμ, ὡς νήπιος ἐλογίζόμην, ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργημ κατὰ τὸ νηπιού. βλεπομην γὰρ ἄξι δι' ἐσόπῃρου ἐν αἰνίματι, τότε δὲ, πρόσωπομ πρὸς πρόσωπομ, ἄξι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπίγνωσομαι, καθὼς ἢ ἐπεγνωότω. κινῶ δὲ μένει πισίσι, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων ἢ τῶν ἢ ἀγάπη. Διῶκετε τὴν ἀγάπλω, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μάλλον δὲ ἵνα προφητεύητε, ὅτι λαλῶμ γλώσση, οὐκ ἐκ θρώποισι λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὅτι προφητεύωμ, ἀνθρώποισι λαλεῖ, ὁικοδομῶμ, ἢ παράκλησιμ, καὶ παράμυθίαν. ὁ λαλῶμ γλώσση, ἑαυτὸν ὁικοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύωμ, ἐκκλησίαν ὁικοδομεῖ. θέλω ἢ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μάλλον ἢ ἵνα προφητεύητε. μείζων ἢ ὁ προφητεύωμ, ἢ ὁ λαλῶμ γλώσσαις, ἢ ἢ ἢ Δίεσμλεν, ἵνα ἢ ἐκκλησία

phetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habeam fidem, adeo ut montes loco dimouea. charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si infumam in alimoniā omnes facultates meas, & si tradam corpus meū, ut cōburar, charitatem aut non habeam, nihil uti litatis capio. Charitas loganimis est, benigna est, charitas non inuidet. charitas non est procax, non inflatur, non est fastidiosa, non querit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malū, non gaudet de iniusticia, sed cōgaudet ueritati, oīa suffert, oīa credit, oīa sperat, omnia sustinet. Charitas nūq̄ excidit. Siue pphetiā abolebunt, siue linguā cessabunt, siue scientia abolebitur. Ex parte autē cognoscimus, & ex parte pphetamus. Ast ubi uenerit quod perfectū est, tunc quod ex parte est abolebitur. Cum essem puer, ut puer loquebar, ut puer sentieba, ut puer cogitaba, At ubi factus sum uir, aboleui puerilia. Cernimus em̄ nunc per speculū in aenigmate, tunc autē faciē ad faciē, nunc cognosco ex parte, tunc uero cognosca, quē admodū & cognitus sum. Nūc autē manet fides, spes, charitas, tria hec, sed maior horū charitas. Sectemī charitatē, & uelmini spiritalia, magis tñ, ut prophete- tis. Nam qui loquitur lingua, non hoibus loquitur, sed deo. Nullus em̄ audit. Spū uero loquitur mysteria. Ceterū qui pphetat, hoibus loquitur, edificationem, & exhortationē, & cōsolationem. Qui loquitur lingua, seipsum edificat, at qui prophetat, ecclesiam edificat. Volo autem oēs uos loqui linguis, magis autē ut prophetetis. Maior em̄ qui prophetat, q̄ loquitur linguis, nisi interpretetur, ut

XIII

e ecclesia

ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῶν λάθει . κινῶ δὲ
 ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις
 λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω; ἐὰν μὴ ὑμῖν λα-
 λήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν
 προφητεία, ἢ ἐν διδασχῇ; ὁμοίως τὰ ἄφωνα
 φωνῶν διδόντα, εἴτε ἀνλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν
 διασολῶν τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς γνω-
 σθήσεται, τὸ ἀνλούμιον, ἢ τὸ κιθαρίζόμε-
 νομ; καὶ γὰρ ἐὰν ἀδελφον φωνῶν σάλπιγγι
 δῶ, τίς παρασκηθάσεται εἰς πόλεμον; ὄν-
 τως καὶ ὑμεῖς διὰ φωνῆς γλώσσης ἐὰν μὴ ἑ-
 σκμον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ
 λαλούμιον; ἔσοθε γὰρ εἰς ἄερα λαλοῦ-
 πε, τοιαῦτα, εἰ τύχοι, ἡ φωνῶν ὅστις ἐν
 κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἀντὶ ἄφωνον. ἐὰν οὖν
 μὴ εἰ δῶ πῶς δάμαμι φωνῆς, ἔσομαι
 θεῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν
 ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτως ἐν ὑμῖν, ἐπεὶ ἠκω-
 ταί ἐσε πνευμάτων, πρὸς πῶν οἰκοδομῶν τῆ
 ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα πρῶτον ἕκητε . διότι οὐδὲ
 λαλῶν γλώσση, προσδοχέτω, ἵνα διορμη-
 νεύη. ἐὰν ἂν πρὸς σέχωμαι γλώσση, τὸ πνεῦ-
 μά μου προτύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρ-
 πός ὄσιν. τί οὖν ὄσιν, προσεύξομαι θεῷ πνεῦμα
 τί, προσεύξομαι δὲ καὶ θεῷ νοῖ. ταλῶ θεῷ πνεύ-
 ματι, ψαλῶ ἢ καὶ θεῷ νοῖ. ἐπεὶ ἐὰν ἐνλογί-
 σης, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώ-
 του, πῶς ἔρε τὸ ἀμῶν, ἐπὶ τῇ σῇ ἔνχα-
 ρισίᾳ; ἐπεὶ δὲ τί λέγεις οὐκ οἶδε, σὺ μὲν ἤδη
 καλῶς ἐνχαρισεῖς, ἀλλὰ ὁ ἕτερος οὐκ οἰκο-
 δομεῖται. ἐνχαρισῶ θεῷ δεῶ μου, πάντων
 ὑμῶν μάλλον γλώσσαις λαλῶν . ἀλλὰ ἐν
 ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους, διὰ τὸ νοῦσι
 μου λαλῆσαι, ἵνα ἑτέρους κατηχήσω, ἢ μνη-
 σίους λόγους ἐν γλώσση . ἀδελφοί, μὴ
 παιδεία γίνεθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ
 ἠηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσίν, τέλει γίνεθε,
 ἐν θεῷ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἑτέρω γλώσ-
 σοις καὶ ἐν χεῖλεσιμ ἑτέροις, λαλήσω θεῷ λαῶ
 τούτῳ.

ecclesia ædificationē accipiat . Nunc autē
 fratres, si ueniā ad uos linguis loquens,
 quid uobis prodero ? nisi uobis loquar,
 aut in reuelatione, aut in scientia, aut in
 prophetia, aut in doctrina? Quin & in-
 anima, uocē reddentia, siue tibia, siue ci-
 thara, nisi distinctionē sonis dederint,
 quomodo cognosceat, quod tibia canit,
 aut cithara? Etenim si incertam uocem
 tuba dederit, quomodo apparabitur ad bellū?
 Sic & uos per linguā nisi significantem
 sermonem dederitis, quomodo intelli-
 getur, quod dicitur? Eritis enim in aerem
 loquentes. Tam multa, uerbi gratia ge-
 nera uocum sunt, in mundo, & nihil ho-
 rum mutum. Itaque si nesciero uim uocis,
 ero ei qui loquitur barbarus, & qui lo-
 quitur in me barbarus . Itaque & uos,
 quandoquidem sectatores estis spiritui-
 um, ad ædificationē ecclesiæ querite, ut
 excellatis. Quapropter qui loquitur lin-
 gua, oret, ut interpretetur . Nam si orem
 lingua, spiritus meus orat, at mens mea
 fructu uacat . Quid igitur est? Orabo spi-
 ritu, sed orabo & mente. Canam spiritu,
 sed canam & mente . Alioqui si benedi-
 xeris, is qui implet locum indocti, quo-
 modo diciturus est Amen, ad tuam gra-
 tiarum actionem? Quandoquidē quid
 dicas nescit . nā tu quidem bene gratias
 agis, uerum alius nō ædificatur. Gratias
 ago deo meo, quod magis quā oēs uos,
 linguis loquor. Sed in ecclesia uolo quin-
 que uerba, per mentē meā loqui, ut & alios
 instituā, potius quā decē milia uerborū in
 lingua . Fratres, ne sitis pueri sensibus,
 sed malicia pueri sitis, sensibus uero per-
 fecti sitis. In lege scriptū est. In uarijs lin-
 guis & in labijs uarijs loquar populo
 huic,

τούτω, κὴ ὄνδ' ὄντως εἰσακχόντοί μου λέ-
 γα κύριος. Ὡς τε αἱ γλώσσαι εἰς σημεῖον εἰ-
 σίμ, ὄν τῆς πίσεύσεσιν, ἀλλὰ τῆς ἀπίσεως. ἢ
 δὲ προφητεία ὄν τῆς ἀπίσεως, ἀλλὰ τῆς πί-
 σεύσεσιν. Εἰ μὲν οὖν σωέλθη ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐ-
 πιτοαντὸ κὴ πάντες γλώσσαι λαλώσιμ, εἰ-
 σέλθωσι δὲ ἰδιώτῃ ἢ ἀπιστοί, ὄν ἐρῶσιμ, ὅτι
 μάνεθε; Εἰ μὲν ἢ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλ-
 θη δ' εἶτε ἀπιστος ἢ ἰδιώτης, εἰλέχεται ὑπὲρ πάν-
 των, ἀνακρίνετῃ ὑπὲρ πάντων, κὴ ὄντως ἰὰ κρυ-
 πτὰ τὴ καρδίας αὐτῆ φανερά γίνετῃ, κὴ ὄντως
 πεισῶμ ἐπὶ προσωπομ, προσκυκῶσι τῷ θεῷ,
 ἀπαγγέλλωμ, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐσί-
 τί οὖν ἐσίμ ἀδελφοί; ὅταμ σωέρχησθε, ἕκα-
 σος ὑμῶμ ψαλμὸμ ἔχθ, διδάχλῳ ἔχθ, γλώσ-
 σαμ ἔχθ, ἀποκόλυψιμ ἔχθ, ἐρμηνείαμ ἔχθ.
 πάντα πρὸς οἰκοδομῶν γινέσθω, εἶτε γλώσση
 τίς λαλέῃ, ἢ ἰδύο, ἢ τὸ πλεῖστομ τῆρε, ἢ ἄν-
 μέρος, ἢ εἶτε διερμηνεύετω. Εἰ μὲν δὲ μὴ ἢ δι-
 ερμηνεύῃς σιγῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, αὐτοῦ ἢ λα-
 λέτω ἢ τῷ θεῷ. προφητῶτα δὲ δύο ἢ τρεῖς
 λαλέτωσαμ, κὴ οἱ ἄλλοι διακρίνετωσαμ.
 εἰ μὲν δὲ ἄλλῃ ἀποκαλυφθῇ καθημεῖον, ὁ πρῶ-
 τος σιγάτω. Δύνασθε γὰρ καθένα πάντες
 προφητεύῃμ, ἵνα πάντες μαθηθῶσιν, κὴ πάν-
 τες παρακαλῶνται, κὴ πνεύματα προφη-
 τῶν προφήταις ὑποτάσσεται. ὄν γὰρ ὄσιμ
 ἀκατασάσιος ὁ θεός, ἀλλ' ἐρημῆς, ὡς ἐν
 πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἢ ἁγίωμ.

ξ ε Αἰ γυναικες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σι-
 γάτωσαμ. ὄν γὰρ ἐπιτέτραπῆμε αὐταῖς
 λαλέμ, ἀλλ' ὑποτάσασθαι. καθὼς ἢ ὁ νό-
 μος λέγα. εἰ δ' ἐτι μαθεῖμ θέλουσιμ, ἐν οἱ-
 κῶ τοὺς ἰδίους ἀνδρας ἐρωρωτάτωσαμ.
 Αἰχρὸμ γὰρ ὄσιμ αἰζιμ ἐν ἐκκλησίᾳ λαλέμ.
 ἢ ἀφ' ὑμῶμ ὁ λόγος τῆ θεοῦ δὲ ἡλθεμ; ἢ εἰς
 ὑμᾶς μόνους κατῴκησεμ; εἰ τις δοκῆ προ-
 φήτης εἶναι, ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω
 ἢ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσίμ ἐντολαί. εἰ
 δ' ἐτις

huic, & ne sic quidē audiēt me dicit dñs,
 Itaq; linguæ in signū sunt, nō credenti-
 bus, sed incredulis. contra pphetia, non
 incredulis, sed credentibus. Ergo si cōue-
 nerit ecclesia tota, in idem, & oēs linguis
 loquantur. ingrediātur autē indocti, aut
 infideles, nōne dicent, quod insaniatis.
 Quod si oēs prophetetis, ingrediātur autē
 ifidelis aut indoctus, coarguit ab oibus,
 diiudicat ab oibus, & sic occulta cordis
 ei⁹ manifesta fiūt, atq; ita procidens in
 faciē, adorabit deū, annuncians, qđ deus
 reuera in uobis sit. Quid igitur est fra-
 tres? Quoties cōuenitis, unusquisq; ue-
 strum psalmū habet, doctrinā habet, lin-
 guam habet, reuelationē habet. omnia
 ad ædificationem fiant, siue lingua quis
 loquit, iuxta duos, aut ut plurimū tres,
 idq; uicissim, & unus interpretetur. Qu-
 si nō sit interpretes, taceat in ecclesia, cæte-
 rum sibi ipsi loquat & deo. Prophetæ ue-
 ro, duo aut tres loquantur, & cæteri diu-
 dicent. Porro si alij fuerit reuelatū, assi-
 deti, prior taceat. Potestis enim singilla-
 tim omnes prophetare, ut omnes di-
 scant, & omnes consolationem accipiāt,
 & spiritus prophetarum prophetis su-
 biiciuntur. Nō enim est confusionis de-
 us, sed pacis, ut in omnibus ecclesijs sanctorū.
 etis. Mulieres uestre in ecclesijs fileant,
 Nec enim mandatum est illis ut loquan-
 tur, sed ut subditæ sint. Quemadmodū
 & lex dicit, Quod si quid discere uolunt,
 domi suos uiros interrogent. Nam tur-
 pe est mulieribus in ecclesia loqui. An a
 uobis sermo dei pfectus est? An in uos
 solos incidit? Si quis uidetur prophe-
 ta esse, aut spiritualis, agnoscat que scribo
 uobis, quod domini sint præcepta, cæ-
 e z tetum

ecclesia tribuuntur. In
 fratres. Quia ad uos loquitur
 quid uoluerit. nō uobis
 aut in uobis. aut in
 prophetarum doctrina. Quia
 anima uobis tribuuntur. In
 thara. nō distinctione
 quosodo cogitatur. quod
 aut cetera. Et enim in
 uobis dedit. qđ apparet
 Sic. Nos per linguā uobis
 sermo deditur. quod
 getur, quod dicitur. Et enim
 loquentes. Tam multa uobis
 nera uocant. In uobis d
 rum mutam. Itaq; si
 sto ei qui loquitur barbarus.
 ruit in me barbarus. Itaq;
 uobis quidem lectores estis
 n. ad ædificationē ecclesie qu-
 ratis. Quapropter qui loqu-
 a. oret, ut interpretetur. Nam
 qui spiritus meus orat, atq;
 uobis uacat. Quid igit est? Qu-
 tu. sed uobis & mente. Cam-
 ed canam & mente. Alio qui
 nentis, is qui implet locum
 modo dicitur est Amen. In
 tiam actionem. Quomodo
 dicitur. nā tu quidem
 agis. utrum alius nō edicit
 ago deo meo, quod magis
 linguis loquitur. Sed in
 qđ uerba. per mēte meā
 infinitā potius qđ dicitur
 lingua. Fratres. nō estis
 sed malicia pum. In
 facti. In lege scripta
 quis & in libris

δ' εἰς ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖτω. ὡσεὶ ἀδελφοί, ζη-
λοῦτε τὸ προφικτεῖν, ἢ τὸ λαλεῖν γλώσ-
σαι, μὴ κωλύετε πάντα εὐχκμόως, ἢ κα-
τὰ τὰ ἴξιν γινέσθω.

Ξ 5 Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί τὸ εὐαγγέ-
λιον, ὃ εὐγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ πα-
ρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐσῆκατε, δι' οὗ καὶ
σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐγγελισάμην ὑμῖν,
εἰ κατέχετε, ἐκ τῶν ἐμῶν ἐπισηύσατε. Πα-
ρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέ-
λαβον, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν
ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς, καὶ
ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέ-
ρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾶ,
ἔπειτα τοῖς δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεν-
τακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφ' ἅπασι. Ἐξ ὧν οἱ πλεί-
ους μένουσι ἕως ἄρτι. Τινὲς δὲ ἐκοιμήθη-
σαν, ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀπο-
στόλοις πάνσι. Ἐχᾶστον δὲ πάντων, ὡς πρῶ-
τον ἐκ τῶν ἐκ τῶν ἐκ τῶν ἐκ τῶν ἐκ τῶν ἐκ τῶν
ἐλάχιςτος ἦν ἀπόστολος, ὃς οὐκ ἐμίμικα-
νός καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα πλὴν
ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτί δὲ θεοῦ, εἰμι ὃ
εἰμί, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, ὃν κενὴ ἐγε-
νήθη, ἀλλὰ περισσώτερον αὐτῶν πάντων ἐκο-
πίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ,
ἡ σαὺ ἔμοι. εἶπε ὅτι ἐγὼ, εἶτε ἐκῆνοι, οὕτως
κηρύσσουσιν, καὶ οὕτως ἐπισηύσατε.

Εἰ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν
ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἄλλοι, ἐν ὑμῖν, ὅτι
ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστι; εἰ δὲ ἀνάστασις
νεκρῶν οὐκ ἔστι, οὐδὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐγήγερται.
εἰ δὲ ΧΡΙΣΤΟΣ οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα
τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ ἡ πίστις ὑμῶν.
ἐυρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομαρτυροὶ τοῦ θεοῦ,
ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τὸ θεοῦ, ὅτι ἦγε-
ρε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, ὃν οὐκ ἦγερεν, εἴπερ ἄρα
νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐ-
γείρονται, οὐδὲ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐγήγερται. εἰ δὲ

ΧΡΙΣΤΟΣ

terum si quis ignorat, ignoret. Proinde fra-
tres, ad id enitamini, ut prophetetis, & loq-
linguis ne phibeatis. Oia deceter, & secu-
dū ordinē fiant. Notū aut uobis facio XV
fratres euangeliū, qđ euāgelizauī uobis,
qđ & accepistis, in quo & statis, per qđ &
salui estis, quo pacto annūciarim uobis,
si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi
em̄ uobis in primis, quod & accepistis,
qđ Christus mortuus fuerit pro peccatis
nostris, secundū scripturas, & qđ sepult⁹
fit, & qđ resurrexerit tertio die, secūdum
scripturas, & qđ uisus sit Cephae, deinde
duodecim, postea uisus ē plusq̄ quingē-
tis fratribus semel. Ex quibus plures man-
nent usq̄ ad hunc diē. Quidā aut & dor-
micūt. Deinde uisus ē Iacobo, post apo-
stolis omnibus. Postremo uero omniū,
uelut ab ortuo uisus ē & mihi. Ego em̄ sū
minimus apostolorū, qui nō idoneus, ut
dicar apostolus, propterea quod perfec-
tus sim ecclesiā dei, sed gratia dei, sum
id quod sum, & gratia eius quae perfecta
est in me, non fuit inanis, sed copiosius
q̄ illi omnes laborauī. Non ego tamen,
sed gratia dei, quae mihi adest. Siue igit
ego, siue illi, sic p̄dicam⁹, & sic credidistis.
Qđ si Christus p̄dicatur, a mortuis resur-
rexisse, quomodo dicunt quidā inter uos
qđ resurrectio mortuorū nō est? Porro
si resurrectio mortuorū nō est, ne Christ⁹
qđ resurrect. Qđ si Christ⁹ nō resurre-
xit, inanis uidelicet est p̄dicatio nostra, in-
anis aut est & fides uestra. Repimur aut
& falsi testes dei, qm̄ testificati sumus de
deo, quod excitauerit Christū, quē non
excitauit, siquidem mortui non resur-
gunt. Etenim si mortui non resurgunt,
ne Christus quidem resurrexit. Quod si
Christus

ΧΡΙΣΤΟΣ οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἢ πίσις
 ὑμῶν. ἐπὶ ἐσὲ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν, ἄρα
 οἱ κοίμηθέντες ἐν Χριστῷ, ἀπόλωντο. εἰ
 ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χρι-
 στῷ μόνον, ἐλεητότεροι πάντων ἀνθρώπων
 ἐσμὲν. νῦν δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νε-
 κρῶν, ἀπαρχὴ τῆς κοιμηθῆντων ἐξ ἐνεργ. ἐπι-
 λη γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώ-
 που ἀνάστασις νεκρῶν. ὡς γὰρ ἐν τῷ ἀδάμ
 πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν τῷ Χρι-
 στῷ πάντες ζωοποιήσονται, ἕκαστος δὲ ἐν τῷ
 ἴδιῳ τάγματι. ἀπαρχὴ Χριστὸς. ἔπειτα οἱ
 τῷ Χριστῷ ἐν τῇ παρυσίᾳ ἀντ', εἶτα τὸ
 τέλος, ὅταν παρὰ τὸ πλὴν βασιλείᾳ τῷ θεῷ
 καὶ πατρὶ, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρ-
 χὴν, ἐπὶ πᾶσαν δυνάμιον ἐδουλεύσῃ. Δεῖ δὲ
 αὐτὸν βασιλεύειν ἀρχὴν οὐ ἀμθὴ πάντας τοὺς
 ἐχθρούς ὑπὲρ τοῦ ποδῶν αὐτοῦ. ἕκαστος ἐχθρὸς
 καταργεῖται ὁ θάνατος, πάντα γὰρ ὑπέτα-
 ξεν ὑπὲρ τοῦ ποδῶν αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι
 πάντα ὑποέτακται, δηλονότι ἐκτὸς του-
 ὑποτάξαντος αὐτοῦ τὰ πάντα. ὅταν ἢ ὑπὲρ
 ταῦτα αὐτοῦ τὰ πάντα, τότε ἐν αὐτῷ ὁ ἦος
 ὑποταγέσεται, ὅτι ὑποτάσσονται αὐτοῦ τὰ
 πάντα, ἢ αἱ δὲ θεοὶ τὰ πάντα ἐν ᾧ ᾤσιν.
 Ἐπειδὴ τὴν κρίσιν οἱ βαπτισθέντες ὑπὲρ ἰ-
 νεκρῶν, εἰ ὅπως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ
 βαπτισθέντες ὑπὲρ ἰνεκρῶν, τί καὶ ἡμεῖς
 κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν, καθ' ἡμέραν ἀ-
 ποθνήσκω, καὶ πλὴν ἡμετέρων καύχουσι, ἢ μ
 ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ
 κατὰ ἀνθρώπου ἐδικησάμεθα ἐν ἰφέσῃ,
 τί μοι ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται;
 φάγωμεν καὶ πίωμεν, ἀφροσύνην γὰρ ἀποθνή-
 σκομεν, μὴ πλανᾶσθε, φθειροσιν ἢ ἢν γρη-
 σάομιλίαι κακαῖ. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ
 ἀμαρτάνετε. ἀγνωσία γὰρ θεοῦ ἡμεῖς ἔχου-
 σι, πρὸς ἐντροπῶν ὑμῶν λέγω. ἀλλ' ἐρεῖ τις,
 πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποῖον δὲ σῶματι
 ἔρχονται; ἀφροσύνη, σὺ δὲ ἀπίστευε, οὐ ζωοποιεῖ-
 ται. ἐὰν

Christus nō resurrexit, superuacanea est
 fides uestra. Adhuc estis in peccatis ue-
 stris. Igit̄ & qui dormierūt in Christo, pe-
 rierunt. Si in uita hac spem in Christo
 tantū fixā habemus, miserabiliores om-
 nibus hoibus sumus. Nunc aut̄ Christus
 surrexit a mortuis, primitiæ eorū qui dor-
 mierūt, fuit. Postēp̄ em̄ per hoīem mors,
 etiā per hominē resurrectio mortuorū.
 Quēadmodū em̄ in Adā oēs moriunt̄,
 ita & in Christo oēs uiuificabunt̄. unus-
 qsq; aut̄ in pprio ordine, primitiæ Chri-
 stus. Deinde ij qui sunt Christi, in aduen-
 tu illius, deinde finis, cum tradiderit re-
 gnū deo & patri, cū aboleuerit omnem
 principatū & oēm potestatē, & uirtutē.
 Nā oportet eū regnare, donec posuerit
 oēs inimicos sub pedes suos. Nouissim⁹
 hostis abolet̄, mors. Nā oīa subiecit sub
 pedes illius. Atqui cū dicat, quod omnia
 subiecta sint, p̄ alam est, quod præter eū
 qui subijcit illi omnia. Cum autem subie-
 cta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius
 subijcietur, ei qui illi subiecit omnia, ut sit
 deus oīa in omnibus. Alioqui quid fa-
 cient ij qui baptizantur p̄ mortuis, si om-
 nino mortui nō resurgunt. ¶ Quid & nos
 periditatur omni tempore? Indies mo-
 rior, per nostrā gloriatiōnē, quā habeo ī
 Christo Iesu domino nostro. Si secundū
 hominē, cum bestijs depugnaui Ephesi,
 quæ mihi utilitas, si mortui non resur-
 gunt? Edamus & bibamus, cras enim
 morimur. Ne decipiāmi, mores bonos,
 colloquia corrumpunt mala. Expergisci
 mini iuste, & ne peccetis. Nam ignoran-
 tiam dei nonnulli habent. Ad pudorem
 uobis loquor. At dicet aliquis. Quomo-
 do resurgēt mortui? Quali aut̄ corpore
 uenient? Stulte. Tu quod feminas nō ui-
 uificatur

Cur & baptizatur
 pro illis?

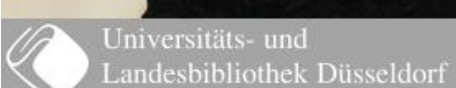
τολ, εἰ μὴ ἀποθανῆ, καὶ ὁ ἀπειρεῖς, οὐ τὸ σῶμα
 τὸ γεννησόμενον ἀπειρεῖς, ἀλλὰ ἡ συνὸν κόκκον,
 εἰ τύχοι σίτου, ἢ λινοῦ, ἢ λοιπῶν, ὃ ἡ θεὸς αὐτῶ
 δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησεν, καὶ ἐκείνου ἢ ἀπὸ
 μᾶλλον τὸ ἴδιον σῶμα, οὐ πᾶσα σὰρξ, ἢ αὐτὴ σὰρξ,
 ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη ἡ σὰρξ
 κτηνῶν, ἄλλη ἡ ἰχθύων, ἄλλη ἡ πτηνῶν, καὶ σῶ
 ματα ἐπεσφάνια, καὶ σῶματα ἐπίθηα, ἀλλ' ἐτέ
 ρα ἢ ἢ τῶν ἐπεσφάνιων δόξα, ἐτέρα ἢ ἢ τῶν ἐπι
 γείων, ἄλλη δόξα ἢ ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελη
 νης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων, ἀστὴρ δὲ ἀστὴρος δὲ
 φέρει τὸν δόξαν, οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν,
 ἀπειρεῖς τὸν φθορᾶ, ἐίρεται τὸν ἀφθαρσίαν. ἀπει
 ρεῖται τὸν ἀτιμία, ἐίρεται τὸν δόξαν. ἀπειρεῖται τὸν
 ἀθηνία, ἐίρεται τὸν δυνάμει. ἀπειρεῖται σῶμα
 ψυχικόν, ἐίρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι
 σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν, οὐτὸν
 καὶ γέγραπται. Εγγύτω ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀ
 δάμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὃ ἔχατος ἀδάμ εἰς
 πνεῦμα ζωοποιῶν, ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευ
 ματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευμα
 τικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὃ δεύ
 τερος ἄνθρωπος, ὃ κύριος ἐξ οὐρανῶν, ὁ δὲ χοϊ
 κός, τὶς τὶ καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὃ ἐπεσφάνιος, τὶ
 ἔστι καὶ οἱ ἐπεσφάνιοι, καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν
 εἰκόνα τῆς χοϊκῆς, φορέσαμεν καὶ τὴν εἰκόνα τῆς
 ἐπεσφάνιας. Τῶν δὲ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ
 αἷμα βασιλείαν θεῶν κληρονομήσατε οὐ δύναν
 τη, οὐ ἢ ἢ φθορᾶ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομή
 ἰδού μουσῆρον ἡμῶν λέγω. πάντες ἢ οὐ κοιμη
 θησόμεθα, πάντες ἢ ἀλλακασόμεθα, τὸν αἰῶνα
 τὸν ἔτι τὸ φθαλμῶν τὸν τῆς ἐχάτης σάλπιγγι.
 σαλπῖσσι δὲ, ὅτι νεκροὶ ἐξεθνήσκον τὴν ἀφθαρσίαν,
 καὶ ἡμεῖς ἀλλακασόμεθα, δὲ τὸ φθαρόν τῶν
 ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνήσκον τῶν ἐνδύ
 σαθῶν ἀθανασία, ὅταν δὲ τὸ φθαρόν τῶν
 ἐνδύσκη ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνήσκον τῶν ἐνδύ
 σκη ἀθανασία, τότε γενήσεται ὁ λόγος, ὃ γε
 γραμμύσος, κατεπότη ὁ θάνατος εἰς νίκος,
 τῶν θάνατε ὁ κέντρον, πῶς ἄδῃ τὸ νίκος,
 τὸ ἡ κέντρον τῆς θανάτου, ἢ ἀμαρτία, ἢ ἡ δυνάμει

uificat, nisi mortuū fuerit? Et hoc qd' se
 mias, nō corp⁹, qd' nascet semias, s; nudū
 granū, exēpli causa tritici, aut alicui⁹ ex cae
 teris. Sed de⁹ illud dat corp⁹, ut uoluit &
 unicuiq; seminū, suū corp⁹. Nō ois caro
 eadē caro, s; alia qdē caro hoīm, alia ὄ
 caro pecoz, alia ὄ pisciū, alia ὄ uolucz
 Et sūt corpa celestia, & sūt corpa trestria.
 Vex alia quidē celestiiū glia, alia ὄ trestriū,
 alia glia sol, & alia glia luna, & alia
 glia stella. Stella siqdē a stella differt, in
 glia. Sic & resurrectio mortuoz. Semiat
 in corruptione, resurgit in incorruptibi
 litate. seminatur i ignominia, resurgit in
 glia. semiat i infirmitate, resurgit in potē
 tia. Semiat corp⁹ aiāle, resurgit corp⁹ spiri
 ritale. Est corp⁹ aiāle, & ē corp⁹ spiritale.
 quēadmodū & scriptū ē. Fact⁹ est prim⁹
 hō Adā in aiām uiuētē, extrem⁹ Adā in
 spm̄ uiuificātē. At nō primū, qd' spiritale.
 sed qd' aiāle, deinde qd' spiritale. Prim⁹
 hō de terra terren⁹. Scds hō, ipse dñs de
 celo. Qualis terren⁹ ille, tales & hī q terre
 ni sunt. Et qlis ille celestis, tales & hī qui
 celestes sūt. Et quēadmodū gestauimus
 imaginē terreni, gestabim⁹ & imaginē cee
 lestis. Hoc at dico frēs, qd' caro & sāguis
 regni dei hareditatē cōseq nō pñt. Neq;
 corruptio icorruptibilitatis hareditatē ac
 cipit. Ecce mysteriū uobis dico. Nō oēs q
 dē dormiem⁹, oēs tñ imutabimur, i pun
 cto, in momento oculi, in extrema tuba.
 Canet em̄ tuba, & mortui resurgēt icorru
 pti, & nos imutabimur. Optet em̄ corru
 ptibile hoc induere incorruptibilitatē, &
 mortale hoc iduere imortalitatē. Cū aut
 corruptibile hoc, iduerit icorruptibilitatē
 & mortale hoc, iduerit mortalitatē. tūc fi
 et sermo q script⁹ ē. Absorpta ē mors i uī
 ctoria. Vbi tu⁹ mors acule⁹; ubi tua ifer
 ne uictoria. Acule⁹ at mortis pctm̄, potē

3
 μίς τ' ἀμαρτίας ὁ νόμος. ἡ δὲ θεοῦ χάρις, ἡ
 διδόντι ἡμῖν τὸν νόμον, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
 σου Χριστοῦ, ὡς ἀδελφοί μου ἀγαπήτε
 ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, ἠρτισμένοι
 ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου, πάντες εἰδότες, ὅτι ὁ κό-
 πος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενός ἐν κυρίῳ. περὶ δὲ τῆς
 λογίας τῆς εἰς τοὺς ἀγίους, ὡς πάντες διέταξα ταῖς
 ἐκκλησίαις ἐν τῇ Γαλατίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς πε-
 ῖσατε. Ἡ μίαν σαββάτων, ἕκαστος ὑμῶν παρ-
 ἑαυτῷ ἕθεται. θεσσαυρίζω ὅτι ἐμνοσώθη,
 ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λοίσθαί τι γίνωμαι. ὅταν δὲ
 ἤρξωμαι, οὐκ ἔαρ δοκιμάζετε δι' ἐπιστο-
 λῶν, ἵνα περὶ ἐμῶν ἀπενεχθῆμι τῇ χάριτι ὑμῶν
 εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐὰν δὲ ἢ ἄξιον τοῦ καμῆ πο-
 ρεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται, ἐλευσόμεθα δὲ
 πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω, μα-
 κεδονίαν δὲ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ Τυχὸν
 ἠγαθὸν καὶ ἡντιμῶνα ἀγαθὸν ἀποσταλῶμαι, ἵνα ὑμεῖς με προ-
 σέμνητε, ὅτι ἐμνοσώμαι. ὅτι θέλω γὰρ ὑμῶν
 ἕνεκα ἔρξω ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν, ἐλπίζω δὲ χρόνον
 ἵνα ἐπιμῶμαι πρὸς ὑμᾶς, ἔαρ ὁ κύριος ἐπι-
 ῖσθαι. ἐπιμῶμαι δὲ ἐν ἐφέσω ἕως τῆς πεντηκω-
 σῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέως μετὰ ἡμῶν ἐνδύσει,
 καὶ ἀντιμετώπιον πολλοί, ἔαρ ἡ ἔλθω Τιμόθεος,
 βλέπετε ἵνα ἀφόβως ἠρξω πρὸς ὑμᾶς. ὅτι ἔ-
 ρξω κυρίου ἐργάζεσθαι, ὡς ἔβλεψα, μή τις οὐκ ἔαρ
 τὸν ἔργον ἡμῶν. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰ-
 ρήνῃ ἵνα ἔλθῃ πρὸς με, ἐκδέχομαι γὰρ αὐ-
 τὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ ἀπολλῶ
 τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐ-
 τὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν,
 καὶ πάντως οὐκ ἔαρ θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ.
 ἐλευσεται δὲ, ὅταν ἕνκαιρησῇ.
 Γραγορεῖτε, σῆκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κρα-
 ταιούσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γίνεσθαι.
 παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἵδατε πλὴν ὅτι
 κίαν σεφωῶ, ὅτι ἔστιν ἀπαρχὴ ἐν ἀχαΐ-
 ας, ἡ εἰς διακονίαν τοῦ ἁγίου ἕτασαν ἡ
 ἑαυτῶν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσασθε τοῖς προϊ-
 τοῖς, ὡς παντὶ τῷ σωεργῶντι ὡς κοπιῶντι.
 χαίρω

tia pro peccati lege. sed deo gratia, quae dedit no-
 bis uictoriae, per dominum nostrum Iesum Christum.
 Itaque fratres mei dilecti, stabiles sitis, & imo-
 biles, abundantes in opere domini semper, cum
 sciatis, quod labor uester non est inanis in
 domino. Caeterum de collecta, erga sanctos,
 quemadmodum ordinavi ecclesiam Galatiae,
 ita & uos facite. in una sabbato unquamque
 uestrum apud sese ponat, recordes, quicquid com-
 modum fuerit, ne cum uenero, tunc colle-
 ctae fiant. Vbi uenero autem ad uos, quos-
 cunque probaueritis, per epistolas, hos mittam,
 ut proferant beneficentiam uestram in Hierosolimam.
 Quod si fuerit opere precium, ut & ipse profici-
 scar, mecum proficietur. Veniam autem ad uos
 cum Macedonia transiero. Macedonia enim
 aditurus sum. Apud uos autem forte permanebo,
 aut etiam hyemabo, ut uos me deducatis,
 quocumque proficietur. Nolo enim uos nunc
 in transcurso uidere, sed spero tempus ali-
 quantum mansurum me apud uos, si do-
 minus permiserit. Comoror autem Ephesi,
 usque ad diem quinquagesimum. Nam hostium
 mihi aptum est magnum, & efficax, & aduer-
 sarij multi. Quod si uenerit Timotheus, ui-
 dete, ut absque metu sit apud uos. Opus
 domini operatur, quemadmodum & ego. Ne quis
 igitur eum spernat, sed persequamini eum in pa-
 ce, ut ueniat ad me. Expecto enim illum cum
 fratribus. Porro de Apollo fratre, multum
 hortatus sum illum, ut iret ad uos, cum fratribus,
 & uoluntas non erat. nunc eundem. Venerus
 est autem, cum oportunitatem erit
 nactus. Vigilate, stete in fide, uiriliter
 agite, estote fortes, Omnia uobis in cha-
 ritate fiant. Obsecro autem uos fratres.
 Nostis familiam Stephanae, esse primi-
 tias Achaiae, & in ministerium sanctis or-
 dinarunt seipsos, ut & uos subditae sitis
 talibus, & omni adiuuanti & laboranti.

Χαίρω ἢ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ σεφῶν, καὶ φέρω
 Τουνάρου, Ἐ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ἔμῳ ὑπέρημα,
 οὗτοι ἀνεπλήρωσαμ. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἔ-
 μόμ πνεῦμα, Ἐ τὸ ἔμῳ. ἐπιγινώσκετε ὅσω
 τους τοιούτους. Αἰσάζονται ἡμᾶς αἱ ἐκκλη-
 σίαι ἐν ἁσίᾳ. Αἰσάζονται ἡμᾶς ἐν κυρίῳ
 πολλὰ, ἀκύλας καὶ κρίσιλλας, σὺν τῇ κατ' ὄ-
 κομ ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας. Αἰσάζονται ἡμᾶς, οἱ
 ἀδελφοὶ πάντες, ἀσάσατε ἀλλήλους ἐν
 φιλήματι ἀγάπῃ, ὁ ἀσασμός, τῇ ἐμῇ χερσὶ
 πάντων. εἰ ἕως οὗ φιλεῖ τὸν κύριον ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ-
 ΣΤΟΝ, ἢ ὡς ἀνάθεμα μαρανθά, ἢ χάρις ἔκ κυ-
 ρίσ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ μετ' ἡμῶν ἢ ἀσάπκ με-
 μετὰ πάντων ἡμῶν, ἐν ΧΡΙΣΤΩ ἸΗΣΩ. ἀμὴν.

πρὸς κορινθίους πρῶτη,

Ἐγραψάμ ἀπὸ φιλιππῶν διὰ σεφῶν καὶ
 φουρτῆνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ, Ἐ τιμοθέου.

Μακεδῶν ad Κορινθίους
 ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Επί τῳ ἐπισέλλει ἀπὸ μακεδονίας, ἢ ἢ πρόφασίς ἐστι ἐπιστολῆς αὐτῆς. διέξάμηνι κα-
 ρίνθιοι πῶν προέγραμ ἐπιστολῶν, κατενύγησαμ ἐπὶ τῇ ἀμαρτίᾳ ἔλαβόντες τὴν μακρῆς
 ἀμ, καὶ ἐλυπήθησαμ ἢ, ὡς πρὸς ὄντες διττῶν ἀμαρτήματα. εἶτα ὑπερπάσαν ὑπὸ ἡμῶν,
 τῶν Ἐ τὰς προφάσεις τῶν χρισμάτων ποιόντων, ὡς πρὸς ἀκαθ' ἐξέως τῆς χάριματι
 τοῦ νόμου, Ἐ ἀδιάφορον ἢ γὰρ πῶν πρὸς ἔ ΧΡΙΣΤΟΥ χάριμα, Ἐ μᾶλλον προσέχημ πῶς ἐν προσώπω
 καυχωμῶν, ἢ σαμ δε καὶ πρὸς ἐν λογίας, ἐν εἰς τοὺς ἀγίους φροντίζοντας καλῶς, πρὸς ταῦτα ὡς, ἀν-
 ἡγράψῃ ὁ ἀπόστολος, Ἐ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν ἐκβαλόντας τὸν πρῶτον νόμον, ἐπειτα διζώ-
 σασιμ ἀντὶς καθικελεύει, καὶ μετὰ νοήσαντα ἐκείνον, κελεύει δεχθῶν. ἐν αὐτῇ δὲ διδασκαίᾳ περὶ τοῦ νό-
 μου, διακρίνωμ τὸ χάριμα ἔ νόμος, καὶ δεικνυσιμ, ὅτι οὐδὲ λαμβάνημ τὰ χάριματα μόνον ἔ νόμος, ἀλλ'
 ἐν αὐτῶν τῶν χάριματι πῶν διάνοιαν ἐρθηῶν. οὐδὲ μόνον εἰμᾶ ὅστις ὁ νόμος, ἀλλ' ἐν τῶν ἐκείνους ὅστις
 Ἐ ὁ νοῦς, τοῦ πνεύματος, ἐπειτα ὅτι ἔ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐλθόντος, καινὴ κτίσις γέγονεμ, Ἐ οὐδὲ κατὰ τὸ πα-
 λαιὸν ζῶν, ἀλλ' ὡς ἐν καινὴ κτίσι, ἐν πᾶσιμ ἀνανεῶσθ, Ἐ ἀργῶν εἶναι λοιπὸν πῶν πρὸς τομῶν, ἀπο-
 δέχεται δε αὐτῶν, καὶ πρὸς ἐν δὲ διακονίας, καὶ προῖεπετῆ αὐτῶν μᾶλλον πλεονάζειμ, ἀπὸ τῶν μὲν ἢ τοὺς ἐν
 προσώπω καυχωμῶν, ἀλλ' ἀλέγει πάντα, ἀπὸς πέπονθε διὰ τὸν κύριον, Ἐ τὰς ὁπίστας ἢ διηγήτη,
 ἀσὰρ ἑώρακεμ. εἰς τε τὸν πρὸς ἀδ' ἡμῶν καὶ εἰς τὸν ἕτερον ὄψαν ἢ ἀπαργίς, εἶτα πρὸς ἀγγέλας μὴ ἀμαρτά-
 νημ, ἀλλὰ μετ' ἀνοῶμ τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἐν ἐνχαρισίᾳ, τελεῖ οἱ πῶν ἐπιστολῶν, ὅστις ἢ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λό-
 γος ὅστις ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς τε ἑαυτῶν, καὶ πρὸς κορινθίωμ, Ἐ τῶν ἡθουδαίωμ, καὶ ἐν ταύτης τὸ ὑποθέσει-
 ως, πρὸς ἡμῶν εἰς τε τὰ ἔ χάριτος θεῶν, καὶ πρὸς ἀγαθῆς πολιτείας, καὶ δ' εὐσωείδημ, καὶ δ' ἐναγώνιομ, καὶ
 δ' ἀφιλοχρηματομ, καὶ πρὸς τὸ μετὰ ὀμιλῆς ἀρετῆς, καὶ πρὸς τὸ τῶν ἡθουδαίωμ ἀλαζονείας καὶ πονηρίας.

ARGVMENTVM

Εst actā a Corinthiis pœnitentiā, cōsolatoriā scribit eis ep̄lam ap̄ls a
 Troade, per Titum, & collaudans eos, hortatur ad meliora, contrista-
 tos quidem eos, sed emendatos ostendens.

Gaudeo x̄o de aduētū stephanæ & For-
 tunati & Achaici, qm̄ id qd̄ mihi deerat
 uestri illi suppleuerūt. Refocillauerūtē
 spiritum meum & uestrum. Agnoscite
 itaq; huiusmodi. Salutant uos ecclesie
 Asia. Salutant uos in domino multum,
 Aquila & Priscilla, cum ea quæ in domo
 est ipsorum ecclesia. Salutāt uos fratres
 omnes. Salutate inuicem in osculo san-
 cto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis
 nō diligit dñm Iesum Christum, sit ana-
 thema Maranatha. Gratia domini Iesu
 Christi, sit uobiscum. Dilectio mea cum
 omnibus uobis in Christo Iesu. Amen.

Finis.

Missā fuit e Philippis, per Stephanā
 & Fortunatū, & Achaicū, & Timotheū.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΟΛΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΔΙΑ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΥ, ΚΗ ΑΔΕΛΦΟΣ, ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΩ ΘΕΩ, ΤΗΣ ΟΥΣΗΣ ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ, ΣΑΥ ΤΙΣ ΑΠΟΙΣ ΠΑΣΙ, ΤΙΣ ΟΥΣΙΝ ΕΝ ΟΛΗ ΤΗ ΑΧΑΪΑ, ΧΑΡΙΣ, ΗΜΙΝ ΚΗ ΕΙΡΗΝΗ, ΑΠΟ ΘΕΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ, ΚΗ ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΕΥΛΟΓΗΤΟΣ Ο ΘΕΟΣ, ΚΗ ΠΑΤΗΡ ΕΚ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, Ο ΠΑΤΗΡ ΤΩΝ ΔΙΚΤΗΡΩΝ, ΚΗ ΘΕΟΣ ΠΑΣΗΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΣ, Ο ΠΡΟΚΑΛΩΝ ΗΜΑΣ ΕΠΙ ΠΑΣΗ ΤΗ ΘΛΙΨΙ ΗΜΩΝ, ΕΙΣ ΔΕ ΔΑΥΑΔΙ ΗΜΑΣ ΠΡΟΚΑΛΩΝ, ΤΟΥΣ ΕΝ ΠΑΣΗ ΘΛΙΨΙ ΔΙΑ ΤΗ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩ, ΗΣ ΠΡΟΚΑΛΕΣΘΕ ΑΝΤΙ ΥΠΕΡ ΘΕΟΥ. ΟΤΙ ΚΑΘΩΣ ΠΡΟΙΣΕΥΤΑ ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩ ΧΡΙΣΤΩ ΕΙΣ ΗΜΑΣ, ΟΥΤΩΣ ΔΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΟΙΣΕΥΤΑ, ΚΗ Η ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΗΜΩΝ, ΕΙΤΕ Η ΘΛΙΒΘΕΜΕΘΑ ΥΠΕΡ ΤΗΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΣ, ΚΗ ΣΩΤΗΡΙΑΣ, ΤΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΕΝ ΥΠΕΡΜΟΝΗ ΕΑΝΤΙ ΠΑΘΗΜΑΤΩΝ, ΩΝ ΚΗ ΗΜΕΙΣ ΠΑΧΟΜΕΝ, ΚΗ Η ΕΛΠΙΣ ΗΜΑΣ ΒΕΒΑΙΑ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΗΜΩΝ, ΕΙΤΕ ΠΡΟΚΑΛΕΣΘΕ ΑΝΤΙ ΤΩΝ ΗΜΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΣ ΚΗ ΣΩΤΗΡΙΑΣ, ΕΙΔΟΤΕΣ, ΟΤΙ ΩΣΩΡ ΚΟΙΝΩΝΟΙ ΕΣΤΕ ΕΑΝΤΙ ΠΑΘΗΜΑΤΩΝ, ΟΥΤΩΣ ΚΗ ΤΗ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩ.

β ΟΥΝ ΕΘΕΛΟΥΜΕΝ ΗΜΑΣ ΑΝΟΕΜ ΑΔΕΛΦΟΙ ΥΠΕΡ ΤΗ ΘΛΙΨΕΩΣ ΗΜΩΝ, ΕΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΗΜΙΝ ΕΝ ΤΗ ΑΣΙΑ ΟΤΙ ΚΑΘ' ΥΠΕΡΒΟΛΗΝ ΕΒΑΡΗΘΗΜΕΝ, ΥΠΕΡ ΔΑΥΑΙ ΜΙΝ, ΩΣΕΙΣ ΔΕ ΑΠΟΡΗΘΩΝΑ ΗΜΑΣ ΚΗ ΤΗ ΖΩΗ, ΑΛΛΑ ΑΝΤΙ ΕΝ ΕΑΥΤΙΣ, Δ' ΑΠΟΚΡΙΜΑ ΤΩ ΘΑΝΑΤΟΥ ΕΧΘΡΑΜΕΝ, ΙΝΑ ΜΗ ΠΕΠΟΙΘΟΤΕΣ ΩΜΕΝ ΕΦ' ΕΑΥΤΙΣ, ΑΛΛ' ΕΠΙ ΤΩ ΘΕΩ ΤΩ ΕΙΣΙΡΟΥΤΙ ΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ, ΟΣ ΕΚ ΤΗΛΙΚΟΥΤΑ ΘΑΝΑΤΩ ΕΞΕΥΣΑΤΟ ΗΜΑΣ, ΚΗ ΕΥΕΙΤΑΙ, ΕΙΣ ΟΜΗΛΠΙΚΑΜΕΝ, ΟΤΙ ΚΗ ΕΤΙ ΕΥΣΕΤΗ, ΣΑΥΝ ΠΩΡΓΕΝΤΩΝ ΚΗ ΗΜΩΝ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ ΤΗ ΔΕΨΑ, ΙΝΑ ΕΚ ΠΛΩΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ, ΕΙΣ ΗΜΑΣ ΧΑΡΙΣΙΜΑ, ΔΙΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΥΧΡΙΣΘΗ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ. Η ΕΚ ΚΑΥΧΗΣ ΗΜΩΝ ΑΥΤΗ ΟΞΙ, Δ' ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΗ ΣΑΥΦΗΝΕΩΣ ΗΜΩΝ, ΟΤΙ ΕΝ ΑΠΛΟΤΗΤΗ ΚΗ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ ΘΕΩ, ΟΥΚ ΕΝ ΣΟΦΙΑ ΣΑΡΚΙΚΗ, ΑΛΛ' ΕΝ ΧΑΡΙΣΙ ΤΩ ΘΕΩ, ΑΝΕΣΤΑΦΗΜΟΝ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ, ΠΡΟΣΟΤΕΡΩ ΔΕ ΠΡΟΣ

AD CORINTHIOS SECVNDA.

Aulus apostolus Iesu Christi, per uoluntatem dei, & Timotheus frater ecclesiae dei, qui est Corinthi, una cum sanctis oibus, qui sunt in tota Achaia. Gratia uobis & pax, a deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui est pater misericordiaz, & deus totius consolationis, consolans nos in omni tribulatione nostra, in hoc ut possimus consolari eos qui sunt in omni tribulatione, propter consolationem, qua nos ipsos consolatur deus. Quoniam sicut abundauerunt afflictiones Christi in nos, & per Christum abundat & consolatio nostra. Siue autem tribulamur pro uestra consolatione ac salute, qui operatur in tolerantia earum afflictionum, quas & nos patimur, & spes nostra firma est pro uobis. Siue consolationem accipitis pro nostri consolatione ac salute, scientes, quod quemadmodum participes estis afflictionum, sic & consolationis. Non enim uolumus uos ignorare fratres, de afflictione nostra, qui nobis accidit in Asia, quoniam supra modum grauati fuimus supra uires, adeo ut despauerim etiam de uita. Sed ipsi in nobis ipsis, sententiam mortis acceperimus, ne consideremus in nobis ipsis, sed in deo qui ad uitam suscitatur mortuos, qui ex tali morte eripuit nos, & eripit, in quem speramus, quod & accipietur est. Simul adiuuabitur & uobis, per orationem pro nobis, ut ex multis personis, pro dono in nos collato, gratia agant de uobis. Nam gloriatio nostra haec est, testimoniū conscientiae nostrae, quod in simplicitate & sinceritate dei, non in sapientia carnali, sed in gratia dei, couersati fuimus in mundo, abundantius autem

f posthac
f per multos

γ δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐδ' ἄλλα γράφομεν ὑμῖν,
 ἀλλ' ἢ ἅ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε.
 ἕλπιζω δὲ, ὅτι καὶ ἔως τέλους ἐπιγινώσε-
 οθε. καθὼς ἔπεγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅ-
 τι καθήκον ὑμῶν ἔσμεν, καθάπερ καὶ
 ὑμεῖς ἡμῶν, ὅτι τῆς ἡμέρας τοῦ κυρίου Ἰη-
 σοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην
 ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς πρότερον, ἵνα ἰδοῦντες
 χάριμα ἔχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς μα-
 κεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλ-
 θεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἕφ' ὑμῶν προπεμφθῆ-
 ναι εἰς πλὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλομένη
 εἶμι, μήτι ἄρα τῆς ἐλαφρίας ἐχρησάμην; ἢ ἅ
 βουλευόμεναι, κατὰ σάρκα βουλευόμεναι; ἵνα
 ἢ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ, ναί. καὶ τὸ οὐ, οὐ. πιστὸς δὲ
 ὁ θεός, ὅτι λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ
 ἐγγίετο ναί, καὶ οὐ. ὁ δὲ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς
 χριστός, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι'
 ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ, ἔτιμοθέου, οὐκ ἐγγί-
 ετο ναί καὶ οὐ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτοῖς γέγονε.
 ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτοῖς τὸ ναί,
 καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν
 δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς, σὺν ὑμῖν εἰς
 χριστόν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός, ὁ καὶ σφρα-
 γισάμενος ἡμᾶς, ἔδωκε τὸν ἀρραβῶνα τοῦ
 πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ ἡ
 μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλέσμαι ἐπὶ πλὴν ἐ-
 μὴν ψυχῶν, ὅτι φθόρος ἡμῶν οὐκ ἐτι-
 ἤλθοι εἰς κόρινθον, οὐχ' ὅτι κυριεύομεν ὑ-
 μῶν τὴν πίσειν, ἀλλὰ σωτηροὶ ἐσμὲν τῆς χάριτος
 ὑμῶν, τῆς ἧς πίστις ἐσῆκατε. ἐπεινα ἡ ἐμαυτῶν
 τῶν, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑ-
 μᾶς, εἰ δὲ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστίμ' ὁ ἐυφρα-
 νῶν με, εἰ μὴ ὁ λυπῶν ἡμᾶς; καὶ ἔγραψα
 ὑμῖν τὸ ἀντὶ, ἵνα μὴ ἐλθῶν, λύπῃ ἔχω, ἀφ'
 ὧν ἐδύμε χάρισμα, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑ-
 μᾶς, ὅτι ἢ ἐμὴ χάρις, πάντων ὑμῶν ἐσίμ'. ἐκ
 γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ στωχῆς καρδίας,
 ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ'

να λυπῶν

aut apud uos, non enim alia scribimus uo-
 bis, quam quae legitis, aut etiam agnoscitis. Spe-
 ro autem, quod usque ad finem quae agnoscetis,
 quemadmodum & agnouistis nos ex parte,
 quoniam gloria uestra sumus, quemadmodum &
 uos nostra, in die domini Iesu, & hac fiducia
 uolebam ad uos uenire prius, ut secundam
 gratiam haberetis, & per uos pertransire in Ma-
 cedoniam, & rursum a Macedonia uenire ad
 uos, & a uobis deduci in Iudaeam. Hoc igitur
 cum in animo uersarem, nunc ubi leuitate sum
 usus: aut numquam cogito, secundum carnem
 cogito: Ut sit apud me, quod est etiam, etiam,
 & quod est non, non. Fidelis autem deus, quod
 sermo uester erga nos, non fuit etiam, &
 non. Nam dei filius Iesus Christus, qui
 inter uos per nos predicatus est, per me &
 Sylanum, & Timotheum, non fuit etiam &
 non, sed etiam in ipso fuit. Quotquot enim
 sunt promissiones dei, in ipso sunt etiam,
 & in ipso amen, deo ad gloriam per nos.
 Porro qui confirmat nos una uobiscum in
 Christum, & qui unxit nos, deus est, qui etiam ob-
 signauit nos, & dedit pignus spiritus in cor-
 dibus nostris. Ego uero teste deum inuo-
 co in animam meam, quod parcens uobis, non dum
 ueni Corinthum, non quod dominemur uobis no-
 mine fidei, sed adiutores sumus gaudij ue-
 stri. Nam fide statis. Sed decreui apud me
 ipsum hoc, non iterum in dolore ad uos ue-
 nire. Nam si ego contristo uos, & quis est
 qui letificet me, nisi is qui contristatur ex
 me: Et scripsi uobis hoc ipsum, ne si ue-
 nissem ad uos, dolorem haberem ex his,
 ex quibus oportebat me capere uolup-
 tatem, fiduciam hanc habes erga uos omnes,
 quod meum gaudium, omnium uestrum sit. Nam
 ex multa afflictione, & anxietate cordis
 scripsi uobis. Per multas lacrymas non

me conu

ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ πλὴν ἀγάπῃ, ἵνα γνῶ-
τε, ἢ μ' ἔχω ποριστοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰδ' ἐτις
λελύπηκεμ, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεμ, ἀλλ' ἅπῃ
μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.
Ἰκανὸν ἔσθ' τοιοῦτ' ἢ ἐπιτιμία ἄντη, ἢ ὑπ'
πᾶν πλόνωμ, ὡς ἐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς
χαρίσασθ', ἢ παρακαλέσαι, μήπως τῆ πε-
ρισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτ'. διὸ
παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρώσαι εἰς αὐτὸν ἀγά-
πῃ. εἰς τοῦτ' ἢ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τῆ δοκι-
μῶν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐσε. ὁ δ' ἐτί
χαρίζεσθε, ἢ ἐγώ. ἢ ἔγω εἶ τι κεχάρισμαι
ἢ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἢ προσώπῳ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ, ἵνα μὴ πλεονεκτῶ ὑμῶν ἢ σατα-
νᾶ, οὐ γὰρ ἀντὶ τὰ νοήματα ἀγνοῶ μόν.

5 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν ἑσπέραν, εἰς τὴν εὐαγγελίον
τῆ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἢ δύρας μοι ἀνεωγμένον ἢ κυ-
ρίον, οὐκ ἔχον ἀνεσιμ. ἔσθ' πνεύματι μου,
ἔσθ' μὴ ἐν εἴν με τίτῳ τὸν ἀδελφόν μου, ἀλ-
λὰ ἀποσταξάμενον ἀντὶς, ἢ ἡλθομ εἰς μα-
κεδονίαν. τῶ ἢ δεῖ χάρις, ἔσθ' πάντοτε
θεοῦ μετέοντι ὑμᾶς ἢ ἔσθ' ΧΡΙΣΤΩ, καὶ πλὴν
δοσμῶν φθι γνώσεως αὐτοῦ φανερῶν, δι'
ἡμῶν ἢ παντὶ τόπῳ. ὅτι ΧΡΙΣΤΟΥ εὐα-
γλίαν ἐσμὸν ἔσθ' θεῶν, ἢ τῶν σωζομένων, ἢ ἢ
τῶν ἀπολλυμένων. οἷς μὲν ὁσμὴ θανάτου, εἰς
θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ζωῆς, εἰς ζωὴν. καὶ πρὸς
ταῦτα τίς ἰκανός, οὐ γάρ ἐσμὸν ὡς οἱ πολλοὶ
καταλιπόντες τὸ λόγον τῆ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἢ εἰ-
λικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεῶν, κατ' ἐνώπιον τοῦ
θεῶν, ἢ ΧΡΙΣΤΩ λαλῶμεν. 3 Ἀρχόμεθα πάλ-
λιν ἐναντὸς σωτῆράν, εἰ μὴ χερίσομεν ὡς
ζυνεστυκῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἢ
ὑμῶν συστατικῶν; ἢ ἐπιστολὴ ἡμῶν, ἢ ἢ
ἢ ἐπεγεγραμμένη ἢ τῶν καρδίαις ἡμῶν, ἢ ἢ
ἢ νοσκομμένη ἢ ἀναδινωσκομμένη ἢ πάντων ἀν-
θρώπων, φανερῶμενοι, ὅτι ἐσε ἐπιστολὴ ΧΡΙ-
ΣΤΟΥ, διακονησάμεν ἢ ἢ ἢ ἐπεγεγραμμένη
ὁ μὲν ὡς, ἀλλὰ πνεύματι θεῶν ζώντων, οὐκ
ἢ πλάξῃ,

ut contristaremini, sed ut cognosceretis
charitatem, quā habeo abundantius er-
ga uos. Quod si quis uos cōtristauit, nō
me contristauit, sed ex parte, ne grauem
omneis uos. Sufficit istiusmodi homi-
ni, increpatio hæc, quæ facta est a plu-
ribus. Itaq; ediuerso magis donate, &
cōsolamini, ne quo modo fiat, ut immo-
dico dolore absorbeat huiusmodi. Qua
propter obsecro uos, efficite ut ualeat in
illū charitas. Nā & i hoc scripsi, ut cogno-
scā pbationē uestri, an ad oīa obediētes
sitis. Cui uero donatis aliqd, & ego. Nā
& ego si qd donauī, cui donauī, propter
uos donauī, in cōspectu Christi, ne occu-
paremur a satana. Nō em̄ illius cogita-
tiones ignoram. Ceteræ cū uenissē i roa-
dē i euāgeliū Christi, & ostiū mihi esset
apertū in dño, nō habui remissionē spū
meo, eo q; nō inuenissē Titū fratrem meū,
sed dimissis illis, abij i Macedoniā. Deo
aut gratia, qui semper triumphat p nos
in Christo, & odorem noticiæ suæ mani-
festat, per nos in omni loco. Quoniam
Christi fragrantia sumus deo, in his qui
salui fiunt, & in his qui pereunt, his qdē
odor mortis in mortē, illis uero odor ui-
tæ in uitā, & ad hæc qs idoneus? Nō em̄
sumus ut plariq; cauponātes uerbū dei,
sed uelut ex synceritate, sed uelut ex deo
in cōspectu dei, in Christo loqmur. Inci-
pimus rursus nos ipsos cōmendare. Nū
egem, ut nōnulli cōmēdatiōis ep̄is ap̄d
uos, aut ex uobis cōmēdatiōis? Ep̄isto-
la nostra uos estis, inscripta in cordibus
nostris, quæ intelligit & legitur ab oibus
hoibus, dū manifestatis, quod estis ep̄la
Christi, subministrata, a nobis inscripta,
nō atramēto, sed spiritu dei uiuentis, nō
in tabulis

III

ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας
 σαρκίνας. πεποιθήσῃ δὲ τοιαύτῳ ἔχο-
 μῶν, διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν. οὐχ
 ὅτι ἱκανοὶ ἐσμὲν ἀφ' ἑαυτῶν λογίζεσθαι τι
 ὡς δεῖ ἐαντῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ
 θεοῦ, ὃς καὶ ἱκανώσατο ἡμᾶς διακόνους και-
 νῆς διαθήκης, οὐ γράμματ' ἄλλα πνεύ-
 ματ'. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ
 πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ ἢ ἡ διακονία τοῦ θανά-
 του ἐν γράμμασιν, ἐν τετυπομένῃ ἐν λί-
 θοῖς ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθ' ἐναπε-
 νίσαι, τοὺς ἡγούς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μου
 σέως, διὰ τὴν δόξαν τῆς προσώπου αὐτῆς κα-
 τὰ γράμματα, πῶς οὐχὶ μάλλον ἡ διακονία
 τοῦ πνεύματ', ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ δια-
 κονία φθι κατακρίσεως δόξα, πολλῶν μάλ-
 λον περιεσέβη ἡ διακονία φθι δικαιοσύνης
 ἐν δόξῃ. καὶ οὐδὲ δεδύξασαί τ' ἐδύξασαί
 μῶν ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἐνεκεν φθι ὑπερ-
 βαλλούσης δόξης, εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον,
 διὰ δόξης, πῶς μάλλον τὸ μῶν, ἐν δόξῃ.

ἔχοντες οὖν τοιαύτῳ ἐλπίδα πολλῆ
 παρρησίας ἡρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ μωσῆς
 ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ,
 πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς ἡγούς Ἰσραὴλ εἰς
 τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ἀλλ' ἐπρωσί-
 θη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἀρχὴ γὰρ φθι σήμε-
 ρον τὸ αὐτὸ κάλυμμα, ἐπὶ τῆς ἀναίνωσθ' φθι
 παλαιᾶς διαθήκης μὴ, μὴ ἀνακαλυφθί
 μῶν, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ'
 ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναίνωσκεται μωσῆς,
 κάλυμμα ἐπὶ τῶν καρδίας αὐτῶν κείται,
 ἡνίκα δ' αὖ ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαι-
 ρεῖται, τὸ κάλυμμα, ὃ ἢ κύρι' τὸ πνεῦμα
 ἐσίμ. οὐ ἢ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεί ἐλθουθερία.

ἡμεῖς ἢ πάντες ἀνακαλυμμένῳ προ-
 σῶπῳ τῶν δόξῃ κυρίου κατοπριζόμενοι
 τῶν αὐτῶν εἰκόνα μεταμορφούμεθα, ἀπὸ
 δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύ-
 ματ'.

in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis
 carnis. Fiduciam autem huiusmodi ha-
 bemus, per Christum erga deum, non
 quod idonei simus, ex nobis ipsis cogi-
 tare quicquam, tanquam ex nobis ipsis, sed ois
 sufficientia nostra ex deo est, qui & ido-
 neos fecit nos ministros noui testamen-
 ti, non litterarum, sed spiritus. Nam littera occi-
 dit, spiritus autem uiuificat. Quod si
 ministerium mortis in litteris, formulis ex-
 pressum in faxis, fuit in gloria, adeo ut
 non possent oculos intendere, filij israel,
 in faciem Moysi, propter gloriam uul-
 tus eius, quæ aboletur, cur non magis
 ministerium spiritus erit in gloria?
 Nam si administratio condemnationis
 gloria, multo magis excellit administra-
 tio iusticiæ, in gloria. Quandoquidem
 nec glorificatum fuit, quod glorificatum
 est, in hac parte, propter eminentem glori-
 am. Etenim si quod aboletur, in gloria est, multo
 magis id quod manet. Itaque cum habeamus
 huiusmodi spem, multa libertate utimur,
 & non, quemadmodum Moyses ponebat ue-
 lamen in facie sua, ne intenderet filij isra-
 el, in finem eius quod abolebatur. Sed
 obocæcati sunt sensus illorum. Nam usque
 ad diem hodiernum, idem uelamen in le-
 ctione ueteris testamenti manet, nec tol-
 litur uelum, quod in Christo aboletur.
 Sed usque ad hunc diem, cum legitur Mo-
 ses, uelamen cordibus illorum impositum
 est, at ubi conuersi fuerint ad dominum,
 tolletur uelamen. Dominus autem spi-
 ritus est. Porro ubi spiritus domini, ibi
 libertas. Nos autem omnes reueta fa-
 cie, gloriam domini in speculo repre-
 sentantes, ad eandem imaginem transfor-
 mamur, a gloria in gloria, tanquam a domini spi-
 ritu.

ματος, διὰ τὸ ἔχοντες πῶς διακονίαν
 τὰυτῶν, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακῶμεν,
 ἀλλ' ἀπεπαύμεθα τὰ κρυπτὰ φθι ἀιχύνι
 νης, μὴ περὶ πατοῦτες ἐν πανουργίᾳ, μὴ ὅ
 δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῆ
 φανερώσει φθι ἀληθείας, σωτῆρωντες ἐαυτοὺς
 πρὸς πᾶσαν σωείδικτι ἀνθρώπων, ἐνώ
 πριον τοῦ θεοῦ. Εἰ δὲ κἢ ἔστι κεκαλυμμένον
 τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ
 κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος
 τούτου, ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπί
 στων, εἰς τὸ μὴ ἀυγᾶσαι αὐτοῖς τὸν φωτισ
 μόν τῆ εὐαγγελίου φθι δόξης τοῦ Χριστοῦ,
 ὃς ὄσμι εἰκὼν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐαυτοὺς κη
 ρύσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον,
 ἐαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι
 ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψα,
 ὃς ἐλάμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς
 φωτισμὸν φθι γνώσεως, τῆς δόξης τοῦ θεοῦ
 ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἔχομεν δὲ
 τὸν θκασμὸν τοῦτο ἐν ὄσρακίνοις σκένει
 σιμ, ἵνα ἢ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἢ τῶ θε
 οῦ, καὶ μὴ ὄσ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι,
 ἀλλ' οὐ σενοχωρούμενοι, ἀπορούμεροι, ἀλλ'
 οὐκ ὄσραφόμενοι, δτωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐς,
 κατὰ λπόμενοι, κατὰ βαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ
 ἀπολλύμενοι, πάντοτε τὴν νέκρωσιν τῆ κυρίου
 Ἰησοῦ, ἐν τῷ σώματι πρὶ φέροντες, ἵνα κἢ ἢ ζω
 ἢ τῆ Ἰησοῦ, ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῆ.
 Δεὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδό
 μεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἢ ζωὴ τῆ Ἰησοῦ
 φανερωθῆ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ
 μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἢ δὲ ζωὴ ἐν
 ὑμῖν. ἐχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίσε
 ως, κατὰ τὸ τετραμμένον, ἐπίσευσσα διὸ ἐλά
 λισα, κἢ ἡμεῖς πισένομεν, διὸ κἢ λαλῶμεν, εἰ
 δότες, ὅτι ὁ εἰς αὐτὸν κύριον Ἰησοῦν, κἢ ἢ
 μᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ, ἐπαρασῆσα σὺν ὑ
 μῖν. τὰ δὲ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἢ χάρις πλε
 οῦν ἴσασατα

ritu. Propterea cum ministerium hoc ha III
 beamus, ut nostri miserus est deus, haud
 degeneramus, sed reiecimus, occulta ~~pu~~ *dedecoris*
 deoris, non ambulantes in astutia, neque do
 lo tractantes uerbum dei, sed in manife
 statione ueritatis, commendantes nosipfos
 apud omnem conscientiam hominum,
 in conspectu dei. Quod si adhuc uela
 tum est euangelium nostrum, in his qui
 pereunt uelatum est, in quibus deus hu
 ius saeculi excæcauit sensus incredulorum,
 ne illucesceret illis lumē euangelij, gloriae
 Christi, qui est imago dei. Nō enim nos
 ipsos praedicamus, sed Christum Iesum
 dominum, nos autem seruos uestros, pro
 pter Iesum. Quoniā deus est, qui iussit e
 tenebris lucem splendescere, qui illuxit in
 cordibus uestris, ad illuminationē cogni
 tionis gloriae dei, in facie Christi Iesu. Ha
 bemus autem thesaurum hunc, in fictili
 bus uasculis, ut eminentia potētiae sit dei,
 & non ex nobis, dum in omnibus affligi
 mur, at non anxij reddimur. laboramus,
 at non destituimur. persecutionem pati
 mur, at non in ea desicimur. deijcitur,
 at non perimus. semper mortificationem
 domini Iesu, in corpore circumferentes,
 ut & uita Iesu in corpore nostro manife
 stetur, Semp eim nos qui uiuimus, in morte
 tradimur, propter Iesum, ut & uita Iesu ma
 nifestetur in mortali carne nostra. Itaque
 mors quae in nobis agit, uita uero in uobis.
 Caeterum cum habeamus eundem spiritum fidei, iu
 xta illud quod scriptum est. Credidi, propter
 quod locutus sum. & nos credimus, qua
 propter & loquimur, scientes, quod qui su
 scitauit dominum Iesum, & nos per Iesum su
 scitabit, & constituet uobiscum. Nam
 omnia propter uos ut beneficiū quod ex
 f undauit

f undauit

1111 ονάσασα, δια τῶν πολλῶν πλὴν ἐνχαριστίαν
 περισπένουσα, εἰς πλὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ
 ἐκκακῶμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἕξω ἡμῶν ἄνθρω-
 ποσ διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἕσωθερ ἀνακαινοῦ-
 ται ἡμέρα καὶ ἡμέρα, τὸ ἄ' παρατίκα ἐλαφ-
 ρὸν τῆ θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερ-
 βολὴν αἰώνιον βάρους δόξης καταργάζεται
 ἡμῶν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμε-
 να, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ
 12 βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμε-
 να, αἰώνια. οἱ δ' ἀμελῶ γὰρ, ὅτι ἴαμ ἢ ἐπί-
 γησθ' ἡμῶν δικία τῶ σκῆνοσ καταλυθῆ,
 οἰκοδομῶν ἐκ θεοῦ ἔχουμεν, δικίαν ἀχερο-
 ποίκτορ, αἰώνιον ἐν τοῖσ οὐρανοῖσ. καὶ γὰρ
 ἐν τούτῳ σεάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν
 τὸ ἐν οὐρανῶ, ἐπερδύσαομαι ἐπιποθοῦν-
 τεσ, εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρε-
 θισόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντεσ ἐν τῷ σκῆνῳ,
 σεάζομεν βαρῶμενοι, ἐπιδοῦ ἢ οὐ θέλομεν ἐκ-
 δύσαομαι, ἀλλ' ἐπερδύσαομαι, ἵνα καταπο-
 θῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ φθί ζωῆσ. ὁ δὲ καταργασά-
 μονοσ ἡμᾶσ εἰσ αὐτὸ τοῦτ, θεὸσ, ὁ καὶ δούσ
 ἡμῶν τὸν ἀρραβῶνα τῷ πνεύματῳ. ὁ αρ-
 ρωῶτεσ οὐκ πάντοσ καὶ ἐπίδοτεσ, ὅτι ἐνδὴ-
 μαῶτεσ ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ
 13 τοῦ κυρίου, διὰ πίσεωσ γὰρ περιπατοῦμεν,
 ὅν διὰ εἰδοσ. ὁ αρροῦμεν δὲ καὶ ἐνδοκῶμεν
 μᾶλλον ἐκδηῆσαι ἐκ τοῦ σώματῳ, καὶ ἐν-
 δηῆσαι πρὸσ τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτι-
 μούμεθα, εἴτε ἐκδημοῦντεσ, εἴτε ἐκδηῶντεσ
 ἐν ἄρεσοσ ἀντὶ εἶναι, τῶσ γὰρ πάντασ ἡμᾶσ
 φανερωθῆναι δεῖ, ἐμπροσθεν τῷ θεήματοσ τοῦ
 ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα κομίσκται ἕκασοσ τὰ διὰ
 τῷ σώματῳ, πρὸσ ὃ ἐπράξेम, εἴτε ἀγαθόν, εἴ-
 τε κακόν. εἰδοτεσ οὐκ τὸν φόβον τῷ κυρίῳ,
 ἀνθρώποσ πείθομεν, θεῶ ἢ πεφανερωμέθα.
 ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖσ σωθεῆσισι ἡμῶν
 πεφανερωθῆσαι. οὐ β' πάλιν εἰαυτοῦσ σωτῆσ
 νομεν ἡμῶν, ἀλλὰ ἀφορμῶν διδόντεσ ἡμῶν
 καυχῆματοσ

undauit, pluribus gratias agentibus, exu-
 beret in gloriam dei. Propterea non defa-
 tigamur, sed quibus externus homo noster
 corrumpitur, internus tamen renouatur
 in dies singulos. Nam momentanea leui-
 tas afflictionis nostrae, mire, supra mo-
 dum aeternum pondus gloriae parit nobis,
 dum non spectamus ea quae uidentur, sed
 ea quae non uidentur. Nam quae uiden-
 tur, temporaria sunt, at quae non uidentur,
 aeterna. Scimus enim, quod si terrenum
 nostrum domicilium tabernaculi, destructum
 fuerit, aedificationem ex deo habemus, do-
 micilium non manufactum, aeternum in cae-
 lis. Nam in hoc gemimus, domicilium no-
 strum, quod ex caelo est, superindui desy-
 derantes. Si tamen induti, non nudi repe-
 riemur. Etenim qui sumus in tabernacu-
 lo, gemimus, onerati, propterea quod no-
 limus exui, sed superindui, ut absorbea-
 tur mortalitas a uita. Porro qui para-
 uit nos in hoc ipsum, deus est, qui idem
 dedit nobis arrabonem spiritus. Itaque bo-
 no animo sumus semper, & scimus, quod
 cum domi sumus in corpore, peregrina-
 mur a deo. Per fidem enim ambulamus
 non per speciem. Confidimus autem &
 probamus magis, peregre abesse a corpo-
 re, & praesentes adesse apud deum. Qua-
 propter contendimus, siue domi praesentes
 siue foris peregre agentes, ut illi placeamus.
 Omnes enim nos manifestari oportet, coram tri-
 bunali Christi, ut reportet unusquisque, ea quae
 fiunt per corpus, iuxta id quod fecit, siue bonum,
 siue malum. Scientes igitur terrorem illum domini, sua-
 demus uobis, deo uero manifesti fuimus.
 Spero autem nos & in conscientijs uestris
 manifestos esse. Non enim iterum nos ipsos con-
 medamus uobis, sed occasionem damus uo-
 bis glo-

V

καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς
 τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, κὴ οὐ κατ'
 δία, εἶπε ἢ ἐξέσηκον, θιῶ, εἶτε σὺ φρονοῦμεν,
 ὑμῖν. ἢ ἡ ἀγάπη τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ σωέχα
 ἡμᾶς, κριναντας ἦτο, ὅτι εἰ εἰς ὑπὲρ πάν/
 των ἀπέθα εμ, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον,
 καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανον, ἵνα οἱ ζῶντες
 μὴ κέτι ἑαυτοῖς ζῶσι, ἀλλὰ θεῷ ὑπὲρ ἅν/
 τῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγεσθῆμι. ὡσεὶ ἡμεῖς
 ἐπὶ τοῦ νῦν οὐδένα οἰδαμεν κατὰ σάρκα.
 15 εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα ΧΡΙΣ/
 ΤΟΝ, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἐτι γινώσκωμεν. ὡσεὶ εἰ
 τις ἐν ΧΡΙΣΤῳ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα
 παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα, τὰ δὲ
 πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος
 ἡμᾶς, ἐαντῷ, διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ δόν
 τος ἡμῖν τιὸν διακονίαν ἢ καταλλάξῃς, ὡσεὶ
 ἐτι θεὸς ἡμῶν ἐν ΧΡΙΣΤῳ, κόσμος καταλλά/
 σων ἑαυτῷ, μὴ λογισόμενος ἑαυτοῖς τὰ πα
 ραπώματα ἑαυτῶν, καὶ δέμενος ἡμῖν τὸν
 λόγον τῆς καταλλαγῆς, ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ
 οὗ παρεσβένομεν, ὡσεὶ τοῦ θεοῦ παρακαλῶν
 τος δὲ ἡμῶν, δέομεθα ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ, κατὰ
 μάχητε θεῷ θεῷ. τὸν ἢ μὴ γινόντα ἁμαρτίαν
 ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς
 γινώμεθα δικαιοσύνην θεοῦ ἐν αὐτῷ. σωερ/
 γοῦτες ἢ ἢ παρακαλῶμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν
 χάριν δέξασθαι ἡμᾶς, λέγει ἢ καιρῷ δεκ/
 τῷ ἐπήκουσάσθ, κὴ ἐν ἡμέρα σωτηρίας ἐσοῦ
 θησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς ἐν πρόσθεντος, ἰδοὺ
 νῦν ἡμέρα σωτηρίας, μὴ δὲ μίαν ἐν μηδενὶ δι/
 δόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῆ ἢ διακο/
 νία, ἀλλὰ παντὶ συνίσωντες ἑαυτοὺς ὡσεὶ θεῷ δι/
 ἀκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνά/
 σκαις, ἐν σενωχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακ/
 αῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις ἐν ἀστυνί/
 αῖς, ἐν νηκείαις ἐν ἀγνοήτῃ, ἐν γνώσει, ἐν μα/
 κροθυμίαις, ἐν ῥησότητῃ, ἐν πνεύματι ἀστίῳ,
 ἐν ἀγάπῃ ἀνευποκρίτῃ, ἐν λόφῳ ἀληθείας, ἐν
 δυνάμει

gloriandi de nobis, ut aliqd habeatis ad
 uersus eos, qui in facie gloriantur, & nō in
 corde. Nam siue infanimus, deo infanī/
 mus, siue sani sumus, uobis sani sumus.
 Caritas em̄ Christi constringit nos, iu/
 dicātes illud, quod si unus pro omnibus
 mortuus fuit, ergo omnes mortui fuerūt,
 & pro oibus mortuus est, ut qui uiuunt,
 posthac nō sibi uiuāt, sed ei qui pro ipsis
 mortuus est, & resurrexit. Ita q; nos post
 hac neminē nouimus secundū carnem.
 Quod si etiā nouimus Christum secun/
 dum carnē, nunc tamen non amplius no
 uimus. Proinde si quis est in Christo, no
 ua creatura est. Vetera preterierunt, ecce
 noua facta sunt oia. Oia aut̄ ex deo, qui
 reconciliauit nos sibi per Iesum Christū,
 & dedit nobis ministeriū recōciliationis,
 quandoquidē deus erat in Christo, mun
 dum reconcilians sibi, non imputans eis
 peccata sua, & ponēs nobis uerbū reconci
 liatiōis. Ita q; noie Christi legatione fun
 gimur, tanq; deo uos obsecrate per nos,
 rogamus pro Christo, recōciliemini deo.
 cum enim qui nō nouit peccatū, pro no
 bis peccatū fecit, ut nos efficeremur iusti
 cia dei in illo. Sed adiuuātes etiā exhor
 tamur, ne in uacuū gratiā receperitis. Di
 cit enim. In tēpore accepto exaudiui te,
 & in die salutis succurri tibi. Ecce nūc tem
 pus acceptū, ecce nūc dies salutis. Ne quā
 ulli demus offensionē, ne rephēdat̄ mi
 nisteriū sed in oibus cōmendemus nos ip
 sos, ut dei ministri i tolerātia multa, in af
 flictionib⁹, i necessitatib⁹, in anxietatib⁹,
 in plagis, i carcerib⁹, in seditionib⁹, in uigi
 lijs, i ieiunijs, i puritate, i sciētia, in lōganī
 mitatib⁹, in benignitate, in spū scō, i cha
 ritate nō simulata, i sermone ueritatis, in
 f 2 potentia

VI

δυνάμει θεῶ, διὰ τῶν ὀπλων τῆ δικαιοσύ-
 νης, πῶν δειξίωμ, κῆ ἀριστεριῶμ, διὰ δόξης, κῆ ἀτι-
 μίας, διὰ δυσφημίας, κῆ ἐνφημίας, ὡς πλά-
 νοι κῆ ἀληθῆς, ὡς ἀγνοῦμενοι, κῆ ἐπιγινω-
 σκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκομτες, καὶ ἰδοὺ ζῶ-
 μεμ, ὡς παιδεύόμενοι, καὶ μὴ θανατούμε-
 νοι, ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ ἢ χαίροντες, ὡς πτω-
 χοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν
 ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. τὸ σῶμα
 ἡμῶν ἀνέωγε πρὸς ὑμᾶς κορίνθιοι. ἢ καρ-
 δία ἡμῶν πεπλάτνται, ὅν σενοχωρεῖθε
 ἐν ἡμῖν, σενοχωρεῖθε δὲ ἐν τοῖς ἀλλάχ-
 νοις ὑμῶν. πῶν δὲ ἀντιῶ ἀντιμιδιῶν ὡς
 τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς, μὴ
 γίνεσθε ἕτεροζυγαῦτες ἀπίστοις, τίς γὰρ με-
 τοχὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνομία; τίς δὲ κοι-
 νωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς ἢ συμφώνησις
 Χριστοῦ πρὸς βελίαν; ἢ τίς μερίς πιστῶν
 μετὰ ἀπίστου; τίς ἢ συγκατάθεσις ναῶν θεῶ
 μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς δὲ ναὸς θεῶ ἐσὲ ζῶν-
 τος, καθὼς εἶπερ ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν ὑ-
 τοῖς, κῆ ἐν πνεύματι ἡμῶν, ἢ ἔσομαι ἀντῶν θεὸς.
 καὶ ἀντοὶ ἔσονται μοι λαός. διὸ ἔλθετε
 ἐκ μέσου ἀντῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύ-
 ριστος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἀπείθετε, καὶ γὰρ εἶ-
 ρε εἶσομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέ-
 ρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε μοι εἰς ἡγούς, καὶ θυγα-
 τέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. ταῦτας
 οὐκ ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγαπητοὶ,
 καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσ-
 μῶν σαρκὸς ἢ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγί-
 ωσάων ἐν φόβῳ θεῶ. χωρήσατε ἡμᾶς, ὅνδ' ἐί-
 να ἡδίκησάμεν, ὅνδ' ἐνα ἐφθειράμεν, ὅνδ' ἐνα ἔ-
 πλεονεκτήσάμεν, ὅν πρὸς κατὰ κρῖσιν λέγω.
 προείρηκα ἔ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐσὲ ἐν τῷ
 συναπθανῆν κῆ συζῆν. πολλὴ μοι παρρησία
 πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ἐν ὑμῖν, ὡς
 πληρωμαὶ τῆς προκλήσεως, ἢ πρὸς πρὸς ἐνομοματῆ
 χαρᾶ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, κῆ ἔλθόντ'
 ἡμῶν εἰς μακε

potentia dei, per arma iusticiæ dextra &
 sinistra, per gloriâ & ignominiâ. per con-
 uicia & laudes, tāq; impostores, & tñ ue-
 races. quasi ignoti, & tñ noti, quasi moriē-
 tes, & ecce uiuimus. quasi correpti, & non
 occisi. quasi dolentes, semper tamen gau-
 dentes. quasi pauperes, multos tamen di-
 tantes, ut nihil habentes, & oia possiden-
 tes. Os nostrū apertū est erga uos Corin-
 thij. Cor nostrū dilatātū est, nō estis an-
 gusti in nobis, sed estis aut̄ angusti, in uisce-
 ribus uestris. Eandē aut̄ remunerationē,
 ut filijs polliceor. Dilatemini & uos, ne du-
 catis iugū cū incredulis. Quod em̄ cōfor-
 tium iusticiæ cū iniusticia? aut quæ cōmu-
 nio luci cum tenebris? aut quæ cōcordia
 Christo cū Belial? aut q̄ pars fideli cū in-
 fideli? aut quid cōuenit tēplo dei, cū simu-
 lacris? Nā uos templū dei estis uiuētis,
 quē admodū dixit deus. Inhabitabo in il-
 lis, & inambulabo, & ero illorū deus, & ipsi
 erūt mihi populus. Quapropter exite de
 medio illorū, & separemini ab illis dicit
 dñs, & imundū ne tetigeritis, & ego susci-
 piā uos, & ero uobis in patrē, & uos eritis
 mihi in filios & filias, dicit dñs oipotens.

Illas igitur pmissiones cū habeamus
 charissimi, mūdēmus nos ipsos ab omni
 inquinamēto carnis & spūs, perficientes
 sanctimoniā in timore dei. Capaces esto-
 te nostri, neminē lesimus, neminē corru-
 pimus, neminē fraudauimus. Nō hoc ad
 cōdemnationē uestri dico. Si qd̄ iam an-
 te dixi uobis, qd̄ in cordibus nostris estis
 ad commoriendum, & conuiuendum.
 Multa mihi fiducia erga uos, multa mihi
 gloriatio de uobis, impletus sum cōsolati-
 one, uehemēter exūdo gaudio, in omni
 afflictioē nostra. Etenim cum uenisset̄
 in Mace/

ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδὲ μίαν ἔχνηκεν ἄνεσιμ ἢ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντί θλιβόμενοι. ἔξωθεμ μάχαι, ἔσωθεμ φόβοι. ἀλλ' ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ταπεινός, παρακάλεισεν ἡμᾶς ὁ θεός, ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου, οὐ μόνον ἢ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἢ παρακλήθην ἐφ' ἡμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν πλὴν ἡμῶν ἐπιπόθησιμ, τὸν ἡμῶν ὁδυσμόν, ἵνα ἡμῶν ζῆλον ὑπερῆμοῦ, ὡς ἐ με μᾶλλον χαρῆναί, ὅτι ἐ καὶ ἐλπίσκα ἡμᾶς ἐν τῇ ἐπισολῇ, ὃν μεταμέλομαι, εἰ ὅτε μετεμελόμην. βλέπω γὰρ, ὅτι ἡ ἐπισολὴ ἐκείνη εἰς ἡμᾶς πρὸς ὧρα ἐλύπησεν ἡμᾶς, ναὶ χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοια, ἐλυπήθητε γὰρ ἵνα ἐν κηδευσίαις ἡμῶν. ἢ ἵνα ἐν λυπηνοίᾳ εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἢ δὲ τὸ κόσμον λυπηθῆναι, θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, ἵνα ἐν λυπηνοίᾳ ἡμᾶς, πόσῳ κατεργάσασατο ἡμῖν σπουδῶν, ἀλλὰ ἀπολογία, ἀλλὰ ἀσυνάντησιμ, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιμ, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιμ, ἐν παντί σωεσάτε ἑαυτοὺς ἀνοῦς εἶναι ἐν ἡμῶν πρᾶγμασι. ἀρα εἰ καὶ ἔγραψα ἡμῖν, οὐχ ἔνεκεν ἑξ ἀδικησάντων, οὐδὲ ἐνεκεν τῷ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἐνεκεν τῷ φανερωθῆναι πλὴν σπουδῶν ἡμῶν πλὴν ὑπερῆμοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ἡμῶν, πρὸς ὅτις δὲ μᾶλλον ἔχαρημεν, ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαιται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ἡμῶν, ὅτι εἰ καὶ αὐτῶ ὑπερῆμοῦ κεκαύχημαι, οὐκ κατ' ἡλικίαν, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ἡμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἢ ἐπὶ τίτῳ, ἀληθῆς ἐγενήθη, καὶ τὰ ἀσπλάγχνα αὐτοῦ πρὸς ὅτις εἰς ἡμᾶς ὄζει. ἀναμίμνησκομένου πλὴν πάντων ἡμῶν ὑπακούω, ὡς μετὰ φόβον καὶ τρέμουσ ἐδέξαμεν αὐτὸν. χαίρω ὅτι ἐν

in Macedoniā. nullā habuit relaxationē caro nostra, sed in oibus affligebamur. Foris pugnae, intus terrores. Verū q̄ cōsolatur humiles. cōsolat⁹ est nos deus, in aduentu Titi. Nō solū aūt in aduentu illius, uerū etiā in cōsolatiōe, quā ille accepit de uobis, cū annūciaret mihi uestrū desyderium, uestrū fletū, uestrū erga me studiū, adeo ut magis gauisus fuerim. Nā etiā si contristauī uos in eplā, nō pœnitet, c̄quis pœnitebat. Video nanq; qd' eplā illa, tametsi ad tēpus cōtristauit uos, nunc gaudeo, nō qd' cōtristati fueritis, sed qd' cōtristati sitis ad pœnitētiā. Nā cōtristati estis secundū deū, sic ut nulla in re detrimēto sitis affecti p̄ me, nā q̄ secundū deū est dolor, pœnitētiā i salutē haud pœnitēdā parit, cōtra mundi dolor, mortē adfert. Ecce em̄ istuc ipsū, qd' secundū deū cōtristati fuistis, quantā in uobis genuit sollicitudinē, imo satisfactiōnē, imo indignationē, imo timorē, imo desideriū, imo uindictā. Siquidē ubiq; cōmendastis uos ipsos, qd' puri sitis in eo negotio. Proinde tametsi scripsi uobis, nō id feci, eius causa, q̄ leserat, nec ei⁹ causa q̄ lesus fuerat, sed ob id, ut palam fieret, studium uestrū de nobis apud uos, in conspectu dei. Propter hoc cōsolationē accepimus, ex cōsolatiōe uestri. quin uberius in super gauisi fuim⁹ ob gaudiū Titi, qd' refocillatus sit spūs illius ab oibus uobis. quod si qd' apud illū de uobis gloriatus sū, nō fuerim pudefactus, sed ut oīa i x̄itate locuti sum⁹ uobis, ita & glatio nostra, q̄ usus erā apud Titū, ueritas facta est. Et uiscera illi⁹, maiore in modū erga uos affecta sūt, dū recolit oīum uestrū obedientiā, quē admodū cū timore & tremore excepistis se. Gaudeo

f 3 quod

κα ὅτι ἐν παντί παρηγοῦν ὑμῶν. Γνωρίζομεν ἡ ὑμῶν ἀδελφοί, τὴν χάριν τῆς θεῆς, τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως, ἢ περιουσίας φιλίας χαρᾶς ἀντιῶν, καὶ ἢ κατὰ βάθος πτωχείας ἀντιῶν, ἐπερίσυσεν εἰς τὸν πλεονεξία φιλίας ἀπλότητος ἀντιῶν, ὅτι κατὰ δάμαμιμα μαρτυροῦν, καὶ ὑπὲρ δάμαμιμα ἀνθαίρετοι μετὰ πολλῆς πίστεως, δέομενοι ἡμῶν τῆς χάριτος, καὶ πλὴν κοινωνίας τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἀγίους δέξασθαι ἡμῶν, καὶ οὐ καθὼς ἠελπίσαμεν, ἀλλ' αὐτοὺς ἔδωκαμ πρῶτον ἑσθ' ἡμεῖς, καὶ ἡμῶν, διὰ δειλήματος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τῆς εἰς, ἵνα καθὼς προεβήξατε, οὕτως καὶ ἐπιτελέση εἰς ὑμᾶς καὶ πλὴν χάριτος ταύτης. ἀλλ' ὡς πρὸς ἐν παντί περιουσιάζετε πίστεως, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πίστει ἀποδοῦν, καὶ τῆς εἰς ὑμῶν ἐν ἡμῶν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περιουσιάζετε. οὐ κατ' ἐπιταγήν λέγω, ἀλλὰ διὰ φιλίας ἐτέρων ἀποδοῦν, ὅτι τῆς ὑμῶν ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζωμ. γινώσκετε ὅτι πλὴν χάριτος τῆς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπὶ πτωχὸς πλούσιος ὄν, ἵνα ὑμῶν τῆς ἐκείνου πτωχείας πλουτήσητε. καὶ ἡμῶν ἐν τούτῳ δι' ἡμῶν, τοῦτ' ἔστι ὑμῶν συμφέρον, οἱ τινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ δέλεον προεβήξατε ἀπὸ πέρους. μωροὶ ἢ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἢ προθυμία τοῦ δέλεον, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τῆς ἔχου. εἰ γὰρ ἢ προθυμία προδίδεται, καθὼς ἔχει τις ἐν πρόσδεκτ' οὐ καθὼς οὐκ ἔχει, οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἀνεσις, ὑμῶν ἢ θλίψεως, ἀλλ' ἵνα ἰσότητος ἐν ἡμῶν καὶ εἰς, τὸ ὑμῶν περίσυσμα, εἰς τὸ ἐκείνων ὑπέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσυσμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑπέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν.

χάρις

quod in oibus fidimus uobis. Certiores aut uos facio frēs, de gratia dei, q̄ data fuit in ecclesijs Macedonia, qm̄ in multa p̄batione afflictionis, exuberavit gaudiū illoꝝ, & p̄funda paupertas illoꝝ, exundauit in diuitias, simplicitatis ipsoꝝ. Nā p̄ uiribus illis perhibeo testimoniū, etiā supra uires, prompti fuerunt, multa cū obtestatione rogātes nos, ut beneficiū & societate ministerij susciperem⁹ in sc̄tōs, ac nō q̄tenus sperabamus, quin etiā semetip̄fos tradiderūt primū deo, deinde & nobis, p̄ uoluntate dei, in hoc ut adhortaremur Titū, ut quēadmodū ante cœpisset, ita & cōsumaret, hęc erga uos bñficientiā. Sed quēadmodū in om̄i abūdatis fide & sermone, & sciētia, & omni diligētia, & in ea q̄ ex uobis in nobis est charitate, ut in hac quoq; beneficentia abundetis, nō secūdū imperiū loquor, sed p̄ alioꝝ officiū etiā uestræ dilectiōis sinceritate appbās. Nostis em̄ beneficentiā dñi nostri Iesu Christi, quod p̄pter nos paup̄ fact⁹ sit, cū esset diues, ut uos illius paupertate ditesceretis, & cōsiliū in hoc do, nā hoc uobis cōducit, q̄ quidē nō solū facere, uer̄ etiā uel le iam cœpistis anno superiore. Nūc aut̄ & illud qd' facere cœpistis, p̄ficite, ut quēadmodū uolūtas p̄opta fuit, ita & perficiatis ex eo qd' potestis. Etem̄ si prius adfuit animi p̄optitudo, ea iuxta quicqd' illud est, quod possidet aliq̄s, accepta est, nō iuxta id quod nō possidet. Non em̄, ut alijs relaxatio sit, uobis autē angustia, sed ut ex æquabilitate in hoc tēpore uestra copia illorum succurrat inopia, & illoꝝ copia, uestræ succurrat inopia, ut fiat æquabilitas, quēadmodū scriptū est. Qui multum habebat, huic nihil superfuit, & qui paulum habebat, is non minus habuit.

Gratia

χάρις δὲ τοῦ θεοῦ, τῷ διδόντι πῶς τοιαύτων
συνδύων ὑπερὲς ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τίτῳ, ὅτι τῷ
μοῦ πρῶτον ἀκλήσιον ἐδέξατο, σπουδαίστερον
δὲ ὑπάρχον, ἀσθαίρειος δὲ ἦλθε πρὸς ἡμᾶς,
σωεπέμφαμεν ἡμεῖς αὐτῷ τὸν ἀδελφόν, ὃν
ὁ ἔπαινος ἐν τοῦ ἐναγγελίῳ, διὰ πασῶν
τῶν ἐκκλησιῶν, ὃν μόνον ἡμεῖς ἀλλὰ καὶ χειροτε-
ρηθεῖς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, σωεκέδημος ἡμῶν
σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονομένη ὑφ' ἡ-
μῶν, πρὸς πᾶσι αὐτῷ ἔκρινε δόξαν, καὶ προθυ-
μίαν ἡμῶν, σελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς
μωμήσῃται ἐν τῇ ἀβρότητι ταύτῃ, τῇ διακο-
νομένη ὑφ' ἡμῶν, προνοούμενοι καλᾶ, ὃν μόν-
ον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώ-
πων. Σωεπέμφαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀ-
δελφόν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς
πολλάκις σπουδαίον ὄντα, ναυὶ δὲ πολ-
λῷ σπουδαίτερον, πεποθήσει πολλῇ τῇ
εἰς ἡμᾶς, ἔπε ὑπερὲς τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ
εἰς ἡμᾶς σωεργός, ἡμεῖς ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀ-
πόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. πᾶσι
ὅσοι ἐθέξωμεν ἐν ἀγάπῃ ἡμῶν καὶ ἡμῶν καυ-
χήσεως ὑπὲρ ἡμῶν, εἰς αὐτοῦ ἐνδείξασθε καὶ
εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. περὶ μέρους τῆς
διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἀδελφούς πρῶτον μοι ἐστὶ
τὸ γράψω ὑμῖν, διὰ τὴν προθυμίαν ὑμῶν
ἢν ὑπερὲς ὑμῶν καυχώμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀ-
χαία πρῶτον σκεύασαι ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν
Ζήλος, κρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα ἡμεῖς τοὺς
ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ
ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλε-
γον, πρῶτον σκευασμένοι ἦτε, μή π' ἐὰν ἔλθωσιν ἐν
ἐμοὶ μακεδόσιν, καὶ ἐνερωσιν ὑμᾶς ἀπρῶτον σκευ-
άσους, καταχυνθώμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέω-
μεν ὑμῖς ἐν τῇ ὑπεροχῇ ταύτῃ καυχώσεσθε. ἵνα
καίτοι ὅταν ἡσάμην πρῶτον ἀκαλέσαι τοὺς ἀδελ-
φούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρ-
τίσωσι πᾶσι προκατηγγελημένην εὐλοσίαν ὑμῶν
ταύτην εἰσὶναι, ὡς εὐλοσίαν, καὶ μὴ
ὡς πρῶτον πλεονεξίαν. ἔπε ἡ. ο. σωεῖς φησὶ ὁμῶς
καὶ δεξιῶν,

Gratia autē deo, qui dedit eandē sollicitu-
nē p̄ uobis in corde Titī, quia nostrā ex-
hortationē acceperit, p̄ quā ita reddidit est
diligētior, ut tñ suapte sponte ad uos ue-
nerit. Misimus autē una cū illo fratrem, cui⁹
laus est in euāgelio, p̄ oēs ecclesias, nec id
solū, uerū etiā delectus est ab ecclesijs, co-
mes peregrinationis nostrae, cū hac bñfi-
cētia q̄ administrat a nobis, ad ipsi⁹ dñi
gloriā, & animi nostri p̄mptitudinē, de-
clinātes hoc, ne qs nos carpat, in hac exu-
berātia, q̄ administrat a nobis, parātes
bona, non tm̄ corā deo, sed etiā corā hoī-
bus. Misim⁹ autē una cū illis frēm nostrū,
quē probaueram⁹ i multis sepenumero,
qd̄ diligēs esset. Nūc autē multo diligēti-
or, ob multā fiduciā, quā habeo erga uos
siue Titī noīe, qui socius meus est, & erga
uos adiutor, siue aliorū, q̄ frēs nostri sūt,
& legati ecclesiarū, gloria Christi. Proinde
documētū charitatis uestrae, & nostrae de
uobis gloriatiōis in eos demōstretis etiā
in cōspectu ecclesiarū. Nā de submini- IX
stratiōe quidē q̄ fiat in scōs, sup̄uacū ē
mihī scribere uobis, noui em̄ p̄mptitudi-
nē animi uestri, quā de uobis iacto apud
Macedones. Quā Achaia parata ē, ab an-
no superiore, & uestrū exēplū puocauit cō-
plures. Misim⁹ tñ hos frēs, ne glia nostra
q̄ gloriōr de uobis inanis fiat i hac parte,
ut quēadmodū dicebā, parati sitis, ne q̄
pacto fiat, ut si mecū uenerint Macedōes
& offenderint uos iparatos, nos pudore
suffūdāmur, ut ne dicā uos, i hoc argumē-
to glatiōis, p̄ inde necessariū arbitrat⁹ sū,
adhortari frēs, ut pri⁹ accederēt ad uos, &
p̄pararēt, iam añ promissam bonā colle-
ctam uestrā, ut ea sit i p̄mptu, sic tāq̄ bo-
na collecta, & nō tanq̄ auaritia. Illud au-
tem dico. Qui seminat parciter, parciter
f 4 & messurus

κη δερίσει, καὶ ὁ σπείρω ἐπ' ἐνλογίαις, ἐπ' ἐν
 λογίαις καὶ δερίσει, ἐκασος καθὼς προαι
 ρεῖται τῆ καρδία, μὴ ἐκ λύπης ἢ θζανός κης.
 Ἰλαρόν γὰρ δότι λυ ἀγαπᾷ ὁ θεός, δυνάτος
 δὲ ὁ θεός πᾶσαμ χάριμ περισῆσαι εἰς ὑ
 μᾶς, ἵνα ἔν παντὶ πᾶσαμ ἀυτάρκειαν ἔχον
 τες, περισῆσῃτε εἰς πᾶμ ἔργον ἀγαθόν. κα
 θὼς λέγει ἡ ψαλμ. Ἐσκόρπισεμ, ἔδωκε τοῖσ πέ
 νησιν, ἢ δικαιοσύνην ἀντ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶ
 να. ὁ ἴ ἐπιχορηγῶμ ἀερέμα τῶ ἀείρουσι, κη
 ἄετρον εἰς βρωσίμ, χορηγῆσαι, κη πλθῦ
 ναι τὸν σφόρον ὑμῶμ καὶ ἀυξῆσαι τὰ γεν /
 νήματα τ' δικαιοσύνης ὑμῶμ ἔν παντὶ πλθ
 τίζόμενοι εἰς πᾶσαμ ἀπλότηα, ἢ τις κα /
 τέργάζεται δι' ἡμῶμ εὐχαρισίαν τῷ θεῷ.
 Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ
 μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑσερήμα
 τα τῶν ἀσίων, ἀλλὰ κη περισῆσῃσα διὰ πλ
 λῶν εὐχαρισίην τῷ θεῷ, διὰ τ' δοκιμῆς δια /
 κονίας ταύτης, δὲ ἔξοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῆ ὑπο
 ταγή, φη δὲ ομολογίας ὑμῶμ, εἰς τὸ εὐαγγέ /
 λιον τ' ΧΡΙΣΤΟΥ, Ὁ ἀπλότη φη κοινωνί /
 ας εἰς ἀντοὺς κη εἰς πάντας, καὶ αὐτῶμ
 δέησῃ ὑπὲρ ὑμῶν ἐπίσποθαῦτ ὑμᾶς, διὰ τὴν
 ὑπερβάλλουσαμ χάριμ τ' δεῖ εἶν ὑμῶμ. χάρ
 ρις δὲ τῷ θεῷ, ἐπὶ τῆ ἀνεκδιηγήτω ἀντοῦ
 δωρεᾶ. Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρκα
 λῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρῶτης κη ἐπίσκει /
 ας τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὅς κατὰ πρόσωπον μὴ
 ταπεινός ἔν ὑμῶμ, ἀπὼμ ἢ παρῶμ εἰς ὑμᾶς
 δέομαι δὲ τὸ μὴ παρῶμ παρῆσαι τῆ πεποι
 θήσει ἢ λογιζομαι τολμῆσαι, ἐπίτινας τοὺς
 λογιζομῶνους ἡμᾶς, ὡς κατὰ σάρκα περι /
 πατοῦντας, ἐν σαρκὶ ἢ περιπατοῦντες οὐκ
 κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ ἢ ὄπλα τῆς στρα
 τείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δὴ ατὰ τῶ θεῷ
 πρὸς καθάρεισιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς κα
 θαιρουῖντες, κη πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ
 τ' γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ ἀιχμαλωτίζοντες
 πᾶμ νόημα

& messurus est, & qui seminat in benedi
 ctionibus, in bñdictionib⁹ & messurus ē
 unusq; secundū propositū cordis, nō
 ex molestia aut ex necessitate. Nā hilarē
 datorē diligit deus. Potens est autē deus
 efficere, ut totū beneficiū ī uos exuberet,
 ut in oibus oēm sufficientiā habentes, ex
 uberetis in omne opus bonū, quē admo
 dum scriptū est. Disperfit dedit pauperi
 bus, iusticia eius manet in sæculū. Porro
 q suppeditat femināti, & panē ī cibū sup
 peditet, & multiplicet sementē uestrā, &
 augeat puētū iusticiæ uestræ, ut in oibus
 locupletemini, in oēm simplicitatē, quæ p
 uos efficit, ut gratiæ agantē deo. Nā fun
 ctio huius ministerij, nō solū supplet ea
 q̄ defunt sanctis, uerū etiā exuberat, in
 hoc, quod per multos agātur gratiæ deo,
 qui per probationē ministerij huius, glo
 rificant deū, in obedientia consensus ue
 stri, in euāgeliū Christi, & simplicitate cō
 municationis in illos, & in omneis, & in il
 lorum oratione pro uobis, qui desyderāt
 uidere uos, propter eminentē gratiā dei
 in uobis. Gratia autē deo super inerrabili
 suo munere. Caterū ipse ego paul⁹, ob
 secro uos, per lenitatē & mansuetudinē
 Christi, qui iuxta faciē quidē humilis sū
 inter uos, absens tamen audax sum erga
 uos. Rogo autē uos, ne præsens audeā ea
 fiducia, q̄ existimor audax fuisse in quos
 dam, qui putant, nos ueluti secundū car
 nem ambulare, nā in carne ambulantes,
 nō secundum carnem militamus. Siqui
 dem arma militiae nostræ non carnalia,
 sed potentia deo, ad demolitionem mu
 nitionum, quibus munitiones demoli
 mur, & omnē celsitudinem, quæ sustollit
 aduersus scientiā dei, & captiuā ducimus
 omnem

X

πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν
 ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες· ἐκ δ' ἵκνησαι πᾶσαν πα-
 ρακοῦν, ὅταν πληρωθῆ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ
 κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἰ τις ἐπέποιθεν
 ἐαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τὸ τοιοῦτον λογίζεσθω πά-
 λιμ' ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ,
 οὕτως ἡ ὑμῶν Χριστοῦ, εἴ μὴ ἡ περὶ
 ὁμοτέρομ τι καυχῆσώμαι περὶ τῆς δόξης ἡ
 μῶν, ἣς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν, ἵνα οἰκοδο-
 μῆν, ἣ ὅτι εἰς καθαιρεσὶν ὑμῶν, ὅτι κατὰ χυ-
 θήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἄμ' ἐκφοβίμ ὑμᾶς
 διὰ τῶν ἐπιστολῶν, ὅτι αἱ μου ἐπιστολαὶ φη-
 σὶ βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία ἡ σώ-
 ματος ἀδυνάτη, καὶ ὁ λόγος ἡθεληκῶς.
 τὸ τοιοῦτον λογίζεσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱ ἐσμεν
 τῷ λόγῳ δὲ ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι ἡ
 παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ πολυμῶν ἐγί-
 κηται ἡ συγκρίσασθαι ἑαυτοῦς τισὶ ἄλλοις
 τοῦ σωματικῶν, ἀλλὰ αὐτοῖς ἐν ἑαυτοῖς
 ἑαυτοῦς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυ-
 τοῦς ἑαυτοῖς, ὅτι συνίστην ὑμῶν ἡ ὄχι εἰς τὰ
 ἄμετρα καυχῆσώμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέ-
 τρον τοῦ κανόνος ὅτι ἐμέρισεν ὁ θεὸς ἡμῖν
 μέτρον ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ
 ὡς μὴ φικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερ ἐκ-
 τείνομεν ἑαυτοῦς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν,
 ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χρισ-
 τοῦ, ὅτι εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν
 ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίζοντες ἔχοντες ἀνέ-
 νομῆς τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, με-
 γαλωδῆναι, κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς
 περιωσίαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγ-
 γελίσασθαι, ὅτι ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ
 ἑτοίμα καυχῆσασθαι, ὁ δὲ καυχώμενος ἐν
 κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν σω-
 σῶν ἐκείνος, ὅτι δόκιμος, ἀλλ' ὁ μὴ
 σωθήσεται. οφελον ἀνεί-
 χεσθὲ μου μικρὸν τῆ ἀφροσύνη. ἀλλὰ
 καὶ ἄ. ἐχεισθὲ μου. Ζηλοῦ ἡ ὑμᾶς θεοῦ ζήλω,
 ἡρμολογία

omnē cogitationē, in obedientiā Christi,
 & in promptu habemus uindictā in om-
 nem obedientiā, cū impleta fuerit uestra
 obedientiā, Quæ in cōspectu sunt uidete.
 Si quis de seipso cōfidit, quod Christi sit
 illud rursum perpendat ex seipso, quod
 quæadmodum ipse Christi est, ita & nos
 Christi sumus. Nam si & amplius quip-
 piam gloriet de potestate nostra, quā de-
 dit dñs nobis, in ædificationem, & nō in
 destructionem uestri, nō pudeam, ne ui-
 dear, ceu perterrefacere uos p epistolas.
 Nā epistolæ quidē inquit, graues sunt
 & robustæ, at præsentia corporis infirma
 & sermo contēptus. Hoc reputet, q istius/
 modi est, qd q̄les sumus sermōe, p epl̄as
 cū absumus, tales sum⁹, & cū adsum⁹, fa-
 cto, nō em̄ audemus inferere, aut cōferre
 nosipfos cū quibsdā, q seipfos cōmendāt,
 sed ipsi inter sese seipfos metiētes, & com-
 parantes semet sibi, nō intelligūt. At nos
 nō in imēsū gloriabimur, uerū iuxta mē-
 surā regulæ, q̄ partitus est nobis de⁹, mē-
 sura pertingendi etiam usq; uos. nō em̄
 quasi non pertingamus usq; ad uos, ex-
 tendimus nosipfos supra modum. Nam
 usq; ad uos quoq; peruenimus in euan-
 gelio Christi, non in immensum glorian-
 tes in alienis laboribus, sperantes futurū,
 ut subolefcente fide, in uobis magnifice-
 mur, iuxta regulā nostram, in exuberan-
 tiam, ut ihs quoq; regionibus quæ ultra
 uos sunt euangelizem, nō in aliena regu-
 la, ut de his q̄ parata sunt gloriemur, sed
 qui gloriat̄ in dño gloriatur. Nō em̄ qui
 seipsum cōmendat, ille p̄batus est, sed is
 quē dñs cōmendat. Vtinā tolerassetis
 me paulisp̄ in insipiētia mea, imo & suffer-
 tis me, nā zelotipus sū erga uos, dei zelo.
 Adiunxi

XI

ἡ μυσάμω γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένω
 ἀγνῶ παρὰ τῆς ἑσθίας τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. φοβοῦμαι
 δὲ μή πως ὡς ὁ Ἰσραὴλ ἐναρθῆναι τῆς
 πανοργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῆ τὰ νοήματα
 ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἀπλότητος φθίει εἰς τὸν ΧΡΙ-
 ΣΤΟΝ. **Εἰ μὲν ἴδὲ ἐρχόμενος ἔλαβον ἰη-**
σοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεύ-
μα ἕτερον λαμβάνειται, ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ ἐνο-
γέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξαθε, καλῶς ἠνεύ-
χεσθε. λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑσερκέναι
πῶς ὑπὲρ λίαν ἀποδόλω. εἰ δὲ ἴδῃ τῆς
τοῦ λόγου, ἀλλ' οὐ τῆς γνώσεως, ἀλλ' ἐν σωτῆ-
ρι φανερῶς εἴνετε ἐν πάσι εἰς ὑμᾶς.
 Ἡ ἀμαρτία ἰσοίσα ἰμαντῶν ταπεινῶν,
 ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θε-
 οῦ εὐαγγέλιον ἐκγγελῆσάμην ὑμῖν; ἀλ-
 λας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀφώντιον
 πρὸς πῶν ὑμῶν διακονίαν, Ἐ παρῶν πρὸς
 ὑμᾶς καὶ ὑσερκεῖς οὐ κατενάρκησα οὐδεὶ
 νόσ, τὸ γὰρ ὑσερκμά μου προσανεπλήρω-
 σαμ ὁ δὲ δελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονί-
 ας, καὶ ἐν παντὶ ἄβαρῆ ὑμῖν ἰμαντῶν ἐτή-
 ρησα καὶ τηρήσω. **Εἰς ἡ ἀλήθεια ΧΡΙΣΤΟΥ**
ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὐτῆ, οὐ φραγήσε-
ται εἰς ἐμέ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.
 διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶ-
 δερ. ὁ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω
 πῶν ἀφορμήν, τῶν δελόντων ἀφορμήν,
 ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται ἐνριδῶσι καθὼς καὶ
 ἡμεῖς. **οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐρ-**
γάται δόλοιο μεταχηματίζόμενοι εἰς ἀ-
ποδόλους ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ οὐ δαυμασῶν, ἀν-
τὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μεταχηματίζεται εἰς
ἄγγελον φωτός, οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ διὰ
κονοὶ αὐτοῦ μεταχηματίζονται. ὡς διὰ
κονοὶ δικαιοσύνης, ὡς τὸ τέλος ἔσαι κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῶν, πάλιν λέγω, μή τις με
δοξῆ ἀφρονα εἶπαι, εἰ δὲ μή γε, καὶ ὡς ἀ-
φρονα δέξαθε με, ἵνα μὴ κρόντι καὶ γὰρ
 καυχῆσωμαι

Adiunxi enim uos uni uiro, ut uirginem
 castam exhiberetis Christo, sed metuo,
 ne qua fiat, ut quemadmodum serpens Euā
 decepit in uersutia sua, ita corrumpant
 sensus uestri, a castitate, quae erat erga Chri-
 stum. Nam si is, qui uenit alium Iesum predicat, quem
 non predicauimus, aut si spiritum alium accipitis,
 quem non accepistis, aut euāgelium aliud, quod
 non accepistis, recte sustinueritis. Arbit-
 ror enim me nihilo inferiorē fuisse eximijs
 apostolis. Ceterum licet imperitum sim sermone,
 non tamen scientia. Vix ubique manifesti sumus
 in uobis erga uos. Num illud peccaui, quod
 meipsum humiliarim, ut uos exaltarem
 nisi: quod gratuito euāgelium dei predi-
 cauerim uobis? Ceteras ecclesias depreda-
 tus sum, accepto ab illis stipendio, quo uo-
 bis inferuim. Et cum apud uos essem, &
 egerem, non onerosus fui cuiquam. Nam in-
 digentiam meam suppulerunt fratres, qui
 uenerunt a Macedonia. & in omnibus sic
 me seruabam, ne cui essem onerosus, atque
 ita seruabo, est ueritas Christi in me, quod
 haec gloriatio non interruptetur in me, in
 regionibus Achaiae. Quapropter? An
 quod non diligam uos? Deus nouit. Verum
 quod facio, idem & faciam, ut amputet oc-
 casionem, ijs qui cupiunt occasionem, ut in
 eo de quo gloriantur, reperiantur, quem
 admodum & nos. Siquidem istiusmodi
 pseudo apostoli, operarij dolosi sunt. sub-
 pta persona apostolorum Christi, atque haud
 mirum, quandoquidem ipse satanas trans-
 formatur in angelum lucis. Non magnū est
 igitur, si & ministri illius, personam in se trans-
 ferunt, quasi sint ministri iustitiae, quorum fi-
 nis erit iuxta opera eorum. Iterum dico ne quis
 me putet insipientem esse, alioque & ut insipientem
 accipite me, ut paululum quiddam & ego
 glorier

καυχῆσώμαι, ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ, κατὰ κύριον,
 ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑπερσῶφ
 ρῖ καυχῆσεως, ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κα
 τὰ πλὴν σάρκα, καὶ γὰρ καυχῆσομαι. ἡδέως
 γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες,
 ἀνέχεσθε ἅ, ἢ τις ὑμᾶς καταδύλοῖ, ἢ τις κα
 τεδίει, ἢ τις λαμβάνῃ, ἢ τις ἐπαίρει, ἢ τις
 ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέξῃ, κατὰ ἀτιμίαν λέ
 γω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠδενήσαμεν, ἐν ᾧ δ' ἄν τις το
 μᾶ, ἐν ἀφροσύῃ λέγω, πλὴν καὶ ὡς, ἐβραῖοί
 ἐσὶ, καὶ γὰρ ἰσραηλιταὶ ἐσὶ, καὶ ὡς, ὡς ἔμαθα
 βραβὰμ ἐσὶ, καὶ γὰρ, διάκονοι ΧΡΙΣΤΟΥ ἐσὶ,
 παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις
 περισσώτερος, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως,
 ἐν φυλακαῖς περισσώτερος, ἐν θανάτοις πλ
 λάκις, ἐν ὀϊουδαίω πεντάκις τεσσαράκον
 τα, παρὰ μίαν ἔλαβον, τρις ἐξ ἑσθ' ἰδίω
 ἄσπεξ ἐλιθάσθην, τρις ἐνανάγκασα, νυχθί
 μιζον ἐν τῷ βυθῷ πεποιήκα, ὁδοιπορίαις
 πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις
 ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ὄ
 θηῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἔρη
 μίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν
 ψευδ' ἔλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυ
 πνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ, ἐν κρύ
 τείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι,
 χωρὶς τῶν παρεκτός, ἢ ἐπισύστασίς μου
 ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μερίμνα πᾶσῶν ἡμῶν ἐκκλη
 σίῳν. τίς ἀδενῆ, καὶ οὐκ ἀδενῶ; τίς σκανδα
 λίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι. εἰ καυχᾶσθ
 ῆ, τὰ τῆς ἀδενείας μου καυχῆσομαι.
 ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ
 ΣΤΟΥ ὁ δὲ μὲν λογιτὸς εἰς τοὺς αἰῶ
 νας, ὅτι οὐκ ἐνδομα, ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνά
 ρχος ἀρετὰ τοῦ βασιλέως, ἐφρόνισεν τὴν
 δαμασκῶν πόλιν, πιάσαι με δέλω, καὶ
 καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάμῃ ἐχαλάσθην
 διὰ τὴν τείχεσ, καὶ ἐξέφυγον τὰ χεῖρας αὐτοῦ.
 καυχᾶσθ ἢ οὐκ ἐνδομα μοι, ἐλέυσόμα. ἢ
 εἰς ὁπίστίαις

glorier. Quod dico, nō dico, secū dū dñm
 sed uelut in insipiētia. in hoc argumentō
 gloriationis. Qñquidē multi gloriant' se
 cundū carnē. & ego gloriabor. libēter em̄
 suffertis insipiētes, cū sitis sapiētes. suffer
 tis em̄, si qs uos in seruitutē adigit, si quis
 exedit, si qs accipit, si qs attollit sese, si qs
 uos ī faciē cedit, iuxta cōtumeliā loquor.
 p̄inde quasi nos infirmi fuerimus, sed in
 quocunq; audet aliquis (in insipientia lo
 quor) audeo & ego. Hebrai sunt, & ego.
 Israhelita sūt, & ego. Semē Abrahæ sūt,
 & ego. Ministri Christi sunt, delirans lo
 quor, plus ego. In laboribus copiosius, in
 uerberibus supra modum, in carceribus
 abundantius, in mortibus frequenter. A
 Iudæis quinquies quadragenas plagas
 una minus accepi. Ter uirgis cesus fui, se
 mel fui lapidatus, ter naufragium feci, nō
 ctem ac diem in pfundo egi, in itinerib⁹
 sæpe, in periculis fluminū, periculis latro
 num, periculis ex genere, periculis ex gen
 tibus, periculis in ciuitate, periculis in de
 serto, p̄iculis in mari, periculis ī falsis fra
 tribus, in labore & molestia, in uigilijs sæ
 pe, in fame & siti, in ieiunijs sæpe, in frigo
 re & nuditate, p̄ter ea q̄ extrinsecus acci
 dūt, cōspiratio ī me quotidiana. Sollicitu
 do de oibus ecclesijs. Quis infirmatur, &
 ego nō infirmor? Quis offenditur, & ego
 nō uror? Si gloriari oporteat, de his q̄ in
 firmitatis meæ sūt gloriabor. Deus &
 pater dñi Iesu Christi, qui est bñdict⁹ in
 sæcula, nouit, qd' nō mētiar. In Damasci
 ciuitate, plebis p̄fectus Aretæ regis excu
 bias posuerat, in Damascenoz urbe, cu
 piēs me cōphendere, & p fenestrā in spor
 ta demissus fui p mœnia, & effugi man⁹
 ei⁹. Gloriarī sane nō expedit, ueniā enim
 ad uisiones

XII

εἰς ὁππασίας ἢ ἀποκαλύψεως κυρίου. οἶδα ἂν
 θρωπὸν ἐν Χριστῷ πρὸ ἑτῶν δεκατεσσάρων,
 εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος,
 οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἀρῶμαι ἐνταῦθα τὸν τοιοῦτον
 ὄψομαι ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ἢ οἶδα τὸν τοιοῦτον
 ἀνθρώπου, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος,
 οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἠρπάσθη
 εἰς τὸν παράδεισον, ἢ ἤκουσεν ἄρρητὰ ῥήματα,
 ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπερὸς τοιοῦτου
 οὐ καυχῶμαι, ὑπερὸς δὲ ἑμαυτοῦ οὐ
 καυχῶμαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀδυνείαις μου.
 Ἐὰν γὰρ δελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι
 ἄφρων, ἀλλήθως γὰρ ἔρω, φείδομαι ἧ,
 μή τις εἰς ἐμὲ λογίσκται, ὑπερὸς βλέπει
 με, ἢ ἀκούει τιθῆ ἐμοῦ. καὶ τῆ ὑπερβολῆ
 τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι ἐν
 δόξῃ μοι σκόλοψ τῆ σαρκί, ἀγγελος σατάν,
 ἵνα με κολαφίσῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπερὸς
 τῶν ἑξῆς, τὸν κύριον παρεκάλεισα, ἵνα ἀπὸ ἐμῆ
 ἀπειμῶ, ἢ ἐρηκέ μοι, ἀρκῆ σοι ἡ χάρις μου. ἢ
 γὰρ δῶνάμις μου, ἐν ἀδυνείᾳ τελειοῦται. ἡδῶσα
 οὐ μᾶλλον καυχῶμαι ἐν ταῖς ἀδυνείαις
 μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δῶνάμις τοῦ
 Χριστοῦ. διὸ ἐνδοκῶ ἐν ἀδυνείαις, ἐν ὕβρι
 βρεσι, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν σενο
 χωρίαις ὑπερὸς Χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀδενῶ,
 τότε δῶνάτος εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχῶ
 μου. ὑμεῖς με ἠναγκάσατε, ἐγὼ γὰρ
 ἄφελος ὑφ' ὑμῶν σωῖσασθαι. οὐδὲν γὰρ
 ὑπέσκησα ἢ ὑπερὸς λίαν ἀποσολῶν, εἰ καὶ
 οὐδὲν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποσολῶ
 κατεργάσθη ἐν ἡμῖν, ἐμὴ πάση ὑπομονῇ, ἐμ
 σημείοις καὶ τέρασιν, καὶ διωάμεσι. τί γὰρ
 ὅστις ὁ ἠπῆθηκε ὑπερὸς τὰς λοιπὰς ἐκκλησί
 ας; εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ, οὐκ κατενάρκησα
 ὑμῶν; χαρίσασθε μοι πλὴν ἀδικίαν τὰυτῶν.
 ἰδοὺ τρίτον εἰ τοίμως ἔχω ἐλθῆν πρὸς ὑμᾶς,
 ἢ οὐ καταναρκῆσω ὑμῶν. οὐ βῆ κῆρ τὰ ὑμῶν,
 ἀλλ' ὑμᾶς, οὐ εἰ ὁφείλη τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι
 δικασαίεσθαι.

ad uisiones & reuelationes dñi. Scio ho
 minem in Christo, ante annos quatuor
 decim, an in corpore, nescio, an extra cor
 pus nescio, deus nouit, raptū huiusmodi
 usq; in tertiū cælū. & scio huiusmodi ho
 minem, an in corpore, an extra corp⁹, ne
 scio, deus nouit, qd raptus fuerit in pa
 radisum, & audierit arcana uerba, q̄ fas
 nō sit homini loq. Super huiusmodi ho
 mine gloriabor, de meipso uero non glo
 riabor, nisi in infirmitatibus meis. Nā si
 uoluerō gloriari, nō ero insipiens, uerita
 tem em̄ dicā, sed parco uobis, ne quis in
 me cogitet, supra id quod uidet esse me,
 aut quod audit ex me. Et ne excellētia re
 uelationum, supra modū efferrer, datus
 fuit mihi stimulus p carnē, nuncius fata
 næ, ut me colaphis cederet, ne supra mo
 dum efferrer. Super hoc ter dñm rogauī,
 ut discederet a me, & dixit mihi. Sufficit
 tibi gratia mea. Nam fortitudo ^{mea} in in
 firmitate pficitur. Libētissime igit pot⁹
 gloriabor in infirmitatib⁹ meis, ut inha
 bitet in me fortitudo Christi. Quāobrē
 placeo mihi ī ifirmitatib⁹, in cōtumeliis,
 in necessitatib⁹, in psecutionib⁹, ī anxiet
 atibus p Christo. Cū em̄ infirm⁹ sum, tūc
 robustus sum. Fact⁹ sū insipiēs glāndo.
 Vos me coegistis, nā ego debui a uobis
 cōmēdari. Nulla em̄ in re inferior sui sū
 mis apls, tametsi nihil sum. Signa quidē
 apli pacta fuerūt inter uos, ī omni patiē
 tia, & signis & pdigñs, & potētib⁹ factis.
 Nā in quofuistis iteriores ceteris ecclijs;
 nisi qd ipse ego, nō fuerim uobis onero
 sus: Cōdonate mihi hāc iuriā. Ecce uer
 tio ppēsus aio sū, ut ueniā ad uos, & nō
 ero uobis onerosus. Nō em̄ q̄ro q̄ uestra
 sūt, sed uos. Nō em̄ debēt filij parētibus
 reponere

θησασαυρίζω, ἀλλ' οἱ γονεῖς τῆς τέκνοιο, ἐγὼ
 δὲ ἡδύς αὐτῶν λαπαυήσω, καὶ ἐκδοπαυήσω·
 μαὶ ὑπερὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ ὑποτίσσοι
 Τέρας ὑμᾶς ἀγαπῶμαι, ἢ τὸν ἀγαπῶμαι. ἔσω
 δὲ, εἰ ὃν κατέβαρσα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων
 παυοῦργος, δόλοῦ ὑμᾶς ἐλαβομ. μή ἵνα ὦμ
 ἀπέσαλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκ
 κτησα ὑμᾶς, παρεκάλεσα τῆσιν, καὶ σωμα
 πέςβλα τὸν ἀδελφόν. μή τῆ ἐπλεονέκτη
 σιν ὑμᾶς τῆσιν, ὃν τῶ ἀυτοῦ πνεύματι πε
 ρεπατήσαμ, ὃν τοῖς αὐτοῖς ἴχνησι, πάλ
 λιμ δοκεῖτε, ὅτι ὑμῶν ἀπολογούμεθα, κατ'
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῶ λαλοῦμεν.
 τὰ δὲ πάντα ἀγαπήκοι, ὑπερὶ ὧν ὑμῶν οἰ
 κοδομηῖς. φοβοῦμαι γὰρ, μή πως ἐλ
 θῶμ, ὃν χόοιους θέλω, ἔνρω ὑμᾶς, καὶ γὰρ ἔνρι
 δῶ ὑμῶν, ὃν ὃν θέλετε, μή πως ἔρις, ζήλοιο.
 θυμοῖ, ἐριδιῶ, κατὰ λαλιῶ, ἰθυρσιμοῖ, φυ
 σιώσας, ἀκατασασίαι, μή πάλιμ ἐλθόντα
 με, ταπαρώσῃ ὃ δὲός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ
 πινθῆσω πολλοῖς τῶν προσημαρτηκότων,
 καὶ μή μετανοήσαντων ἐπὶ τῆ ἀκαθαρσίᾳ
 καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ἢ ἔπρασιν. τρι
 τῶν τοῦτο ἔρχομα πρὸς ὑμᾶς, ἐπὶ σῶμα
 τοῦ δόνο μαρτύρωμ καὶ ἔπιῶμ, σαθῆσεν πᾶμ
 ἔνμα, προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρῶμ
 τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸν νῦν γράφω τῆσιν προ
 σημαρτηκόσι, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι
 ἐὰμ ἐλθῶ εἰς τὸ πάλιμ, ὃν φείσομα.

Ἐπει δὲ δοκίμῶν ζητᾶτε τῶν ἐν ἐμοὶ λα
 λοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς ὄνκ ἀοθενῶ,
 ἀλλὰ δυνάτις ἐν ὑμῶν, καὶ εἰ ἐς αὐθῶν ἔξ ἀ
 οθενῶ, ἀλλὰ εἰ ἐκ δυνάμεως θεοῦ, καὶ εἰ ἡμῶν
 ἀοθενῶ ὄνκ ἐν αὐτοῦ, ἀλλὰ ζήσομεθα σὺν
 αὐτοῦ, ἐκ δυνάμεως θεοῦ, εἰς ὑμᾶς, ἑαυτοῦς
 παρᾶζετε, εἰ ἐς ἐν τῆ πίστι. ἑαυτοῦς δοκι
 μάζετε, ἢ ὄνκ ἐπιγίνώσκετε ἑαυτοῦς, ὅτι
 ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν ὑμῶν ὄνκ, εἰ μή τι ἀδὸ
 κμοὶ ἔσε. Ἐλπίζω δὲ, ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμῶν
 ὄνκ ἐσμοῦν

reponere, sed filijs parētes. Ego uero libē
 tissime impendā, & expēdar p aiabus ue
 stris, licet uberius uos diligēs, minus dili
 gar. sed esto, ipse nō grauaui uos, uex cū
 esse astut⁹, dolo uos cæpi. Nū per quecūq;
 eorum quos misi ad uos, expilauī uos. ⁊
 Rogauī Titū, & una cū illo misi fratē.
 Nūquid a uobis extorsit Titus. ⁊ An nō
 eodē spū ambulauim⁹. An nō ἡsdē ue
 stigijs. Rursum arbitramini, qđ nos uo
 bis excusemus. In conspectu dei, in Chri
 sto loquimur, sed oīa charissimī p uestri
 ædificatione. Nā metuo ne qua fiat, ut si
 uenero, nō q̄les uelim repiam uos, & ego
 repiar uobis, qualē nolitis, ne quomodo
 sint cōtētiōes, æmulatiōes, iræ, cōcertatio
 nes, oblocutiones, susurratiōes, tumores,
 seditiones. Ne iterū ubi uenero, humiliet
 me deus meus apud uos, & lugeā multos
 eorū, q̄ ante peccauerint, & nō egerint pœ
 nitentiā, super immūdia & fornicatiōe,
 & ipudiciā quā patrarūt. Hic tertius
 erit aduētus meus ad uos. in ore duorū
 testium, aut triū, cōstituet omne uerbū.
 Prædixi uobis & prædico, ut præsens cū
 essem iterum, ita & absens nunc scribo
 ἡς, qui ante peccauerunt, & reliquis om
 nibus, quod si uenero denuo, non parcā.
 Qñquidē experimētū quæritis in me lo
 quentis Christi, qui in uos non est infir
 mus, sed potēs est in uobis. Nam quam
 uis crucifixus fuit ex infirmitate, uiuit ta
 men ex uirtute dei, Nam & nos infirmi
 sumus in illo, sed uiuemus cum illo, ex
 uirtute dei, erga uos. Vosipfos tentate,
 num sitis in fide, Vosipfos probate. An
 nō cognoscitis uosmetipfos, quod Iesus
 Christ⁹ in uobis est. Nisi sicubi reprobī
 estis, at spero uos cognituros, quod nos
 g nō sum⁹

XIII

ὄνκ ἔσμεν ἀδόκιμοι. Εὐχομα δὲ πρὸς τὸν θεόν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδὲν, ὅχι ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανώμεθα, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὄμοι. οὐ γὰρ δυνάμεθα τὴν κατὰ φύσιν ἀληθείαν, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν ἀληθείας. χάρισμα ἔσται ἡμεῖς ἀδυνάμοι, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ ἐβουλόμην, πλὴν ὑμῶν κατὰ ἔργον ἴσιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπομυστήριον ἔγραψα, ἵνα μὴ παρῶν, μὴ ἀποτόμως γένοιμαι, κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἢ ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομίαν, ἢ ὄνκ εἰς καθάρσιν. λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρειτε, κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀπομυστήριον, ὅτι ἀπομυστήριον ἔσται ἡμεῖς ἀδυνάμοι, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ ἐβουλόμην, πλὴν ὑμῶν κατὰ ἔργον ἴσιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπομυστήριον ἔγραψα, ἵνα μὴ παρῶν, μὴ ἀποτόμως γένοιμαι, κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἢ ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομίαν, ἢ ὄνκ εἰς καθάρσιν. λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρειτε, κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀπομυστήριον, ὅτι ἀπομυστήριον ἔσται ἡμεῖς ἀδυνάμοι, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε.

nō simus reprobi. Opto autē apud deū, ut ne quid mali faciatis, nō quo nos pba tī appareamus, sed ut uos, qd' honestū ē faciatis, nos uero ueluti reprobi simus. Nō em̄ possumus quicq; aduersus ueritatem, sed p ueritate. Gaudemus em̄ cū nos infirmi fuerimus, uos autē ualidi fueritis. Hoc autē insuper optamus, nēpe uestram integritatem. Propterea, hęc absens scribo, ne cū præsens fuero, rigidus sim, iuxta potestātē, quā dedit mihi dominus, in extructionē, & nō ī destructio-nem. Quod superest fratres, ualete, integri estote, consolationem habete, unanimes sitis, in pace agite, & deus charitatis ac pacis, erit uobiscum. Salutate uos mutuo, in sancto osculo. Salutant uos sancti oēs. Gratia dñi Iesu Christi, & charitas dei, & cōmunicatio spiritus sancti, sit cum omnibus uobis. Amen.

Finis.

Epistolæ ad Corinthios secundæ. Missa fuit a Philippis, per Titum & Lucam.

Πρὸς Κορινθίους δευτέρα
Ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππου διὰ τίτου Ἐλκᾶ.

Matthia ad galatas epistola pauli
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

ΤΑΥΤΗΝ ἔπιστολὴν ἀπὸ ῥώμης ἔγραψα πρὸς αὐτοὺς, ἢ δὴ καὶ διδάξας, ἢ δὲ πρόφασις φησὶ ἔπιστολὴν αὐτῆν. διδάχθεις καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πῶς ἐπιστάσαντες γνησίως εἰς τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, ἀποδομήσαντες τὸ ἀποστόλου, ὑψηλάδιστα παρὰ ἡνῶν, ὡς περὶ ἐμνεθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς, καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίσσεως καὶ γνησίας εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ διὰ θέσεως, μέμφεται ὅμως ἀνοήτως πράξαντας, καὶ μεταβαλλομένους αὐτοὺς, ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ φησὶ κατὰ τὸν ἄβραάμ πίσσεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἕκτε τοῦ νόμου, καὶ τῶν γυναικῶν τὸ ἄβραάμ, ἀλληγορήσας αὐτὰς, μέχρι καιροῦ διδόνου πλὴν σκιάρ, καὶ πλὴν περιτομῶν, καὶ ἀργῶν αὐτὰ λοιπὸν τῆς ΧΡΙΣΤΟΥ πρῶσιαν, καὶ οὕτως ἀποδείξας, πρῶτα γένοιτο λοιπὸν αὐτοῖς, μνηστέρι προσέχευε τις ἀπαίσιασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεοται τῶν ΧΡΙΣΤΟΥ πίσεως, καὶ γίνωσκον, ὅτι ἢ ἐν ΧΡΙΣΤΩ χάρις κατὰς γὰρ τῆς ἡσάρκα περιτομῶν, οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἦθη πρῶσιαν καὶ διδάξας, τελειοῖ τῆς ἐπιστολῆς.

ARGVMENTMM.

GAlatæ sunt Græci. Hi uerbū ueritatis primū ab ap̄lo acceperunt, sed post discessū eius tētati sunt a falsis ap̄lis, ut in legem & circūcisionē uerterent. Hos ap̄ls reuocat ad fidē ueritatis, scribēs eis ab Epheso.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI
AD GALATAS.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τοῦ θεοῦ πατρὸς, ἧ εἰς ἡμᾶς ἀντὶ ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἧ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἡλέηται ἡμᾶς ἐκ τοῦ φρεσῶτος αἰώνου πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἁμῶν αἰώνων, ἀμήν. Θαναμάζω, ὅτι οὕτως ταχέως μετήτιθεο ἀπὸ τοῦ καλέσαι ὑμᾶς ἐν χάριτι τοῦ εὐαγγελίου, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰμὴ ἡμεῖς εἰσὶν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστῆσαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀλλὰ ὅτι ἐὰν ἡμεῖς, ἧ ἀγγέλῳ ἡ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' οὗ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔσομαι ὡς προσηκόντως, ὅτι ἄρτι πάλιν λέγω, ἔτις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' οὗ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔσομαι. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἧ τὸν θεόν, ἧ ζητῶ ἀνθρώπους ἀρεσκῆναι, εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἡρεσκόμεν, ΧΡΙΣΤΟΥ δ' οὐκ ἔσμεν ἡμῶν. γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθῆναι ὑπὸ ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἀνθρώπου, οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὐτε ἐδίδαχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἠκούσατε γὰρ πῶς ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκα πῶς ἐκκλησίαν ἧ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὸς ἔσμεν ὑμῶν, καὶ

PAulus apostolus, nō ab hominibus, neq; per hominē, sed p̄ Iesum Christū, & deū patrē, q̄ suscitauit illū a mortuis, & qui mecū sunt oēs fratres, ecclesijs Galatiæ. Gratia uobis & pax a deo patre, & dño nostro Iesu Christo, qui dedit seipsū p̄ peccatis nostris, ut eriperet nos ex præsenti sæculo malo, iuxta uoluntatem dei & patris nostri, cui gloria in sæcula sæculorum amen. Miror, quod adeo cito trāfferamini, ab eo qui uocauit uos in gratia dei, in aliud euangelium, quod nō est aliud, nisi quod quidam sunt, qui turbant uos, & uolūt subuertere euangelium Christi. Verum etiam si nos aut angelus e cælo, prædicauerit uobis euangelium, præter id quod prædicauimus uobis, anathema sit. Quēadmodū prædicimus, & nunc iterum dico, si quis uobis prædicauerit euangelium præter id quod accepistis, anathema sit. Nunc enim utrum homines suadeo, an deū? Aut quero hominibus placere? Nam si hæctenus hominibus placuissem, Christi seruus non fuisset. Notū autē uobis facio fratres, euāgelium quod prædicatū est a me, nō esse secundū hominem. Neq; em̄ ego ab homine accipi illud, neq; didici, sed p̄ reuelationē Iesu Christi. Audistis em̄ meā conuersationē quondā in iudaismo, quod supra modū persequer̄ ecclesiā dei, & expugnabam
g 3 illam

αυτῶν, καὶ προέκοπιστον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ,
ὑπὲρ πολλοὺς σωκλικιώτας ἐν τῷ γενεῖ
μῶ, πρῶτος ἦν Ζηλωτῆς ὑπάρχων ἢ πᾶσι
ῥηϊκῶν μὲν παρὰ δόσεω, ὅτε ἢ ἐν δόκσει, ὁ
θεός, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς
μου, καὶ καλέσας διὰ φιλίας χάριτος αὐτοῦ,
ἀποκαλύψαι τὸν ἦθρ αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα
εὐαγγελίζωμαι αὐτῷ ἐν τοῖς ἔθνεσι, ἐν θεῷ,
ὃν προσανέβην σαρκὶ καὶ αἵματι, ὃν δὲ
ἀνῆλθον εἰς Ἱερουσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμῶν
ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, Ἐ-
πάλαμ ὑπέστρεψα εἰς Δαμασκόν, ἔπειτα με-
τὰ ἕτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱερουσόλυμα ἰσορῆ-
σαι πέντε ἡμέρας, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας
δεκαπέντε. ἕτερον δὲ ἢ ἅπασαν ἀποστόλων οὐκ
ἴδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

Α δὲ γράφω ὑμῖν, ἵδού ἐνώπιόν μου θεός,
ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἔπατα ἦλθον εἰς τὰ κλί-
ματα φιλίας, Ἐφί κηλικίας. ἦμιν δὲ
ἀγνοοῦμεν τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλη-
σίαις φιλίας, ταῖς ἐν Χριστῷ, μόνον
ἢ ἀκούοντες ἡσάμ, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε,
νῦν εὐαγγελίζετο τῷ πᾶσι, ἢ ποτε ἐπόρθη,
καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοί τὸν θεόν. Ἐπείτα διὰ
δεκαπενταετηρίων ἐπὶ πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱερο-
σόλυμα μετὰ Βαρνάβαν, συμπαραλαβὼν καὶ
τίτον, ἀνέβην δὲ ἢ ἀποκαλύψιμ, καὶ ἀνεβί-
μιν αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς
ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως
εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ' οὐδὲ τί-
τος ὁ σὺν ἐμοί, ἔλλω ἄν, ἢ καὶ κάθην περὶ
τημὴν, διὰ δὲ τοὺς παρεσάκτους ψου-
δαδελφούς, οἱ τινες πρῶτον ἀποκαλύψαντες
πᾶσι τὴν ἐλθούσαν ἡμῶν, ἢ ἔχομεν ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσω-
νται, οἷς οὐδὲ πρὸς ὡραμ ἕξα μὲν τῆ ὑποτα-
γῆ, ἵνα ἢ ἀλίθεα τοῦ εὐαγγελίου διαμείνη
πρὸς ὑμᾶς. Ἀπὸ ἢ ἢ δοκοῦστων εἶναι
ὁ ἴσως ποτε ἡσάμ, ὃν δὲ ἐμοί διαφέρῃ. πρὸ
σωπομ

illam, & proficiebā in iudaismo, supra mul-
tos æquales meos in genere meo, cum ue-
hementer essem studiosus paternarum
mearū traditionū. Ast ubi uisū fuit deo,
qui segregauit me ab utero matris meæ,
& uocauit per gratiā suā, ut reuelaret fi-
lium suū in me, ut prædicarē illū in genti-
bus, continuo, nō contuli cū carne & san-
guine, neq; redij Hierosolymā ad eos q
ante me fuerant apostoli, sed abij in Ara-
biam & denuo reuersus sum Damascū.
Deinde post annos tres redij Hierosoly-
mā, ut uiderē Petrū, & mansi apud illum
dies quindecim. Aliū autē ex apostolis nō
uidi quēcūq;, nisi Iacobū fratrem dñi. Por-
ro q̄ scribo uobis, ecce corā deo, non men-
tior. Deinde ueni in regiones Syria & Ci-
licia. Eram autē ignotus iuxta faciē, ecclē-
sij Judeæ, quæ erant in Christo. Sed tā-
tum hic rumor apud illos erat, qui perfer-
quebatur nos aliquando, nunc prædicat fi-
dem, quā quondā expugnabat, & glorifi-
cabant in me deū. Deinde post annos
quatuordecim, rursus ascendi Hierosoly-
mā una cū Barnaba, assumpto simul
& Tito. Ascēdi autē iuxta reuelationē, &
contuli cū illis euangeliū, quod prædico in-
ter gētes, sed priuatim ijs qui erant in pre-
cio, ne quo modo in uanū currem, aut cu-
curissem. Sed neq; Titus, qui mecū erat,
cū esset Græcus, cōpulsus fuit circumcidi,
propter obiter ingressos falsos fratres, q
subintroierāt, ad explorādū libertatē no-
strā, quā habem⁹ i Christo Iesu, quo nos
in seruitutē adigerēt. Quibus ne ad tem-
pus quidē cessimus, p subiectionē, ut ue-
ritas euāgelij permaneret apud uos. Ab
ijs autē, qui uidebātur aliquid esse, quales
aliquando fuerint, nihil mea refert. Per-
sonam

ἄπορ ἀνθρώπου θεός οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ
 οἱ δοκοῦντες, οὐδὲμ προσωθέντες, ἀλλὰ τῷ
 ἄπορ, ἰδόντες, ὅτι πεπίθηναι τὸ εὐαγγέ-
 λιον ἐν ἀκροβυστίας, καθὼς πῆτρος ἐν πε-
 ριτομίᾳ, ὃ ἔργον ἔργησας πῆτρος εἰς ἀποσο-
 λῶν ἐν περιτομῇ, ἐνέγκασεν ἡ ἐμοί εἰς τὰ
 ἔθνη, καὶ γινόντες πῶν χάριμ πῶν δωθεῖσαμ
 μοι, ἰάκωβος καὶ κηφᾶς ὁ ἰωάννης, οἱ δοκοῦν-
 τες ἄλλοι εἶναι, διεξίτες ἔδωκα ἐμοὶ καὶ βαρ-
 νάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ
 δὲ εἰς πῶν περιτομῶν, μόνον τῶν πῶν ἡμῶν,
 ἵνα μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐπορεύσασα αὐτὸ
 τοῦτ ποιῆσα. οὐκ δὲ ἤλθεμ πέτρος εἰς ἀν-
 τιόχηαμ, κατὰ προσώπομ αὐτοῦ ἀντίσω,
 ὅτι κατεγνωσμένοι ἡμ. πρὸς τὸ ἄ ἐλθεῖν τι-
 νὰς ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἔθνων συνήδιεμ,
 ὅτε δὲ ἤλθομ, ὑπέσθη ὁ ἄφωρ σερβαυτῶν,
 φοβούμενος τὸν ἐκ περιτομῆς, ὁ στυπε-
 κρήσαμ αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι οἱ ἰουδαῖοι, ὡς τε
 καὶ βαριάσας σωμαπῆχθη αὐτῶν τῆ ὑποκρί-
 σι. ἀλλ' ὅτε εἶδομ, ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς
 τὴν ἀλήθειαν τὴν εὐαγγελίαν, εἶπομ τῶν πέτρος,
 ἔμπροθεν πάντων. εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρ-
 χων, ἐθνικῶς ζῆς, καὶ οὐκ ἰσδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη
 ἀναγκάζεις ἰουδαΐσαι. ἡμεῖς φύσει ἰσδαῖοι
 καὶ οὐκ ἐθνικῶς ἁμαρτωλοὶ, εἰδότες, ὅτι οὐ
 δικαιούται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰμ
 μὴ διὰ πίσεως ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ ἡμεῖς
 εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ ἸΗΣΟΥΝ ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δι-
 καιωθῶμεν ἐκ πίσεως ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ οὐκ ἐξ
 ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔρ-
 γων νόμου πᾶσα σὰρξ. εἰ δὲ ζῆντες δικαι-
 ωθῶναι ἐν ΧΡΙΣΤΩ, ἐσθῆμεν καὶ αὐτοὶ ἁ-
 μαρτωλοὶ, ἄρα ΧΡΙΣΤΟΣ ἁμαρτίας διάκο-
 νος; μὴ γῆνοιστε, εἰ δὲ κατέλυσα, ταῦτα πά-
 λιμ διοκοδοῶ, παρὰ τὴν ἐμαυτὸν σωί-
 σην. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμον ἀπέθανον,
 ἵνα διὰ τὴν ΧΡΙΣΤΩ σωεσάμεθα. ζῶν ὅ-
 οὐκ ἐτι ἐγὼ, ζῶν ἐν ἐμοὶ ΧΡΙΣΤΟΣ, ὃ ἔν νῶν
 ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίσει ζῶ τῆ τῶ ἡοῦ τὸ θεοῦ, τῶ
 ἀπὸ πᾶσι με καὶ τῶ ἀφ' ὧν ἐάντῶν ὑπέρ
 ἐμῶ

sonam hois deus nō accipit. Nā mihi qui
 uidebant esse in precio, nihil contulerūt,
 Imo cōtra, cū uidissent, mihi creditū fuī/
 se euangeliū p̄putij, quē admodū Petro
 circumcisionis (Nā qui efficax fuit in Pe-
 tro ad aplatum circūcisionis, efficax fuit
 & in me, in gētes) cūq; cognouissent gra-
 tiam mihi datā, Iacobus & Cephas, & Io-
 hānes, qui uidebant esse colūnae, dextras
 dederunt mihi & Barnabæ societatis, ut
 nos in gētes, ipsi uero in circūcisionē, tan-
 tū ut pauperū memores essemus. in quo
 & diligēs fui, ut hoc ipsum facerē. Cū aut̄
 uenisset Petrus Anthiochiā, iuxta faciē il-
 li restiti, qd̄ rephēsus esset. Nā anteq; ue-
 nissent quidā a Iacobo, una cū gentibus
 sumebat cibū. Cū aut̄ uenisset, subduxit
 & separauit se ab illis, metuēs eos q̄ erāt
 ex circūcisione, ac simulabāt una cū illo,
 ceteri quoq; Iudæi, adeo ut Barnabas si-
 mul abduceret̄ in simulationē. Verū ubi
 uidissem, quod nō recto pede incederet,
 ad ueritatem euangelij, dixi Petro coram
 oibus. Si tu, cū sis Iudæus, gentiliter uiuis
 & nō iudaice, cur gētes cogis iudaizare?
 Nos natura Iudæi, & nō ex gētibus pctō-
 res, quoniā scim⁹ nō iustificari hoīem ex
 operibus legis, nisi p̄ fidē Iesu Christi. Et
 nos in Christū Iesū credidim⁹, ut iustifi-
 caremur ex fide Christi, & nō ex opibus
 legis, p̄pter qd̄ nō iustificabit̄ ex opibus
 legis ois caro, Q; si dū querim⁹ iustificari
 in Christo, repimur & ipsi pctōres, nū er-
 go Christ⁹ pcti minister est? Absit. Nā si
 q̄ destruxi ea rursum ædifico, transgressorē
 meipsum cōstituo. Ego em̄ p̄ legē legi mor-
 tuus fui, ut Christo uiuerē. una cū Chri-
 sto crucifixus sū, uiuo tñ, nō iam ego, sed
 uiuit in me Christus. Vitam aut̄ quam
 nūc uiuo in carne, in fide uiuo filij dei, qui
 dilexit me, & tradidit semetipsum pro
 g 3 me,

ἔμου. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τῆ θεῶ. εἰ δὲ διὰ
 νόμου δικαιοσύνη, ἄρα ΧΡΙΣΤΟΣ θωρακὶς
 πέθανεν. Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐ-
 βάσκησεν, τῆ ἀληθείας μὴ πείθεσθαι; οἷς κατ'
 ὀφθαλμοῦς ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ προεγράφη
 ἐν ὑμῶν ἐσαυρωμένοι; ἵνα μόνον θέλω μα-
 θῆναι ἀφ' ὑμῶν, ὅτι ἐξέρω νόμου τὸ πνεῦμα
 ἐλάθετε, ἢ ὅτι ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοι
 ἔσε; ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτε-
 λεῖσθε; τοσαῦτα ἐπέθετε εἰκῆ, εἰ γε καὶ εἰκῆ.
 Οὗτοι ἐπιχορηγῶν ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐν-
 εργῶν θωράκας ἐν ὑμῶν, ὅτι ἐξέρω νόμου, ἢ ὅτι
 ἀκοῆς πίστεως; καθὼς ἀβραάμ ἐπίσθυσεν τῷ
 θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Γινώ-
 σκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοι εἰσι τῆ οὐκ ἀβρα-
 ᾶμ. προὐδ' ὅσα ἢ ἡ γραφή, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιο-
 σύνη ἐγένετο ὁ θεός, προεκηκελίσατο τῷ ἀβραάμ.
 ὅτι ἐυλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη,
 ὡς οἱ ἐκ πίστεως ἐυλογησὴν σὺν τῷ θεῷ
 ἀβραάμ. Ὅσοι δὲ ὅτι ἐξέρω νόμου εἰσὶν, ὑπὲρ κα-
 τὰ τὰς εἰσὶν. γέγραπται δὲ, ἐπικατὰράτος πᾶσι,
 ὅς οὐκ ἐμυθίσθη ἐν πᾶσι τῶν γεγραμμένων
 ἐν τῷ βιβλίῳ τῆ νόμου, τῆ πρὸς αὐτά. ὅτι ἢ
 ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοσύνην ἔσθ' ἀπὸ θεοῦ. δὴλο-
 ῖται ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὁ ἢ νόμος οὐκ
 εἰσὶν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ πρὸς αὐτὰ ἄνθρωπος,
 ζήσεται ἐν αὐτῶν. ΧΡΙΣΤΟΣ ἡμᾶς ὅτι κηρύ-
 σσιν ἐκ τῆ κατὰράτος τῆ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ
 ὑμῶν κατὰράτος. γέγραπται γάρ, ἐπικατὰράτος
 πᾶσι, ὁ κρεμνόμενος ἐπὶ ξύλῳ, ἵνα εἰς τὰ ἔθ-
 νη ἡ ἐυλογία τῆ ἀβραάμ γένηται ἐν ΧΡΙΣΤῶ
 ἸΗΣΟΥ, ἵνα πᾶσι ἐπαγγελίαν τῶ πνεύματος
 λάβωμεν διὰ τῆ πίστεως. Ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἄν-
 θρωποι λέγομεν, ὁμοίως ἄνθρωπος κεκυρωμένοι
 διαθήκῃ, οὐδεὶς ἀθετῆ, ἢ ἐπιδιατάσσει. τῷ
 θεῷ ἀβραάμ ἐγγέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ
 σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει καὶ τῶ σπέρματι,
 ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρ-
 ματι σου, ὅς ἐστι ΧΡΙΣΤΟΣ. τὸ ἢ λέγω, διαθή-
 κῃ προκεκυρωμένοι ὑπὲρ τῆ θεῶ εἰς χριστόν,
 ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ ἑξήκοντα γρονθῶς νό-
 μου, οὐκ

III
 me, nō asperrnor gratiā dei, nā si per legē
 est iusticia, igit' Christus frustra mortu⁹
 est. O stulti Galatā, q's uos fascinoi, ut nō
 crederetis ueritati? Quib⁹ p̄ oculis, Iesus
 Christ⁹ ante fuit depict⁹, inter uos crucifix⁹?
 Hoc solū cupio discere a uobis, Ex opibus
 legis sp̄m accepistis, an ex auditu fidei?
 Adeo stulti estis, cū in spū coeperitis, nūc
 in carne cōsumamini? Tam multa passi
 estis frustra, at si tñ frustra. Qui igit' sub-
 ministrat uobis sp̄m, & operatur uirtutes in
 uobis, utrū ex operibus legis, an ex audi-
 tu fidei, id facit? Quēadmodū Abrahā credidit
 deo, & imputatū est illi ad iusticiā. Scitis igit',
 quod ἢ q' ex fide sunt, ἢ sunt filij Abrahā.
 Præuidens aut' scriptura, q'd' ex fide iustificet
 gentes deus, prius rem letā nunciauit Abrahā.
 Benedicent' inqens, in te oēs gentes, itaq;
 q' ex fide sūt, bñdicunt' cū fideli Abrahā.
 Nam quotquot ex opibus legis sunt, maledic-
 tiōi sunt obnoxij. Scriptū est enim. Maledic-
 tus est ois, qui non manserit in oibus q̄ scri-
 pta sunt in libro legis, ut faciat ea. Q'd' aut'
 in lege null⁹ iustificat' apud deū, palā est.
 Siquidē iust⁹ ex fide uiuet, lex aut' nō ē ex
 fide, sed q' fecerit ea homo uiuet in ipsis.
 Christus nos redemit a maledictione legis,
 dū pro uobis factus est maledictū. Scriptū
 est enim maledictus ois, qui pendet in ligno,
 ut in gētes, bñdictio Abrahā ueniret in
 Christo Iesu, ut p̄missionē spūs acciperem⁹ p̄
 fidē. Frēs, secū dū hoīem dico. Hoīs licet
 testamētū tñ si sit cōprobatū, nemo rei-
 cit, aut addit aliqd. Porro Abrahā dictæ
 sunt p̄missiones & femini ei⁹, nō dicit & femi-
 nib⁹, tā q̄ de multis, sed tāq; de uno, & in
 semine tuo, q' est Christ⁹. Hoc aut' dico,
 testamētū ante cōprobatū a deo erga
 christū, lex q' post ānos q̄dringētos & triginta
 cæpit, non

μοσ, ὃν κεν ἀκυροῖ εἰς τὸ κατὰ τὴν ἰσχυρίαν τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ δὲ ἐκ νόμου ἢ κληρονομία, ὃν κεν ἐστὶ τὸ ἐπαγγελίας, ὅθεν ἡ ἀβραάμ δι' ἐπαγγελίας κληρονομία ὁ θεός. τί ὄντος ὁ νόμος; τῷ πρῶτον ἀπαρτίσθαι χάρισμα προσετέθη, ἀρχὴ δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα, ὃ ἐπιπέσει, διὰ τὰς ἐπαγγελίας ἐπιπέσει. ὃ δὲ μεσίτης, ἐν ᾧ οὐκ ἔστι, ὃ δὲ θεός εἰς ὅσον, ὃ ὄντος νόμος, ὃ δὲ ἐπαγγελίᾳ τῷ θεῷ, μὴ γὰρ οἶον. εἰ δὲ ἐδόθη νόμος, ὃ δὲ ὡς ἀμετανοήτως ζωοποιῆσαι, ὃν κεν ἐκ νόμου ἢ ἢ δικαιοσύνη, ἀλλὰ σωθέντες ἢ ἢ γραφῆ τὰ πάντα ὑπὲρ ἁμαρτίας, ἵνα ἢ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ δὲ ἢ τῶν πιστευόντων. πρὸ τῆς ἐλπίδος τῆς πίστεως, ὑπὲρ νόμου ἐφραζόμεθα, συγκεκλησμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίσιν ἁποκαλυφθῆναι, ὡς ὃ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιοποιηθῶμεν. ἐλθόντος δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ παιδαγωγῷ ἐσμεν. πάντες γὰρ οἱ θεοῦ ἐστέ διὰ τὴν πίσιν ἐν ΧΡΙΣΤῷ ΙΗΣΟΥ. ὅσοι γὰρ ἐβαπτίσθητε, ΧΡΙΣΤΟΝ ἐνεδύσασθε, οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ οὐδὲ ἕλλητι, οὐκ ἐν Ἰβάρῳ οὐδὲ ἐλευθέρῳ, οὐκ ἐν ἄρσενι ἢ θήλει. πάντες δὲ ὑμεῖς εἰς ἐστέ ἐν ΧΡΙΣΤῷ ΙΗΣΟΥ. εἰ δὲ ὑμεῖς ΧΡΙΣΤΟΥ, ἅρα τῆς ἀβραάμ ἀπαρτίσθαι ἐστέ, ἢ κατὰ ἐπαγγελίαν κληρονομοῦ. λέγω δὲ, ἐφ' ὅσον νόμος ὁ κληρονομία νηπίος ὄντος, οὐδὲν διαφέρει δόλου, κήρυκος πάντων ὡν, ἀλλὰ ὑπὲρ ἐπιτρόπος ἐστὶ ἢ ὁικονομίας, ἀρχὴ τῆς προθεσμίας τῆς πατρὸς οὕτως ἢ ἡμῶν ὅτε ἡμεῖς νηπίοι, ὑπὲρ τὰ σοιχρῆστα τῆς νόμου ἡμῶν δεδουλωμένοι. ὅτε ἢ ἢ ἢ τὸ πλῆρωμα τῆς χάριτος, ἐκ τῆς ἀπείρου τοῦ θεοῦ, τῆς ἡμῶν ἀυτῆς γενόμενον ἐκ φυσικῶν, γενόμενον ὑπὸ νόμου, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμου ἐξαγορεύσῃ, ἵνα τῆς ἰσοθεσίας ἀπολάβωμεν. ὅτι δὲ ἐστέ ἡοῖ, ἐκ τῆς ἀπείρου τοῦ θεοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ ἡοῦ ἀυτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶζον ἀββα ὁ πατήρ, ὡς οὐκ ἔστι δὲ ὅλως, ἀλλ' ἡοῦ. εἰ δὲ ἡοῦ, ἢ κληρονομία δὲ διὰ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀλλὰ τότε μόνον οὐκ εἰδότες θεῶν, ἐδουλεύσατε τῆς μὴ φύσει ὄντος θεοῦ, ναὶ

pit, nō facit irritū, ut abroget pmissionē. nā si ex lege est hāreditas, nō iam ē ex pmissiōe, atq Abrahāe p pmissionē donavit de⁹. Quid igit lex; propter trāgressiones addita fuit, donec ueniret semen, cui promissū fuerat, ordinata per angelos, in manu mediatoris. Mediator aut, un⁹ nō est, at deus unus est. Lex igit num est ad uersus pmissiones dei; Absit. Eteḿ si data esset lex, q̄ possit uiuificare, uere ex lege esset iusticia, sed cōdusit scriptura oia sub peccatum, ut pmissio ex fide Iesu Christi, daretur credentibus. Cæterū anteq̄ uenisset fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidē, quæ erat reuelāda. Itaq; lex pædagogus noster fuit ad Christum, ut ex fide iustificaremur. At postq̄ uenit fides, nō amplius sub pædagogogofumus. Oēs enim filij dei estis per fidē in Christo Iesu. Nam quicunq; baptizati estis, Christū induistis. Non est Iudæus, neq; Græcus. Nō est seruus neq; liber. Non est masculus, aut fœmina. Oēs enim uos unus estis in Christo Iesu. Qd̄ si uos estis Christi, igitur Abrahæ semen estis, & iuxta pmissionem hāredes. Dico aut̄ q̄; diu hāres puer est, nihil differt a seruo, cū sit dñs omniū, sed sub tutoribus & autorib⁹ est, usq; ad tēpus, qd̄ pater p̄scripserit. sic & nos, cū essem⁹ pueri, sub elemētis mūdi eramus, in seruitutē adacti. At ubi uenit plenitudo tēporis, emisit deus filiū suū, factū ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erāt redimeret, ut adoptionē ius filiorū acciperemus. Qm̄ aut̄ estis filij, emisit de⁹ sp̄m filij sui in corda uestra, clamātē Abba pater. Itaq; iam nō es seru⁹, sed fili⁹. Quod si filius, & hāres dei per Christum. Sed tum quidem cum ignoraretis deum, seruiuebatis ijs, qui natura non sunt dij. At

III

g 4 nuno

δε γρόντες θεὸν, μᾶλλον ἢ γνωθέντες ὑπὸ
 θεῶ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀδινῆ
 καὶ πωχὰ σοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεμ δὲ λέν
 ἐμ θέλετε; ἡμέρας πρῶτον ἐπέθετε, καὶ μὴ
 καιροῦς, καὶ ἐν ταῦτος, φοβοῦμαι ὑμῖν, μήπως
 εἰμὴ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς, γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι
 κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. Ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν οὐ
 εἶναι μετὰ κήσαντα, ὅτι δὲ αὐτὸν δὲ ἀδινῆ
 ἀμ τ̄ σαρκός, εὐαγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότε
 ρον, καὶ τὸν πῶς σαρκός, τὸν εἰς τὴν σαρκί μου
 οὐκ ἐζηουθενήσατε, οὐδέ ἐζηεπισάτε, ἀλλ ὡς
 ἄγγελον θεῶ ἐδ' ἐξαδέ με, ὡς ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗ
 ΣΟΥΝ. τίς ἄρα ἦν ὁ μακαρισμός ὑμῶν; μαρ
 τυρῶς ἔστι ὑμῖν, ὅτι εἰ δὲ ἀπατήρ, τὸν οὐρανόν
 ὑμῶν ἐζηουθενήσατε, ἂν ἐδ' ὡς κατέ μοι, ὡς ἐχ
 θρὸς ὑμῶν γέγονα ἀλκθένων ὑμῖν; καὶ οὐκ
 ἐμ ἄρα οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκ κλήσι ὑμᾶς θέλω
 σιμ, ἵνα ἀντιεῖς καλῶς ἢ τὸ ἐμ ἐμ ἐμ
 καλῶ πάντες, καὶ μὴ μόνον ἐμ τῶν ἄλλων
 με πρὸς ὑμᾶς, τεκνία μου, οὐς πάλιν ὠδίνω,
 ἄρα οὐκ ἔμοιγε ΧΡΙΣΤΟΣ ἐμ ὑμῖν. ἠθελοῦ
 με ἐπὶ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἄρα, ὅτι ἀλλὰ ἐμ πῶ
 φωνῶ μου, ὅτι ἀποστρέφωμαι ἐμ ὑμῖν. λέγετέ
 μοι οὐτὶ ὑπ' νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον
 οὐκ ἀκροῦτε, γέγραπται γὰρ, ὅτι ἀβραᾶμ δύο
 υἱοὺς ἐσχεν, ἓνα ἐκ τοῦ παιδίσκης, καὶ ἓνα ἐκ τ
 ῆς ἐλευθέρας, ἀλλ ὁ μὲν ἐκ τοῦ παιδίσκης, καὶ
 σάρκα γενήσθη, ὁ δὲ ἐκ τοῦ ἐλευθέρας, διὰ
 τοῦ ἐπαγγελίας. ἅτινα ὅτι ἀλλήλορονόμωνα
 αὐτῶν γὰρ εἰσι δύο διαδοῖκαι, μία μὲν ἀπ' οἴ
 κτου σινᾶ, εἰς δὲ λαίαν γεννώσα, ἡ τῆς ὅτι
 γα. τὸ αὐτὸ σινᾶ ὄρος ὅτι ἐμ τῆς ἀραβίας, οὐ
 σοιχεῖα δὲ τῆς ναῦ ἱερουσαλὴμ, δὲ λέν δὲ μετὰ
 τῆς ἱερουσαλὴμ, καὶ δὲ ἀνω ἱερουσαλὴμ, ἐλθ
 θέρα ἐστὶν, ἡ τῆς ὅτι μήτηρ πάντων ὑμῶν. γέ
 γραπται γὰρ, ἐμφράνθη σῆρα ἡ οὐ τίκτησα,
 ἔμεινον, ὅτι βόσκον, ἡ οὐκ ὠδίνεσα, ὅτι πολλὰ
 τὰ τέκνα τ' ἐμὴ μου μᾶλλον, ἢ οὐκ ἐχέσκε τὸν
 ἀνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοί καὶ ἱσαᾶκ ἐπαγγε
 λίας τέκνα ἐσμὲν, ἀλλ ὡς ἂν τότε ὁ καὶ σάρ
 κα γεννηθῆς ἐδ' ὡς τὸν καὶ πνεῦμα, οὕτως
 ὁ καὶ πνεῦμα

Ἐν ἡμῶν

nūc cognoscentes deū, quā potius cogniti a
 deo, quō cōuertimini denuo ad ifirma &
 egena elemēta. Quib⁹ itē ab itegro ser
 uire uultis. dies obſuatis. & mēſes. & tra
 & annos. Metuo de uobis, ne quo mō fru
 ſtra laborauerim erga uos. Eſtote, ut ego
 ſū, quāquidē & ego ſū ut uos. Frēs, rogo uos,
 nihil me leſiſtis. Noſtis, quod p̄ infirmitatē
 carnis euāgelizauerim uobis pri⁹, & expi
 mentū meū, quod erat in carne, nō eſtis aſp
 natī, neq; reſpiſtiſtis, ſed me uelut angelū
 dei ſuſcepitiſtis, uelut Chriſtū Ieſū. Quae ē
 igit⁹ beatitudo ueſtra? Teſtimoniū eī p̄
 hibeo uobis, quod ſi fieri potuiſſet, oculos
 ueſtros effoſſos dediſſetis mihi. Igit⁹ ini
 mic⁹ fact⁹ ſū uobis, uera loquēdo uobis.
 Emulant⁹ uos nō bñ, imo excludere uos
 uolūt, ut ipſos aemulēmini. Bonū autē eſt,
 aemulari in re bona ſemp, & nō ſolū cū p̄
 ſens ſum apud uos. Filioli mei, quiſ iterum
 parturio, donec formet⁹ Chriſt⁹ in uobis.
 Vellē at̄ adēſſe apud uos nūc, & mutare
 uocē meā, quā in opia patior in uobis. Di
 cite mihi quid ſub lege uultis eē, legē ipſā nō
 auditiſ. Scriptū ē eī, quod Abrahā duos
 filios habebat, unū ex ancilla, & unū ex li
 bera. Vex iſ quod ex ancilla nat⁹ ē, ſcđm carnē
 nat⁹ ē, quod uero ex libera, p̄ pmiſſionē, quae
 p̄ allegoriā dicunt⁹. Nā hae ſūt duo teſta
 mēta, unū quod ē a mōte Sina, i ſeruitutē ge
 nerās, quod ē Agar, nā Agar, Sina mōs eſt in
 Arabia, cōfinis ē autē ei, qui nūc uocat⁹ Hie
 ruſalē. ſeruit autē cū filiſ ſuis. At qui ſurſū
 eſt Hieruſalē, libera eſt, qui eſt mater oīum
 noſtrū. Scriptū ē eī. Letare ſterilis, quod nō
 paris, erūpe & clama, quod non parturiſ, quā
 multi liberi deſertae, magis t̄ ei⁹ qui habet
 uirū. Nos autē frēs ſecūdū Iſaac pmiſſiois
 filij ſumus, ſed quēadmodū tunc iſ qui ſe
 cūdū carnem natus erat, perſequebatur
 eum, qui natus erat ſecūdū ſpiritum, ita
 & nūc

ἢ ὑμῶν, ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἐκβαλε τὴν παι-
 δίσκην. Ἐπὶ ἡὸν ἀντιπρῶτον, οὐδὲ μὴ κληρονομή-
 σι ὁ υἱὸς τῆ παιδίσκης, μετὰ τῆ ἡοῦ φθι ἐλευθέρ-
 ρα, ἀρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὸν παιδίσκης τέ-
 κνα, ἀλλὰ τῆ ἐλευθέρου, τῆ ἐλευθέρου ὅσω ἢ χρ-
 σὸς ἡμᾶς ἐλευθέρωσεν, στήκει, μὴ πάλι μ-
 ζυγῶ δουλείας ἐνέχεσθε. Ἰδὲ εἶπὼ παῦλος λέ-
 γω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν ἐπιπέμνηθε, ΧΡΙΣΤΟΣ ὑ-
 μᾶς οὐδὲν ὠφελήσῃ, μαρτύρομαι δὲ πάλι μ-
 παῦτι ἀνθρώπων, ἐπιπέμνηθε, ὅτι ὁ φθι-
 τὴς ὄστι, ὅλομ τὴ νόμω ποιῆσαι, κατῆργήθητε
 ἐπὶ τῆ ΧΡΙΣΤΟΥ, οἵτινες ἐν νόμω δικαιοῦσθε,
 τῆ χάριτος δεχέσθε. ἡμῶς γὰρ πνεύματι ἐκ-
 πίσεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα,
 ἐν τῆ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὅπου ἐπιπέμνητε ἰχθῦ-
 ε, ὅπου ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίσις δι' ἀγάπης
 ἐν ὄσθι μύτη. ἔξέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκο-
 με, τῆ ἀληθεία μὴ πείθεσθι; ἢ πῆσμον ὄν ἐκ
 τῆ καλῶντος ὑμᾶς, μίκρὰ ζύμη, ὅλομ τὸ φύρα-
 μα ζυμοί. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ,
 ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε, ὁ δὲ ταράσσω ὑ-
 μᾶς, βασάσῃ τὸ κρίμα, ὅσις ἄμ ἢ. Εἰ ὡ δὲ ἀ-
 δελφοί, εἰ ἐπιπέμνητε ἢ κηρύσσω, τί ἐπὶ δῖωκο-
 μαί. ἀρα κατῆργηται ὁ σκάνδαλομ τῆ σαυ-
 ροῦ, ὁ φελομ κῆ ἀποκόψονται οἱ ἀνασταῖν-
 τες ὑμᾶς, ὑμᾶς ἢ ἐπὶ ἐλευθέρου ἐκλήθητε
 ἀδελφοί, μόνω μὴ πῶν ἐλευθέρου εἰς ἀφορ-
 μὴμ τῆ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆ ἀγάπης δῖσλεύε-
 τε ἀλλήλοις, ὁ γὰρ πῶς νόμω ἐν ἑνὶ λόγῳ
 πλκροῦται, ἐν τῶ, ἀγαπήσας τὸμ πλκσί-
 ομ σου ὡς ἐαυτὸμ, εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε Ἐ-
 κατεδίετε, βλέπετε μὴ ὑπὲρ ἀλλήλων ἀναλω-
 θῆτε. λέγω δὲ πνεύματι περιπατεῖτε κη-
 ἐπιθυμῶν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἢ ἢ σαρκί
 ἐπιθυμῶν ἢ τῆ πνεύματος, ὁ δὲ πνεῦμα ἢ
 φθι σαρκὸς, ταῦτα δὲ ἀντίκαται ἀλλήλοις,
 ἢνα μὴ ἄμ δέλκτε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ
 πνεύματι ἀγεσθε, οὐκ ἐσὲ ὑπὸ νόμω. φαι-
 νερά δὲ ὄσι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινα ὄσι,

μοιχείου

& nunc. At quid dicit scriptura: Eijce an-
 cillam & filiū illius, nō enim haeres erit fi-
 lius ancillae. cū filio liberae. Itaq; frēs, non
 sumus ancillae filij, sed liberae. In liberta-
 te igit̃ qua Christ⁹ nos liberauit, stete, &
 ne rursus iugo seruitutis implicemini. Eo-
 ce ego Paulus dico uobis, qđ si circūcida-
 mini, Christus nihil uobis pderit. Cōte-
 stor aut̃ oēm hominē circūcidentē se, qđ
 debitor est totius legis seruādā. Christ⁹
 uobis fact⁹ est ociosus. qđq; in lege iusti-
 ficamini, a gratia excidistis. Nos em̃ spū
 ex fide, spē iusticiae expectam⁹, nā ī Chri-
 sto Iesu, neq; circūcisio qđq; ualet, neq; p-
 putiū, sed fides p dilectionē operās. Cur
 rebatis bñ, qđ uos ipediuit, ut nō credere-
 tis ueritati: Nepe p̃suasio, nō ex eo q uo-
 cat uos, Paulū fermēti totā massā fermē-
 tat. Ego cōfido de uobis, in dño, qđ nihil
 aliud sensuri sitis. Catez q cōturbat uos,
 portabit iudiciū, qđq; fuerit. Ego aut̃ frēs,
 si circūcisionē adhuc p̃dico, qđ adhuc p̃se-
 cutionē patior? Abolitū est igit̃ scādalu
 crucis. Vtinā & abscindant̃, q uos labefa-
 ctāt. Vos em̃ in libertatē uocati fuistis fra-
 tres, tantū, ne libertatē in occasionē detis
 carni, sed p charitatē, seruite uobis inuicē.
 Nā tota lex in uno uerbo implet, nempe
 hoc. Diliges proximū tuum, ut teipsum.
 Quod si alius alium uicissim mordetis, &
 deuoratis, uidete, ne uicissim alius ab alio
 consumamini. Dico aut̃, spiritu ambula-
 te, & concupiscentiā carnis nō perficietis.
 Nam caro concupiscit aduersus spiritū,
 spiritus autem aduersus carnem. Hac au-
 tem inter se aduersantur, ut non quae-
 cunq; uolueritis, eadem faciatis. Quod si
 spiritu ducimini, nō estis sub lege. Porro
 manifesta sūt opera carnis, quae sunt haec
 adulteriū

μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσελγία, ἐιδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθρα, ἴρις, ζήλοι, θυμοί, ἐριθείαι, διχοσασίαι, ἀρέσεις, φόβοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἀπρολείω ἡμῶν, καθὼς καὶ προἔειπον, ὅτι οἱ ταῦτα οὐκ ἀποδοῦναι βασιλείαν θεοῦ οὐκ ἔστιν ἐν κληρονομίᾳ. Οὐδὲ κατὰ τὸ πνεύματός ἐστιν, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, ἡσυχία, ἀγάθεια, πίστις, πραότης, ἐκκέρεια, καὶ τὰ ὅμοια τούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ ὅτι τοῦ Χριστοῦ, πῶς ἄρα ἐσαύρωσα μὴ σὺν τῷ παθήμασί, καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, εἰς τὸ πνεύματι, πνεύματι ἐσοιχώμεθα, μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλους φθονοῦμεν. Ἀδελφοί, ἐὰν ἐπιλογηθῆτε ἄνθρωπος ἐν ἡμῶν πνεύματι, ἡμῶν οἱ πνευματικοί, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐν πνεύματι, πραότητος, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σύ πηροσθῆτε, ἀλλήλων τὰ βάρα βαρύνετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Εἰ δὲ δοκῆ τις εἶναι μηδὲν ἄλλο, ἐαυτὸν φρενολογῶν, καὶ δὲ ἔργον ἐάντι δοκιμάζέτω ἑκάστος, καὶ τότε εἰς ἐαυτὸν τὸ καύχημα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον, ἕκαστος δὲ ἰδίον φορτίον βαρύνει, κοινωνεῖτω ὅτι κατὰ τὸ μέτρον τὸν λόγον, τὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐν πᾶσι ἀγαθῶν, μὴ πλατύνετε, θεὸς οὐκ ἐπιθυμεῖτε, ὅτι ἐὰν ἀπειρήσῃ ἄνθρωπος, τὸν καὶ θερίσει, ὅτι ὁ ἀπειρῶν εἰς τὴν σάρακα ἐπιρῶν, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθορά, ὅτι ἀπειρῶν εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τῆς πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ ὅτι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκκακῶμεν, καὶ οὐ γὰρ ἰδίω θερίσομεν, μὴ ἐκλυόμενοι, ἀρα ὅπως καὶ οὐκ ἔχομεν, ἐργαζώμεθα ὅτι ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οικείους τῆς πίστεως.

Ἴδετε πηλίοις ἡμῶν γραμμάσι, ἐργασάτη ἡμῶν χερί, ὅσοι θέλωσιν ἐνπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, ἔστω ἀναγκάσει ἡμᾶς πηλίοις ἐργασάται, ἵνα μὴ τῶν σαυτῶν τοῦ Χριστοῦ δεικνύμεθα.

adulteriū, fornicatio, immūdicia, lasciuia, simulacroꝝ cultus, ueneficiū, inimicitia, lis, amulationes, iræ, cōcertatiōes, seditiōnes, sectæ, inuidiæ, cedes, ebrietates, comestationes, & his similia, de quibus p̄dico uobis, quēadmodū & p̄dixi, quod qui talia agūt, regni dei hæredes nō erūt. Fructus uero spūs est, Charitas, gaudiū, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, māuetudo, tēperantia. Aduersus huiusmodi non est lex. Qui uero sunt Christi, carnem crucifixerūt, cū morbis & concupiscētis. Si uiuim⁹ spū, spū & incedam⁹, ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicē nos puocantes, inuicē inuidētes. Fratres etiā si occupatus fuerit homo, in aliquo delicto, uos qui spiritales estis, instaure huiusmodi in spiritu mansuetudinis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Inuicem onera uestra portate, & sic replete legē Christi. Nā si quis sibi uideatur aliquid esse, cū nihil sit, suū ipse fallit animū. Opus autē suū p̄bet unusquisq;, & tunc in semetipso gloriatiōē habebit, & nō in alio, unusq; eīm p̄priā sarcinā baiulabit. Cōmunicet autē q cathedizat ē sermone, ei q se cathedizat, in oibus bonis, ne erretis, de⁹ nō irrideat. Quicqd eīm seminauerit homo, hoc & metet. Nā q seminat in carne sua, de carne metet corrupelam, sed qui seminat in spū, de spū metet uitā aternā. Bonū autē faciēdo ne cessemus. Tempore eīm suo metemus, nō defatigati. Itaq; dū tēpus habemus opere mur bonū erga oēs, maxime uero erga domesticos fidei. Videtis quanta uobis eplā scripserim, mea manu. Qui cūq; uolunt iuxta faciē placere in carne, ἢ cogūt uos circūcidī, tantū ne ob crucem Christi persecutionem

Δι' ὧν καὶ οὐδὲ γὰρ οἱ περιπυμνόμενοι ἀντι-
 τὸ νόμον φυλάσσομεν, ἀλλὰ θέλωσι μὴ ἡμᾶς
 πειτέμενοι, ἵνα ἔν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυ-
 χήσονται. ἐμοὶ δὲ μὴ γάρ οἱ καυχᾶσθαι,
 εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσαύρωται
 καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. ἔν γὰρ ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣΩ,
 οὗτε περιτομὴ τί ἰσχύει, οὗτε ἀκροβυστία, ἀλ-
 λά καινὴ κτίσις, ἣ ὅσοι τῷ καινῷ τῷ
 εὐαγγελίῳ ἐξελθόντες ἐπὶ αὐτοῦ ἐβλήθησαν, καὶ
 ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἔδεξεν. τοῦ λοιποῦ κόπους
 μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ δὲ τὰ στίγματα
 τοῦ κυρίου ἸΗΣΟΥ ἐν τῷ σώματί μου βασί-
 σαζω. ἡ χάρις ἔστω τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
 μετὰ τῷ πνεύματι ὑμῶν ἀδελφοί, ἀμήν.

πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

persecutionē patient, nā qui circūcidunt,
 ne ipsi quidē legē seruant, sed uolūt uos
 circūcidi, ut in uestra carne glorientur. Ego
 uero, absit, ut gloriar, nisi in cruce domini
 nostri Iesu Christi, per quem mihi mun-
 dus crucifixus est, & ego mundo. Nam
 in Christo Iesu, neq; circūcisio ualet, neq;
 preputium, sed noua creatura. Et qui-
 cunq; iuxta regulam hanc incedunt, pax
 super eos, & misericordia, & super Israel
 dei. De cætero ne quis mihi labores exhi-
 beat. Ego enim stigmata domini Iesu,
 in corpore meo porto. Gratia domini
 nostri Iesu Christi, cum spiritu uestro fra-
 tres, Amen.

Finis.

Missa fuit a Roma.

^{Μαρκία} ^{ad} ^{εφεσίους} ^{ἔστι}
 ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἔπεισέ με ἀπὸ ῥώμης, οὕτω μὲν αὐτοῦ ἐωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐ-
 τῶν. ἡ δὲ πρόφασις ἦν ἐπιβολὴς αὐτῆ. ἐφέστιοι πίστευσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν
 ἸΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ. γινώσκοντες ἔχοντες αὐτὸν πλὴν πίστεως, ἣ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους
 πλὴν ἀγάπης, καὶ ἐδούλοντο παρὰ τοῦ αὐτοῦ βεβαιωθῆναι, μαθῶν τοίνυν ὁ ἀ-
 πόστολος γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτῃ πλὴν ἐπιβολῆς, ὡς περὶ κατηχητικῶν, καὶ πρῶτον μὲν δεικνύσας,
 μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ὅτι ἀρχαῖον, καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτῃ
 ἐδοκίμασεν τῷ θεῷ, ὡς τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα, περὶ κλήσεως
 ἐθνῶν Δι' ἀλέξη, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοῦ πεπίσθαι, καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλήσις αὐτῶν γέγονεν,
 οὐ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς ὄξιν ἡὸς ἔδεξεν, ἵνα ἣ ἐκ τούτου μάθωσι, ὅτι οὐκ ἀνθρώ-
 πλάτῃ γέγονασιν, πίστευσαντες τῷ ΧΡΙΣΤῳ, ἀλλ' ἀληθινοὶ θεοσεβῆες. σημαίνα δὲ καὶ ἐκ τούτου διὰ
 τούτων ἀπεσάθαι κηρύσσει τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισεν, ἔπειτα παρανετικῶν
 λόγων ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθει μὲν ἐν τῇ ἐπιβολῇ, καὶ
 καθόλου πάντα παρασκιδνάσκει κατὰ τὸν Δι' ἀβόλου, καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, λέγων πρὸς ἐκείνους
 ἡμῖν εἶναι πλάνην, καὶ ὡς ἀγαθὸς ἀλείψῃς ἀλείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τὸν Δι' ἀβό-
 λου ἐν ἡμετέροις, οὕτως τελειοῖ πλὴν ἐπιβολῆς.

ARGVMENTVM

Ephesij sunt Asiani. Hi accepto uerbo ueritatis perstiterunt in fide.
 Hos collaudat apostolus, scribens eis a Roma de carcere per Tychi-
 cum diaconem.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

AD EPHESIOS EPISTOLA.

ΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΔΙΑ ΘΕΛΗΜΑΤΟΣ ΘΕΟΥ, ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΤΙΣ ΔΟΥΛΟΙΣ ΚΥΝ ΕΦΕΣΩ, ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΙΣ ΚΥΝ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. ΧΑΡΙΣ ΚΥΝ

μῆμ κὴ εἰρήνῃ ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, κὴ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΕΥΛΟΓΗΤὸς ὁ θεὸς, κὴ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὁ ἐνλογήσατο ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ΧΡΙΣΤῶ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν ἀνθρώπῳ, πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους ἁμώμους κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς, εἰς ἡχοδείαμ Διὰ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ εἰς ἀντὸν, κατὰ τὴν ἐνδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαυον Δόξης ἐν χάριτι αὐτοῦ, ἐν ἧ ἔχαριτώσατο ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν Διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτώματων. Ἡ τὸν πλοῦτον ἐν χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσυνετο εἰς ἡμᾶς, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῆς τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνδοκίαν αὐτοῦ, προσέθετο ἐν ἀνθρώπῳ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ ΧΡΙΣΤῶ, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κὴ τὰ ἐπὶ τῆ γῆς ἐν ἀνθρώπῳ, ἐν ᾧ καὶ ἐκλήρωθη προοριθεῖν κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργούοντος, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαυον τῆ

δόξης

Aulus apostolus Iesu Christi, per uoluntatem dei, sanctis qui agitis Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu. Gratia uobis & pax a deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos, in omni benedictione spiritali, in caelestibus Christo. Quemadmodum elegit nos in ipso, antequam iaceretur fundamenta mundi, ut essemus sancti, & irreprehensibiles coram illo in charitate, qui predestinauit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum, in sese, iuxta beneplacitum uoluntatis suae, ut laudetur gloria gratiae suae, in qua gratificauit nos, in dilecto. In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum. Iuxta diuitias gratiae suae, de qua ubertim nobis impartiuit, in omni sapientia & prudentia, patefacto nobis arcano uoluntatis suae, iuxta beneplacitum suum, quod proposuerat in se ipso, in dispensationem plenitudinis temporum, ut summam instauraret omnia in Christo, quae in caelis sunt & in terra, in ipso, in quo & sorte delecti sumus, predestinati secundum propositum illius, cuius ui fiunt uniuersa, iuxta decretum uoluntatis ipsius, ut simus nos in laude gloriae

δόξα αὐτοῦ, τοὺς προκλιπτότας ἐν τῷ
 Χριστῷ, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον
 τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον φιλί σωτηρίας
 ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πισύσαντες ἐσφραγίσθητε
 τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς
 ἐστιν ἄρραβὼν φιλί κληρονομίας ὑμῶν, ἐν
 ἀπολύτρωσιν φιλί περιποιήσεως, ἐν ἡμέ-
 ρῃ φιλί δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτ' ἐγὼ ἀκού-
 σασα πῶς καθύμῳσιν, ἐν τῷ κυρίῳ Ἰη-
 σοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην πῶς ἐν πάντας τοὺς
 ἁγίους, οὐ πάντοτε ἐν χαρισμῶν ὑπὲρ ὑμῶν,
 μείρα ὑμῶν ποιούμην ἐπὶ τῷ προσευ-
 χῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ὁ πατὴρ φιλί δόξης, δῶν ὑμῖν
 πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν
 ἐπιγνώσει αὐτῶν, πεφωτισμῶν τοὺς ὀφθαλ-
 μούς τῆς διανοίας ὑμῶν, ἐν τῷ εἰδέναι ὑ-
 μῶν, τίς ἐστι ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, ὅ-
 τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτῶν ἐν
 τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγε-
 θὸς τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐν ἡμῶν, τοὺς
 πισύσαντας, κατὰ πῶς ἐνέργειαν τοῦ κρά-
 τος τῆς ἰχθύος αὐτοῦ, ἢ ἐν ἐνέργειᾳ ἐν τῷ
 Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, ὅ-
 τίς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις
 ὑπὲρ πάντων ἀρχῶν, καὶ ἐξουσίας καὶ δυνά-
 μεις, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνο-
 μαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τῷ πρώτῳ, ἀλλὰ
 καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ
 τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν
 ὑπὲρ πάντα τῆς ἐκκλησίας, ἣτις ὅστις τὸ σῶμα
 αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τῆς πάντων ἐν πᾶσι πλη-
 ρυσμένη, καὶ ἡμῶν ὄντας νεκρῶν, ἵς παραπτώ-
 μασι, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷσι ποτὲ περιε-
 πατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τῆς κόσμου τῆς πρώτης, κα-
 τὰ τὸν ἀρχοῦ τῆς ἐξουσίας τῆς ἀέρος, τῆς πνεύμα-
 τος, τῆς ἐν ἐξουσίᾳ ἐν τοῖς ἡσίοις τῆς ἀπειθείας, ἐν
 αἷσι καὶ ἡμῶν πάντες ἀνεσφραγισμένοι ἴσπερ, ἐν ταῖς
 ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, κρινόμενοι τὰ θελήμα-
 τα τῆς σαρκὸς

gloriæ illius, qui priores sperauimus in
 Christo, in quo speratis & uos, audito
 uerbo ueritatis, euangelio salutis uestræ,
 in quo etiam posteaq̄ credidistis, obfi-
 gnati estis, spiritu promissionis sancto,
 qui est Arrabo, hæreditatis nostræ, in re-
 demptionem acquisitæ possessionis, in
 laudem gloriæ suæ. Quapropter & ego,
 cum audissem eam quæ in uobis est fi-
 dem, in domino Iesu, & charitatem in
 omnes sanctos, non desino gratias age-
 re pro uobis, mentionem uestri faciens,
 in orationibus meis, ut deus domini no-
 stri Iesu Christi, pater gloriæ, det uobis
 spiritum sapientiæ, & reuelationis, in co-
 gnitione sui, illuminatos oculos mentis
 uestræ, ut sciatis, quæ sit spes uocationis
 eius, & quam opulenta gloria, hæredita-
 tis illius in sanctis, & quæ sit excellēs ma-
 gnitudo potentie illius in uos qui credi-
 stis, secundum efficaciam roboris forti-
 tudinis eius, quam exercuit in Christo,
 cum suscitaret eum a mortuis, & sedere
 fecit in dextra sua, in cœlestibus, supra
 omnem principatum ac potestatem, &
 uirtutem, & dominium, & omne nomen
 quod nominatur, non solum in sæculo
 hoc, uerum etiam in futuro, & omnia
 subiecit sub pedes illius, & ipsum de-
 dit caput super omnia, ecclesiæ, quæ est
 corpus illius, plenitudo eius, qui om-
 nia in omnibus adimplet. Et uos cum
 essetis mortui delictis & peccatis, in qui-
 bus aliquando ambulastis iuxta sæculū
 mundi huius, iuxta principem potestatis
 aeris, qui est spiritus, nunc agens in filiis
 inobedientiæ, inter quos & nos omnes
 conuersabamur aliquando, in concupi-
 fcentijs carnis nostræ, facientes uolunta-
 tes carnis

II

τα φλι σαρκός, & τῶν δ'ικανοῶν, ἢ ἡμεν τέκ-
 να φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ. Ὁ δὲ θε-
 ος πλούσιος ὦν ἐν ἐλέει, διὰ πλὴν πολλῆν
 ἀγάπην αὐτοῦ, ἢ ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄν-
 τας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συ-
 νεζωποῖησέν ἡμᾶς ἐν Χριστῷ, χάριτι ἐσὲ σέσωσ-
 μῶν, καὶ σωθήσεσθε, καὶ σωκεθήσεσθε ἐν
 τοῖς ἐπιφανείοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐν
 δειξῆται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπιερχομένοις
 τὸν ὑπεράλλομα πλῆτορ φλι χάριτος
 αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ, τῆ γὰρ χάριτι ἐσὲ σέσωσμῶν διὰ
 φλι πίστεως, καὶ τοῦτο ὄνκ ἐξ ὑμῶν. θεοῦ
 τὸ δῶρον, ὄνκ ἐξ ἑσῶν, ἵνα μή τις καυχῆσθ-
 ται. αὐτοῦ γὰρ ἐστὶν ποίημα, κτισθέν-
 τες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγα-
 θοῖς, οἷς προκτοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς
 περιπατήσωμεν. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑ-
 μῶσ ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι
 ἀκροβυστία, ὑπὸ φλι λεγομένης περιτομῆς
 ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ και-
 ρῷ ἐκείνῳ, χωρὶς Χριστοῦ, ἀκκλωτριω-
 μῶν τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐξέ-
 νοι ἦν διὰ δικῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπί-
 δα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄδει ἐν τῷ κόσμῳ,
 νωὶ δὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμῶσ οἱ ποτὲ ὄν-
 τες μακρὰν, ἐγγύσ' ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵμα-
 τι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸσ γὰρ ἐστὶν
 ἢ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσασ τὰ ἀμφοτέρω ἐν
 καὶ τὸ μέσοτοιχορ τοῦ φραγμοῦ λύσας
 πλὴν ἔχθαρ ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμορ
 ἦν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα
 τοῦσ δ' ὄνο κτίσῃ ἐν αὐτοῖς, εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρω-
 πῶν, ποιῶν εἰρήνην, ἢ ἀπεκαταλλάξῃ τοῦσ ἀμ-
 φοτέρωσ ἐν ἐνὶ σώματι, τῷ θεῷ, διὰ τῆσ σαυτοῦ,
 ἀποκτείνας τὴν ἔχθαρ ἐν αὐτοῖς, ἢ ἐλθὼν ἐν κί-
 γελίσαστο εἰρήνην ὑμῖν, τῶσ μακρὰν, ἢ τοῖσ
 ἐπίσ, ὅτι δ' αὐτῆσ ἔχομεν τὴν προσσῶν ἢ οἱ
 ἀμφοτέρωσ ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸσ τὸν πατέρα.
Ἄρα οὖν

tes carnis, & mentium, & eramus natura
 filij iræ, quemadmodū & ceteri, Sed de-
 us qui diues est in misericordia, propter
 multam charitatem suam, qua dilexit
 nos, etiam cum essemus mortui per deli-
 cta, conuiuificauit nos una cum Christo
 (per gratiam estis saluati) simulq; cum
 eo resuscitauit, & simul cum eo sedere fe-
 cit, inter cœlestes, in Christo Iesu, ut ostē-
 deret eminentem opulētiam gratiæ suæ,
 in benignitate erga nos, in Christo Iesu.
 Gratia enim estis saluati per fidem, idq;
 non ex uobis. dei donum est, non ex ope-
 ribus, ne quis glorietur, nam ipsius su-
 mus figmentum, conditi in Christo Iesu
 ad opera bona, quæ præparauit deus, ut
 in eis ambularemus. Quapropter me-
 mentote, quod uos quondā gētes in car-
 ne uocabamini preputium, ab ea quæ uo-
 catur circumcisio, in carne, quæ manibus
 fit, quod inq; eratis in tempore illo, si-
 ne Christo, ab alienati a republica Isra-
 hel, & extranei a testamentis promissio-
 nis, spem non habentes, & deo caren-
 tes in mundo. Nunc autem in Christo
 Iesu uos, q; quondā eratis lōginqui, pro-
 pinqui facti estis, in sanguine Christi.
 Ipse em̄ est pax nostra, q; fecit ex utriq;
 unum, & interstitium maceriæ diruit,
 simultatem in carne sua, legem manda-
 torū in decretis sitam, abrogans, ut duos
 conderet in semetipso, in unū nouum
 hominem, faciens pacem, & ut recon-
 ciliaret ambos in uno corpore, deo, per
 crucem perempta inimicitia, in ea, &
 ueniens euangelizauit pacem uobis, ijs
 qui procul aberatis, & ijs qui prope.
 Quoniam autem per illum habemus
 aditum utriq; in uno spiritu, ad patrem,
Itaq;

Ἄρα οὐκ ἐστὶν ἐσὲ ξενοὶ ἢ πάροικοι, ἀλλὰ
 συμπολιταὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ
 θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ
 τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅντος ἡ
 κρογωνιαίου αὐτοῦ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐν ᾧ
 πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, ἀνι-
 ξαῖς ἐκ νεφελῶν ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς
 σσωκοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν
 πνεύματι. τοῦτο χάρις ἐγὼ παύλου ὁ δού-
 λος τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ἸΗΣΟΥ, ὑπὲρ ὑμῶν τῶν
 ἔθνων, εἶγε ἠκούσατε πλὴν οἰκονομίαν φιλί-
 χάριτος τοῦ θεοῦ, φιλί δ' οὐκ εἰσέσκημοι εἰς ὑμᾶς,
 ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέν μοι τὸ
 μυστήριον, καθὼς προέγραψα, ἐν ὀλίγῳ πρὸς
 ὑμᾶς ὁ δ' ἠγάπησεν ἀναγινώσκοντες, νοῆσαι πλὴν σύν-
 νεσίμ μου, ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃ
 ἐτέρας γενεᾶς οὐκ ἐγνώρισθη τοῖς ἡγίοις
 τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς
 ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις
 ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονό-
 μα, καὶ σῶμα, καὶ συμμετόχα τῆς
 ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ ΧΡΙΣΤῳ, διὰ
 τοῦ εὐαγγελίου, ὃ ἐγενόμην διάκονος,
 κατὰ πλὴν δωρεάν φιλί χάριτος τοῦ θεοῦ, πλὴν
 δωρεάν μοι κατὰ πλὴν ἐνέργειαν φιλί δ' ἰσχύ-
 μεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ
 πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς
 ἔθνεσιμ εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίασον
 πλοῦτον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. καὶ φωτίσαι πάν-
 τας, τίς ἡ κοινωνία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀπο-
 κρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ πα-
 τέρει, τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἣνα
 γνωρίσῃ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἐν τοῖς
 ἐπεφραμένοις διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἡ πολυποίκι-
 λος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων,
 ἣν ἐποίησεν ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣῳ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
 ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν πατρῴαν καὶ τὴν προσσώ-
 γην ἐμπεποιθήσασθαι, τῆ δ' ἐπίσεως αὐτοῦ, διὰ
 αὐτοῦ, μὴ ἐκκακῆμεν ἐν ταῖς θλίψεσιμ
 ὑπὲρ

Itaque iam non estis hospites & incolae, sed
 concives sanctorum, & domestici dei, su-
 perstructi super fundamentum aposto-
 lum & prophetarum, summo angulari
 lapide ipso Iesu Christo, in quo quaecumque
 structura coagmentatur, crescit in templum
 sanctum, in domino. in quo & uos coedifi-
 camini in habitaculum dei, in spiritu.
 Huius rei gratia, ego Paulus uinctus sum
 Christi Iesu, pro uobis gentibus, siquidem
 audistis dispensationem gratiae dei, quae
 data est mihi in uos, quod secundum re-
 uelationem, notum mihi fecit mysterium,
 quemadmodum ante scripsi paucis. ex qui-
 bus potestis legentes intelligere, cognitio-
 nem meam in mysterio Christi, quod in
 alijs aetatibus non fuit notum factum fi-
 lijs hominum, quemadmodum nunc re-
 uelatum est sanctis apostolis eius, & pro-
 phetis in spiritu, ut sint coheredes,
 & eiusdem corporis, & cofortes promif-
 sionis eius in Christo, per euangelium, cui
 ius factus sum minister, secundum donum
 gratiae dei, quod datum est mihi, secundum
 efficaciam potentiae illius. Mihi minimo
 oium sanctorum data est gratia haec, ut in-
 ter gentes euangelizem, imperuestigabiles
 diuitias Christi, & in lucem perferam oibus,
 quae sit comunio mysterij quod erat ab-
 sconditum a saeculis in deo, qui uniuersa
 condidit per Iesum Christum, ut notum
 fiat principatibus & potestatibus, in cae-
 lestibus, per ecclesiam, uehementer ua-
 ria sapientia dei, secundum praefinitionem
 saeculorum, quam fecit in Christo Iesu,
 domino nostro, in quo habemus au-
 daciam & aditum, in fiducia, quae est
 per fidem illius. Quapropter postu-
 lo, ne deficiatis in afflictionibus meis
 h 2 pro

III

ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἔσαι δόξα ὑμῶν. τοῦ
 τοῦ χάριμ κάμψω τὰ γόνατά μου πρὸς
 τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ
 ΣΤΟΥ ἧ ὅτι πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ
 ἐπί τῃσ' ὀνομάζεται, ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ
 τὸν πλοῦτον φιλίαν δόξασ' αὐτοῦ, διωά
 μα κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος ἁγίου
 ἧ εἰς τὸν ἕσω ἄνθρωπον, κατοικήσαι τὸν ΧΡΙ
 ΣΤΟΝ, διὰ τῆσ' πίστεωσ', ἐν ταῖσ' καρδίαισ'
 ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεδε
 μελιωμένοι, ἵνα ἡλιχύσητε καταλαβέσθ'
 σὴν πᾶσι τοῖσ' ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ
 μήκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γινῶναι τε
 πλὴν ὑπερβάλλουσα φιλίαν γνώσεωσ' ἀγά
 πῆν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα πληρωθῆτε ἐν
 πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. ἧ δὲ διωα
 μένω ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερι
 σωσῶν, ἧ αὐτοῦ μετὰ ἡμοῦ κατὰ πλὴν
 δάωα μιν τῷ ἐνεργημένῃ ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δό
 ξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ΧΡΙΣΤῷ ἸΗΣΟΥ, εἰς
 πάσας τὰς γενεὰσ' ἧ αἰῶνοσ' αἰῶνων ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶσ' ἐν ᾧ ὁ δέσμιος
 ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι φιλίαν κλήσεωσ'
 ἧσ' ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφρο
 σύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμί
 ασ', ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ,
 ἧ σὺν ἄλλοις τηρεῖν πλὴν ἐνότητά τοῦ πνεύ
 ματος ἐν ᾧ ἧσ' σὺν δέσμῳ φιλίαν ἐρρώκησ'. ἐν
 σῶμα καὶ ἐν πνεύματι, καθὼσ' καὶ ἐκλήθητε
 ἐν μιᾷ ἐπιπέδῳ τῆ κλήσεωσ' ὑμῶν. εἰς κύριος,
 μία πίστις, ἐν βάπτισματι, εἰς θεὸν καὶ πα
 τῆρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντ' ἧ διὰ πάντων, καὶ
 ἐν πᾶσιν ὑμῖν, ἐν ᾧ ἧσ' ἡμῶν ἐδόθη ἡ
 χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆ δωρεᾶσ' ἧ ΧΡΙΣΤΟΥ.
 διὸ λέγει, ἀναβάσ' εἰς ὕψος ἧ χυμάλωθεν ἧ
 σερ ἀχμαλωσίαν, ἧ ἧσ' δέδωκε δόματα τοῖ
 ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐσιν, εἰμὶ ὅτι
 κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα
 μέρη τῆ γῆσ' ὁ καταβάσ' αὐτὸς εἰς ἧ ὁ ἀναβάσ'
 ὅπως

pro uobis quæ erit gloria uestra. Huius
 rei gratia, flecto genua mea, ad patrem
 domini nostri Iesu Christi, ex quo ois pa
 rentela in cælo & in terra nominatur, ut
 det uobis iuxta diuitias gloriæ suæ, ut for
 titudine coroboremur per spiritum suū,
 in internū hominem, ut inhabitet Chri
 stus per fidem, in cordibus uestris, fixis
 in charitate radicibus, & fundamento ia
 cto, ut ualeatis assequi cum omnibus san
 ctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & pro
 funditas, & sublimitas, & cognoscere præ
 eminentem cognitioni dilectionem Chri
 sti, ut impleamini in omnem plenitudi
 nem dei. Ei uero qui potest, cumulate fa
 cere, ultra omnia, quæ petimus, aut cogi
 tamus, iuxta potentiam agentem in no
 bis, ipsi gloria in ecclesia, in Christo Iesu,
 in omnes ætates sæculi sæculorum. Amē.

Hortor itaq; uos ego uinctus in do
 mino, ut ambuletis, ita ut dignum est,
 uocatione, qua uocati estis, cum omni
 submissione, & mansuetudine, cum lon
 ganimitate, tolerantes uos inuicē in cha
 ritate, studentes seruare unitatem spiri
 tus in uinculo pacis. Unū corpus & unus
 spiritus, quemadmodū & uocati estis in
 una spe uocationis uestræ. Unus do
 minus, una fides, unum baptisma, unus
 deus, & pater omnium, qui est super
 omnia, & per omnia, & in omnibus
 uobis. Verum unicuiq; nostrum data est
 gratia iuxta modum doni Christi. Qua
 propter dicit. Cum ascendisset in altum,
 captiuam duxit captiuitatem, & dedit
 dona hominibus. Cæterum illud ascen
 dit, quid est, nisi quod etiam descende
 rat prius in infimas partes terræ: Qui de
 scendit, idem ille est, qui etiam ascendit,
 supra

ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ ἐναγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμνίας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὴν καταρτίσμον τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον δι- ακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ πίστεως, καὶ τοῦ ἐπιγνώσεως τοῦ ἰσοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὡμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ, καὶ διδασκαλίαις, καὶ τῆς κηρείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ πανουργίας πρὸς τὴν μεθοδείαν τοῦ πλάνους, ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, ἀυξήσωμεν εἰς ἀντὶν τὰ πάντα, ὅς ὄσιν ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, ὃς ὄν πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον, καὶ συνεπιβαλλόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τοῦ ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνεργεiam καὶ μέτρον ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν ἀύξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτυρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῆς διανοίας, ὄντες ἀποκλιτρωμένοι καὶ ζωῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἀγνοiam τῆς ὕψους ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, ὅτινες ἀπκλγκότες, ἑαυτοὺς παρεδέωκαν τῆ ἀπελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαταρσίας πάσης καὶ πλεονεξίας, ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν. εἶγε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδίδαχθητε, καθὼς ὄσιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προσέγγισιν ἀνασροφῆν, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθαρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς, ἀνανεῶσθαι ἡτῶ πνεύματι τῶ νοῦς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ὄσιν ὅτι

supra omnes caelos, ut impleret omnia. Et idem dedit, alios quidem apostolos, alios uero prophetas, alios autem euangelistas, alios autem pastores, & doctores, ad instaurationem sanctorum, in opus administrationis, in aedificationem corporis Christi, donec occurrerim omnes in unitatem fidei, & agnitionis filij dei, in uirum perfectum, in mensuram aetatis, quae est plenitudo Christi, ut non amplius simus pueri, qui fluctuant & circumferuntur quouis uento doctrinae, in uerfugia hominum, in astutia, ad aggressio- nem imposturae, sed ueritatem sectantes in charitate, adolescamus in illum per omnia, qui est caput. Nepe Christus in quo totum corpus, si coagmentur, & compingatur, per omnem commissuram submini- strationis, iuxta actum in mensura, unius cuiusque partis, incrementum corporis facit, in aedificationem sui ipsius, in charitate. Hoc itaque dico, & testificor in domino, ne posthac ambuletis, quemadmodum & reliquae gentes ambulant in uanitate intellectus sui, dum mentem habent obtenebratam, ab alienati a uita dei, propter ignorantiam quae est illis, & excacatione cordis eorum, qui posteaque peruenerunt ad indolentiam, semetipsos dederunt lasciuiae, ad patrādum immunditiam omnem in avaritia, Vos autem non sic didicistis Christum, siquidem illum audistis, & in eo docti fuistis, quemadmodum est ueritas in Christo Iesu, deponere iuxta priorem conuersationem, ueterem hominem, qui corrumpitur, iuxta concupiscentias erroris, renouari autem spiritu mentis uestrae, & induere nouum hominem, qui iuxta deum conditus est in iusticia, & sancti-
h 3 tate

ὅτι πῶς ἐν ἀληθείᾳ. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦ
 δος, λαλᾶτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ
 πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἴσμον ἀλλήλων μέ-
 λη. ὀργίσεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε, ὃ ἥλιος
 μὴ ἐπιδύνητω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν,
 μὴ δὲ δίδετε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὃ κλέπ-
 τωρ, μηκέτι κλεπῆτω, μάλλον δὲ κοπιά-
 τω ἐργασόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν,
 ἵνα ἔχη μετὰ δίδοναι τῷ χρείᾳ ἔχοντι.
 πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ σώματος ἡ-
 μῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' ἕτις ἀγαθὸς
 πρὸς ὁκοδομίῳ ἐν χρείᾳ, ἵνα δῶ χάρι-
 τῶς ἀκόουσιμ, ἢ μὴ λυθῆτε τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον ἢ θεῶ ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν
 ἀπολυτρόσεως. πᾶσα πικρία, ἢ θυμὸς, καὶ
 ὀργή, ἢ κραυγή ἢ βλασφημία, ἀρῆσθω ἀφ'
 ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀ-
 λή-
 λης χρεῖοι, ἕνωσασθε, χαρίζομενοι ἑαυ-
 τῶς, καθὼς καὶ ὁ δεὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν
 ἐν Χριστῷ. γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ
 θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε
 ἐν ἀγάπῃ, καθὼς ἢ ὁ Χριστὸς ἡγάπησεν
 ἡμᾶς, ἢ ἑδῶκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσ-
 φεραν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὁσμὴν ἰω-
 δίας, πορνεία ἢ ἢ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεο-
 νεσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρὸς
 τῶν ἁγίων, ἢ ἀχρηστία, ἢ μαρολογία, ἢ εὐτρα-
 πελία, τὰ ὅσα ἀνήκοντα, ἀλλὰ μάλλον ἐνχα-
 ριστία. ἔτο γὰρ ἐσεγινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρ-
 νος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὃς ὄσιν εἰ-
 δωλόλατρικος, ὅσα ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑ-
 μᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. διὰ πάντα
 γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
 ἐν ἀπειθείᾳ. μὴ οὖν γίνεσθε συμμετοχοὶ
 αὐτῶν. ἢτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς
 ἐν κυρίῳ. Ὡς τέκνα φωτὸς περι-
 πατεῖτε, ὃ ἢ καρπὸς τῷ πνεύματος ἐν πάσῃ
 ἀγαθοσύνῃ ἢ δικαιοσύνῃ ἢ ἀληθείᾳ δοκιμά-

ζοῦντες

tate ueritatis Quapropter deposito men-
 dacio, loquamini ueritatem, quisque pro-
 ximo suo, quoniā sumus inuicem mēbra.
 Irascimini, & nō peccetis, sol ne occidat su-
 per iram uestram, neque detis locū calum-
 niatori. Qui furabatur, non amplius fu-
 retur, magis autē labore operando mani-
 bus, quod bonum est, ut possit impartiri
 ei qui opus habuerit. Omnis sermo spur-
 cus ex ore uestro ne procedat, sed si quis
 est bonus ad ædificationem utilitatis, ut
 det gratiā audientibus, & ne contristetis
 spiritum sanctum dei, in quo ob signati
 estis, in diem redemptionis. Omnis ama-
 rulentia, & tumor, & ira, & uociferatio, &
 maledicentia, tollatur a uobis, cum omni
 malicia. Sitis autē, inuicem alius in alium
 comes, misericordes, largiētes uobismet
 ipsis, quēadmodum & deus in Christo
 largitus est uobis. Sitis igitur imitato-
 res dei, ut filij dilecti, & ambuletis in dile-
 ctione, quemadmodum & Christus dile-
 xit nos, & tradidit semetipsum pro no-
 bis, oblationem & uictimam deo, in odo-
 rem bonæ fragrantia. Caterum fornica-
 tio, & omnis imundicia, aut auaricia ne
 nominetur quidem inter uos, sicut decet
 sanctos, & obscenitas, & stultiloquium,
 & urbanitas, quæ ad rem non pertinent,
 sed magis gratiarū actio. Nam hoc scitis
 quod omnis fornicator, aut auarus, q est
 simulacrorū cultor, nō habet hereditatē
 in regno Christi & dei. Ne quisque uos de-
 cipiat inanibus sermōibus. Propter hæc
 enim uenire solet ira dei, in filios inobedi-
 entia. Ne sitis igitur confortes illorū. Eratis
 enim quondā tenebræ, nunc autē lux in
 dño, ut filij lucis ambulatē (nā fructus spūs
 in omni bonitate & iusticia & ueritate) p-
 bantes

ζοντες, μή εσιν ευαρεστοι τῷ κυρίῳ, μή μή συσκοι
τωνται τοιοῦτοι εἰσοισ τοιοῦτοι ἀκαρποιοι τῆ σκοτίας,
μαλλον δε μή ἐλέγχετε, τὰ δὲ κρυφῆ γινόμενα
ὑπ' αὐτῶν, ἀχρόν δὲ κρυφῆ λέγειν. τὰ
δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτός φα
νεροῦνται, πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς
ἐστίν. διὸ λέγει. Ἐξαιὶ καθένδων μή ἀνάστα ἐκ
τῆ νεκρῶν, μή ἐπιφανῆ σοι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ. βλέ
πετε ὅσα πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μή ὡς
ἄσοφοι, ἀλλὰ ὡς σοφοί, ὅτι ἀγαθοὶ ζόμε
νοι τὸν καρδόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν.
διὰ τοῦτο μή γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ σωτῆ
ρίαι, τί τὸ δελήμα τῆ κυρίου. καὶ μή με
θύσκεσθε οἴνω, ὅτι ἐστὶν ἀσωτεία, ἀλλὰ πλη
ροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλῶντες ἑαυτοῖς, ψα
λμοῖς ὡς ὑμνοῖς, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς
ᾄδοντες ὡς ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν
τῷ κυρίῳ. ευχαριστοῦσθε πάντοτε ὑπὲρ
πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ τῷ δεῖν καὶ πατρί. ὑπο
τασσόμενοι ἀλλήλοισ ἐν φόβῳ θεοῦ. αἱ γυ
ναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι, ὡς ὑποτάσσεσθε, ὡς
τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ ἐκκλη
σίας, ὡς καὶ ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ κεφαλὴ ἐκκλη
σίας, καὶ αὐτὸς ὄχι σωτὴρ τοῦ σώματος.
ἀλλ' ὡς περὶ ἡ ἐκκλησίαν ὑπὸ ἑαυτοῦ τῷ ΧΡΙ
ΣΤΩ, ὅπως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀν
δράσι ἐπιταί. οἱ ἄνδρες ἀγα
πάτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς ὁ ΧΡΙ
ΣΤΟΣ ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἑαυτὸν ἑξέ
δωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀπαύξη καθαρίσας
τῷ ὕδατι τῆ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα ἑξασκήσῃ
αὐτὴν ἐαυτῷ ἐνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μή ἔχου
σαν σπιλον, ἢ ῥυτίδα, ἢ τί τῆ τοιούτῃ, ἀλλ' ἵνα ᾖ
ἁγία, καὶ ἄμωμος, ὅπως ὁ φείλοσιν οἱ ἄνδρες
ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυ
τῶν σώματα. ὁ ἀγαπᾶν πλὴν ἑαυτοῦ γυ
ναῖκα, ἑαυτὸν ἑαυτῶν, οὐδεὶς γὰρ ἴσκει τὴν ἑαυ
τοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν
καθὼς

bantes, quid sit acceptū dño, & ne cōmer
cium habueritis cum operibus infrugife
ris tenebrarū, quin ea potius etiā argui
te. Nam quæ secreto fiunt ab istis, turpe
est uel dicere. Sed omia p̄dita a luce ma
nifesta fiunt. Nam quicquid manifesta
tur, lumen est. Quapropter dicit. Expergi
scere qui dormis, & surge a mortuis, & il
lucescet tibi Christus. Videte igitur, quo
modo circumsp̄cte ambuletis, non ut in
sipientes, sed ut sapientes, redimentes oc
casionem, quod dies mali sint. Propterea
ne sitis imprudētes, sed intelligētes, quæ
sit uoluntas domini, & ne inebriemini ui
no, in quo luxus est, sed impleamini i spi
ritu, loquentes uobismetipsis psalmis,
& hymnis, & cantionibus spiritalibus, ca
nentes & psallentes in corde uestro dño,
gratias agētes semper de omnibus, in no
mine domini nostri Iesu Christi, deo &
patri. Subditi uicissim alius alij, in timo
re dei. Vxores p̄prijs uiris subditæ sitis,
ueluti domino, quoniā uir est caput uxo
ris, quemadmodū & Christus est caput
ecclesiæ, & idem est, qui salutem dat cor
pori. Itaq; quemadmodum ecclesia sub
dita est Christo, sic & uxores suis uiris
subditæ sint i omnibus. Viri diligite uxo
res uestras, sicut & Christus dilexit eccle
siam, & semetipsum tradidit pro ea, ut il
lam sanctificaret mundatā lauacro aquæ
in uerbo, ut adhiberet eam sibi ipsi, glo
riosam ecclesiam, nō habentem maculā,
aut rugā, aut quicquid eiusmodi, sed ut esset
sancta, & irreprehēibilis. Sic debēt uiri
diligere suas uxores, ut sua ipsoꝝ corpora.
Qui diligit suā uxorem, seipsum diligit.
Nullus enim unquē suam ipsius carnem
odio habuit, imo enutrit, & fouet eam.

h 4 sicut

καθὼς καὶ ὁ κύριος πλὴν ἐκκλησίαν. ὅτι μέλη
 ἔσμεν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ φιλίας σαρκὸς αὐτοῦ,
 καὶ ἐκ τῆς ὁμοειότητος αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλεί-
 ψαι ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα
 καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα
 αὐτοῦ, καὶ ἕσονται διὰ δύο εἰς σάρκα μίαν.
 τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω
 εἰς Χριστόν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πλήν
 καὶ ἡμεῖς οἱ καθ' ἓνα, ἕκαστος πλὴν ἑαυτοῦ
 γυναῖκα ὡς ἑαυτόν, ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ
 γυνή, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. τὰ τέκνα,
 ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ἡμῶν ὡς κυρίῳ,
 τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα
 καὶ τὴν μητέρα, ἧτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη
 καὶ ἐπαγγελία, ἵνα ἔν σοι γένηται, καὶ ἔσῃ
 μακροχρόνιος ἐπὶ τῇ γῆ. οἱ πατέρες μὴ
 παροργίζετε τὰ τέκνα ἡμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε
 τὰ αὐτὰ ὡς κυρία. Ἐννοεῖτε κυρίου, δι-
 οῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρ-
 κα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ὡς ἀπλότη-
 τι τῆς καρδίας ἡμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ
 κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεστοι
 κοί, ἀλλ' ὡς διούλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦ-
 οῦντες τὸ θέλημα τοῦ δεοῦ ἐκ ψυχῆς, με-
 τ' ἐννοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀν-
 θρώποις, εἰδότες, ὅτι ὁ ἕκαστος ποιή-
 σκ' ἀσπρόν, ἵνα κομιθῆται πρὸς τὸν κύριον, εἴτε δού-
 λος, εἴτε ἐλεύθερος. Ὁ δὲ κύριος τὰ αὐτὰ περι-
 εῖτε πρὸς αὐτοὺς ἀμιέρτες τῆν ἀπει-
 λήν, εἰδότες, ὅτι καὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁ κύρι-
 ος ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποποιεῖ οὐκ ἐστὶ
 παρ' αὐτῶν. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, ἐν
 δουλοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς
 ἐξουσίας αὐτοῦ, ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ
 πρὸς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς εἶναι, πρὸς τὰς με-
 τοδείας τοῦ διαβόλου. ὅτι οὐκ ἐστὶν ἡμῖν ἡ
 πάλη πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς τὰς
 ἀρχάς, πρὸς τὰς δυνάμεις, πρὸς τοὺς κοσ-
 μοκράτορας τοῦ σκοτοῦ τοῦ αἰῶνος τούτου
 πρὸς τὰ

sicut & dñs ecclesiam. Quoniã membra
 sumus corporis eiusdem, ex carne eius,
 & ex ossibus eius. Huius rei gratia, relin-
 quet homo patrem & matrem, & adiu-
 getur uxori suæ, & erunt duo in carnem
 unam. Mysterium hoc magnum est, ue-
 rum ego loquor, de Christo, & de eccle-
 sia. Quanquam & uos singillatim, suam
 quisq; uxorem diligit, ut seipsum. uxor
 autem ut reuereatur uirum.

Filij, obedite parentibus uestris, in do- VI
 mino, nam id est iustum, honora patrem
 tuum, & matrem, quod est præceptum
 primum, in promissione, ut bene tibi sit,
 & sis longeuus in terra. Patres, ne pro-
 uocetis ad iram liberos uestros, sed edu-
 cetis eos in eruditione, & correptione do-
 mini. Serui obedite dominis carnalibus,
 cum timore, & tremore, in simplicitate
 cordis uestri, tanquam Christo, non ad
 oculum seruientes, ueluti hominibus pla-
 cere studentes, sed tanq; serui Iesu Chri-
 sti, facientes uoluntatem dei ex animo,
 cum beneuolentia, seruientes domino,
 & non hominibus, illud scientes, quod
 unusquisq; quod fecerit boni, hoc repor-
 tabit a deo, siue seruus fuerit, siue liber.
 Et uos domini eadem facite, erga illos,
 remittentes minas, scientes quod & ue-
 ster dominus est in caelis, & persona re-
 spectus non est apud illum. Quod su-
 perest fratres, sitis fortes in domino, &
 in potentia roboris illius, Induite totam
 armaturam dei, ut possitis stare aduer-
 sus assaultus diaboli, Quoniam non est
 nobis lucta, aduersus sanguinem & car-
 nem, sed aduersus principatus, aduer-
 sus potestates, aduersus mundi domi-
 nos, tenebrarum sæculi huius, aduer-
 sus

πρὸς τὰ πνευματικά τ' ἠνικίας ἐν τοῖς ἔσχα
 ραίοις. διὰ τὸ ἀναλάβετε τὸ πανοπλίαν
 τὸ θῆ, ἵνα δυνήθητε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
 ἠνικίας, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι σῆναι. σὺ
 τε ὄντως περιζωσάμενοι τὸ ὄσφῶν ὑμῶν ἐν ἀλ
 κείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τὸ δικαιο
 σάνης, καὶ ὑποδήσάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐπι
 μασίᾳ τῆς ἐναγγελίας τῆς εἰρήνης, ἐπὶ ᾧ ὅσον ἀνα
 λαβόντες τὸν θυρεὸν τὸ πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσε
 θεε πάντα τὰ βέλη τῆς πονηρίας τὰ πευρωμέ
 να σβέσαι, καὶ τὸ περικεφαλαίον τὸ σωτηρίας
 δεξασθε, καὶ τὸ μάχαιρα τὸ πνεύματος, ὃ
 ἐστὶ ῥῆμα θεοῦ. διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δε
 ήσεως προσευχόμενοι ὡς παντὶ καιρῷ, ὡς
 πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἄγρυπνοῦντες
 ὡς ἡμέρας προσκαρτερήσατε, καὶ δειψήτε πρὸς ἁν
 των τῶν ἁγίων, καὶ ὑπερῆμῶσθε, ἵνα μοι δοθῆ
 λόγος ἐν ἀνοιξίᾳ τῆς στόματός μου, ὡς παρῆκ
 σίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τῆς ἐναγγελίας ὑ
 πέρ ὃν πρεσβεύω ἐν ἀλήθειᾳ, ἵνα ὡς αὐτῷ παρῆ
 κτικῶσμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι, ἵνα δεῖ εἰδῆ
 τε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ τί πράσσω, πάντα ὑ
 μῖν γνωρίσαι τυχικός ὁ ἀγαπητὸς ἀδελ
 φός καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα
 πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τὸ ἵνα γνωπέ τὰ πρὸς ἡ
 μῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρή
 νη τις ἀδελφοί, καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ
 θεοῦ πατρὸς ὁ κύριος ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΗΧΑ
 ρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπῶντῶν τὸν κύριον ἡμῶν
 ἸΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Εἰς ἀφῆν ἀπὸ ῥώμης πρὸς
 Εφεσίους διὰ
 τυχικῶν.

sus spirituales astutias in caelestibus :
 Quapropter assumite uniuersam arma
 turam dei, ut possitis resistere in die ma
 lo, & omnibus peractis, stare. State igi
 tur lumbis circuminctis baltheo in ueri
 tate, & induti thoracem iusticiae, & calcia
 ti pedibus, in praeparatione euangelij pa
 cis. Super omnia assumpto scuto fidei,
 in quo possitis omnia iacula mali ignita
 extinguere, & galeam salutis accipite, &
 gladium spiritus, qui est uerbum dei, in
 omni oratione, & deprecatione orantes,
 in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ip
 sum uigilantes in omni instantia, & de
 precatione pro omnibus sanctis, & pro
 me, ut mihi detur sermo in apertioe oris
 mei, in libertate, ut notum faciam myste
 rium euangelij mei, super quo legatione
 fungor in catena, ut in illo libere loquar,
 sicut oportet me loqui. Ut aut sciat is &
 uos, quae ad me pertinent, quid agam,
 de omnibus uos certiores reddet Tychi
 cus, dilectus frater, & fidus minister i do
 mino, quem misi ad uos in hoc ipsum, ut
 cognosceretis, de rebus nostris, & conso
 laretur corda uestra. Pax fratribus & cha
 ritas, cum fide, a deo patre, & domino Ie
 su Christo. Gratia sit cum omnibus dili
 gentibus dominum nostrum Iesum Chri
 stum, in incorruptione. Amen,

Missa fuit e Roma per
 Tychicum.

Macedonia ad philippenses epist.
 ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλα ἀποδρώμης, ἐωρεκῶς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξασ, ἢ δὲ πρόσφασι, φιλίπιστολῆς αὐτῆ. πεμφάντων Φιλίππισίωμ δ'ιακονίωμ τῶν παύλω, καὶ τινωμ πρῶτερχομδύωμ, καὶ δ'ιαφθερόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκροάωμ προφάσει τῆς σκίᾶ τοῦ νόμου, καὶ φιλίπιστομῆς, καὶ λεγόντων, χωρὶς ταύτης μὴ δάσθαι δ'ικαιωθῶα. μαθῶν δ' ἀπόστολῶν γράφει Φιλίππισίωις, καὶ τῶν μὲν, ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίσιν, καὶ σημαίνα μνημονεύει αὐτῶν. ἔπειτα δ' ἐκγῆται ὡς ἀπελογήσαστο ἐν ἑσώμῃ, καὶ ὅτι ἡνὲς αὐτῶν βαρεῖς γεγονάσι ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνου αὐτῶν κινῶντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπει αὐτῶν ἀλλήλων ἀγαπᾶν, δὲ κηγούμῃς τὴν τῶ σωτήρος Φιλανθρωπίαν, ὅτι δεὸς ὦν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς πρῆστομῆς, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου δ'ιαλαβῶν, ἀποδέκνυει λοιπὸν ἀργὴν γα γενῆσαι τὴν πρῆστομῆν. λαμβάνων ἐφ' αὐτοῦ τὸ παράδειγμα καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἤγνιμα διὰ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἐπὶ πρῆστομῆν, καὶ δέλοντας αὐτοὺς ἀπαπῆσαι μεμψάμεν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοὺς εἶναι τῶ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀποδέχεται Φιλίππισίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίπιστομῆν, καὶ προτρέφάμεν, πάλιν εἰς τὰ ἦθη αὐτοὺς, τελεοῖ τὴν ἐπιστολῆν.

ARGUMENTVM

Philippenses sunt Macedones. Hi accepto uerbo ueritatis perstiterunt in fide, nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus, scribens eis a Roma de carcere per ephroditum.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ

AD PHILIPPENSES
EPISTOLA.

ΑΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΟΣ
ΔΟΥΛΟΙ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΚΥ ΧΡΙ
ΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ΤΟΙΣ ΟΥΣΙΝ ΚΥ

φιλιπποις, σω̄ επισκοποις καὶ διακόνοις,
χάρις ὑμῖν καὶ εὐλογία ἀπὸ θεοῦ, πατρὸς
ἡμῶν, καὶ κυρίου ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΤΩ
θεῷ ΜΕΤ' ὡς ἐπὶ πάσῃ τῇ μνησίᾳ ὑμῶν, πάντοτε ΚΥ
πάσῃ δέήσει με ὑπὲρ πάντ' ὑμῶν, μετὰ χα
ρᾶς τῆ δέησιν προύμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑ
μῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπ' πρώτης ἡμέρας
ἀρχῆ τ' νῦν. περιθώσ' αὐτὸ ἔτο, ὅτι ὁ ἐναρξά
μενος ἐμ' ὑμῖν ἔργον ἀγαθόν, ἐπιτελεσά ἀ
ρχῆς ἡμέρας ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καθὼς ἐσι δὲ
καιὸν ἐμοὶ ἔτε φρονῖν, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν,
διὰ τὸ ἔχειν με ἐμ' τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἐν τε τοῖς
δυσμοῖς με, καὶ ἐν τῇ ἀπλοσίᾳ, καὶ βεβαιώσ' ἔ
λευσελίθ, σιθηοινανός με τ' χάριτος πάντας
ὑμᾶς ὄντας, μάστιγ γάρ με εἰς τὸ θεός, ὡς ἐ
πιπρω̄ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχθοις ΙΗ
ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ ἔτε προσέυχομαι, ἵνα ἡ ἀ
γάπη ὑμῶν, ἔτι μάλλον καὶ μάλλον πῆσισένῃ
ἐν ἐπιγνώσ' καὶ πάσῃ αἰδοσίᾳ, εἰς τὸ δοκιμά
σ' ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε ἐλικρινεῖς ἔ
ἀπροσκοποὶ εἰς ἡμέρας ΧΡΙΣΤΟΥ, πεπλη
ρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τ' διὰ ΙΗΣΟΥ
ΧΡΙΣΤΟΥ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. Γινώσκ' ἔ
ἢ ὑμᾶς ἐδόλομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ
μάλλον εἰς προκοπὴν τ' εὐαγγελίῃ ἐκλήλυθεν,
ὡς τοὺς δυσμοῖς με φανεροῦς ἐν ΧΡΙΣΤΩ Γε
νέδ', ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, ἔ τῶις λοιποῖς,
πάσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν
ΚΥ κυρίῳ, πεποιδότας τοῖς δυσμοῖς μου,
περισσότερωσ

Aulus & Timothe⁹ serui Je
su Christi, oibus sanctis in
Christo Iesu, qui sunt Philip
pis. una cū Episcopis & dia
conis. Gratia uobis & pax a deo patre no
stro, & dño Iesu Christo. Gratias ago
deo meo, i omni memoria uestra, semp in
omni oratiōe mea, p oibus uobis, cū gau
dio deprecationē faciens, qd' ueneritis in
cōmunionē euangelij, a primo die, usq;
ad hoc tempus, persuasum habēs hoc ip
sum, quod is qui cœpit in uobis opus bo
num, perficiet usq; ad diem Iesu Christi,
sicut iustum est mihi, ut hoc sentiam de
omnibus uobis, propterea quod habeā
uos in corde, & in uinculis meis, & in de
fensione, & confirmatione euangelij, qui
omnes estis mihi confortes gratiæ. Te
stis enim mihi est deus, q̄ desyderē uos
omnes in uisceribus Iesu Christi, & illud
oro, ut charitas uestra, adhuc magis ac
magis exuberet, in agnitione, & omni in
telligentia, ut probetis quæ sunt præstan
tia, ut sitis sinceri, ac tales, ut nemini sitis
offendiculo, in diem Christi, impleti fru
ctu iusticiæ, qui est per Iesum Christum
in gloriam & laudē dei. Scire autem uos
uolo fratres, quod quæ mihi acciderunt,
magis ad profectum euangelij euene
runt, ita ut uincula mea manifesta fa
cta sint in toto prætorio & cæteris oibus,
& ut plures ex fratrib⁹ freti uinculis meis,
uberius

περισσοτέρως τολμᾶμ ἀφόβως τὸν λόγον
 λαλῆμ. Ἰνὲς μοῦν Ἐ Διὰ φθόνου Ἐ ἔριμ, Ἰ
 νὲς δὲ Ἐ Δι' ἐνδοκίαν τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ κηρύσ
 σουσιν, οἱ μοῦν δὲ ἐξ ἰθίαιας τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ κα
 ταγγέλλουσιν, οὐχ ἄγνώως, οἰόμενοι θλίψιμ
 ἐπιφέρῃμ τῆς δεσμοῦς μου, οἱ δὲ δὲ ἀπάπης,
 ἐδίδως ὅτι εἰς ἀπολογίαμ τῷ εὐαγγελίου
 κῆμαι. τί γάρ; πάλιν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προ
 φάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, ΧΡΙΣΤΟΣ κατὰγγέλλε
 ται, καὶ ἐν τῷ τῶ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.
 οἶδα γάρ, ὅτι τῷ μοι ἀποθήσεται εἰς σωτη
 ρίαν, διὰ τοῦ ὑμῶν δεισιπείας καὶ ἐπιχορη
 γίας τῷ πνεύματος ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ τῷ
 ἀποκαταδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν
 ὄνδενι ἀχωθήσομαι, ἀλλὰ ἐν πάσῃ παθή
 σιᾳ, ὡς πάντοτε καὶ ἰὺν μεγαλωθήσεται
 ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς,
 εἴτε διὰ θανάτου, ἐμοὶ δὲ τὸ βίω ΧΡΙΣΤΟΣ,
 Ἐ τὸ ἀποθανῆμ, κέρδος, εἰ δὲ τὸ βίω ἐν σα
 κί, τῷ μοι κέρδος ἔργου. Ἐ τί αἰρήσομαι
 ἀν γινωρίζω, σωρέχομαι γάρ ἐκ ἁπῶν δύο, πῶ
 ἐπιθυμίαμ ἔχωμ εἰς τὸ ἀναλύσαι, καὶ σω
 ΧΡΙΣΤΩ εἶναι, πολλῶ μᾶλλον κερῶσομ, ὅ δὲ
 ἐπιβλήν ἐν τῇ σαρκὶ ἀνασκαίστερον δι' ἡ
 μάς, καὶ τοῦτ ὡς ποιεῖς οἶδα, ὅτι μὲν Ἐ
 συμπαραμηνῶ πάσιμ ἡμῖν, εἰς πῶ ὑμῶν
 προκοπὴν καὶ χαρὰμ φθί πείσεως, ἵνα τὸ καύ
 χημα ὑμῶν περιεσέη ἐν ΧΡΙΣΤΩ ἸΗΣΟΥ
 ἐμ ἐμοί, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν
 πρὸς ὑμᾶς, μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου
 τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ πολῖτε νέεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθῶμ
 καὶ ἰδῶμ ὑμᾶς, εἴτε ἀπὸ μ, ἐκούσω τὰ πε
 ρὶ ὑμῶν, ὅτι σήκετε ἐμ ἐν πνεύματι, μιᾶ ψυ
 χῆ, σωμαθλιῶντες τῇ πίσει τῷ εὐαγγελίου,
 καὶ μὴ πῆνρόμηνοι ἐμ κενὶ ὑπὸ ἁπῶν ἀντι
 κειμένων, ἢ ἵε ἀντὶς μὲν ὅσον ἐνδύξῃς ἀπω
 λείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, Ἐ τοῦτο ἀπὸ θεῶ,
 ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ ΧΡΙΣΤΟΥ, οὐ μό
 νομ δὲ εἰς ἀντὶμ πίστεύσῃμ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ
 αὐτοῦ

uberius auderēt, impauide uerbū loqui.
 Nonnulli quē p̄ inuidiā & cōtentionē, nō/
 nulli uero & p̄pter bonā uolūtātē, Chri/
 stum prædicant, alij quidem ex cōtentio
 ne Christum annuntiant, non pure, exi/
 stimantes sese afflictionem addere uin/
 culis meis, alij rursus ex charitate, scientes
 quod in defensionem euangelij positus
 sim. Quid enim? Attamen quouis mo/
 do siue per occasionem, siue per uerita/
 tem Christus annunciat, & in hoc gau
 deo, quinetiam gaudebo. Noui enim,
 quod hoc mihi cedet in salutem, per ue/
 stram orationem, & subministratiōē
 spiritus Iesu Christi, secundū expectatio
 nem & spem meā, quod nulla in re pude
 fiam, sed in omni libertate, ut semper ita
 nunc quoq; magnificabitur Christus in
 corpore meo, siue per uitā, siue per mor/
 tem. Nā mihi uita Christus est, & mors
 lucrū. Quod si contingat uiuere in carne,
 ea res mihi fructus est operis, & quid eli/
 gam ignoro. Constringor em̄ e duobus,
 desyderans dissolui, & esse cū Christo,
 multo longeq; melius est. Cæterū mane
 re in carne, magis necessariū, p̄pter uos, &
 hoc certo scio, qd' maneā, & cū oibus uo
 bis p̄mansurus sim, in uestro p̄fectū, &
 gaudium fidei, ut gloriatio uestra exube
 ret in Christo Iesu, in me, p̄ meū ad uos
 reditū, tm̄ ut dignū est euāgelio Christi,
 cōuerseremini, ut siue cū uenero, & uidero
 uos, siue absens sim, audiā de reb' uestris
 qd' stetis in uno spū, una aīa, collaboran
 tes fidei euangelij, nec in ullo terreamini,
 ab aduersarijs, q̄ illis quidē est ostēsiō p̄
 ditiōis, uobis autē salutis, & hoc a deo, q̄
 uobis donatū est pro Christo, nō solum
 ut in eum credatis, uerum etiam ut pro
 illo

αυτου πάχαμ, τὸ μ αὐτὸ μ ἀγάωνά ἔχοντες,
 διορ εἶδτε ἐμ ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐμ ἐμοί.
 εἴτις δὲ παρὰ κλησίς ἐμ ΧΡΙΣΤΩ, εἴτι πα
 ρα μὲν ἄγάων, εἴτις κοινωνία πνεύμα
 τος, εἴτις ἀλλάγηνα καὶ διοκτισμοί, πλε
 ρώσατέ μου πῶν χαράμ, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονή
 π, πῶν αὐτῶν ἀγάων ἔχοντες, σύμφωνοι,
 τὸ ἐμ φρονοῦντες, μηδὲμ κατὰ ἐρίδισαμ ἢ
 κενδοζίαμ, ἀλλὰ τῆ ταπεινοφροσύνη ἀλ
 λήλους ἢ γούμνοι ὑπερέχοντες ἑαυτῶν,
 μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστ σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ
 τὰ ἐτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονεῖδτω
 ἐμ ὑμῶν, ὃ καὶ ἐμ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ὃς ἐμ μορ
 φῆ θεοῦ ὑπάρχων, ὃν ἔξ ἄρπα γὰμ ἢ γή
 σατο τὸ εἶναι ἴσα θεῶν, ἀλλ' ἑαυτῶν ἐκένωσε,
 μορφῶν δούλου λαβὼν, ἐμ ὁμοιώματι ἀν
 θρώπων γενόμενός, καὶ σχήματι ἐυθεθεῖς
 ὡς ἀνθρώπος, ἔταπεινώσεν ἑαυτῶν, γενόμε
 νος ὑπὸ ἕκαστὸ μέρη θανάτου, θανάτου δὲ
 σαυροῦ. διὸ καὶ ὃ θεὸς αὐτὸ μ ὑπορφώσεν, καὶ
 ἔχαρίσατο αὐτῶ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πάντων ὀνο
 μα, ἵνα ἐμ ἕκαστ ὀνόματι ΙΗΣΟΥ, πάν μ γόνυ
 κάμψῃ ἐπὶ θρανίωμ, καὶ ἐπιγείωμ, καὶ καταχθο
 νίωμ, ἕως ἡμεῶν γὰρ ὁμομολογήσεται, ὅτι
 κύριος ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, εἰς δόξαν θεοῦ πα
 τρός. ὡσεὶ ἀγαπητοί μ, καθὼς πάντοτε
 ὑπῆκόςατε, μὴ ὡς ἐν τῆ πῆρσίᾳ μ μόνον,
 ἀλλὰ νῦν πολλῶ μᾶλλον ἐν τῆ ἀπουσίᾳ μ,
 μετὰ φόβου καὶ τρόμου πῶν ἑαυτῶν σωτη
 ρίαμ κατὰ γὰρ ζεοτε. ὃ θεὸς γὰρ ὅτι ἐν ἐρι
 γῶν ἐν ἡμῶν, καὶ τὸ δέλεμ, ἕως ἐν ἡμεῶν.
 ὑπὲρ φη ἐνδοκίας, πάντα ποιεῖτε χωρὶς
 γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γρήσθε
 ἀμεμπτοὶ καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώ
 κητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεσφά
 μμης, ἐν ὅις φαίνεοτε ὡς φωστῆρες ἐν κόσ
 μῳ, λόγῳ ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς κἀύχημα
 ἐμοί εἰς ἡμέραν ΧΡΙΣΤΟΥ.

ΟΤΙ ὃν κείν ἑδξαμ, ὃν δὲ εἰς κεί
 νὸν ἐκοί

illo patiamini, idem certamen habentes,
 quale uidistis in me, & nūc auditis in me. II
 Si qua igit' cōsolatio in Christo, si quod
 solatium dilectionis, si qua cōmunio spi
 ritus, si qua uiscera & miserationes, imple
 te meum gaudiū, ut similiter affecti sitis,
 eādē charitatem habentes, unanimes,
 idem sentientes, ne quid per contentionē
 aut per inanē gloriā, sed per humilitatē
 animi, aliū quisq; se praestantiorē iudicā
 tes ne sua quisq; spectetis, sed unusq; q;
 quae sunt alior'. Hoc em̄ sentiat in uo
 bis, quod & in Christo Iesu, qui cū esset
 in forma dei, nō rapinam arbitratus est,
 ut esset aequalis deo, sed semetipsum exi
 naniuit, forma serui sumpta, in similitu
 dine hominum factus, & figura repertus
 ut homo, humiliavit semetipsum, factus
 obediēs usq; ad mortē, mortē autē crucis.
 Quapropter & deus illū in summā extul
 lit sublimitatē, & donauit illi nomen, qd'
 est supra omne nomen, ut in nomine Ie
 su omne genu flectat, caelestium, & terre
 strium, & infernorum, & oīs lingua confi
 teatur, quod dominus sit Iesus Christus
 in gloriā dei patris. Proinde dilecti mei,
 quemadmodum semper, obedistis, non
 tantū in praesentia mea solum, sed nunc
 multo magis in absentia mea, cū timore
 & tremore uestra ipsoꝝ salutem opere
 mini. Nam deus est is qui agit in uobis,
 & ut uelit, & ut efficiatis, p̄ bono animi
 p̄posito. Oīa facite sine murmuratiōibꝰ,
 & disceptationibus, tales, ut nemo de uo
 bis queri possit, synceriq; filij dei, irrephē
 sibles, in medio natiōis prauae, ac tortuo
 sae, iter q̄s appetis, tāq; lūminaria i mūdo,
 uerbū uitae sustinētes, ut gloriari possim in
 diē Christi, qd' nō i uanū cucurrerim, nec i
 i uanum

νόμ̄ ἐκοπίασα. ἀλλ' ἐν κ̄ ἀνένδομαι ἐπὶ τῆ
 θυσίᾳ, Ἐλφτουρ γὰρ φθί πίσεως ὑμῶν, χαί
 ρω καὶ συχαίρω πάσῃ ὑμῶν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ
 ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συχαίρετέ μοι. ΕΛΠΙ
 ζω δὲ ἐν κυρίῳ ΙΗΣΟΥ, τιμῶθεον ταχέως
 πέμψαι ὑμῶν, ἵνα καὶ γὰρ ἐνφυχῶ γνοῦν τὰ
 περὶ ὑμῶν. Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόφυχον, ὅσ
 τις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μορῖ μνήσα, οἱ πάν
 τες γὰρ τὰ ἐαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ ΧΡΙ
 ΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γί
 νώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σαῦ ἐμοί ἐ
 δούλουσιν εἰς τὸ ἐναγγέλιον. τὸν δὲ ὄν
 ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ
 θησαυρῶν. Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐ
 τὸς ταχέως ἐλεύσομαι, ἀναγκάσθω δὲ ἡ γνη
 σάμιον ἐπαφροδίτου τὸν ἀδελφόν, Ἐσωρι
 γόν, καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπό
 σολον, καὶ λατουρ γόν φθί ρείας μου, πέμ
 ψαι πρὸς ὑμᾶς. Επὶ δὲ ἐπιποθῶν ἢ πᾶντας
 ὑμᾶς, Ἐδημοιῶν, διότι ἠκούσατε, ὅτι ἠδ
 ἐνθε. καὶ γὰρ ἠδ ἐνθε, παραπλήσιον θα
 νάτω. ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, ὅτι αὐτὸν
 δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ
 λύπῃ χῶ. σπουδαιοτέρως δὲ ἐπέμψαι
 αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆ
 τε, καὶ γὰρ ἀλυπότερ' ἔσθ. προσδέχεσθε
 δὲ αὐτὸν ἐν κυρίῳ, μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ
 τοὺς τοιοῦτους, ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ
 ἔξορον τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, μέχρι θανάτου ἠγῆσαμεν,
 παραβουλεύσάμενος τῆ ψυχῆ, ἵνα πληρώ
 σῃ τὸ ὑμῶν ὑσέρημα φθί πρὸς με λατουρ
 γίας. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε
 ἐν κυρίῳ, τὰ αὐτὰ γράφαρ ὑμῶν, ἐμοί μὲν
 οὐκ ὁ κνηρόν, ὑμῶν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε
 τοὺς κᾶνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας,
 βλέπετε τὴν κατατομίαν. ἡμεῖς γὰρ ἐσ
 μὲν ἢ περὶ τομῆ, οἱ πνεύματι θεῷ λαξεύ
 οντες, καὶ κενώμονοι ἐν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ,
 καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καί περ ἐγὼ
 ἔχωμ

uanū laborauerim. Quinetiā si imolor,
 super imolatiōe, & sacrificio fidei uestrae
 gaudeo & cōgaudeo oibus uobis. Idē autē
 & uos gaudetis, & cōgaudetis mihi. Spero
 autē in dño Iesu, me Ἰ imotheū breuī mis
 surū uobis, ut & ego bono sim aīo, cogni
 to statu uestro. Neminē em̄ habeo pari
 mecū aīo p̄ditū, qui germane res uestras
 curaturus sit. Nam oēs quae sua ipsorum
 sunt quaerunt, non quae Christi Iesu. Por
 ro probationem eius nostis, quod ut fili
 us mecū ueluti cū patre seruiert in euan
 gelium. Hunc igitur spero me missurum,
 mox ubi uidero mea negotia. Confido
 autē in dño, quod & ipse breui uenturus
 sim. Sed ope precii arbitratu sū Aphro
 ditum fratrem, & cooperariū, & cōmilito
 nem meū, uestrū autē apostolū, & mini
 strum necessitatis meae mittere ad uos.
 Quidē desiderabat omnes uos anxi⁹
 propterea quod audissetis se infirmatū
 fuisse. Et certe fuit infirmus, ita ut esset ui
 cinus morti, sed deus misertus est illi⁹. At
 nō illius tantū, sed & mei, ne dolorem ha
 berem super dolorem. Studiosius itaq;
 misi illum, ut cum uideritis illum, denuo
 gaudeatis, & ego magis uacem dolore.
 Excipite igitur illū in domino, cum omni
 gaudio, & qui huiusmodi sūt, eos in pre
 cio habete, qm̄ ppter op⁹ Christi eo acces
 sit, ut morti pxim⁹ fuerit, nō habita rōne
 uitae, ut suppleret id qd̄ in uestro erga me
 officio fuit diminutū. Qd̄ sup est fr̄s, III
 gaudete in dño, eadē scribere uobis, me q
 dē haud piget, uobis autē tutū est. Videte
 canes, uidete malos operarios, uidete cō
 cisionē. Nos em̄ sum⁹ circūcisio, qui spū
 deū colim⁹, & gloriamur in Christo Iesu,
 & non confidimus in carne, quant⁹ ego
 confidam

ἔχω πεποιθῆσθαι ἢ ἐν σαρκί, εἴτις δοκεῖ
 ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, πε-
 ριτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυ-
 λῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ὄντως, κατὰ
 νόμον φαρῖσαῖος, κατὰ γένος Διόνωμ τῷ
 ἐκκλησίᾳ, κατὰ δίκαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ
 γενόμενος ἄμεμπτος, ἀλλ' ἅτινά μοι ἦν
 κέρδη, ταῦτα ἠγνόησα διὰ τοῦ Χριστοῦ ζη-
 μίαν, ἀλλὰ μὴ ὄντα καὶ ἠγνόησα πάντα ζη-
 μίαν εἶναι, διὰ τὸ ὑπερέχειν ἐν γνώσει
 Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου. δι' ὅ-
 τα πάντα ἐζημιώθην καὶ ἠγνόησα σκύ-
 θαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω. καὶ ἐν-
 ρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχω ἐμὴν Δικαιοσύ-
 νην ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χρι-
 στοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην, ἐπὶ τῇ πί-
 σεα, τοῦ γνώοντα αὐτὸν, καὶ τὴν δυνάμειν τῆς
 ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν
 παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ
 θανάτῳ αὐτοῦ, ἵπως καταλήσω εἰς τὴν θείαν
 νόσασιν ἵνα νεκρῶμαι. οὐχ ὅτι ἠδὴ ἔλαβον, ἢ
 ἠδὴ ἠπλευρώμαι, δυνάμει θεοῦ ἐκκατάλαβω,
 ἐφ' ᾗ καὶ κατελήθην ἢ τῷ Χριστοῦ Ἰησοῦ.
 Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμὲ αὐτὸν οὕτως λογίζομαι κα-
 ταλατρεπέναι, ἐν δὲ ταῖς μὴ ὀπίσω ἐπιλανθάν-
 ούμενος, τῶν δὲ ἐμπροσθεν ἐπεκτενοῦμαι, καὶ
 κατὰ σκοπὸν δυνάμει, ἐπὶ δὲ βραβεῖον τῆς ἀνω-
 κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι ὄντως
 τέλει τῆς φρονήσεως, ἐπιτελεῖτε φρονή-
 τε, καὶ τῶν ὁ θεὸς ὑμῶν ἀποκαλύψει, πλὴν
 εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ σοιχεῖν κανόνι, τὸ
 αὐτὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελ-
 φοί, καὶ σκοπέτε τὴν οὕτως περιπατοῦντας,
 καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς, πολλοὶ γὰρ περι-
 πατοῦσιν, οὗς πολλὰκις ἔλεγον ὑμῖν, ναῦ
 δὲ καὶ κλαίω λέγω, τοὺς ἔχθρους τοῦ σω-
 ρῶ τοῦ Χριστοῦ. ὧν τὸ τέλος ἀπώλεσα,
 ἃ ὁ θεὸς ἠμοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰχμῇ
 ἢ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούντες.

ἡμῶν γὰρ

confidā & in carne, si quisq; alius uideatur
 fiducia habuisse in carne, ego magis ha-
 bui, circūcisus octauo die, Israhel ex ge-
 nere, tribus Benjamin, hebraeus ex hebraeis,
 iuxta legem pharisaeus, iuxta studiū sequens
 ecclesiā, iuxta iusticiā quae est in lege, factus ir-
 reprehensibilis, sed quae mihi erant lucra, ea arbi-
 tratus sum propter Christum, damnum esse. Quin
 etiā arbitrator omnia damnum esse, propter excel-
 lentiā cognitionis Christi Iesu domini mei, pro-
 pter quae omnium damnum feci, & duco pro-
 ruderibus, ut Christum crucifaciam, & ut re-
 periar in illo, non habens meam iusticiā
 ex lege, sed eam, quae per fidem est Chri-
 sti, quae est ex deo iusticiam super fide, ut
 cognoscam illum, & potentiam resurrectio-
 nis illius, & comunione afflictionum illius,
 dum conformis fio morti eius, si quo mo-
 do pertingam ad resurrectionem mortuo-
 rum, non quod apprehenderim, aut iam per-
 fectus sum, sed sector, si & apprehendam,
 in eo in quo & apprehensus sum a Chri-
 sto Iesu. Fratres, ego me ipsum non dum ar-
 bitror affectum esse. Vnum autem, ea quidem
 quae a tergo sunt obliuiscens, ad ea uero
 quae a fronte sunt enitens, iuxta praefixum
 signum, insequor ad palmam supernae uoca-
 tionis dei, in Christo Iesu. Quotquot ita-
 que perfecti sumus, hoc sentiamus, & si quod
 aliter sentitis, & hoc uobis deus reuelabit,
 attamen quod affecti sumus, eadem pro-
 cedamus regula, ut idem sapiamus. coi-
 mitatores mei estote fratres, & consyde-
 rate eos qui sic ambulant, quemadmodum
 habetis formam nos. Nam complures ambulat,
 de quibus saepe dixi uobis, nunc autem & fles
 dico, inimici crucis Christi, quorum finis, pro-
 ditio est, quorum deus ueter, & gloria in
 suffusione illorum, qui terrestria curant.

i 2 nam

Ημῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ὅθεν καὶ ἡ σωτηρία ἀπεκδεχόμεθα κυρίου Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μεταχρηματίσει τὸ σῶμα ἐν ταπεινώσει ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τοῦ σώματος ἐν δόξῃ αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δυνάμει δυνάτου, καὶ ὑποτάξαι ἐαυτὸν ὑπὸ πάντα ὡς ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ σέφαιός μου, οὕτως σήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. Εὐδοίᾳ ἠρώ καλῶς, καὶ σωτήριον παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ, καὶ ἐρωτᾶ καὶ σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐτὰς, αἰτινες ἐν τοῦ εὐαγγελίου σωθήσονται μοι, μετὰ καὶ κλήρωται καὶ τῶν λοιπῶν σωτηριῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, ὡς πάντοτε ἐν ἡμῶν, τὸ ἐπιποθεῖν ὑμῶν, γνωθῆτω πάντες ἀνθρώποις, ὃ κύριος ἔγνω, μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλὰ ἐν παντί τῇ προσδοκίᾳ καὶ τῇ ἐλπίδι, μετὰ εὐχαριστίας τὰ ἀκρίβητα ὑμῶν γνωρίζετε πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί, ὅσα ὄσιμ' ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀσνά, ὅσα προσφιλή, ὅσα εὐφρονα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἐπαινή, ταῦτα λογιζέσθε, καὶ καὶ ἐμάθετε, καὶ παραλάβετε, καὶ ἠκούσατε, ὡς εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς ἐν εἰρήνῃ ἔσται μετὰ ὑμῶν.

Εὐχαρίσω δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλητε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ, ὅτι καὶ ὑπερήφανός μ' ἐλάλει. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν ᾧ εἶμι αὐτάρετος εἶναι, διὰ καὶ ταπεινοῦσθαι, διὰ καὶ περιστεύειν. ἐν παντί, καὶ ἐν πάντι μεμύνημαι, καὶ χροτάζεσθαι, καὶ πενήτω, καὶ περιστεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι, πάντα ἰχθύω ἐν τοῦ διωγαμοῦ τῆμε Χριστῷ, πλὴν καλῶς ἐποίησατε

nā nostra cōuersatio in cœlis est, ex quo & saluatorem expectamus dñm Iesum Christū, qui transfigurabit corpus humilitatis nostræ, ut cōforme fiat, corpori gloriæ suæ, secundū efficaciam qua potest, etiam subiicere sibi omnia. Proinde fratres mei dilecti ac desyderati, gaudiū & corona mea, sic stete in doño dilecti. Euodiā rogo, & synthychā rogo, ut idē sentiant in dño, sane rogo & te compargermana, adiuua eas, quæ in euāgelio cōuenerunt mecū, una cū Clemente quoq;, & reliquis cooperarijs meis, quoz nomina sūt in libro uita. Gaudete in domino semper, & iterū dico gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus hoibus. Dominus ppe est. De nulla re solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione, cū gratiarum actione, petitiones uestræ innotescant apud deum, & pax dei quæ superat omnem intellectum, custodiet corda uestra, & sensus uestros, in Christo Iesu. Quod reliquum est, fratres, quæcumq; uera, quæcumq; honesta, quæcumq; iusta, quæcumq; pura, quæcumq; accommoda, quæcumq; bene ominata, si qua uirtus, si qua laus, hæc cogitate, quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & uidistis in me, hæc facite, & deus pacis erit uobis scum. Gaudisus sum autē in dño magnopere, qd' iam tandē reuiguit uestra pro me sollicitudo i eo i quo & solliciti eratis. Verum deerat oportunitas, nō quod iuxta penuriā loquar. Nā ego didici, in quibus sum in his cōtentus esse. Noui & humiliari, noui & excellere (ubi q; & in omnibus institutus sū) & saturari, & esurire, & abire dare, & penuriā pati. Oia possum in eo qui me potentē facit Christo. Attñ recte fecistis

ἔποιήσατε, συγκοινωνήσαντες μου τῆ θλίψι,
 οἱ δατέθε ἑνὶ μῆτις φιλιππησιοι, ὅτι ἐμ' ἀρε-
 χῆ πρὸς εὐαγγελίον, ὅτε δὲ ἤλθομ ἀπὸ μακεδονί-
 ας, οὐδὲ μία μοι ἐκκλησία ἐκοινωνήσεν εἰς
 λόγῳ δόσεως ἑλπίφωρε, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι.
 ὅτι ἑρθεσθαλονίκη ἄπαξ, καὶ δὲ εἰς πλὴν
 χρεῖαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δό-
 μα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζον-
 τα εἰς λόγῳ ὑμῶν, ἀπέχω δὲ πάντα ἑπι-
 ρευέω, πεπληρωμαι δὲ ἐξ ἄμενος, πρὸς ἑπα-
 φροδίτου, τὰ παρ' ὑμῶν, ὅς μὲν ἐνδοξίας, δυ-
 σίαμ δεκτῶν ἐν ἀρεσῶν τῶν θεῶν, ὁ δὲ θεός
 μου πληρώσει πάντας χρεῖαν ὑμῶν, καὶ τὸν
 πληθύν ἀυτοῦ ἐμ' δόξῃ, ἐμ' ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ.
 τῶν δὲ θεῶν ἑπιζητῶ ὑμῶν, ἢ δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμῶν, ἀσάσασθε πάν-
 τα ἅγιον ἐμ' ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ἀσάσσονται
 ὑμεῖς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί, ἀσάσσονται ὑ-
 μῶν πάντες ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆ καίσα-
 ρος οἰκίας, ἢ χάρις τῶ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμῶν.

Ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι' ἐπαφροδίτου.

fecistis, qd simul cōmunicastis meæ tribu-
 lationi. Nostis em̄ & uos Philippēses qd
 in principio euāgelij, cū pficiscerer a Ma-
 cedōia, nulla mihi ecclesia cōmunicauerit,
 in ratione dandi & accipiēdi, nisi uos soli,
 nā & Thessalonica cū essē, semel & iterū,
 qd' op⁹ erat mihi misistis, nō qd' requirā
 mun⁹, sed reqro fructū exuberantē in ra-
 tionē uestrā. Recepi tñ oīa & abūdo, imple-
 tus sū, posteaq; accepi ab Epaphrodito,
 q̄ a uobis missa fuerāt, odorem bonæ fra-
 grantiæ, hostiā acceptā, & gratā deo. De⁹
 aut̄ meus, implebit q̄quid op⁹ fuerit uo-
 bis, secundum diuitias suas in gloria, in
 Christo Iesu. Deo uero, & patri nostro,
 gloria in sæcula sæculorum. Amen.
 Salutate oēm sanctū in Christo Iesu. Sa-
 lutant uos q̄ mecū sunt fratres. Salutant
 uos oēs sancti, maxime uero, qui sunt ex
 Cæsaris familia. Gratia dñi nostri Iesu
 Christi, cū oibus uobis. Amen.

Scripta est e Roma p Epaphroditū.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΒΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης οὐχ ἑωρακώς μὲν αὐτοῦ, ἀκρόσας δὲ πρὸς ἀντὶν, ἢ ἢ πρὸ
 φασίς τ' ἐπιστολῆς αὐτῆ. τὴν κολοσσαῖς ἐβόλοντό τινες ἀπατῆσαι σοφίσμασι μὲν ἑλλη-
 νικοῖς, καὶ τ' εἰς ΙΗΣΟΥΝ πίσεως, καὶ πρὸς τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων, ἑπιζητῶν, ταῦτα
 τῶν μαθῶν δὲ ἀπόστολος, γράφει πλὴν ἐπιστολῶν ὡσθ' κατὰ κλητικῶν αὐτῶν ταυτίων,
 ἑπιζητῶν μὲν ἐν χαρισίῳ τῶν θεῶν, σημαίνει ἀπὸ τῆ σκότους αὐτοῦ, μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τ' ἀληθεί-
 ας, ἑπὶ ὅτι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ εἰς ὃν ἐπίσθυσαν, εἰκὼν ὅστις τῆ θεῶν ἑλπίς, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε, ἑπὶ ὅτι ἔφηρε πρὸς
 αὐτὸν ἀκροατοῦ ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρῶτον ἑκ τῆ κτίσεως καὶ πρῶτον ἑκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμ-
 φότερα σωθή, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα, προσέειπε δὲ αὐτοῦ ἐμμενῶν ἐν τῇ πίστι, σημαίνων, ὅτι αὐ-
 τὸς παῦλος, διάκονός ὅστις τῆ εὐαγγελίῳ, ἐν ᾧ κατὰ κλητικῶν, εἶτα καὶ πρὸς τὸν νόμον, ἑπὶ τῶν ἐν αὐτῶν βρω-
 μάτων, καὶ πρὸς ἡμερῶν, ἑπὶ αὐτῶν δὲ γένηται, ἑπὶ ἀπὸ εἰκνοσύνης ἡρῆκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ, καὶ πλὴν
 πρὸς μὲν συμβουλεύει τὸ αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφισμῶν, ἑπὶ πλανᾶν αὐτοῦ ἐλεότων,
 ἑπὶ λοιπὸν πρὸς ἀνέσας, καὶ ὡς γονεῦσι, καὶ τέκνοις, ἀνδράσι ἑπὶ γυναιξί, δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα
 τὰ πρὸς τὰ ἴθνη συμβουλεύσας, περὶ τῶν ἐπιστολῶν.

ARGUMENTVM

Colosēses, & hi sicut Laodicēses sūt Asiani, & ipsi p̄uēti erāt a pseu-
 do ap̄ls. Nec ad hos accessit ipse ap̄ls, s; & hos p̄ epl̄am corrigit. Au-
 dierāt em̄ x̄bū ab Archippo, q̄ & misterīū i eos accepit. Ergo ap̄ls iā
 ligat⁹ scribit eis ab Epheso p̄ Tychicū diaconū, & Onesimū acolythū

ΠΡΟΣ ΚΟΛΛΑΣΣΑΒΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΗΣΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΔΙΑ ΘΕΛΗΜΑ

ΤΟΣ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΟΣ Ο ΑΓ

ΔΕΛΦΟΣ ΤΟΙΣ ΚΟΛΛΑΣΣΑΒΙΣ

ΑΓΙΟΙΣ, ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΙΣ ΑΔΕΛ

ΦΟΙΣ ΚΥ ΧΡΙΣΤΩ. ΧΑΡΙΣ ΨΜΨΡ Θ ΕΙΡΩΝ ΑΠΘ
 ΘΕΘ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ, ΚΗ ΚΥΡΙΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.
 ΕΥΧΑΡΙΣΤΩΜΕΝ ΘΕΘ ΠΑΤΡΙ ΤΩ ΚΥ ΙΣ Η /
 ΜΩΜ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΝΤΟΤΕ ΠΣΙ ΨΜΩΜ
 ΠΡΟΣΒΗΧΟΜΕΝΟΙ ΑΚΘΣΑΥΤΕΣ ΤΨ ΠΨΙΡ ΨΜΩΜ
 ΚΥ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ, ΚΑΙ ΤΩ ΑΔΑΠΛΩ ΤΩ ΕΙΣ
 ΠΑΝΤΑΣ ΤΥΣ ΑΣΙΣ, ΔΙΑ ΤΨ ΕΛΠΙΔΑ ΤΨ ΑΠΚΗ
 ΜΩΜ ΨΜΨΡ ΤΨ ΔΥΣΑΝΟΨ, ΗΡ ΠΡΟΚΚΘΑΤΕ
 ΕΝ ΤΩ ΛΟΓΩ ΤΨ ΑΛΗΘΕΙΑΣ Ψ ΨΝΑΓΓΕΛΨ Ψ ΠΣΟΝΤΨ
 ΕΙΣ ΨΜΑΘ, ΚΑΘΩΘ ΚΗ ΚΥ ΠΑΥΤΨ ΘΕΘ ΚΟΘΜΩ, Θ
 ΨΣΙ ΚΑΡΠΦΟΡΘΜΟΝΟΜ, ΚΑΘΩΘ Θ ΚΥ ΨΜΨΡ, ΑΦ
 ΨΘ ΗΜΕΡΑΘ ΗΚΘΣΑΤΕ, ΚΗ ΨΓΝΩΤΕ ΤΩ ΧΑΡΙΜ Ψ
 ΘΕΘ ΚΥ ΑΛΗΘΕΙΑ, ΚΑΘΩΘ ΚΑΙ ΨΜΑΘΕΤΕ ΑΨ ΕΠΑ
 ΦΡΑ Ψ ΑΓΑΠΗΘ ΣΩΔΘΛΘ ΗΜΩΜ, ΘΘ ΘΨ ΠΨ
 ΣΘΘ Ψ ΠΕΡ ΨΜΩΜ ΔΙΑΚΟΝΘΨ Ψ ΧΡΙΣΤΟΥ, Θ ΚΑΙ
 ΘΚΛΩΘΑΘ ΗΜΨΡ ΤΩ ΨΜΩΜ ΑΔΑΠΛΩ ΚΥ ΠΝΕΥ /
 ΜΑΨ. ΔΙΑ ΤΨΘ ΚΗ ΗΜΨΘ ΑΦ ΨΘ ΗΜΕΡΑΘ ΗΚΘΣΑ
 ΜΟΝ, ΘΝ ΨΑΝΘΜΕΘΑ Ψ ΠΕΡ ΨΜΩΜ ΠΡΟΒΗΧΟΜΕ
 ΝΟΙ ΚΗ ΑΥΤΘΜΩΜΟΙ, ΨΝΑ ΠΛΗΡΘΘΨ ΤΨ ΕΠΨΓΝΩ
 ΣΨΡ Ψ ΘΕΛΗΜΑΨ ΑΥΤΨ ΚΥ ΠΑΘΨ ΣΟΘΨΑ ΚΗ ΣΩΕ
 ΣΨ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΨ, ΠΨΡ ΠΑΨΨΘΑ ΨΜΨ ΑΖΨΘΘΨ Ψ ΚΥ
 ΡΨΘ, ΕΙΘ ΠΑΘΑΡ ΑΡΕΘΚΨΑΜ, ΚΥ ΨΑΥΤΨ ΨΡΓΩ Α
 ΓΑΘΨ ΚΑΡΠΦΟΡΘΝΤΕΘ, ΚΗ ΑΥΘΑΝΘΜΩΜΟΙ ΕΙΘ ΤΨ
 ΕΠΨΓΝΩΣΨΡ ΤΩ ΘΕΘ, ΚΥ ΠΑΘΨ ΔΨΑΜΨ ΔΨΑ
 ΜΘΜΩΜΟΙ, ΚΨ ΤΨ ΚΡΑΤΘΘ ΤΨ ΔΘΞΘΘ ΑΥΤΨ, ΕΙΘ ΠΑ
 ΣΑΡ ΨΠΟΜΟΝΨ ΚΗ ΜΑΚΡΘΒΥΜΨΑΜ ΜΕΨΑ ΧΑ
 ΡΑΘ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΩΜΕΝ ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΘΕΘ ΨΚΑΝΩΘΑΝ /
 ΤΨ ΗΜΑΘ ΕΙΘ ΤΩ ΜΕΡΙΘΑ ΤΩ ΚΛΗΡΘ ΑΨ Α /
 ΓΨΩΜ ΕΜ ΘΕΘ ΦΩΤΨ, ΘΘ ΨΡΨΨΑΡ ΗΜΑΘ ΕΚ ΤΨ ΘΨΘ
 ΣΙΑΘ ΤΩ

AD COLLOSSENSES
 EPISTOLA PAULI.

Aulus Apostolus Iesu Chri
 sti, per uoluntatem dei, & Ti
 motheus frater, ijs qui sunt
 Coloffis, sanctis & fidelibus
 fratribus in Christo. Gratia uobis & pax
 a deo patre nostro & dño Iesu Christo.
 Gratias agim⁹ deo & patri dñi nostri Ie
 su Christi, semper de uobis, cum oram⁹.
 Quoniã audiui⁹ fidē uestrã in Chri
 sto Iesu, & charitatem erga oēs sanctos,
 propter spem repositã uobis in cœlis, de
 qua prius audieratis in uerbo ueritatis
 euangeli⁹, quod peruenit ad uos, quẽ ad
 modum & in toto mundo, & fructificat,
 sicut & in uobis, ex eo die quo audistis &
 cognouistis gratiam dei in ueritate. Quẽ
 admodum & didicistis ex Epaphra dile
 cto conseruo nostro, qui est fidus pro uo
 bis minister Christi, q̄ & exposuit nobis
 uestrã dilectionem in spiritu. propterea
 & nos, ex quo die audiui⁹, non desinui
 mus p̄ uobis orare, & p̄scere, ut implea
 mini agnitione uoluntatis eius, in omni
 sapientia & prudẽtia spirituali, ut ambu
 letis digne domino, ut per omnia placea
 tis, in omni opere bono fructificantes, &
 crescentes in agnitionem dei, in omni po
 tentia facti potentes, iuxta robur gloria
 illius, in omnem paciẽtiam & longanimi
 tatem cū gaudio, gratias agentes patri,
 qui idoneos nos fecit, in partē fortis san
 ctorum, in lumine, qui eripuit nos de po
 testate

σίας & σκοτίας, ἢ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλεί-
 αμ τῶν ἰσχυρῶν ἀγάπης αὐτῆς, ἣν ὡς ἔχοντι πᾶσι
 ἀπολύτρωσιν διὰ τὸ ἄιματος αὐτῆς πᾶσι ἀφει-
 σμ ἢ ἡμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τῆς θεοῦ & ἁ-
 ράτης, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἦν ἀν-
 τὶ ὧ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἦν τῆς οὐρανοῦ, ἢ τὰ
 ἐπὶ τῆ γῆς, τὰ ὄρατα, καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε
 θεόνοιοι, εἴτε κτισθέντες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε δόξα-
 σία τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, ἢ εἰς αὐτὸν ἐκτι-
 σαι, καὶ αὐτὸς ἐστὶν πρὸ πάντων, ἢ τὰ πάντα
 ἦν αὐτῷ σωθέντες, ἢ αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ
 τῆ σώματος ἣ ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ
 πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα ἡρώτη ἦν πᾶ-
 σιν, αὐτὸς πρωτότοκος, ὅτι ἦν αὐτῷ ἐνδόκησεν
 πᾶν τὸ πλῆρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ
 ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνο-
 ποιήσας διὰ τὸ ἄιματος τῆ σαυροῦ αὐτοῦ δι'
 αὐτῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆ γῆς, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς οὐρανοῦ
 ἢ ἡμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπὸ πλῆρωμα ἡμῶν, ὅ-
 ἐχθροὺς τῆ διανοίας ἦν τῆς ἐργασίας τῆς ποι-
 νησῆς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἦν τῆ σώ-
 ματι ἣ σαρκὸς αὐτοῦ, διὰ τὸ θανάτου πα-
 ρασῆσαι ἡμᾶς ἁγίους ἢ ἁμώμους, ἢ ἀνεγ-
 κλήτους καὶ ἠνώπιον αὐτοῦ, εἴ γε ἐπιμέ-
 νετε τῆ πίστιν περὶ μελιτώμων, ὅ ἐδραῖοι, ἢ
 μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆ ἐλπίδος τοῦ
 ἠαγγελίου, ὅ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἦν
 πάσης τῆ κτίσεως τῆ ἠπὸ τὸν οὐρανὸν, ὅ ἠγε-
 νόμην ἐγὼ πᾶν τῆ δι' ἠακόντων, καὶ χαί-
 ρω ἦν τοῖς παθήμασι μου ἠπὸ ἠμῶν, ἢ ἠν-
 ταναπληρῶ τὰ ἠσερήματα ἠπὸ δι' ἠφωμ τῆ
 ΧΡΙΣΤΟΥ, ἦν τῆ σαρκίμου ἠπὸ τῆ σώμα-
 τος αὐτῆς, ὅ ἐστιν ἠ ἐκκλησία, ἠς ἐγενόμην ἐν
 δι' ἠακόντων, κατὰ τὴν οἰκονομίαν τῆ θεοῦ.
 τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ἠμᾶς πληρῶσαι τὸν
 λόγον τῆ θεοῦ, τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμ-
 μένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, ὅ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν
 ἠὲ φανερώθη τῆς ἠγίοις αὐτῆς, οἷς ἠθέλησεν
 ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦτος ἣ διόξης
 τοῦ μν/

restate tenebrarū & transtulit in regnum
 filij charitatis suæ, in quo habemus redē-
 ptionem, per sanguinē ipsius, remissionē
 peccatorum, qui est imago dei inuisibilis,
 primogenitus uniuersæ creaturæ, quod ī
 illo creata sint omnia, quæ in cœlis sunt,
 & quæ in terra, uisibilia & inuisibilia, siue
 throni, siue dominationes, siue principa-
 tus, siue potestates. Omnia per illum,
 & in illum creata sunt, & ipse est ante om-
 nia, & omnia in illo consistunt, & ipse est
 caput corporis ecclesiæ, qui est principiū
 primogenitus ex mortuis, ut sit in omni-
 bus ipse primas tenens, quoniam in illo
 cōplacitum est patri, uniuersam plenu-
 dinem inhabitare, & per eum reconcilia-
 re cūcta erga se, pacificatis per sanguinē
 crucis eius per eundem, siue quæ in terra
 sunt, siue quæ in cœlis. Et uos qui quon-
 dam eratis ab alienati, & inimici mente, in
 operibus malis, nunc tamen reconcilia-
 uistis, in corpore carnis suæ per mortem,
 ut adiungeret uos sanctos, & irreprehē-
 sibles, & inculpato in conspectu suo.
 Siquidem permanetis in fide fundati ac
 stabiles, & immobiles a spe euāgelij, quod
 audistis, quod prædicatum est uniuersæ
 creaturæ, quæ sub cœlo est, cuius factus
 sum ego Paulus minister. Nūc gaudeo
 in afflictionibus meis pro uobis, & sup-
 pleo quod deerat afflictionibus Christi,
 in carne mea, pro corpore ipsius, quod
 est ecclesia, cuius factus sū ego minister,
 iuxta dispensationem dei, quæ data est
 mihi in uos implendi uerbum dei, myste-
 rium quod reconditum fuit a sæculis, & a
 generationibus. Nunc autem manifesta-
 tum est sanctis illius, quibus uoluit de-
 us notum facere, quæ sint diuitiæ gloriæ
 i 4 mysterij

τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιμ, ὃς ὄσι
 ΧΡΙΣΤΟΣ ἐν ὑμῖν, ἢ ἐλπὶς ἐστὶν ὁ ὄξισ, ὃν ἡ
 μῆς καταγγέλλομεν, νοουθετοῦντες πάντα
 ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄν-
 θρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσω-
 μεν πάντα ἄνθρωπον τέλει ἐν ΧΡΙΣΤΩ
 ΙΗΣΟΥ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κα-
 τὰ τὸ πλὴν ἐνεργεῖα αὐτοῦ, πλὴν ἐνεργουμένη
 ἐν ἐμοὶ ἐν δωάματι. θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰ-
 δέναι, ἢ λίαν ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ
 πᾶν ἐν λαοδικίᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἔωράκασι τὸ
 πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρὰ κληθῶσι
 αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγά-
 πῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον ἐν πληροφo-
 ρίας ἐν σωέσει, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστη-
 ρίου τοῦ θεοῦ, καὶ πατρὸς, καὶ ΧΡΙΣΤΟΥ,
 ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θεσμοὶ ἐν σοφίᾳ, ὅ
 ἐν γνώσει ἀποκρυφοῦ. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα
 μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολο-
 γίᾳ, εἰ γὰρ καὶ τῆ σαρκὶ ἀπαμί, ἀλλὰ τοῦ
 πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέ-
 πων ὑμῶν πλὴν τάξιμ, καὶ τὸ σέβωμα τῆς
 εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ πίστεως ὑμῶν, ὡς ὅταν παρε-
 λάβετε τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ τὸν κύριον,
 ἐν αὐτῷ περὶπατῆτε, ἐξῆρξωμένοι καὶ ἐποι-
 κοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι
 ἐν τῇ πίσει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περιστέρον-
 πες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις
 ὑμᾶς ἐσαὶ ὁ συλλαγωγῶν διὰ τὴν φιλοσο-
 φίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὸν παράδο-
 σιμ πᾶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ σοιχεῖα τῆ κοσ-
 μου, καὶ οὐ κατὰ ΧΡΙΣΤΟΝ. ὅτι ἐν αὐτῷ
 κατοικῆ πᾶν τὸ πλήρωμα ἐν θεότητι, ὁ
 σωματικῶς, καὶ ἐσε ἐν αὐτῷ πεπληρωμέ-
 νοι, ὃς ὄσι ἢ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς, καὶ
 θουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτο-
 μῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τῆ σώ-
 ματος πᾶν ἁμαρτιῶν ἐν σαρκὸς, ἐν τῇ
 περιτομῇ τῷ ΧΡΙΣΤΩ, σωταφέντες
 αὐτῷ

mysterij huius, in gentibus, qui est Chri-
 stus in uobis, spes gloriae, quem nos an-
 nunciamus, admonentes omnem homi-
 nem, & docentes omnem hominē, in om-
 ni sapientia, ut adiungamus omnem ho-
 minē perfectū in Christo Iesu, ad quod
 laboro, periclitans secundum efficaciam
 eius, agentem in me in uirtute. Nā uo-
 lo uos scire, quantum certamen habeam
 de uobis, & his qui sūt Laodiciae, & quot
 quot nō uiderunt faciem meam in carne,
 ut consolationem accipiant corda illo-
 rum, cum fuerint compacti in charita-
 te, & in omnes diuitias certae persuasio-
 nis, intelligentiae, in agnitionem mysterij
 dei, & patris & Christi, in quo sunt om-
 nes Thesauri sapientiae, & scientiae re-
 conditi. Hoc autem dico, ne quis uobis
 imponat, in probabilitate sermonis.
 Etenim quamuis carne sim absens, ta-
 men spiritu uobiscum sum, gaudens &
 uidens uestrum ordinem, & soliditatem
 uestrae, in Christum fidei. Quemad-
 modum igitur accepistis Christum Ie-
 sum dominum, ita in eo ambulate, ra-
 dicati, & superstructi in ipso & confir-
 mati in fide, sicut edocti estis, exuberan-
 tes in ea, in gratiarum actione. Vide-
 te, ne quis sit, qui uos depredetur per
 philosophiam, & inanem deceptionem,
 iuxta traditionem hominum, iuxta ele-
 menta mundi, & non iuxta Christum.
 Quoniam in illo inhabitat omnis ple-
 nitudo deitatis corporaliter, & estis in
 illo completi, qui est caput omnis prin-
 cipatus ac potestatis, in quo & circumci-
 si estis. Circumcisione, quae fit sine mani-
 bus, dū exuistis corpus peccatorum car-
 nis, in circumcisione Christi, conspulti
 simul

αὐτῷ ἐν ᾧ βαπτίσματα, ἐν ᾧ καὶ σωτη-
 γέρθητε, διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας
 τοῦ θεοῦ, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.
 καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας
 τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀκροβυσσίᾳ τῆς
 σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ἡμᾶς σὺν
 αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ πα-
 ραπτώματα, διαλείψας τὸ κατ' ἡμῶν χει-
 ρόγραφο, τοῖς δόγμασι ὃ ἦν ὑπεναν-
 τίον ἡμῖν, ἐπ' αὐτὸ ἤρεκεν ἐκ τῆς μέσου προ-
 σκλήσεως αὐτοῦ τῷ σαυρῶ, ἀπεκδυσάμενος
 τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς δυνάμεις ἐδαγμά-
 τισιν ἐν παραξήσια, θρησκείας αὐτοῦ ἐν
 αὐτῷ. μὴ ὄω τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν
 εὐδοσίᾳ, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέθει εορτῆς, ἢ
 νουμωμίας, ἢ σαββάτων, ἃ ὄβρι σκιά τῶν
 μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τῷ Χριστοῦ, μηδεὶς
 ὑμᾶς καταβραβεύτω, θέλω ἐν ταπεινοφρο-
 σῶν καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἐώ-
 ρακεν ἑμβατεύων, εἰκὴ φυσιοῦμενος
 ὑπὸ τοῦ νοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ-
 κρατῶ πύ κεφαλῶν, ἃ ἔδω πᾶν τὸ σῶμα
 διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχο-
 ρηγούμενον, καὶ συμβιβάζόμενον, ἄνευ
 πύ ἀνεξήσει τοῦ θεοῦ. εἰ ὄω ἀπειθέτε
 τε σὺν Χριστῷ, ἀπὸ τῶν σοιχείων τοῦ
 κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογμα-
 τίζετε, μὴ ἄψα, μηδὲ γέυση, μηδὲ δίγησ,
 ἃ ὄβρι πάντα εἰς φθορὰν τῆς ἀποκρήσεως, καὶ
 τὰ τὰ ἐντάματα, καὶ διδασκαλίας τῶν ἀν-
 θρώπων, ἀτινά ἐστὶ λόγος μὴ ἔχοντα σο-
 φίας, ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ,
 καὶ ἀφαιρία σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τί-
 νι πρὸς πλοκμονίῳ τῆς σαρκός.
 εἰ ὄω συνκηρέθητε ᾧ Χριστῷ, τὰ ἄ-
 νω ζητεῖτε, οὗ ὃ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ
 τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ
 τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπειθέτε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ
 ὑμῶν

simul cum illo in baptismo, in quo simul
 etiam cum illo resurrexistis per fidem ope-
 rationis dei, qui excitavit illum ex mor-
 tuis. Et vos cum essetis mortui per de-
 licta, & per praeputium carnis uestrae,
 simul cum illo uiuificauit, condonans
 nobis omnia delicta, deleto, quod ad-
 uersus nos erat chirographo, quod erat
 contrarium nobis per decreta, & illud
 sustulit e medio, affixum cruci, exutis
 principatibus, ac potestatibus ostenta-
 uit palam, triumphans illos in semet-
 ipso. Ne quis igitur uos iudicet in ci-
 bo aut potu, aut in parte diei festi, aut
 nouilunij, aut sabbatorum, quae sunt
 umbra rerum futurarum, corpus autem
 Christi, ne quis uobis palmam interuer-
 tat, uolens in humilitate, & superstitione
 angelorum, in ijs quae non uidit fa-
 stuosus incedens, frustra inflatus a men-
 te carnis suae, ac non obtinens caput, ex
 quo totum corpus per commissuras &
 compagine subministratum, & com-
 pactum, augetur augmento dei. Itaque
 si mortui estis cum Christo, ab elemen-
 tis mundi, quid quasi uiuentes in mun-
 do, decretis tenemini? Ne tetigeris,
 ne gustaris, neque tontrectaris, quae om-
 nia ipso pereunt abusu, iuxta praecip-
 ta, & doctrinas hominum, quae ratio-
 nem quidem habent sapientiae, in su-
 perstitione, & humilitate animi, & le-
 sione corporis sui, non in honore quo-
 riam, ad expletionem carnis. Itaque si **III**
 resurrexistis, una cum Christo, super-
 na quaerite, ubi Christus est ad dexte-
 ram dei sedens. Superna curate, non
 terrestria. Siquidem emortui estis, & uita
 i 5 uestra

ὑμῶν κέκρυπται σὺ τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ
 ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε
 Ἐὐμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσθε ἐν δό-
 ξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆ
 γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πᾶθος, ἐπιθυμί-
 αμ κακίῃ, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣ τις ὄζει ἐν
 δολολατρίᾳ, διὰ τὴν ἔρχεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ, ἐπι-
 τοῦς ἵονες φθί ἀπαθείας, ἐν οἷς ἡ ὑμεῖς πε-
 ριπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζητε ἐν αὐτοῖς. καὶ
 δεῖ ἀποθέσθε Ἐὐμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυ-
 μόν, κακίαν, βλασφημίαν, ἀχρολογίαν,
 ἐκ τῶν σώματι Ἐὐμῶν, μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλ-
 λήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὴν ψαλαδὴν ἄν-
 θρωποι σὺν ταῖς πράξεσι αὐτοῦ, καὶ ἐν-
 δυσάμενοι τὸν νέον, τὴν ἀνακαινίσμῳ εἰς
 ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν,
 ὁ πᾶς οὐκ ἐν ἑλλάδι καὶ ἰσραὴλ, πρῶτον καὶ
 ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκῦθη, ἰσχυρὸς, ελεύθε-
 ρος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός, ἐν
 δ' ὑσάθε ὅσω ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἄγιοι καὶ
 ἡγαπημένοι, ἀλάγχνα οἰκτιρῶν, ἡμεῖς ὁ-
 τῆς, ταπεινοφροσύνη, πραότης, μακρο-
 θυμία, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, Ἐὐχαριστοῦμε-
 νοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς ἕνα ἕχη μομφήν,
 καθὼς ἡ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, ὅν-
 τως καὶ ὑμεῖς, ἐπὶ πᾶσι δεῖ τῶν, τῶν ἀγά-
 πῃ, ἣ τις ὄζει σῶδεσμος φθί πελοότητος, καὶ
 ἡ ἐργῶν τοῦ Θεοῦ, βραβυέτω ἐν ταῖς καρδίαις
 ὑμῶν, εἰς ἡμῖν καὶ ἐκκληθήτε ἐν ἐνὶ σώματι, καὶ
 χάριτοι γίνεσθε, ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικί-
 τω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ, δι-
 δασκοῦτες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς
 καὶ ὑμνοῖς καὶ ψαλμοῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι, ἀ-
 δοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, καὶ πᾶν
 ὁ ἅμ ποιῆτε ἐν λόγῳ ἡ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνό-
 ματι κυρίου Ἰησοῦ, ἐνχαριστοῦντες τῷ θεῷ
 καὶ πατρὶ δι' αὐτῶν. αἰσω αἰκας ὑπτάσθε τοῖς
 ἰσχυροῖς ἀνδράσι, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ, οἱ ἄν-
 θρωποι ὡς ἄνθρωποι τῶν σωαῖκας, καὶ μὴ πικραίνε-
 σθε πρὸς ἄλλους

uestra abscondita est cū Christo in deo,
 Quācumq; Christus manifestatus fuerit,
 uita nostra, tunc & uos cū illo manifesta-
 bimini in gloria. Mortificate igitur mem-
 bra uestra, terrestria, fornicationē, imun-
 diciam, molliciem, concupiscentiā malā,
 & auaritiā quæ est simulacrorū cultus, ob
 quæ uenire solet ira dei, in filios intracta-
 biles, inter quos ambulabatis quōdam
 cū uiueretis in his. Nunc autē deponite &
 uos oīa, iram, indignationē, maliciā, male-
 dicentiam, turpiloquentiam ab ore ue-
 stro. Ne mentiamini alius aduersus aliū,
 posteaq; exiistis ueterē hoiem cū factis
 suis, & induistis nouū, qui renouatur in
 agnitionē & imaginē eius, qui condidit
 illū, ubi nō est Græcus & Iudæus, circūci-
 sio & p̄putium, barbarus scytha, seruus, li-
 ber, sed omnia in omnibus Christus. Si-
 tis igitur induti tanq; electi dei, sancti ac
 dilecti uiscera miserationū, comitatē, mo-
 destiam, lenitatem, longanimitatem, suf-
 ferentes uos inuicem, & cōdonantes uo-
 bis mutuo, si quis aduersus aliquē habue-
 rit querelā, quemadmodū & Christus cō-
 donauit uobis, ita & uos. Super oīa autē
 hæc charitatē, quæ est uinculū perfectio-
 nis, & pax dei, palmā ferat in cordib; ue-
 stris, in quā & uocati estis, i uno corpore,
 & grati sitis. Verbū Christi inhabitet in
 uobis opulente in omni sapiētia, docētes
 & admonētes uos inuicē, cantionibus &
 laudibus, & cātilenis spiritalibus i gratia,
 canentes in corde uestro dño. Et quicquid
 egeritis in sermone aut in facto, omnia
 in nomine dñi Iesu facite, gratias agētes
 deo & patri per illū. Vxores subditæ esto-
 te p̄prijs uiris, sicuti conuenit, in dño. Vi-
 ri diligite uxores, & ne sitis amarulenti
 aduersus

πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι, καὶ τῷ κυρίῳ, ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἵνα μὴ ἀθυμώσιν. οἱ δούλοι ὑπακούετε καὶ τὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ὡς ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάγεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀπλότῃ καρδίᾳ, φοβούμενοι τὸν δεῖον, καὶ πᾶν, ὅτε ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τοῦ κυρίου, καὶ ὡς ἀνθρώποις, εἰ δότε, ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τοῦ γὰρ κυρίου Χριστοῦ δουλεύετε. ὃ δὲ ἀδικῶν κομιᾶται, ὃ δὲ δίκαιος, καὶ ὡς ἐστὶ προσωποληψία. οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητά τοῖς δούλοις παραδέχονται, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ὡς ὄντα.

τῇ προσοχῇ προσκαρτερεῖτε, χρηγοροῦτε ὡς αὐτῇ, ἐν ἔνχαρισι, προσδοχόμενοι ἅμα, καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύρας τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, διὸ καὶ δέδεμαι, ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς λέγει με λαλῆσαι, ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἕξω, τὸν καιρὸν δευροφρονοῦμενοι, ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἀλατὶ ἡστυμῶν, εἰδέναι πῶς δὲ ὑμεῖς ἐν ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθε. τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφός, καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σῶδουλός ἐμ κυρίου, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ ἵνα γνῶ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν ὀκσίμῳ, τοῦ πεισῶ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὃς ὄσιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωρίσει τὰ ὡς εἶπα. ἀπᾶζει ὑμᾶς ἀρίστος ὁ σωμαχμάλωτός μου, καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρναβᾶ περὶ οὗ ἐλάθετε ἐντολὰς, ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δεξασθε αὐτόν, ὅτι ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰῶσος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς οὗτοι μόνον σωσθησὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

οἵτινες

aduersus illas. Filij, obedite parentibus in omnibus. Hoc em̄ bene placet domino. Patres, ne prouocetis liberos uestros, ne despondeant animum. Serui, obedite per omnia carnalibus dominis, nō in obsequijs ad oculū exhibitis, tanq̄ hominibus placere studentes, sed in simplicitate cordis, timentes deum, & quicquid feceritis, ex animo facite, tanq̄ domino & non hominibus, scientes quod a domino recipietis mercedem hæreditatis, nam domino Christo seruitis. Caterum qui peccarit, reportabit peccatum suum, & non est personarū respectus. Vos domini, quod iustum est & æquabilitatem, seruis exhibete, scientes quod & uos habeatis dñm in cœlis, orationi instate, uigilantes in ea & gratiarū actione, orātes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostiū sermonis, ut loquamur mysterium Christi, propter quod & uinctus sum, ut manifestem illud, sicut oportet me loqui. In sapientia ambulate, erga externos oportunitatem redimentes, sermo uester semper in gratia sit sale conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos unicuiq̄ respōdere. De omnibus rebus meis certiores uos reddet Tychicus dilectus frater, & fid⁹ minister, & cōseruus in dño, quē misi ad uos in hoc ipsū, ut cognoscat quid agatis, & consolet corda uestra, una cū Onesimo, fido & dilecto fratre, qui est ex uobis. De oibus uobis exponēt, quæ hic agant. Salutat uos Aristarch⁹, concipitius meus, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata, si uenerit ad uos excipite eum, & Iesū, qui uocatur iustus, qui sunt ex circumcissione. Hi soli cooperarij sunt, ad regnum dei, qui

III

qui

ἕτιτινες ἐγενήθησάν μοι παρεργαίαι, ἀσπάζε-
ται ὑμᾶς, εὐαφραδὲς ὁ θεὸς ὑμῶν Δουλό-
ΧΡΙΣΤΟΙ, πάντοτε ἀγωνίζομαι ὑπὲρ ὑ-
μῶν ὡς τὰς προσβηχὰς, ἵνα σῆτε τέλειοι
Ἐπεπληρωμένοι ὡς παυλί θελήματι τοῦ θεοῦ.
μαρτυρῶ γὰρ αὐτῶν, ὅτι ἔχουσιν πολλὸν ἔ-
ργον ὑμῶν καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱε-
ραπόλει, ἀσπάζετῃ ὑμᾶς Λουκάς ὁ ἰατρός, ὁ
ἄσκητος, καὶ Τιμόθεος, ἀσπάζετε τὸν ἐν λα-
οδικείᾳ ἀδελφόν, καὶ Νυμφάν, καὶ τὴν κατ'
οἶκον αὐτῆς ἐκκλησίαν, καὶ ὅταν ἀναγνωθῆ
παρ' ὑμῶν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ
λαοδικείᾳ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωθῆ, καὶ τὴν
ἐκ λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνώτε, καὶ
εἴπατε ἀρχίπρω, βλέπε τὸ διακονίαν ἢ μ-
παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτῶν πληροῖς. ὁ
ἀσπασμὸς τῆς ἐμῆς χειρὸς παύλου, μνημονεύε-
τέ μου τὸ δεσμῶν, ἡ χάρις μετ' ὑμῶν, ἀμήν.

qui fuere mihi solatio. Salutatur uos Epa-
phras, qui ex uobis est seruus Christi, sem-
per enixe laborans pro uobis, in oratio-
nibus, ut stetis perfecti & completi in om-
ni uoluntate dei. Testimonium enim illi
perhibeo, quod habeat multum studiū,
pro uobis, & his qui sūt Laodiceæ, & his
qui Hierapoli. Salutatur uos Lucas medi-
cus dilectus. Salutate frēs qui sūt Laodi-
cæ, & Nymphā, & quæ in domo illius
est congregationem, & cum lecta fuerit a
uobis epistola, facite ut & in Laodicensiu
ecclesia legatur, & eam quæ scripta est ex
Laodicea, ut & uos legatis, & dicite Ar-
chippo, uide ministerium quod accep-
isti in domino, ut illud impleas. Salutatio
mea manu Pauli. Memores sitis uinculo-
rum meorum. Gratia uobiscum. Amen.

Μαρκία ad εφρασονίους πρώτης ἐπιστολῆς.
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΙ ΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοῦ, καὶ διατίθηται παρ' αὐτοῦ,
ἡ δὲ πρόφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς αὐτῆς, ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεργίᾳ, καὶ
ἐν φιλίπποις καὶ μακεδονίᾳ, καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τὴν ὅσα πέπονθεν καὶ ἐν θεσ-
σαλονίᾳ, φοβούμενος μὴ ἀκούσωτες θεσσαλονικεῖς ἀπέπονθεν ἐν ταῖς παρεργαί-
αις πόλεσι, παραδοῦσιν ὑπὲρ τοῦ ψεύζοντος, καὶ σκανδαλιδοῦσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἀποθνή-
σκουσι κατ' ὁδόν, ἀπρέσβη ἰμώθειον πρὸς αὐτοῦ μετὰ ἐπὶ ἐπιστολῆς ταύτης, καὶ πρῶτον μὲν
ἐπισκερτίσει αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲν ἔξενον αὐτοῦ πεπονθέναι
ὑπὲρ τῶν ἰσχυρῶν, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκλήσαντων, χριστιανῶν γὰρ ἰδίῳ πρὸς θλίψεσιν ἐμ' ἑσθ' βίῳ τῶ
ἔλεεν, πολλὰ δὲ πρὸς αὐτοῦ ὄντως ὡς πρὸς ἄλλο παρ' αὐτῆς ἀναστρέφεται, γράφει πρὸς τῶν τελευτήσ-
των, πρὸς ἀμυθῆ μὲν αὐτοῦ, καὶ διδάσκων μὴ βαρύνει φέρει, ὅτι εἶναι τὸν θάνατον ἀσώλῃ, ἀλλ'
ὁ δὲ ἀνασάσεως, ἐπέτα, καὶ πρὸς τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ διδάσκει, ἵνα ἀδύνατον ἦμεν γινώσκοντες,
ἀεὶ ἔτοιμοι γίνωμεν, καὶ μηδὲν προσέχωσιν ἀπαγελλομῶν πρὸς αὐτοῦ, ἔσεσθαι γὰρ φησὶ τὴν πρῶ-
σίαν οὕτως, ὥστε τὸν πρὸς ἰλαπομύσε καὶ ἐνρισκομύσε ὡς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, μὴ φθάναν τοὺς ἐκ νεκρῶν
ἐγερομύσε, ἅμα δὲ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλὰ γὰρ διδάσκει, πρὸς τούτοις, τρῶς ἐπέτα αὐτοῖς βελ-
τιοῦσθαι ὡς τῆς ἡθεσί, προτρέπει αὐτοῦ καὶ ἀεὶ χάρισμα τῆς ἐλπίδος, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ εὐχαριστῆσαι
τοὺς ἀεὶ τῶν κυρίῳ, ἡγορκίσι αὐτοῦ ἀναγνώσθαι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τῆς ἀδελφοῖς.

ARGVMENTVM

Thessalonicenses sunt Macedones, qui accepto uerbo ueritatis, perstiterunt in fide, etiam in persecutione ciuium suorum. Præterea nec receperunt falsos apostolos, nec ea quæ a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus, scribens eis ab Athenis, per Tythicum diaconem, & Onesimum acolythum.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙ-
ΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ.

ΑΥΛΟΣ ἢ σιλουανὸς ἔτι
μόθεος τῆ ἐκκλησίας θεσα-
λονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ
κυρίῳ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ. χά-
ρις ὑμῖν Ἐιρηὴν ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.
ἐνχαριστῶμαι ἰσχυρῶς θεῷ πάντοτε ἐν παντί
ὑμῶν, μνησθῆναι ὑμῶν περιστάσεις ἐπὶ πάντων
σπουδαῖς ὑμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες
ὑμῶν ἕνεκα ὅτι πίστεως, καὶ ἔργου ἡμῶν
πρὸς Ἐσπερον, ὅτι ἐλπίδος ἔσται κυρίου
ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ἔμπροσθεν τοῦ θε-
οῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοὶ ἡ-
γαπημένοι ὑπὸ θεοῦ πῶς ἐκλογίω ὑμῶν, ὅτι
τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν
λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ πνεύματι
καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἶ-
δατε, οἱ ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς, καὶ
ὑμῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ ἔσται κυρίου
ἐξάρμοστοι τῷ λόγῳ, ἐν ἑλίψῃ πολλῇ μετὰ
χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς
τύποις πάνσι τοῖς πισεύουσιν ἐν τῇ μακεδο-
νίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ, ἀφ' ὑμῶν δὲ δὲ ἡχρητὸς ὁ λόγος
ἔσται κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχα-
ΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντί τόπῳ, ἡ πίστις ὑμῶν ἡ
πρὸς τὸ θεῖον δὲ ἐληλυθεν, ὥστε μηδεὶς ὑμῶν
ἔσται

AD THESSALONICENSES
EPISTOLA PAULI PRIMA

Aulus, & Sylluanus, & Timo-
theus, ecclesiae Thessalonicen-
sium, in deo patre, & dño Ie-
su Christo. Gratia uobis &
pax, a deo patre nostro, & dño Iesu Chri-
sto. Gratias agimus deo semper, de om-
nibus uobis, mentionē uestri facientes in
orationibus nostris indefinenter, recolē-
tes uestri, propter opus fidei, & laborem
charitatis, & quod permāsistis in spe do-
mini nostri Iesu Christi, coram deo, & pa-
tre nostro, sciētes fratres dilecti a deo ele-
tionem uestram, quoniam euangelium
meum fuit erga uos, nō in sermone solū,
uerū etiam in uirtute, & in spiritu sancto
& in certitudine multa, quemadmodum
nostis, quales fuerimus inter uos, uestra
causa. Et uos imitatores nostri facti fui-
stis, & domini recipiētes uerbum, in affli-
ctione multa, cū gaudio spiritus sancti,
adeo ut fueritis exemplo omnibus cre-
dentibus in Macedonia, & Achaia. A uo-
bis enim per tonuit uerbum domini, non
solum in Macedonia, & Achaia, uerum
etiam in omni loco, fides uestra quæ est
in deum dimanauit, ut non sit uobis ne-
cesse

ἔχαμ, λαλῶν τί, αὐτοὶ γὰρ περὶ ὑμῶν
ἀπαγγέλλουσι, ὅποια ἔισοδος ἔχομεν
πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστέφαστε πρὸς τὸν θεόν
ὅτι ἀπὸ τῆς εἰδώλων, δουλεύει θεῷ ζῶντι, Ἐ
ἀληθινῶ, Ἐ ἀναμύθη τὸν ἦον αὐτοῦ, ἐκ τῆς
δουραῶν, ὅτι ἡγείρεται ἐκ τῆς νεκρῶν, ἸΗΣΟΥΝ
τὸν ζυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ φθιγγῶν φθιγγο-
μύθη. Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ἀδελφοὶ τὴν εἰ-
σοδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέ-
γονε, ἀλλὰ Ἐ προπαθόντες καὶ ὑβριθέντες,
καθὼς οἶδατε ἐν Φιλίπποις ἐπαρξασά-
μεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς
τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῶν ἀγωνίᾳ, ἢ
παράκλησις ἡμῶν, οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ δόξα
καθαρίας, οὐτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς δι-
δοκίμασμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πισθῆναι τὸ
εὐαγγέλιον, οὕτως λαλῶμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώ-
ποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ δοκι-
μάζοντες τὰς καρδίας ἡμῶν. οὐτε γὰρ ποι-
τε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν, καθὼς
οἶδατε, οὐτε ἐμ προφάσι πλεονεξίας, θεὸς
μάρτυς, οὐτε ζητοῦντες ὅτι ἀνθρώπων δό-
ξασιν, οὐτε ἀπὸ ὑμῶν, οὐτε ἀπὸ ἄλλων, δωά-
μενοι ἐμ βάρει εἶναι, ὡς Χριστοὶ ἀπόστο-
λοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἡπίοι ἐμ μέσῳ ὑμῶν,
ὡς ἄν τροφὸς θάλπητα ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως
ἐμψρόμενοι ὑμῶν, ἐδοκοῦμεν μεταδῆνα
ὑμῖν, οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλ'
καὶ ἡμῶν τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπῶ-
ντες ἡμῖν γενένηθε. μνημονεύετε γὰρ
ἀδελφοὶ τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον.
νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς
τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι ὑμᾶς, ἐκκρύξαμεν εἰς
ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ὑμεῖς μάρτυ-
ρες καὶ οὐ θεοὶ, ὡς ὁσίως, καὶ δίκαιως, Ἐ ἀ-
μέμπτως ὑμῖν τοῖς πῖσενουσι ἐγενήθη-
μεν, καθάπερ οἶδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑ-
μῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρὰ
καλοῦντες ὑμᾶς, καὶ παραμυθούμενοι,
Ἐ μαρτυ

cessé loqui quicquid, siquidem ipsi de uobis
annunciant, qualem aditū habuerimus
ad uos, & quomodo conuersi fueritis ad
deū a simulacris, ut seruiretis deo uiuen-
ti, & ueraci, & expectaretis filium eius de
caelis, quem excitauit a mortuis, Iesum,
q̄ liberat nos ab ira uetura. Nā ipsi no- II
stis fratres, introitum nostrum ad uos,
quod nō fuerit inanis, sed ante malis af-
flicti, & contumelijs affecti, quēadmodū
scitis, in Philippis, audacter egerimus in
dño nostro ad loquendū apud uos euan-
gelium dei, in multo certamine. Siquidē
exhortatio nostra nō fuit ex impostura,
neq; ex imunditia, neq; in dolo, sed quē
admodū probati fueramur a deo, ut no-
bis cōmitteretur euāgeliū, ita loquimur,
nō ut hoibus placentes, sed deo, qui pro-
bat corda nostra. Neq; enim unquē in ser-
mone adulationis uersati sumus, quēad-
modū nostis, nec in occasione auaritiæ,
deus est testis, neq; querentes ex hoibus
gloriā, nec a uobis, nec ab alijs, cum posse
mus in autoritate esse, tanquē Ap̄li, sed fui-
mus placidi in medio uestri, perinde ac si
nutrix foueat suos filios, sic affectu ppen-
si, in uos, aio cupim⁹ impertire uobis, nō
solum euangelium dei, uerum etiam no-
stras ipsorum animas, propterea quod
chari nobis esse cœperitis. Meministis
em̄ fratres laboris nostri, ac sudoris. No-
cte enim ac die, opus facientes, ob id ne
cui uestrum essemus oneri, prædicauim⁹
apud uos euangelium dei, uos au-
tem testes estis & deus, quē sancte & iuste,
& inculpate uobiscū q̄ credebatis, uersati
fuerim⁹, quēadmodū nostis, ut erga unū
quēq; uestrū, tāquē pater erga filios suos,
fuerim⁹ affecti, obsecrātes uos & cōsolātes
& obtestantes

καὶ μαρτυροῦμενοι εἰς τὸ περιπατήσαι ὑμᾶς
 ἀξίως τοῦ θεοῦ, τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς
 τὴν αὐτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν, διὰ τοῦ
 τοῦ καὶ ἡμᾶς ἐνχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδελ-
 φείῳ, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς
 παρ᾽ ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξαθε οὐ λόγον ἀν-
 θρώπων, ἀλλὰ καθὼς ἔστι ἀληθῶς, λόγον
 θεοῦ, ὃς καὶ ἠρῶνται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστέ-
 ουσιν, ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελ-
 φοὶ τοῦ ἡμετέρου τοῦ θεοῦ, τῶν οὐσῶν ἐν τῇ
 ἰουδαίᾳ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι ταῦτα
 ἐπάθετε, ὅτι ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφύ-
 λων, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν
 καὶ τὸν κύριον ἀποκτενάντων Ἰησοῦν, ὅ-
 τινες ἰδίους προφήτας, ὅτι ἡμᾶς ἐκδιωξάν-
 των, ὅτι θεῶν μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀν-
 θρώποις ἐναντίων, κωλύοντων ἡμᾶς εἶθι
 νεοτὴ λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπλη-
 ρῶσαι αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας πάντοτε, ἔφθα-
 σε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ, εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ
 ἀδελφοὶ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς
 καιρὸν ὄρας, προσώπων, οὐ καρδίας, περισσο-
 τέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ προσώπων ὑμῶν
 ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ, διὸ ἠθελήσαμεν
 ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν πᾶσα ἡμέρα
 παρ᾽ ὁδοῦ, καὶ ἐνέκοιμι ὑμᾶς ὁ σατανᾶς,
 τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς, ἢ χάρις, ἢ σέφανος
 καυχίσις, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς, ἐμπροθεῖν τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ
 παρουσίᾳ; ἡμεῖς γὰρ ἐσεῖ ἢ δόξα ἡμῶν
 καὶ ἡ χάρις, διὸ μὴκέτι σέγοντες ἐνδοκίσα-
 μεν κατ' ἐλπίδα ἐν ἀθλίωσι μόνον, καὶ ἐπέμ-
 ψαμεν ἡμῶν τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὅτι δι-
 άκονομ τοῦ θεοῦ, καὶ σωτηρίαν ἡμῶν ἐν τῷ
 ἐναγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ σκεῖσαι ὑμᾶς,
 καὶ προκαλέσαι ὑμᾶς πρὸς τὴν πίστιν ἡμῶν τῶν
 μηδένα σάνειδον ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις,
 ἀντι γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τὸ κείμεθα, καὶ ὅτι
 πρὸς ὑμᾶς ἡμεῖς, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι
 μέλλομεν

& obtestātes ut ambularetis, digne deo,
 qui uocasset uos in suum regnum ac glo-
 riam, quapropter & nos gratias agimus
 deo indefinenter, quod cum acciperetis
 sermonem auditus a nobis, dei, accipi-
 stis, non sermonem hominum, sed sicut
 erat uere, sermonem dei, qui & agit in uo-
 bis credentibus. Vos enim imitatores fa-
 cti estis fratres, ecclesiarum dei, quæ sunt
 in Iudæa, in Christo Iesu, quod eadem
 passi sitis, & uos a proprijs contribuli-
 bus, quemadmodū & ipsi nos a Iudæis,
 qui ut & dominum occiderunt Iesum, &
 proprios prophetas, ita & nos persecuti
 sunt, & deo non placent, & omnibus ho-
 minibus aduersantur, qui obsistunt no-
 bis, ne loquamur gentibus, ut saluent, ut
 expleat sua peccata semper. Peruenit au-
 tem in illos ira dei in finem. Cæterū nos
 fratres orbatu uobis ad spacium temporis,
 aspectu, non corde, uehementius stu-
 dimus uidere faciem uestram, in mul-
 to desyderio. Quapropter uoluimus ue-
 nire ad uos, ego quidem paulus, & se-
 mel, & iterum, & obstitit nobis Satanas.
 Nam quæ est nostra spes, aut gaudium,
 aut corona gloriationis, an non & uos,
 in conspectu domini nostri Iesu Christi,
 in eius aduentu? Vos enim estis gloria
 nostra & gaudium. Proinde cum non
 amplius ferremus, uisum est nobis, ut
 Athenis resideremus soli, ac misimus
 Timotheum fratrem nostrū, & ministrū
 dei, & adiutorē operis nostri, in euāgelio
 Christi, ut cōfirmaret uos, & cōsolaretur
 uos de fide nostra, ne quisquē turbaretur
 in pressuris his. Nam ipsi nostis, nos in
 hunc usum positos esse. Etem cum apud
 uos essemus, p̄dicebamus uobis fore, ut
 pressuram

III

μέλλομεν δλίθεισθαι, καθὼς καὶ ἐγγύετο
 Ἐοῖδατε. Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μὴκέτι σέγωμ,
 ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τίς τις ὑμῶν, μή
 πως ἐπίρασεμ ὑμᾶς, ὁ πρὸς ἡμῶν, καὶ εἰς κε
 νόμ γρήγεται ὁ κόπος ἡμῶν. Ἀρτι δὲ ἔλθόν/
 τος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ
 ἐναγγελισαμένου ἡμῖν τίς τις, καὶ τίς
 ἀγάπῃ ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνήμην ἡμῶν
 ἀγαθῶν πάντοτε, ἐπιποδοῦντες ἡμᾶς ἰ/
 δῆμ, καθάπερ Ἐοῖμας ὑμᾶς, Διὰ τοῦτο πα
 ρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐν ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ
 δλίφῃ, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, Διὰ τὸ ὑμῶν πίστεως,
 ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμᾶς σήκετε ἐν κυρίῳ.

τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δωάμεθα θεῷ
 θεῷ ἐνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ
 τῇ χαρᾷ καὶ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἐμπροσθερ
 θεοῦ ἡμῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπει
 ρισοῦσθαι δέομενοι, εἰς τὸ ἰδέσθαι ὑμῶν τὸ πρό/
 σωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς
 πίστεως ὑμῶν, ἀντὶς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ
 ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἸΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ
 καθυπαῖνα τίς ὁ δὲ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς,
 ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι Ἐπερίσεν/
 σα τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάν/
 τας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ ση/
 ρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁ/
 γιῶσάνῃ ἐμπροσθερ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
 ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗ/
 ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων
 αὐτοῦ. τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοὶ ἐρωτῶμεν
 ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἸΗΣΟΥ,
 καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν, τὸ πῶς δὲ
 ὑμᾶς περὶ πατέρων Ἐρέσκων θεῶν, ἵνα πε/
 ρισεύητε μάλλον. οἶδατε γὰρ, τίνας παραγ/
 γελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἸΗ/
 ΣΟΥ. τοῦτο γὰρ ὄβρι δέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγι/
 ασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορ/
 νείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοσκεῦ/
 ος κτᾶσθαι ἐν ἁγιάσμῳ καὶ ἀμῆ, μὴ ἐν πά/
 ρα ἐπιθυμίας

pressuram pateremur, quemadmodum
 & euenit, & nostis. Quapropter & ego
 nō amplius ferens, nisi ad hoc ut cogno
 scerem fidē uestrā, ne quo pacto tētaffet
 ille qui tentat, & inanis factus esset labor
 noster. Nup̄ autē cū uenisset Timotheus
 ad nos a uobis, & annūciaffet nobis fidē
 ac dilectionē uestram, & quod habeatis
 memoriā nostri bonā semper, desyderan
 tes nos uidere, quemadmodū & nos uos,
 Idcirco cōsolationē accepimus fratres no
 mine uestro, ī omni pressura & necessita
 te nostra, per uestrā fidē. Quoniā nuncui
 uimus, si uos statis in dño. Quā cū gra
 tiarum actionē possumus deo repende
 re de uobis in omni gaudio, quod gaude
 mus propter uos in cōspectu dei nostri,
 nocte ac die, supra modum orantes, ut uī
 deamus uestram faciem, & suppleamus
 quæ defunt fidei uestræ. Ipse uero deus
 & pater noster, & dñs noster Iesus Chri/
 stus, dirigat uiam nostrā ad uos, uos autē
 dominus abundantes & exuberantes fa
 ciat, mutua inter uos charitate, & in oēs,
 quemadmodum & nos in uos, ut confit/
 met uestra corda, irreprehēsibilia in san
 ctimonia, coram deo & patre nostro, in
 aduentu domini nostri Iesu Christi, cū
 oibus sanctis ei⁹. Quod supest igit̄ fra
 tres, rogamus uos & adhortamur in do
 mino Iesu, quemadmodum accepistis a
 nobis, quomodo oporteat uos ambu
 lare, & placere deo, ut abundetis magis.
 Nostis em̄, quæ præcepta dederim⁹ uo
 bis, per dñm nostrū Iesum. Hac enim
 est uoluntas dei, sanctificatio uestra, ut
 abstineatis a fornicatione, & sciat unus/
 quisq; uestrum suum uas possidere, in
 sanctificatione, & honore, non in affe/
 ctu con

III

ἢ ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδὸς
 τὰ τὸν θεόν, ἢ μὴ ὑπερβαίνον καὶ πλεονεκτῶν
 ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, διότι
 ἐκδικῶν ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων,
 καθὼς καὶ προσέψαμεν ὑμῖν καὶ μαρτυροῦμεν
 ἔτι, ὅτι ἐκάλεισεν ἡμεῖς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσί-
 σις, ἀλλὰ ἐν ἁγιασμῷ, τοιοῦτο δὲ ἀθετῶν
 ἀνθρώπων ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεόν τὸν δίδου-
 ντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῖς εἰς ἡμᾶς.
 περὶ δὲ φιλιαδελφίας, ὅτι χρεῖαν ἔχετε
 χάριτος ὑμῶν, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδοκ-
 τοὶ ἔσεσθε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, ἢ ποι-
 ἔτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς, τοῦσ
 ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ, παρακαλοῦμεν δὲ ὑ-
 μᾶς ἀδελφοὶ περισσεύειν μᾶλλον ἢ φιλο-
 τιμῶν, ἢ ἰσχυρῶν ἢ πρῶτον τὰ ἴδια, ἢ
 ἐργάζεσθαι τὰ ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς
 ὑμῖν ἐνετείλαμεν, ἵνα περιπατῆτε εὐχνη-
 μόνως πρὸς τοὺς ἕξω, ἢ μηδενὸς χρεῖαν
 ἔχητε. ὅτι δὲ εὐχνη ἡμεῖς ἀγαπᾶμεν ἀδελ-
 φοὶ περὶ τῶν κοιμηθέντων, ἵνα μὴ λυπη-
 ᾶτε, καθὼς ἢ οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλ-
 πίδα, εἰς ἢ πιστεύομεν, ὅτι ἸΗΣΟΥΣ ἀπέθανεν
 ἢ ἀνέστη, οὕτως ἢ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας
 διὰ τοῦ ἸΗΣΟΥ ἄξει σὺν αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ
 ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ
 ζῶντες οἱ περιληπόμενοι εἰς τὴν παρουσί-
 αμ τοῦ κυρίου, ὅτι μὴ φθάσωμεν τοὺς κοι-
 μηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κέλευσμα-
 τι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπι-
 γῇ θεοῦ, καταβήσεται ἀπὸ οὐρανοῦ, καὶ οἱ νε-
 κροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, ἢ
 πετα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιληπόμενοι,
 ἅμα σὺν αὐτοῖς ἄρπαγσόμεθα ἐν νεφέ-
 λαις, εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς αἴερα, καὶ
 ἔντως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

Ὡς παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς
 λόγοις τούτοις. περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ
 τῶν καιρῶν ἀδελφοὶ ὅτι χρεῖαν ἔχετε ὑ-
 μῖν χάριτος.

et uobis cupiditatis, quemadmodum & gen-
 tes, quæ non uouerunt deum, ne quis op-
 primat ac fraudet in negotio fratrem suum,
 propterea quod ultor est dominus, de omni-
 bus his, quemadmodum & ante diximus
 uobis, & testificati sumus. Non enim uo-
 cauit nos deus immunditiæ causa, sed in
 sanctificatione. Proinde qui reijcit, non re-
 ijcit hominem, sed deum, qui dedit spiri-
 tum suum, sanctum in uos. Cæterum de
 fraterna charitate, non necesse habetis, ut
 scribam uobis, ipsi namque diuinitus do-
 cti estis, ut diligatis uos inuicem. Nam &
 facitis hoc erga cunctos fratres, qui sunt
 in tota Macedonia. Obsecramus autem
 uos fratres, ut abundetis magis, & in hoc
 incumbatis, ut quieti sitis, & agatis res pro-
 prias, & operemini proprijs manibus ue-
 stris, sicuti uobis præcepimus, ut ambuletis
 honeste, erga extraneos, & nulla re uo-
 bis sit opus. Cæterum nolo uos ignorare
 fratres, de ijs qui dormiunt, ne doleatis,
 quemadmodum & ceteri non habentes
 spem. Nam si credimus, quod Iesus mor-
 tuus est, & resurrexit, sic & deus eos qui dor-
 miunt, per Iesum adducet cum illo. Hoc
 enim uobis dicimus in uerbo domini, quod
 nos qui uiuimus & relinquimur in aduen-
 tum domini, nequaquam præueniemus eos
 qui dormiunt. Quoniam ipse dominus in
 hortatu, & uoce archangeli, & in tuba dei
 descendet de cælo, & mortui in Christo
 resurgent primum, deinde nos qui uiui-
 mus, qui relinquimur, simul cum illis, ra-
 piemur in nubibus, in occursum domini
 in aera, & sic semper cum domino erimus.
 Proinde consolemini uos mutuo in uer-
 bis his. Porro de temporibus, & articu-
 lis temporum fratres, non est opus, ut uo-
 bis scribam

V
 k bis scribā

μὴ γράφω. αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε,
 ὅτι ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως
 ἐρχέται. ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλ-
 λεια, τότε ἀφινδύωσ' αὐτοῖς ἐφίσταται ὁ θεός,
 ὡς περὶ ἡ δόλιμ τῆ ἐν γαστρὶ ἐχοῦσῃ, καὶ οὐ μὴ
 ἐκφύγῃσιν. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ οὐκ ἔσε-
 ῖν σκοπεῖτε, ἵνα ἡμέρα ἡμᾶς ὡς κλέπτης κα-
 ταλάβῃ. πάντες ἡμεῖς ἡοὶ φωτός ἐσε, καὶ ἡ
 ἡοὶ ἡμέρας, οὐκ ἔσμεν νυκτός οὐδὲ σκοτούς.
 ἄρα οὐ μὴ καθιένδωμεν ὡς καὶ οἱ ληῖπτοί,
 ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. οἱ γὰρ καὶ
 δένδοντες, νυκτός καθιένδουσι, καὶ οἱ μεθυ-
 σκόμοκοι, νυκτός μεθύουσι. ἡμεῖς δὲ ἡμέ-
 ρας ὄρντες, νήφωμεν, ἐρδυσάμενοι θώρακα
 πίστεως καὶ ἀγάπης, Ἐ περικεφαλαίωμ, ἐλ-
 πίδα σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεός
 εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιστοίησιν σωτηρίας,
 διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, τοῦ
 ἀθανάτου ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶ-
 μεν, εἴτε καθιένδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσω-
 μεν. διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκο-
 δομεῖτε εἰς τὸν ἕνα καθὼς καὶ ποιεῖτε. Ερω-
 τῶμεν δὲ ἡμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδ' εἶναι τοὺς κοπι-
 ῶντας ἐν ἡμῖν, καὶ προϊσταμένους ἡμῶν ἐν
 κυρίῳ, καὶ νοθετοῦντας ἡμᾶς, καὶ ἡγεῖσθ' αὐ-
 τοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἐρ-
 γον αὐτῶν, ἐξωλένετε ἐν ἑαυτοῖς, παρακα-
 λοῦμεν δὲ ἡμᾶς ἀδελφοὶ, νοθετῆτε τοὺς ἀ-
 τάκτους, παραμυθεῖτε τοὺς ὀλιγοψύχους
 ἀντέχετε τ' ἀδενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς
 πάντας, ὄρατε, μήτι κακὸν ἀντίκακοῦ
 τινὶ ἀπωδῆ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώ-
 κετε Ἐ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, πάν-
 τοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχετε,
 ἐν παντὶ ἔνχαριθεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα
 θεοῦ, ἐν ΧΡΙΣΤῳ ἸΗΣΩ εἰς ἡμᾶς. τὸ πνεῦ-
 μα μὴ σβέννυτε. προφητίαν μὴ ὄζον /
 διερθεῖτε. πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν
 κατέχετε, ἀπὸ πάντος εἰδους πονηροῦ
 ἀπέχεθε

bis scribam. Ipsi enim plane scitis, quod
 dies ille domini, ut fur in nocte, ita ventu-
 rus sit. Cum enim dixerint, pax, & tuta
 omnia, tunc repentinus eis imminet inte-
 ritus, sicuti dolor partus, mulieri pregnā-
 ti, & nō effugiēt, at uos fratres, nō estis i te-
 nebris, ut dies ille uos tāc̄ fur opprimat.
 Omnes uos filij lucis estis, & filij diei. Nō
 sumus noctis, neq; tenebrarū. Proinde,
 ne dormiamus, sicut & ceteri, sed uigile-
 mus & sobrii simus, nam qui dormiunt,
 nocte dormiunt, & qui inebriantur, no-
 ctu sunt ebrii. At nos qui sumus diei, so-
 brii simus, induti thoracem fidei, & chari-
 tatis, & galeam spem salutis. Quoniā nō
 posuit nos deus in iram, sed in acquisitio-
 nem salutis, per dominum nostrum Je-
 sum Christum, qui mortuus est pro no-
 bis, ut siue uigilemus, siue dormiamus, si-
 mul cum illo uiuamus. Quapropter ad-
 hortemini uos mutuo, & ædificetis sin-
 guli singulos, sicut & facitis. Rogamus
 autem uos fratres, ut agnoscatis eos, qui
 laborāt in uobis, & qui præsunt uobis in
 domino, & admonent uos, ut habeatis il-
 los in summo precio in charitate, propter
 opus illorum, pacem habete cū illis. Ob-
 secramus autem uos fratres, innotate inor-
 dinatos, consolamini pusillanimes, suble-
 uate infirmos, lōganimes estote erga om-
 nis. Videte, ne quis malū pro malo cui-
 piam reddat, sed semper quod bonū est
 sectamini, & erga uos inuicē, & erga om-
 nis. Semper gaudete, indefinenter ora-
 te, in omnibus gratias agite. Hæc em̄ est
 uoluntas dei, in Christo Iesu erga uos.
 Spiritum ne extinguatis, prophetias ne
 aspernamini. Omnia probate, quod bo-
 num fuerit tenete. Ab omni specie mala
 abstinete

ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς φθι εἰρήνης,
 ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖσ, καὶ ὁλόκληρον
 ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα
 ἀμέμπτως ὡς τῆ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡ
 μῶν **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΗΚΗΔΕΙΝ**. οἰσὸς
 ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὅς καὶ ποιήσει. ἀδελφοί
 προσέχετε περὶ ἡμῶν, ἀσπασάσθε τοὺς
 ἀδελφούς πάντας ὡς φιλήματι ἁγίῳ, ὅς
 κίω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωθῆναι πῶν
 ἐπιστολῶν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.
 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**
 μεθ' ὑμῶν. **Αμήν**.

abstinet. Ipse autem deus pacis sancti-
 ficet vos totos, & integer uester spiritus,
 & anima & corpus, ita ut in nullo possitis
 culpari, in aduentu domini nostri Iesu
 Christi seruet. Fidelis est qui uocat uos,
 qui & faciet. Fratres, orate pro nobis. Sa-
 lutate fratres omneis in osculo sancto.
 Adiuro uos per dominum, ut legatur
 hac epistola omnibus sanctis fratribus.
 Gratia domini nostri Iesu Christi sit uo-
 biscum. Amen.

Scripta fuit ex Athenis.

πρὸς Θεσσαλονικῆς πρῶτη
 ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ^{ad} ^{Thessalonicenses} ^{posterioris} ^{επι}
ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

TΑΥΤΩ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟ ΕΡΩΜΗΣ, Η ΔΕ ΠΡΟΦΑΣΙΣ Τ' ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΑΥΤΗΣ. ΤΙΝΕΣ ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟ-
 ΝΙΚΗΣ ΑΡΓΟΙ ΚΑΙ ΑΤΑΚΤΟΙ ΠΕΡΙΕΡΧΟΜΕΝΟΙ, ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΑΦΗΡΠΑΖΟΝ, ΩΣ ΗΔΗ ΚΑΙ ΠΑ-
 ΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ὡς εἶπεν, ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοῦ
 το δὴλοῦτος, καὶ ὑποπνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστο-
 λος, γράφη πῶν ἐπιστολῶν, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται πῶν πῶσιμ αὐτῶν ἀνεάνουσαμ; καὶ ὅτι
 ὡς αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο, τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ. καὶ παραμυθῆται
 δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτῶν ἐκδικιῶτων. ἔπειτα περὶ φθι
 παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει, μηδενὶ αὐτοῦσ πείθεσθαι. μὴ δ' ἐδροῦσθαι αὐτοῦσ μὴ τε διὰ
 πνεύματος, μὴ τε ὡς αὐτοῦ γράφαντος, μὴ ὅπως νομίζου ἡδὴ παρῆναι αὐτήν, μὴ γὰρ προῖερον
 εἶσθαι αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἂποσασία πρῶτον ἔλθῃ, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἡὸς φθι ἀπωλείας,
 οὗ πῶν παρουσίᾳ, ὡς σημεῖοις καὶ τέρασι ψεύδους κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ εἰσαῖς σημαίνει, εἶτα
 παραινέσας αὐτοῖς σῆκεν γενναίως καὶ κρατῆν τὰς παρὰδόσεις, ἅς ἐδιδάχθησαν παρ' αὐτοῦ πα-
 ραγγέλλει μὴ εἶ μίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλλειν αὐτούσ. εἶναι
 γὰρ καὶ περιέρχουσι καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιοούτους, καὶ καθόλου δ' ἐπαρήγγαλε τὸν μὴ
 ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι, καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐ-
 τοῖς εἰρήνῃ, τελαοῖ πῶν ἐπιστολῶν, τὸν ἀσπασμόν τῆ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πᾶ-
 σης ἐπιστολῆσ δὲ δὴλωκεμ.

ARGVMENTVM

AD Thessalonicenses secūda scribite p̄lam apostolus, & notum facit
 eis de tēporibus nouissimis, & de aduersarij detectione. Scribit hāc
 epistolam ab Athenis per Titum diaconum & Onesimū acolytū.

k 2

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

AD THESSALONICENSIS
EPISTOLA SECVNDA

ΑΥΛΟΣ ἢ σίλουανός ἢ τι
μόθεος, τῆ ἐκκλησίᾳ θεσσα
λονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν
ἢ κυρίῳ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΩ.
Χάρις ὑμῖν ἢ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν,
ἢ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. Ἐυχρισθὲν ὀφεί
λομεν ὡς θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ
καθὼς ἀξιόμ' ἐσιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἢ πείσισ
ὑμῶν, ἢ πλεονάζει ἢ ἀγάπη ἐν ὑμῖν πάντ'
ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὡς ἡμεῖς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν
καυχῶμεθα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆ θεοῦ ὑπὲρ
ἅσιν ὑπομονῆς ὑμῶν ἢ πίστεως, ἐν ὅσιν τοῖς
διωγμοῖς ὑμῶν, ἢ ταῖς θλίψεσι αἰεὶ ἀνέ
χεσθε, ἐν δόξῃ τῆ δικαιοσύνης τῆ θεοῦ,
εἰς τὸ κατὰξιοῦσθαι ὑμῶν τὴ βασιλείαν τῆ θεοῦ
ὑπὲρ ἅσιν ἢ πάσχετε, εἰ ποτε δίκαιον παρὰ
θεοῦ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμῶν
ἀλλήλους, ἢ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἀνεσιμ
μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἸΗ
ΣΟΥ ἀπὸ οὐρανοῦ, μετὰ ἐλέων δυνάμεως ἀν
τὴ, ἐν πυρὶ φλοῦδος, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς
μὴ εἰδόσι θεόν, ἢ τοῖς μὴ ὑπακούσι τῷ ἐν
αγγελίῳ τῆ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, οἱ τι
νες δίκην τίσουσιν, ὁλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώ
που κυρίου, ἢ ἀπὸ τῆ δόξης τῆ ἰχθύος αὐτοῦ, ὅταν
ἔλθῃ ἐν δόξῃ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἀσίοις αὐτοῦ, ἢ θαν
μαδοῦσθαι ἐν ὅσιν τοῖς πισεύουσιν, ὅτι ἐπι
σέυθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμῶν ἐν τῇ ἡ
μέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ ἢ προσευχόμεθα πάντοτε
περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμῶν ἀξιώσῃ τὴ κλήσεως ὁ θεὸς
ἡμῶν

Aulus, & Sylvanus, & Ti
motheus, ecclesiae Thessalo
nicensium, in deo patre no
stro, & domino Iesu Chri
sto. Gratia sit vobis & pax, a deo patre
nostro, & domino Iesu Christo. Gratias
agere debemus deo semper de vobis fra
tres, ut par est, quod uehemēter augetur
fides uestra, & exuberat mutua uestra
omnium charitas, cuiusque in alterū, adeo
ut nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs
dei, de tolerantia uestra, & fide, in omni
bus persecutionibus uestris, & afflictio
nibus, quas sustinetis, documentum iu
sti iudicij dei, in hoc ut digni habeamini
regno dei, pro quo & patimini. Siquidē
iustum est apud deum, reddere ijs qui af
fligunt uos afflictionem, & uobis qui af
fligimini relaxationem nobiscū, cum re
uelabitur dominus Iesus de caelo, cū an
gelis potentiae suae, in incendio flammae,
qui dat ultionem ijs, qui non nouerunt
deum, & qui non obediūt euangelio do
mini nostri Iesu Christi, qui poenā luent,
interitum aeternum, a facie domini, & a
gloria fortitudinis illius, cum uenerit, ut
glorificetur in sanctis suis, & admirabi
lis fiat in omnibus credentibus, quod fi
des habita sit testimōio nostro erga uos,
in die illo, ad quod & oramus semper p
uobis, ut uos dignetur uocatione deus
noster

ἡμῶν, ἡ πληρώση πάσαν ἐνδοκίαν ἀγα-
 θωσύνης, ἢ ἔργον πίστεως ἣν διδώμεν, ὡ-
 πως ἡ δοξαζῆ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗ-
 ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἣν ἡμεῖς, ἢ ὑμεῖς ἣν αὐτῶ κα-
 τὰ τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἢ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙ-
 ΣΤΟΥ. Ερωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ὑπερ-
 παρσίως τὸ κυρίως ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
 ἢ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ
 μή ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοῦς
 μήτε θεοῦδοξαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε
 διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δ' ἡμῶν,
 ὡς ὅτι ἐνέσκηκε ἡ ἡμέρα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ. μή-
 τις ὑμᾶς δὴ κατατήσῃ κατὰ μηδ' ἓνα ἔροπον,
 ὅτι ἴαμ' μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποσασία πρώτη, καὶ
 ἀποκαλυφθῇ ὁ ἀνθρώπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ ἢ/
 ὁσ' ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος ἢ ὑπεραιρό-
 μωμος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν, ἢ σέβασ-
 μα, ὡς ἐαυτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ὡς δε-
 ὶ καθίσει, ἀποδοικνύων ἐαυτὸν ὅτι ἐστι
 θεός. οὗ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὡρὸν πρός ὑμᾶς
 ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν, καὶ νῦν τὸ κατέχωρ,
 οἰδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν. ἣν
 τῶ ἐαυτοῦ καιρῶ. τὸ γὰρ μυστήριον ἡδὴ
 ἔνεργετο τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχωρ
 ἄρτι ἔως ἐκ μέσου γένηται, ἢ τότε ἀποκα-
 λυφθῆσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῶ
 πνεύματι τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἢ καταργήσεται ἢ ἐ-
 πιφανεία τῆς ἡρωσύνης αὐτοῦ, ὃν ἐστὶν ἡ ἡρωσία κα-
 τ' ἐνεργεσαν τῶ σατανᾶ ἐν πάσῃ διδώμεν ἢ σημεί-
 οισ, ἢ τέρασιν ψεύδους, ἢ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀ-
 δικίας ἐν τοῖς ἀπελλυμένοις, ἀνθρώπων τῶ ἀδίκων
 τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐ-
 τῶν, ἢ διατρεπέμεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνεργεσαν
 πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοῦ τῶ ψεύδους, ἢ ἵνα
 κηρῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῆς ἀληθείας,
 ἀλλ' ἐδοκίμασαν τῆς ἀδικίας. ἡμεῖς δὲ ὡ-
 φίλομεν ἐχαρισθῆναι τῶ θεῶ πάντες περὶ ὑμῶν
 ἀδελφοί ἢ γὰρ ἀπικμένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι ἔιλετο
 ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἀδικίαις
 πνεύματος

noster, & compleat omne bonum pro-
 positum bonitatis, & opus fidei in poten-
 tia, ut illustretur nomē domini nostri Ie-
 su Christi in uobis, & uos in illo, iuxta
 gratiā dei nostri & domini Iesu Christi.

Rogamus autē uos fratres, per aduen-
 tum domini nostri Iesu Christi, & nostri
 aggregationem in illū, ne cito dimouca-
 mini a mēte, neq; turbemini, neq; per spi-
 ritum, neq; per sermonem, neq; per epi-
 stolam, tanq; per nos missam, quasi in-
 stet dies Christi, ne quis uos decipiat ul-
 lo modo, quoniam nisi uenerit defectio
 primū, & reuelatus fuerit homo ille pec-
 cati, filius perditionis, qui est aduersari-
 us, & effertur aduersus omnem, qui dici-
 tur deus aut numen, adeo ut in tēplo dei
 sedeat, ostentans seipsum esse deum. An-
 non meministis, quod cum adhuc essem
 apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc
 quid detineat scitis, nempe, ut ille reuele-
 tur in suo tempore. Nam mysteriū nūc
 agit iniquitatis, tantum qui tenet, in præ-
 sentia tenet, donec e medio tollat, & tunc
 reuelabitur iniquus ille, quem dominus
 conficiet spiritu oris sui, & abolebit appa-
 ritione aduentus sui, cuius est aduentus
 secundum operationem satanae, in omni
 potentia, & signis, & prodigijs mendacijs,
 & in omni deceptioe iniusticiae, in ijs qui
 pereunt, pro eo quod dilectionē uerita-
 tis non receperunt, in hoc ut salui fierent.
 & propterea mittet illis deus efficaciam illu-
 sionis, ut credant mendacio, ut iudicetur
 omnes qui non crediderunt ueritati, sed
 approbauerunt iniusticiam. Nos autem
 debem⁹ gratias agere deo semper de uo-
 bis fratres dilecti a dño, qd' elegerit uos
 deus ab initio in salutē, in sanctificatione
 k 3 spiritus

II

πνεύματος, καὶ ἐν πίστει ἀληθείας, εἰς ἃ ἐκάλε-
 σεν ὑμᾶς διὰ τῆς εὐαγγελίᾳς ἡμῶν, εἰς περι-
 ποίησιν δόξης τῆς κυρίου ἡμῶν **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ-**
ΣΤΟΥ. ἄρα οὖν ἀδελφοί, σήκετε καὶ κρατῆτε
 τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, ἵτις διὰ λό-
 γου, ἵτις ἐπισηλοῦσιν ἡμῶν, αὐτὸς δὲ ὁ κύ-
 ριος ἡμῶν **ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ** καὶ ὁ θεὸς καὶ πα-
 τὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δούς πα-
 ράκλησιν αἰωνίαν, Ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν
 χάριτι. παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ
 συγκίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ Ἐργασά-
 θῳ. τὸ λοιπὸν, προσέυχθε ἀδελφοί παρὶ ἡ-
 μῶν, ἵνα ὁ λόγος τῆς κυρίου **τρέχη** Ἐδοξάζη-
 ται, καθὼς Ἐπρὸς ὑμᾶς, Ἐἵνα ἐνδοξώμεν
 ἐπὶ τῷ ἀτόπῳ Ἐπὸν κερῶν ἀνθρώπων. οὐ
 εἰς πάντων ἡπίσις, πισὸς δὲ ἐἴς τὸν κύριον,
 ὅς ἐκρίθη ὑμᾶς, Ἐφυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
 πεποιθῆμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παρα-
 εγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε Ἐπικήσετε. ὁ δὲ
 κύριος κατενδύσει ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς
 πᾶν ἀγάπῳ τῆς θεοῦ. καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τῆς
ΧΡΙΣΤΟΥ. παραεγγέλλομεν ἡ ὑμῖν ἀδελφοί,
 ἐν ὀνόματι τῆς κυρίου ἡμῶν **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**
 εἰλεῖσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκ-
 τως περιπατήτος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν
 παρέλαβον παρ' ἡμῶν. αὐτὶ δὲ οἶδα πῶς δὲ
 μιμῆσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακῆσαμεν ἐν ὑμῖν
 οὐδὲ δωρεὰν ἄριστον ἐλάβομεν παρὰ τινος. ἀλλ'
 ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, μύκτα καὶ ἡμέ-
 ραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆ-
 σαι τίνα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν δύου-
 σίαν ἀλλ' ἵνα εἰαυτοὺς τύπομ δῶμεν ὑμῖν
 εἰς τὸ μιμῆσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἤμεν
 πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρεγγέλλομεν ὑ-
 μῖν, ὅτι ἔτις οὐ δεῖτε ἐργάζεσθαι, καὶ
 δεῖ ἐδιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περι-
 πατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀνάκτως κα-
 θέμεν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζο-
 μένους. τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραεγγέ-
 λλομεν

spiritus, & fide ueritatis, ad quod uoca-
 uit uos per euangelium nostrum, in ac-
 quisitionem gloriae domini nostri Iesu
 Christi. Itaque fratres state, & tenete tra-
 ditiones quas didicistis, siue per sermonem,
 siue per epistolam nostram, ipse uero
 dominus noster Iesus Christus, & deus, & pa-
 ter noster, qui dilexit nos, & dedit conso-
 lationem aeternam, & spem bonam in
 gratia, consoletur uestra corda, & stabi-
 liat uos in omni sermone & opere bono.
 Quod superest, orate fratres pro nobis, III
 ut sermo domini currat & glorificetur, si-
 cut & apud uos, & ut eripiamur ab ab-
 surdis & peruersis hominibus. Non enim
 omnium est fides, sed fidelis est dominus, qui
 stabiliet uos, & custodiet a malo. Confi-
 dimus autem in domino de uobis, quod
 quae praecipimus uobis, & facitis, & facie-
 tis. Porro dominus dirigat uestra corda
 in dilectione dei, & in expectatione Chri-
 sti. Denunciamus autem uobis fratres, in
 nomine domini nostri Iesu Christi, ut sub-
 ducatis uos ab omni fratre, qui inordi-
 nate ambulat, & non iuxta traditionem,
 quam accepit a nobis. Nam ipsi scitis,
 quomodo oporteat imitari nos, quoni-
 am non inordinate gessimus nos inter uos,
 neque gratis panem accepimus a quoquam, sed
 in labore & sudore, nocte dieque facientes
 opus, ad hoc, ne cui uestrum essemus oneri.
 Non quod id nobis non liceat, sed ut nosi-
 metipso formam exhiberemus uobis ad
 imitandum nos. Etenim cum essemus apud
 uos, hoc praecipiebamus uobis, quod si quis
 nollet operari, is nec ederet. Audimus enim
 quosdam ambulantes inter uos inordina-
 te, nihil operis facientes, sed curiose agen-
 tes. Iis autem qui sunt istiusmodi, denuncia-
 mus

T

T

T

T

T

T

λομερῆ καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζο-
μενοι, τὸν ἑαυτῶν ἔθιμον ἐδιδώσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελ-
φοί, μὴ ἐκκακήσκητε καλοποιοῦντες, εἰδέτε
οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ὑμῶν διὰ τοῦ ἕπιστο-
λῆς, τὸν σκεψάσθε, Ἐ μὴ συναναμίσθητε ἀυ-
τῷ, ἵνα ἐν Τραπεζῇ, Ἐ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἠγάθητε, ἀλ-
λὰ νεθετέτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἔ-
ειρήνη δώῃ ὑμῖν ὡς εἰρήνην διὰ πάντων ἐρ-
παντί τῶν ὁ κύριος μετὰ πάντ' ὑμῶν. ὁ ἁ-
πασμὸς τῆ ἐμῆ χάριτος. ὅ ἐστι σκῆμα
ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. Ἡ χάρις τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, μετὰ πάντων ὑ-
μῶν. Ἀμή. Ἐγράφη ἀπὸ Ἀθηῶν.

mus & obsecram⁹, p̄ dñm nostrū Iesum
Christū, ut cū quiete operātes, suū ipsoꝝ
panē edant. Vos autē fratres, ne defatigē
mini in bñfaciēdo. Q. si quis nō obedit
sermoni nostro, hunc p̄ ep̄lam indicate,
& ne cōmerciū habeatis cū illo, ut pudori
suffūdat, & ne uelut inimicū habeatis
sed admonete ut fratrem. Ipse autē dñs pa-
cis det uobis pacē, semper omnibus mo-
dis. Dñs sit cum omnibus uobis. Salu-
tatio mea manu Pauli, quod est signum
in omni ep̄la. Ita scribo. Gratia dñi noi-
stri Iesu Christi, sit cū oībus uobis. Amē.
Missa fuit ex Athenis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Αὐτὴ ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας, ἡ δὲ πρόφασις τῆ ἐπιστολῆς αὕτη. Ἐν τῇ ἐφέσει τινες
ἰσχυρίζοντες ἐπεχείρησαν ἕτεροδιδασκαλεῖν, Ἐ ἀπατῶν τοὺς ἀκεραίους προφάσασθαι νό-
μον. τὸ δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέψας τὸν Τιμόθεον ἐκέλευσε προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν
αὐτῶν. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολήν, καὶ πρῶτον μὲν ὑπομνηστικῶς Τιμόθεον, εἰδὼτα τὴν ἐν Χρισ-
τῷ πίσιν, διδασκῶν αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν παρατάξεων διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπι-
πιτιμᾶν τε αὐτούς, Ἐ γὰρ αὐτὸς ὑμῶν αἰομεν Ἐ ἀλέξανδρον ναυαγῆσαντα περὶ τῶν πίσιν παρεδω-
κε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδεύσῃ μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανό-
νας ἐκκλησιαστικὸς, περὶ προσευχῆς, ὡς καὶ ὡς, καὶ περὶ τινῶν δὲ προσεύχεται, περὶ τῶν σιγῶν
ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν γυναικῶν, καὶ μᾶλλον μανθάνειν, Ἐ μὴ διδάσκειν ἀντάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσι-
βυτέρων, καὶ διακόνων, ὡς καὶ ὁποῖοις εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χι-
ρῶν, ἀπὸ πόσων εἶναι χρὴ ταῦτα κατελέγεσθαι, καὶ ὁποῖας αὐτὰς εἶναι δεῖ, Ἐ πῶς αὐταῖς δεῖ
προσέχειν πρὸς τὴν σφραγῆν τοῦ νεοτέρου, καὶ γήμην μᾶλλον, καὶ μὴ ἀιχρῶς ζῆν, πρὸς τὴν ἡσυχίαν τοῦ πλο-
σίους, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλοσῆτι, πρὸς τὴν διατάξασθαι προτρέπεται αὐτῷ ταῦτα διδάσ-
κειν, καὶ κηεῖν ὑψηλοφρονεῖν. προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδὼτα, Ἐσιδὼς καιροὺς ἐν οἷς ἀπείσονται
τινες τῆ πίσεως, διδάξασθαι καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα καὶ τὰς ἀκαθάρτους ἐκτρέψασθαι τὰς ἐκφιλανεί-

Thus Timothy is instructed & docet de ordinatione episcopatus, & diaconij, & ois ecclesiasticæ disciplinae scribens ei a Laodicia p̄ Tychicū diaconē.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ

ΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤ' ΕΠΙΤΑΓΗΝ ΘΕΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ, ΚΥΡΙΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΕΙΛΠΙΣ ΤΩΝ ΗΜΩΝ, ΑΜΟΒΕΡΕΝ

A D TIMOTHEVM EPISTOLA. I.

Aulus apostol⁹ Iesu Christi, iuxta delegationem dei saluatoris nostri, & domini Iesu Christi, qui est spes nostra, Timotheo germa-

σίω τέκνω ἐν πίσει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ
 θεῶ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
 ἡμεῶν, καθὼς ἔδωκεν ἀλεσά σε προσ-
 μέναι ἐν ἐφέσω, πορθούμῳ εἰς μακε-
 δονίαν, ἵνα παραγγείλης τῖσι μὴ ἕτερο δι-
 δασκαλῶν, μηδὲ προσέχαρ μύθοις καὶ γε-
 νεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις
 ἔχουσι μάλλον, ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τῆν
 πίσει. τὸ δὲ τέλος ἐστὶν παραγγελίας ὅτιν,
 ἀγάπην ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ σωθεῖς
 ἁγνότητος, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.
 ὧν τινὲς ἀσοχίσαντες, διετράπησαν εἰς
 ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδι-
 δάσκαλοι. μὴ νοοῦντες, ἀ λέγουσι, μὴ
 τε περὶ τινῶν διὰ βεβαιουῦνται. οἳ διαμε-
 ρεῖ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἕα τις αὐτῶ νο-
 μίμως χῆται. εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δίκαιον νό-
 μῳ οὐ κῆται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκ-
 τοις ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ
 βεβήλοις, πατρολώαις, καὶ μητρολώ-
 καις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοί-
 ταις, ἀνδραποδίσαις, ψεύσαις, ἐπιση-
 κοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῆ ὑγιαίνουσῃ δι-
 δασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέ-
 λιον ἐν δόξῃ τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπι-
 στεύδω ἐγώ. καὶ χάρις ἔχω ἡμεῖς ἐν
 δυνάμει ἡμῶν, ὅτι πίσος με ἠγάπησα, δι-
 μῳ εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄν-
 τα βλάσφημον καὶ διώκτην, καὶ ὑβρι-
 στήν, ἀλλὰ ἡ ἠλεήθη, ὅτι ἠγνοῶν ἐποίησα,
 ἐν ἀπιστίᾳ, ὑπερωλεόνασε ἡ χάρις ἡμεῶν
 καὶ ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης, τῆς ἐν
 ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ. Πισὸς ὁ λόγος, καὶ
 πάσης ἀποδοχῆς ἄξιός, ὅτι ΧΡΙΣΤΟΣ
 ΙΗΣΟΥΣ ἠλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς
 σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, ἀλλὰ διὰ τῆ
 ἠλεήθη, ἵνα ἐν ἡμοῖς πρῶτος ἐνδείξηται ἸΗ-
 ΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ πᾶσαν μακροθυμίαν,
 πρὸς ὑπο-

no filio i fide, Gratia, misericordia, pax,
 a deo patre nostro, & dño Iesu Christo,
 dño nostro. Quæadmodū rogavi te, ut
 remaneres Ephesi, cū p̄ficiscerer in Ma-
 cedoniā, ita facito, ut denunciēs q̄busdā,
 ne diuersā sequātur doctrinā, nec atten-
 dant fabulis & genealogijs nūq̄ finien-
 dis, q̄ q̄stiones p̄bent magis q̄ ædifica-
 tionem dei in fide. Porro finis p̄cepti,
 est charitas de puro corde, & conscien-
 tia bona & fide non simulata, a quibus
 quod aberrarunt quidam, deflexerunt
 ad uaniloquium, uolentes esse legis do-
 ctōres, nō intelligentes quæ loquuntur,
 neq̄ de quibus asseuerant. Scimus autē
 qd̄ bona sit lex, si quis ea legitime utat-
 ur, sciens illud, quod iusto lex nō sit po-
 sita, sed iniustis, & inobsequentibus, im-
 pijs & peccatoribus, irreuerentibus & p̄-
 phanis, patricidis, & matricidis, homici-
 dis, scortatoribus, masculorum concubi-
 toribus, plagiarijs, mendacib⁹, periuris,
 & si quid aliud est, quod sanæ doctrinæ
 aduersetur, secundum euangeliū gloriæ
 bti dei, qd̄ concreditū est mihi, & gratiā
 habeo deo, q̄ me potētē reddidit Chri-
 sto Iesu dño nostro, quia fidelē me iudi-
 cavit, ponēdo in ministeriū, q̄ prius erā
 blasphem⁹, & p̄secutor, & uiolētus, sed
 & misericordiā adept⁹ sū, quod ignorās
 fecerim in incredulitate. Exuberavit autē
 supra modū gratia dñi nostri, cū fide &
 dilectiōe quæ est i Christo Iesu. Certus
 sermo & dignus quē modis oibus am-
 plectamur, quod Christ⁹ Iesus uenit in
 mundū, ut p̄ctōres saluos faceret, quoz
 primus sū ego. Verū ideo misericordiā
 sū adept⁹, ut i me primo ostēderet Iesus
 Christ⁹ oēm lōganimitatē ad exprimē-
 dum

πρὸς ὑποτάπωσιν τῶν μελλόντων
πιστεύου ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἐξ
δὲ βασιλῆϊ τῶν αἰώνων ἀφθάρτου, ἀοράτου
μόνου σοφῷ θεῷ, τιμὴ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας ᾠὴ αἰώνων. ἀμήν.

τάυτην πλὴν προαγγελίαν παρατίθεμαι
σοι τέκνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προαφύσους
ἐπὶ σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς
πλὴν καλῆς στρατείας, ἔχωρ πίσιμ κὴ ἀγα-
θῶν σωείδισιμ, ἢ τινες ἀπωσάμενοι περὶ
πλὴν πίσιμ ἐνανάγκασαμ, ὧμ ἐσιμ ὑμῆναισ
καὶ ἀλέξανδρος, ὃνε παρέδωκα ἑξ ἑσάτα/
ἰᾶ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. παρα-
καλῶ οὖν πρῶτον, πάντων ποιῆσαι δεή-
σεις, προσευχὰς, ἐντένσεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ
πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, κὴ
πάντων ᾗ ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἡρεμομ κὴ
ἡσυχίαν εἶομ διάγωμεμ ἐν τῷ ἀσῆ εὐσεβείᾳ
Ἐσμενότητι. Ἐρ βὲ καλὸν κὴ ἀπόδεκτον, ἐνώ-
πιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας
ἀνθρώπους θέλα σωθῆναι, Ἐ εἰς ἐπίγνωσιμ
ἀληθείας ἐλθῆμ. εἰς ἃ θεός, εἰς κὴ μεσίτης θε-
οῦ Ἐ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος ΧΡΙΣΤΟΣ ΙΗ/
ΣΟΥΣ, ὃ δ' ὄνσ ἐαυτῆν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντ'
τὸ μαρτύριον καιροῦσ ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθλω
ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω
ἐν ΧΡΙΣΤῷ, ὃν φεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν
ἐν πίσει Ἐ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν ηὐσεβί-
χεῖσαι τοὺς ἀνδρας ἐν παντὶ τόπω, ἔσοι-
ροντάς ὁσίως χάρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ δια-
λογισμοῦ. Ὡσαύτως κὴ τὰς γυναῖκας ἐν
καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ ἀδουῆς κὴ σω-
φροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμα-
σιμ, ἢ χρυσῶ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῶ
πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξίμ, ἔσο
γγελομδίως δεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγα-
θῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μαρτυρετω
ἐν πάσι ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ
διδάσκειμ ὡς ἐπιτρέπω, ὃνδὲ ἀνθετῆμ
ἀνδρῶσ

exemplar h̄s, qui credituri essent in se,
in uitam aeternam. Regi autem saeculo-
rum immortali, inuisibili, soli sapienti deo,
honor, gloria, in saecula saeculorū. Amen.
Hoc praecceptum commendo tibi fili Ti-
mothee, iuxta prophetias quae de te praec-
cesserunt, ut milites in eis bonam mili-
tiam, habens fidem & bonam conscien-
tiam, qua repulsa nonnulli, circa fidem
naufragium fecerunt, quorum de nume-
ro est Hymeneus, & Alexander, quos tra-
didi satanae, ut discant nō maledicere.

Adhortor igitur, ut ante omnia fiant II
deprecationes, orationes, interpellatio-
nes, gratiarum actiones, pro omnibus
hominibus, pro regibus, & omnibus in
eminentia constitutis, ut placidā ac quie-
tam uitam degamus, in omni pietate &
honestate. Nam hoc bonum est & ac-
ceptum coram saluatore nostro Deo,
qui cunctos homines uult saluos fieri,
& ad agnitionem ueritatis uenire.
Vnus enim deus, unus & mediator dei,
& hominum, homo Christus Iesus, qui
dedit semetipsum precium redemptio-
nis pro omnibus, testimonium tempori-
bus suis, in quod positus sum ego prece
& apostolus, doctor gentium in fide &
ueritate. Volo igitur orare uiros in om-
ni loco, sustollentes puras manus, absq;
ira & disceptatione. Consimiliter & mu-
lieres in amictu modesto, cum uerecun-
dia & castitate ornare semetipsas, non in
tortis crinibus aut auro, aut unionibus,
aut uestitu sumptuoso, sed quod decet
mulieres, profitentes pietatem per ope-
ra bona. mulier in silentio discat, in om-
ni subiectione. mulieri uero docere non
permitto, neq; autoritatem usurpare in
uiros

ἀνδρῶς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ
 πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Ἔνα, καὶ ἁδὰμ ὄνκ
 ἡπατήρ, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβά
 σει γέγονε, σωθήσεται δὲ διὰ φθι τεκνογο
 νίας, εἰ μὴ μείνωσι ἐν πίσει καὶ ἀγάπῃ καὶ
 ἀγίασμῳ, μετὰ σωφροσύνης. Πισὸς ὁ
 λόγος, εἴ τις ἐπίσκοπος ὀρέγεται, καλοῦ
 ἔργου ἐπιθυμῶν, δὲ ὄνκ τὸν ἐπίσκοπον ἀνε
 πίλητον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἀνδρα, κη
 φάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, δι
 δακτικόν, μὴ πάρονον, μὴ πλῆκτιν, μὴ
 ἀχροκορδῆ, ἀλλ' ἐπίανῃ, ἀμαχον, ἀφι
 λάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστά
 μονον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ, μετὰ
 πάσης σεμνότητος, εἰδέτις τοῦ ἰδίου οἴ
 κου προσύνα ὄνκ διδῆ, πῶς ἐκκλησίας θεῶ
 ἐπιμελήσεται, μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφω
 θεῖς εἰς κήμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου. δὲ δὲ
 αὐτὸν, καὶ μαρτυρίαν καλῶν ἔχει ἀπο
 πῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμόν ἐμπέση
 καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. Διάκονους ὡς
 αὐτῶς, σεμνῶν, μὴ διλόγους, μὴ ὄνκ πολ
 λῶ προσέχοντα, μὴ ἀχροκορδῆς, ἔχον
 τας τὸ μυσήριον φθί πίσειω ἐν καθαροῦ συ
 νεδήσει, καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶ
 τῶν, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄν
 τε, γυναικας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβό
 λους, νυφαλέους, πῖσαις ἐν πᾶσι. Διάκονοι
 ἔσωσαν, μιᾶς γυναικὸς ἀνδρες, τέκνων κα
 λῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.

Ὁ γὰρ καλῶς Διακονήσαντες, βαθμὸν
 ἑαυτοῖς καλὸν προίποιοῦνται, καὶ πολ
 λὴν παρρησίαν ἐν πίσει τῇ ἐν Χριστῶ
 ἸΗΣΟΥ. ταῦτα σοι γράφω ἐλπίζων
 ἐλθεῖν πρὸς σε τάχιον. εἰ μὴ βραδύω,
 ἵνα εἰδῆς πῶς δὲ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀνασρέ
 φεῖται, ἥ τις ὄνκ ἐκκλησία θεοῦ ζών
 τῶν. σὺλ καὶ ἐδραῖωμα φθί ἀληθεί
 ας, καὶ ὁ μολογὸν μὲν ἔστι τὸ τῆς
 εὐσθείας

uiros, sed esse in silentio. Adam enim pri
 or formatus est, deinde Eua, & Adam nō
 fuit deceptus, sed mulier decepta in prae
 uaricatione fuit. Salua fiet autem per ge
 nerationem liberorum, si manserint in
 fide & dilectione, & sanctificatione cum
 castitate. Indubitatus sermo. Si quis
 III
 episcopi munus appetit, honestū opus
 desiderat. Oportet igitur episcopū irre
 pensibile esse, unius uxoris maritū, uigila
 tem, sobriū, modestū, hospitalē, aptū ad
 docendū, nō uinolentū, nō p̄cussorē, nō
 turpiter lucri cupidū, sed æquū, alienū a
 pugnis, alienū ab auaricia, q̄ suæ domui
 bene p̄sit, q̄ liberos habeat in subiectiōe,
 cū omni reuerētia. Q̄ si quis propriæ do
 mui p̄esse nō nouit, quomodo ecclesiam
 dei curabit? Nō nouiciū, ne inflatus in iu
 diciū incidat calūniatoris. Oportet aut̄
 illū & bonū habere testimoniū, ab ex
 traneis, ne in probrum incidat, & laque
 um calumniatoris. Ministros itidem cō
 positos, non bilingues, sobrios, non
 multo uino deditos, non turpiter lucri
 auidos, habentes mysterium fidei, in pu
 ra conscientia, atq; hi probentur prius,
 deinde ministrent sic ut nemo possit il
 los criminari. Vxores similiter mode
 stas, non calumniosas, sobrias, fidas in
 omnibus. Diaconi sint unius uxoris ma
 riti, qui liberis recte p̄sint, & proprijs
 familijs. Nam qui bene ministrauerint,
 gradum sibi bonum acquirunt, & multā
 libertatem in fide, quæ est in Christo Ie
 su. Hæc tibi scribo, sperans fore, ut ueniā
 ad te cito. Q̄ si tardius uenero, ut noris
 quomodo oporteat ī domo dei uersari,
 q̄ est ecclesia dei uiuētis, colūna & basis
 ueritatis, & citra cōtrouersia magnum est
 pietatis

ενσβείας, μυσήριον, θεός εφανερώθη εν σου
 κι, εδικαιώθη εν πνεύματι, ωφθη αγέλοις,
 εκηρύχθη εθνισμ, επισέυθη εν κόσμω,
 ανελήφθη εν δόξη. Το ε πνεύμα ερητώσ λέγει,
 ότι εν υβέροις καιροίς, αποσήσονται τινες
 ε πίσεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις
 ε διδασκαλίαις δαιμονίωμ, εν υποκρίσει
 ψευδολόγωμ, κεκαυτηριασμένωμ πλώ ιδίαν
 σωειδισμό, κωλονόντων γαμείμ, απώχεοδς
 βρωμάτωμ, α ο θεός εκτίσειμ, εις μετάληψιμ
 μετά ευχαριστίας τοίς πισοίς η επεγνω/
 κόσι πλώ αληθειαν, ότι πώμ κτίσμα θεού,
 καλόμ ε ουδέμ απύβλητομ, μετά ευχαρι/
 σίας λαμβανόμενομ. αγιάζετη γω δια λόγω
 θεού η εντέυξωμ. ταύτα υπολιθέμενομ τοίς
 αδελφοίς, καλόμ εση διάκονος ΙΗΣΟΥ ΧΡΙ/
 ΣΤΟΥ, εν εφεόμωμ τοίς λόγοις ε πίσεως,
 ε καλόμ διδασκαλίας, η παρεκκολουθη/
 κας, τους δε βεβήλομ ε γραώδω μύθωμ
 πασαιτ, γυμναζε δε σιαυτομ προς ευσεβει/
 αν, η βσωματική γυμνασία προς ολίγον εστιν
 ωφέλιμομ, η δε ευσεβεία προς πάντα ωφέλι/
 μός εστιν, επαγγελία ε χυσα ζωής ε νώμ, ε
 ε μελλούσας. πισός ο λόγος, η πάσκε απο/
 δοχής αξιομ, εις τουτ γαρ η κοπιώμεμ ε
 οναδίζόμεθα, ότι ηλπικαμεν επι θεού ζώντι,
 ος εστι σωτήρ πάντων ανθρωπων, μάλισα
 πισών. η αγγελει ταύτα ε διδάσκει, μηδεις
 σουφι νεότητος καταφρονείτω, αλλά τυ/
 ποσ γίνου τώμ πισώμ εν λόγω, εν ανασρο/
 φή, εν αγάπη, εν πνεύματι, εν πίσει, εν ασ/
 νεία. εως ερχομα, προσεχε τη αναγνωσή
 η παρακλήσει, τη διδασκαλία. μη δα μέλει ε
 εν σοι χαρίσματος, ο εδοθη σοι δια προφη/
 τείας, μετά επιθέσειω τώμ χειρώμ του πρεσ/
 βυτεριου. ταύτα μελέτα, εν τούτοις ιόδι, ινα σου
 η προκοπή φανερά η εν πώσιν, επεχε σεαυτώ
 η τη διδασκαλία. επιμένε αυτοίς, ετ ερι/
 ώμ, η σιαυτον σώσεισ ηωι τους ακούοντάς σε.
 ηρεσβυτεριω

pietatis mysteriū. De⁹ manifestatus est
 in carne, iustificatus ē in spū, uisus ē ange
 lis, p̄dicatus ē gētib⁹, fides illi habita est i
 mūdo, receptus est i gloria. Spūs aut cer
 to loquit^r, qd' i posteriorib⁹ t̄pibus, descī
 scēt quidā a fide attēdētes spiritibus ipo
 storib⁹, & doctrinis dæmonioz, in simu
 latione falsiloquoz, cauterio notatā ha
 bentium conscientiā, prohibentiū contra
 here matrimoniū, iubētīū abstinere a ci
 bis, q̄ deus creauit ad sumēdū cū gratiaz
 actione fidelibus, & ihs qui cognouerunt
 ueritatem, quod quicquid creauit deus,
 bonū sit, & nihil reiiciendū, si cum gratia
 rum actione sumatur. sanctificatur enim
 p̄ uerbū dei, & orationē. De his, si cōmo
 nefeceris fratres, bon⁹ eris minister Iesu
 Christi, enutrit⁹ in sermonib⁹ fidei, & bo
 na doctrina, quā usq; secut⁹ es. . Cæterū
 p̄phanas & aniles fabulas reiice, sed exer
 ce temetipsū ad pietatē. Nā corpalis ex
 ercitatō, paululū habet utilitatis, at pie/
 tas ad oīa utilis ē, ut q̄ p̄missiōes habeta
 uitæ p̄sentis & futuræ. Indubitat⁹ sermo
 dignusq; qui oibus modis accipiat^r. Nā
 in hoc & laboramus & p̄bris afficimur,
 quod spem fixā habemus in deo uiuēte,
 q̄ est saluator oīum hoīm, maxime fide/
 lium. Præcipe hæc & doce. nemo tuā iuuē
 tutē despiciat, sed esto forma fidelīū, i ser
 mone, in cōuersatiōe, in dilectiōe, i spū, in
 fide, in puritate. Donec uenero attēde le/
 ctiōi, exhortatiōi, doctrinæ. Ne neglexe
 ris qd' i te est donū, qd' datū ē tibi p̄ pphe
 tiā, cū ipositione manuū, autoritate sacer
 dotij. Hæc exerce, in his esto, ut tuus p̄fe/
 ctus, manifestat⁹ sit in oibus, attēde tibi
 ipsi, & doctrinæ. Persiste i his. Nā id si fe
 ceris, teipsū seruabis, & eosq; te audierint.
 Senioremm

III

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακά-
 λει ὡς πατέρα, νεωτέρῃς, ὡς ἀδελφοῖς, πρεσ-
 βυτέρῃς ὡς μητέρας, νεωτέρῃς ὡς ἀδελφὰς,
 ἐμὴν πόσιν ἀγνεῖα. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χή-
 ρας, εἰδέτις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μαν-
 θανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον ἐνσε-
 εῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τῆς προγό-
 νοις. τοῦτο γὰρ εἶσι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἢ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμο-
 νορμένη, ἢ ληπτικὴ ἐπὶ τὸν θεόν, ἢ προσμέ-
 να τὰς δεινὰς, καὶ τὰς προσονυχίας νυκτὸς
 καὶ ἡμέρας, ἢ δεσποτικῶς, ζῶσα τέθνη-
 κεν, ἢ ταῦτα ἀπαράμιλλοι, ἵνα ἀνεπίληπτοι
 ᾄδωσι, εἰδέτις τῶν ἰδίων καὶ μάστιγα τῶν οἰ-
 κίων ὅν προσοῖ, πῶς πῶσι μὴ ἔρηκται, ἢ ἔσιν
 ἀπίστου χείρω. χήρα καταλεγεῖσθω, μὴ ἐ-
 λατῶν ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονῆα ἐν ὄσιν
 ἀρῶν γυνή, ἐμὴν ἔργον καλοῖς μαρτυροῦμέ-
 νη, εἰ τεκνοτρόφισσα, εἰ δὲ ζενοδόχος, εἰ ἀ-
 γίων πόδας ἐνίψου, εἰ διλιθορμύοις ἐπήκει-
 σται, εἰ παντὶ ἔρω ἀγαθῶ ἐπιπολοῦσθαι.
 νεωτέρῃς δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ κα-
 τὰς ἡμετέρας τοῦ Χριστοῦ, γαμῶν δέ-
 λουσι, ἔχουσαι κριμα, ὅτι πῶς πρῶτον πῶ-
 σιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαίαν μανδάνουσαν
 περιερχόμενοι τὰς οἰκίας, ὅν μόνον δὲ ἀρ-
 γαίαν, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιεργοί, λα-
 λῶσιν τὰ μὴ δεόντα. βούλομαι ὅν νεωτέ-
 ρας γαμῶν, τεκνογονῶν, οἰκοδομησῶν, μὴ
 δὲ μίαν ἀφορμὴν διδόναι τῶν ἀντικειμέ-
 νων, λοιδορίας χάρις, ἢ δὲ γὰρ τινες διετρά-
 πωσαν, ὅπισθεν τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πεισθῆ,
 ἢ πεισθῆ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς,
 καὶ μὴ βαρύνωσιν ἡ ἐκκλησίαν, ἵνα τὰς ὄν-
 τως χήρας ἐπαρκείσῃ. οἱ καλῶς προσεσῶτες
 πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιοῦσθωσαν,
 μάστιγα οἱ κοπιῶντες ἐμὴν λόγον τῆς διδασκα-
 λίας. λέγει γὰρ ἡ γραφή, βοῦν ἀλοῶντα ὅν
 οὐ μισῶσιν, καὶ ἄξιον ὅ ἐργάτης τοῦ μι-
 στοῦ ἀντῆ

Seniorē ne increpes, sed obsecres ut pa-
 trem. iuniores ut frēs, mulieres natu gran-
 diores, ut matres. Iuniores ut sorores, in
 omni castitate. Viduas honora, q̄ uere ui-
 duæ sūt. Q̄ si qua uidua liberos aut ne-
 potes habet, discant primū ppriā domū
 pie tractare. & uicē repēdere p̄genitorib⁹.
 Hoc em̄ est honestū & acceptū corā deo.
 Porro q̄ uere uidua est & desolata, sperat
 in deo, & p̄suerat in orationib⁹, & preca-
 tionibus noctu dieq;. Porro q̄ in delitijs
 uersat⁹, uiuēs mortua est. & hæc p̄cipe, ut
 irrephensibiles sint. Q̄ si qua suis & ma-
 xime familiaribus nō p̄uidet, fidē abne-
 gavit, & est infideli deterior. Vidua alle-
 gatur, nō minor annis sexaginta, q̄ fuerit
 unī⁹ uiri uxor, in operis bonis, hoīm testi-
 monio cōprobata, si filios educavit, si fu-
 it hospitalis, si sanctorum pedes lauit, si
 afflictis subministravit, si in omni ope-
 re bono fuit assidua. Porro iuniores ui-
 duas reijce. Cū em̄ lasciuire cœperint ad
 uersus Christū, nubere uolūt, habētes cō-
 dēnationē, qd̄ primā fidē reijecerint. Si-
 mul autē, & ociosæ discūt circūire domos.
 Nō solū autē ociosæ, uerū etiā garrulæ &
 curiosæ, loquētes q̄ nō oportet. Volo igi-
 tur iuniores nubere, liberos gignere, do-
 mum administrare, nullā occasionē dare
 aduersario, ut habeat maledicēdi causā,
 iam enim nonnullæ deflexerunt, secutæ
 satanam. Q̄ si quis fidelis, aut si qua fi-
 delis habet uiduas, suppeditet illis, & nō
 oneretur ecclesia, ut ijs quæ uere uiduæ
 sunt, suppeditet. Qui bene p̄sunt pres-
 byteri, duplici honore digni habeantur,
 maxime ἢ, qui laborāt in uerbo & doctri-
 na. Dicit em̄ scriptura, boui trituranti, nō
 obligabis os, & dign⁹ est operarius mer-
 cede sua

οὐδ' αὐτῶν. Ἡ πρῆσις κατηγορίαν μὴ πρῶτα
 δέχου, ἐκείνο, εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.
 τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγ-
 χε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβου ἔχωσι. Διαμαρ-
 τύρωμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἸΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα
 ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν
 ποιῶν μὴ πρόσκλησιν. κέρως ταχέως μηδε-
 νὲς ἐπιτίθει, μηδὲ κοινῶν ἀμαρτιῶν ἀλλοθῆναις
 σεαυτὸν ἀγνοῦν τήρησαι. μηκέτι ὑδροπότις, ἀλλ'
 οἶνον ὀλίγον χρεῖ, διὰ τὸ σῶμα χόρμου σου, καὶ τὰς
 πυκνάς σου ἀδενείας. Ἰνῶν ἀνθρώπων αἱ ἀ-
 μαρτίαι πρόσκληοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρί-
 σιν, ἡσὶ δὲ ἐπακολληθῆσιν, ὡσαύτως καὶ τὰ
 καλά ἔργα πρόσκληοί εἰσι, ὅτι ἄλλως ἔχον-
 τα κενεῖται οὐ δύνανται. Ὅσοι εἰσὶν ὑπο-
 ζυγοὶ δούλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότης πάσης
 ἀμῆς ἀξίους ἠγείσασθαι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα
 τοῦ θεοῦ ὃ ἐν διδασκαλίᾳ βλασφημηθῆται, οἱ
 δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης, μὴ καταφρο-
 νείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν. ἀλλὰ μᾶλλον
 δουλεύτωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσι ὅτι ἀγαπήσιν,
 οἱ φιλίᾳ ἐν εὐσεβείᾳ ἀντιλαμβάνοντες. Ταῦ-
 τα διδάσκει καὶ παρακάλει. εἴ τις ἕτεροδύ-
 δασκαλῆ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι
 λόγοις τῆς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
 ὅτι κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίαν, τετύφωται,
 μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν πρὸ ζήτη-
 σεως ὁ λογομαχίας, ὅθεν γίνεται φθόνος,
 ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοια ἠρηκταί, διαπα-
 ραίεταί διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν
 ὅτι ἀπιστορμηδῶν φιλίᾳ ἀληθείας, μομιζόντων
 πορισμῶν εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀπίστασο ἀπὸ
 τῶν τοιούτων. Ἐστὶ δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσε-
 βεία μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσὶν ἐγ-
 καμῶν εἰς τὸν κόσμον, δὴ ἄλλοι ὅτι οὐδὲ δέξει
 νεγκῆν τὴν δαμάμεθα, ἔχοντες δὲ διατροφὰς
 ὅτι σκεπασμένοι, τούτοις ἀρκεθῆσόμεθα, οἱ
 δὲ βουλόμενοι πλοῦτον ἐμπέπνονσι εἰς πλ-
 ρασμὸν

cede sua. Aduersus presbyterum accusa-
 tionem ne admiseris, nisi sub duobus aut
 tribus testibus. Eos qui peccant corā om-
 nibus argue, ut & cæteri timorem habe-
 ant. Testificor in cōspectu dei, & domini
 Iesu Christi, & electoꝝ angeloꝝ, ut hæc
 serues sine p̄cipitato iudicio, nihil faciēs
 iuxta p̄pensionē. Manus cito ne cui im-
 ponas, neq; cōmunices peccatis alienis.
 Temetipsum purū serua. ne posthac bi-
 bas aquam, sed uino paululo utere, pro-
 pter stomachū tuū, & crebras tuas infir-
 mitates. Quorū dā hoīm peccata, añ ma-
 nifesta sunt, p̄cedentia ad iudiciū, quos-
 dam uero & subsequuntur. Consimiliter
 & bona opera prius manifesta sunt, & ea
 quæ secus habent occultari nō possunt.

VI
 Quicūq; sub iugo sūt serui, suos dños
 omni honore dignos ducāt, ne nomē dei
 & doctrina male audiat. Qui uero fide-
 les habent dños, ne cōtēnant, qđ fratres
 sint, sed magis inferuiant, qđ fideles sint,
 & dilecti, qui bñficentiæ participes sunt.
 Hæc doce & exhortare. Si quis diuersam
 sequitur doctrinā, & nō accedit sanis ser-
 moibus dñi nostri Iesu Christi, & ei q̄ se-
 cundū pietatē est doctrinæ, is inflat⁹ est,
 nihil sciens, sed insanians circa questioēs
 & disputationū pugnas. ex quibus nasci-
 tur inuidia, cōtentio, maledicētia, suspitio-
 nes malæ, superuacaneæ cōflictationes,
 mēte corruptoꝝ, & quibus adēpta est ue-
 ritas, q̄ existimāt questū esse pietatē. Seiū
 gere ab ijs q̄ cuiusmodi sūt. Est autē q̄stus
 magnus, pietas cū aīo sua sorte cōtento.
 Nihil em̄ intulimus in mundū, uidelicet
 nec efferre quicūq; possumus, sed habētes
 alimēta & qb⁹ tegamur, his cōtēti erim⁹.
 Ceterū q̄ uolunt ditescere, incidūt in ten-
 l rationem

l rationem

ρασμὸν Ἐπαγίδα, Ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἱ ἕνεκ βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπόλωρα. Ἡ δὲ ῥίζα ἅπαντων τῶν κακῶν ὄζειν ἢ φιλαργυρία, ἧς ἕνεκ ὀρεσόμενοι, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ φιλίππειας, Ἐαυτοὺς πρὸς ἑαυτὰς ὀδύνας πολλαῖς. Σὺ δὲ ὡς ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε, δίδωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσεβείαν, πίσιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα, ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα φιλίππειας, ἐπιλαβού φιλίππειου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης, καὶ ὁμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. Παραγγέλλω σοὶ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος. Ἐὰν πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλᾶτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρήσῃς σε τὴν ἐν πολλῶν ἀσπιλον, ἀνεπίκλητον, μέχρι φιλίππειας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢν καιροῖς ἰδίους δείξῃ ὁ μακάριος Ἐπίσκοπος, ὁ μόνος διδάσκαλος, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευδόντων, Ἐκκύριος τῶν κυριουδόντων, ὁ μόνος ἔχωρ ἀθανασίας, φῶς οὐκ ἔχων ἀπρόσφαιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, ὃν δὲ εἶδεν δόξαται, ὃ ἡμῶν Ἐκκέρτος αἰώνιον, ἀμὴν. τοῖς πλοῖσις ἐν τῷ αἰῶνι παραγγέλλω, μὴ ὑψιλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἠλπιέειν ἐπὶ πλῆτον ἀδελότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ ζῶντι, τῷ πρὸς ἔχοντι ἡμῖν σωσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοφρονεῖν, πλεῖστον ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικοὺς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς δευτέρου καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται φιλίππειου ζωῆς. Ὁ ἡμῶν τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπέμεν τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσης τῆς φωνῆς μου γνώσεως, ἢν ἕνεκ ἐπαγγελόμενοι πρὸς τὴν πίσιν ἠσώχισαμ. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ, ἀμὴν.

Ἐγραψεν ἀπὸ Λαοδικείας ἡγίας ὁσὶν μετ' ὀπολις φρυγίας φιλίππειαν.

tationem, & laqueū, & cupiditates multas, stultas & noxias. quæ demergunt homines in exitium & interitum. Siquidem radix omnium malorum est studium pecuniæ, quam quidam dum appetunt, aberrauerunt a fide, & seipfos implicuerunt doloribus multis. Tu uero homo dei, ista fuge. sectare autem iusticiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem, certa bonum certamē fidei, apprehende uitam æternam, in quam & uocatus es, & confessus es bonam confessionem coram multis testibus. præcipio tibi in cōspectu dei, qui uiuificat omnia, & Iesu Christi, qui testificatus est sub Pōtio pilato bonam cōfessionem, ut serues præceptum, immaculatus, irreprehēbilis, usq; ad apparitionem domini nostri Iesu Christi, quā temporibus suis ostensus est, ille beatus & solus princeps, rex regū, & dñs dñantiū, q̄ solus habet immortalitē, lucē habitās inaccessā, quē uidit nemo hominum, neq; uidere potest, cui honor, & imperium sempiternū. Amen. Diuitibus i hoc sæculo præcipe, ne elato sint animo, neq; spem ponāt in diuitijs, incertis, sed in deo uiuente, qui præbet nobis omnia affatim ad fruendū, ut bene faciant, ut diuites sint in operibus bonis, ut faciles sint ad impartendū, libenter communicantes, reponentes sibiipfis fundamentum bonum in posterum, ut apprehēdant æternā uitā. O Timothee depositū serua, deuitans p̄phanas uocū inanitatis, & oppositiones falso nominatæ scientiæ, quam nōnulli profitentes circa fidem aberrauerunt. Gratia sit tecum. Amen.

Missæ fuit ex Laodicea, quæ est Metropolis Phrygiæ Pacatiana.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισείλληε πάλιν ἀπὸ ξώμης, ἢ ἡ πρόφασις, φηὶ ἐπιστολῆς αὐτῆς, ἣν ἴσως ἀποδημοῦντων ἔφει πάλιν κατελείψαντων αὐτὸν, βουλόμην αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν ἱμοθέου πρὸς αὐτὸν, γράφει τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει αὐτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τὸ φηὶ ἐνλαβεῖα, καὶ φηὶ ἣν προγόνων αὐτοῦ πίσεως. ἐπὶ ταύτῃ δὲ, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας ὄντες φεύγοντες καὶ ἐρημογύνη, ἀπεστράφησαν αὐτῷ, ὄρωντες αὐτῷ τὰς ἀλύσις, μόνον ἢ ὀνησιφόρον μαρτυρεῖσθαι πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν ἀπειδέξασθαι, ἐλθόντα εἰς τὴν ξώμην, καὶ προσμείναντα αὐτὸν. Ἐπειδὴ αὐτῷ ἡ ἀπίστια ἄρα μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ὅτι αὐτῷ γενναῖος μάχης, καὶ ἢ ἡμιλίαιος καὶ φιλικῆς οὕτως ἐκῆσπέντες, παρεβόησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἢ ἡ γεγονέναι, καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἀναξέπουσι, μᾶλλον ὅσω ἡ ἀπίστια αὐτῷ προσέχευεν αὐτῷ, καὶ τῆς διδασκαλίας, καὶ εἶδέναι μὲν, ὅτι ἐν ἡμέραις καιροῖς ἔσοντι οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, ἢ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι. προβλέποντες δὲ ταῦτα, ἀσφαλίσειτε τοὺς λαοὺς, μὴ ἡ ἀπίστια ἀπακηθῆ, ἢ εἰς τὰ ἡθικὰ, καὶ εἰς τὴν φηὶ διδασκαλίαν ἀκρίβειαν πολλὰ προτρέψαμι αὐτὸν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν φηὶ ἀναλύσει αὐτὸν εἰσεῖναι, καὶ ἡ μέλλουσαν ἀπειδέξασθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἢ μετείστασθαι αὐτῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τὸν φαιλόνην καὶ τὰ βιβλία, παρῴησε δὲ αὐτῷ ἀλεξάνδρον τὸν χαλκίαν φυλάττειν, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδεῖ ξάμου αὐτῷ, καὶ οὕτως τελεοῖ τὴν ἐπιστολὴν.

ARGUMENTVM

Tem Timotheo scribit de exhortatione martyriæ, & omni regula ueritatis. & quid futurū sit temporibus nouissimis, & de sua passione, scribens ei ab urbe Roma.

ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM SECVNDA

ΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν ΧΡΙΣΤΩ ἸΗΣΟΥ, ἱμοθέω ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, ἢ ΧΡΙΣΤΟΥ ἸΗΣΟΥ τῆς κυρίας ἡμῶν. χάριν ἔχω ἔφει θεῷ, ὃ λατρεῖν ἀπὸ προσόνων ἐν καθαρῶσιν σωφροσίνῃ, ὡς ἀδελφῶν ἔχω τὴν πρὸς σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶ σε ἰδεῖν, μεμνημένος, ὅτι ἦν δακρύων,

Aulus apostolus Iesu Christi, per uoluntate dei, secundum pmissionē uitæ, quæ est in Christo Iesu, Timotheo dilecto filio. Gratia, misericordia, pax, a deo patre, & Christo Iesu domino nostro. Gratiam habeo deo, cui seruius a progenitoribus, in pura cōscientia, quod citra ullam intermissionem faciam de te mentionē in orationibus meis, noctu dieq; desyderans te uidere, memor tuar
I 2 lacrymar

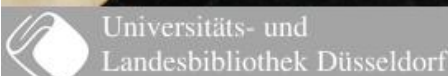
δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν
 λαμβάνων φθι ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως,
 ἥτις ἐνώκησεν πρώτων ἐν τῇ μάμμησούλω
 δ' ἴ, καὶ τῇ μητέρι σου εὐνική, πέπφισμα ἕ,
 ὅτι καὶ ἐν σοὶ, δ' ἴ ἡμ' αἰτίαν ἀναμνησκώ σε,
 ἀναζωπυρῆν τὸ χάρισμα τ' θεοῦ, ὃ ἔστι ἐν
 σοὶ, διὰ φθι ἐπιθέσεως πρὸ χειρῶν μου. οὐ γὰρ
 ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δαλίας, ἀλλὰ
 δωάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ.
 καὶ ὡς ἐπαιχωθῆς τὸ μαρτύριον τ' κυρίου
 ἡμῶν, καὶ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτ', ἀλλὰ σου
 κακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ, κατὰ δάμα
 μῖν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσων
 τοῦ κλήσει ἁγίως, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν,
 ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν τ' χάρις, τὴν δὲ
 θεῶν ἡμῖν ἐν ΧΡΙΣΤῶ ΙΗΣΟΥ πρὸ χρόνων
 αἰώνων, φανερωθῆσα δὲ νῦν διὰ φθι ἐπι-
 φανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ,
 κατὰ ἡγήσασθαι μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαν-
 τος δὲ ζωῆς, καὶ ἀφθαρσίας διὰ τοῦ εὐαγ-
 γελίου, εἰς ὃ ἐτέδωκ' ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστο-
 λος, καὶ δ' ἰδασκαλὸς ἰθὺς, δι' ἡμ' αἰτίαν
 καὶ ταῦτα πάχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνω-
 μαί, διὰ γὰρ ὅτι πεπίσθηκα, καὶ πέπεισ-
 μαί, ὅτι δυνατὸς ὅστις τὴν παρακαταθήκην
 μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποί-
 τύπωσιν ἔχει ὑγιανόντων λόγων, ὧν παρ-
 ἔμον' ἠκούσας ἐν πίσει, καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν
 ΧΡΙΣΤῶ ΙΗΣΟΥ, τὴν καλῶν παρακαταθή-
 κην φύλαξον, διὰ πνεύματ' ἁγίου, τοῦ
 ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδ' οὖν τοῦτο, ὅτι ἀ-
 πεσφάφκοάμ με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ὅστις
 φύτελος καὶ ἱερογλύφης, δ' ὡς ἔλεος ὁ κύριος τῶν
 δυνατοφόντων οἴκων, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ
 τὴν ἄλυσίμ μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ φειό-
 μενος ἐν ῥώμῃ, ἀποδαιότερον ἐζήτησέ με,
 καὶ εὐρεθῶν αὐτῶν ὁ κύριος εὐρεθῶν ἔλεος πρὸς κ-
 εῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὅσα ἐν ἐφέσω δικ-
 κήσας, θέλω σὺν ἡμῶν. σὺ δὲ ὡς τέκνον μου
 ἐν δάμαμῳ

lachrymarum, ut gaudio replear, ubi com-
 nefactus fuero eius, quæ est in te non si-
 mulatæ fidei, quæ habitauit primū in
 auia tua Loide, & matre tua Eunica. Cer-
 tum autem scio, quod in te quoq;, quā
 ob causam commonefacio te, ut susci-
 tes donum dei, quod est in te, per impo-
 sitionem manuum mearum. Non enim
 dedit nobis de⁹ spm̄ timiditatis, sed po-
 tentiæ, & dilectiōis, & sobrietatis. Ne igi-
 tur te pudeat testimonij dñi nostri, neq;
 mei, q̄ sum uinctus illius, sed esto parti-
 ceps afflictionū euangelij, iuxta potētīā
 dei, qui saluos fecit nos, & uocauit uoca-
 tione sancta, nō secundū opera nostra,
 sed secundū suū propositū & gratiā, quæ
 data est nobis in Christo Iesu ante tem-
 pora æterna, sed manifestata fuit nūc p
 apparitionē saluatoris nostri Iesu Chri-
 sti, qui mortē quidē aboleuit, uitā autē in
 lucē pduxit. & immortalitatē per euange-
 lium, in quod positus sum ego præco &
 apłs, & doctor gentiū, quā ob causam &
 hæc patior, at non erubescō. Noui enim
 qd' is cui credidi, & certus sum, qd' potēs
 sit depositū meū custodire i illū diē. For-
 mā habeto sanorū sermonū, quos a me
 audisti in fide & charitate, q̄ est in Chri-
 uo Iesu. Egregium depositū seruato, per
 spm̄ sanctū, qui inhabitat in nobis. No-
 sti hoc quod auersati fuerint me oēs, qui
 sunt in Asia, quorū est Phygelus & Her-
 mogenes. Det misericordiā dñs Onesi-
 phori familiæ, qm̄ sæpe me refocillauit,
 & catenā meā non erubuit, sed cum esset
 Romæ, studiosi⁹ quesuiuit me, & inuenit.
 Det ei dñs, ut iueniat misericordiā apud
 dñm in die illo. Et i c̄p̄ multis Ephesi mi-
 nistrauerit meli⁹ tu nosti. Tu igi⁹ fili mi,

II
 fortis

ἐν δαμαμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰη-
 σοῦ, καὶ ἡκούσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν
 μαρτύρων ταῦτα πρὸς ἀποστολῆς ἀνθρώπων,
 οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ ἐτέρους διδάξαι. σὺ
 δὲ κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ. οὐδεὶς στρατιώτης ἐμπλέ-
 κεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα ᾧ
 στρατολογήσῃ ἀρεσῇ. εἰ δὲ καὶ ἀθλήσῃ, οὐ
 σφραγισθήσεται, εἰ μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. ἡ κοπι-
 ῶντα, γεωργὸν δὲ πρῶτον, ἵνα καρπῶν με-
 ταλαμβάνῃ. νόστος δὲ ἔσθ' ἡ γὰρ σοὶ ὁ κύ-
 ριος σῶναι ἐν ταῖς. Μνημόνεον Ἰησοῦν
 Χριστὸν ἐκ γεννηθέντα ἐκ νεκρῶν ἐκ πά-
 ρατος δαυὶδ καὶ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κα-
 κοπαθῶ μέχρι θανάτου ὡς κακὸς στρατιώτης. ὁ λό-
 γος ἔσθ' ὁ θεοῦ ὃν δέδωκεν, διὰ τῶν πάν-
 των ὑπομνήσας διὰ τῶν ἐκλεκτῶν, ἵνα καὶ αὐ-
 τῶν σωτηρίας τύχῃσι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
 μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ
 σωματεθάνομεν, καὶ συζητήσομεν. εἰ ὑπομνή-
 σον, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνέσμεθα, καὶ
 κενὸς ἀρνησέσθαι ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεί-
 νος μὴ ἀρνήσεται ἡμᾶς, ὅτι ἔσθ' ἡμεῖς. ταῦ-
 τα ὑπομνήσκου, διαμαρτυρῶ μένος ἐνώ-
 πιον τῆς κυρίου. μὴ λογομαχεῖς, εἰς ὃν δὲ μὴ
 σιμοῦ, ἐπὶ κατὰ εὐσέφῃ καὶ ἀκρόντων. πᾶ-
 ρα σταντ' ὁ κῆρυξ πρὸς ἀποστολῆς θεῶν,
 ἐργάτης ἀνεπαύχων, ὁρθοτομῶν τὸν λό-
 γον ἐν ἀληθείᾳ, τὰς δὲ βεβήλους κενωφω-
 νίας πρὸς ἴσασον. ἐπὶ πλεονεξίᾳ προκόψου
 ἀσείκῃ, ὁ λόγος ἀντὶ ὧν γὰρ ἄγγραφοί
 νομῶν ἔξω, ὡς ἐστὶν ὑμνολογία καὶ ψαλμοί, οἱ
 ἄνευ πλὴν ἀληθείας ἡσόχουσαν, λέγοντες
 πλὴν ἀνάστασιν ἡδὴ γεγονέναι, ὅτι ἀναστῆ-
 σι πλὴν ἡμῶν ὡς ἐστὶν. ὁ μὲν τῶν σερφεῶν θεμέλιος
 τῶν θεῶν ἔσκεν, ἔχω πλὴν σφραγίδα τὰ ὑ-
 πὸν, εἶναι κύριος τῶν ὄντων ἐντὶ, καὶ ἀποσκή-
 τῶν ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζωμ τὸ ὄνομα Χρι-
 στοῦ. ἐν μὲν ἄλλῃ ἢ οἱ κῆρυξ ἐστὶ μόνον σκεῆ-
 ριστὴς καὶ

fortis esto in gratia, quæ est in Christo
 Iesu, & in his quæ audisti a me, per mul-
 tos testes. Hæc cõmenda fidelibus ho-
 minibus, qui erũt idonei, ut alios quoq; do-
 ceant. Tu igitur feras afflictionẽ, ut
 bonus miles Iesu Christi. Nemo q militat
 implicat uitæ negocijs, ut ei qui se in
 militia delegit placeat. Quæ si certet etiã
 aliqs, nõ coronatur, nisi legitime certauerit.
 Laboratẽ agricolã oportet primũ de
 fructibus percipere. cogita quæ dico. Da-
 bit em̄ tibi dñs in oibus intellectũ. Me-
 mẽto Iesum Christũ resurrexisse a mor-
 tuis, ex semine Dauid, secundũ euange-
 lium meũ, in quo tolero usq; ad uincula
 tanq; maleficus. At sermo dei, nõ est alligatus,
 propterea oia suffero, ppter electos,
 ut & ipsi salutẽ cõsequant, q est in
 Christo Iesu, cũ gloria aeterna. certus sermo.
 Nã si cõmortui sum, & cõuiuem, si sufferimus,
 & conregnabimus. si negamus, & ille negabit
 nos. si increduli sum, ille fidelis manet,
 negare se ipsum nõ potest. Hæc admone,
 cõtestans corã dño. ne uerboꝝ pugnas se-
 quare (ad nihil em̄ conducit) ad subuer-
 sionẽ audientium. Stude teipsum pbatũ
 exhibere deo, operariũ nõ erubescẽtẽ, recte
 secantẽ uerbũ ueritatis, ceteroꝝ pphanas
 uocũ inanitates ptermittito. Ad maiorẽ em̄
 pficiet ipietatẽ, & sermo illoꝝ, ut cancer
 morb⁹ serpet. Quoꝝ de numero est Hymenæ⁹,
 & Philet⁹, q circa ueritatẽ aberrauerũt,
 dicẽtes resurrectionẽ iam esse factã, & sub-
 uertũt quorũdã fidẽ. Solidũ tñ fũdame-
 tum dei stat, habes signaculũ hoc, nouit
 dñs, qui sint sui, & discedat ab iniquita-
 te, ois q nominat nomẽ Christi. Ceteroꝝ
 in magna domo, non tantum sunt uasa

χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὄστρεα
 κίνα, καὶ ἄ μόν εἰς ἡμιλίω, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.
 εἰ μὲν οὖν τις ἐκαθάρισεν ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται
 σκευὸς εἰς ἡμιλίω ἢ γίνασμιον, ἔυχρησον
 τοῦ δειπνότη, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοι
 μασμιον. Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεύ
 γε. Δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίσιν, ἀγάπην, εἰ
 ριλιω, μετὰ τῶν ἐπικαλεσμιων τὸν κυριον
 ἐκ καθαρᾶς καρδίας. Τὰς δὲ μαρὰς καὶ ἀπα
 δεύτους ζητήσεις παύσασθαι, εἰδὼς ὅτι γεννώσι
 μάχα, δούλον δὲ κυρίου, οὐ δὲ μάχεσθαι,
 ἀλλ' ἡπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν,
 ἀνεξίκακον ἐν πραότητι, παιδεύοντα τὸν ἄν
 θρωπον ἐν ἡμετέροις, μὴ ποτε δὲ ἑαυτοῖς ὁ θεὸς
 μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανή
 ψωσιν ἐκ φθίσεως διαβολῆς παγίδος, ἐξωρη
 σμιον ὑπὸ αὐτῶν εἰς δέκνιν θέλημα. τοῦτο δὲ
 γίνωσκε, ὅτι ἐν ἑκάταις ἡμέραις ἐνέσονται
 καιροὶ χαλεποὶ. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι οὐ
 λαυτοί, φυλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοί,
 βλάσφημοί, γονεῦσιν ἐπιφθόνες, ἀχαριστοί, ἀ
 νόστοι, ἄσοργοί, ἄσπονδοί, διάβολοί, ἀκρατοί,
 ἀνήμποροι, ἀφιλάγαθοί, προσόχτοι, προπεῖθε,
 τεύφωμοί, οὐκ ἐπίνοοι, μάλλον ἢ οὐκ ἐπίνοοι,
 ἔχοντες μόρφωσιν, ἐυσεβείας, τὴν δὲ δυνά
 μιαν αὐτῶν ἡρηκασίαν, καὶ τὴν αὐτῶν ἀποστροφὴν ἐκ
 τῶν γὰρ εἰσιν οἱ ἐνδύοντες εἰς τὰς οἰκί
 ας, καὶ ἀχμαλωτίζοντες τὰ γυναικάρια, σε
 σωθῶντι ἀμαρτίας, ἀσόμενα ἐπιθυμίαις
 ποικίλαις, πάντοτε μαυθάνοντα, καὶ μη
 δὲ ποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν
 θωάμενα. Ὁμ τὸν τρόπον δὲ ἰαννῆς καὶ
 ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μοῦσῃ, οὕτως καὶ οὐ
 τοὶ ἀντίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι καὶ
 τεφθαρημένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν
 πίσιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεον.
 Ἡ γὰρ ἀνοία αὐτῶν ἐκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς
 καὶ ἡ ἐκείνων ἐγγύετο. Σὺ δὲ παρηκολούθη
 κᾶς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγαπῇ, τῇ
 προθέσει

aurea & argentea, uex etiā lignea, & te
 stacea, & alia quidē in honorē, alia uero
 in cōtumeliā. Si quis igit expurgarit se
 ipsum ab his, erit uas in honorē sanctifi
 catum, utile dño, ad omne opus bonum
 pparatum. Iuueniles aut cōcupiscentias
 fuge, sed sectare iusticiā, fidē, charitatē,
 pacē, cum his qui inuocāt dñm ex puro
 corde. Stultas aut & ineruditas questio
 nes respue, sciēs eas parere pugnas. Por
 ro seruum domini, nō oportet pugnare
 sed placidum esse erga omnes, propen
 sum ad docēdum, tolerantem malos in
 māfuerudine, erudiētē eos qui obsistūt,
 si qñ det illis deus pœnitentiā ad agno
 scendū ueritatē, & resipiscant a diaboli
 laqueo, capti ab eo ad ipsius uolūtātē. III
 Illud aut scito, quod in extremis diebus
 instabunt tēpora periculosa. Erunt em̄
 homines sui amantes, auari, fastuosi, su
 perbi, maledici, parentibus immorigeri,
 ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœ
 deris, calumniatores, intemperantes, im
 mites, negligentes bonorum, prodito
 res, præcipites, inflati, uoluptatum amā
 tes, potius q̄b amantes dei, habentes for
 mam pietatis, sed qui uim eius abnega
 rint, & istos auerfare. Ex his enim sunt
 qui subeunt in familias, & captiuas du
 cunt mulierculas, oneratas peccatis, quæ
 ducuntur concupiscentijs uarijs, semper
 discentes, & nunq̄b ad cognitionem uerī
 tatis uenire ualētes. Quēadmodum aut
 Iānes & Iābres, resistebāt Moȳsi, ita &
 hi resistūt ueritati, hoīes mēte corrupti,
 reprobī circa fidē, sed nōpfiēt ampli⁹.
 Siquidē amētia illoꝝ euidēs erit oibus,
 quēadmodū & illoꝝ fuit. Tu uero affec
 cutus es doctrinā meam, institutionem,
 propositum,

προθέσει, τῆ πίστει, τῆ μακροθυμίας, τῆ ἀγά-
 πῃ, τῆ ὑπομονῆς, τῆς δίκαιου, τοῖς παθή-
 μασι, διὰ μοι ἐγγέτο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκο-
 νίῳ, ἐν λύστρῳ, οἷους δίκαιους ὑπώλεγα.
 καὶ ἐν πάντων με ἐξέσωσεν ὁ κύριος, καὶ πάν-
 τες δὲ οἱ θέλοντες ἐνσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ, δίκαιου ἔσονται. πονηροὶ δὲ ἀνθρώποι,
 καὶ γόπτες, προκόλουσι ἐπὶ τῷ χεῖρον, πλανώ-
 ντες, καὶ πλανώμενοι. οὗ ἔμενε ἐν οἷς ἔμα-
 θες καὶ ἐπίστωθες, εἰδὼς ἅξιον ἔμαθες, καὶ
 ὅτι ὁ πῶς βρέφους, τὰ ἱερὰ γράμματα διδάσκει, τὰ
 δυνάμειν σε σοφίαν εἰς σωτηρίαν διὰ πί-
 σεως τῆ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πάντα γραφὴ θεοῦ
 ὁπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν,
 πρὸς ἐλεγχοῦ, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παι-
 δειάν τιν ἢ δίκαιου, ἵνα ἀγχιος ἢ ὁ τοῦ
 θεοῦ ἀνθρώπος, πρὸς πάντας ἔργον ἀγαθὸν ἐπι-
 κητισμένους, διαμαρτυροῦμαι διὰ ἐγὼ ἐνώπι-
 ον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέ-
 λοντος κρινοῦ ζῶντος καὶ νεκροῦ, καὶ τῆ ἐπιφά-
 νειαν ἀντὶ τῆ πῶς βασιλείαν ἀντὶ, κήρυξον τῆ
 λόγου, ἐπίστωθι ἐνκαίρως, ἀκαίρως, ἐλεγχον,
 ἐπιτίμησον, πῶς ἀνάλογο, ἐν πάσῃ μακρο-
 θυμίας καὶ δίκαιου. ἔσαι δὲ καιρὸς ὅτε τῆ ὑγι-
 αι νόσου, διδασκαλίας οὐκ ἀνέστη, ἀλλὰ
 καὶ τῆς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας, ἑαυτοῖς ἐπίστω-
 ρεύσουσι διδασκάλους, κηκόμενοι πῶς ἀκοι-
 τῶν, καὶ ἀπὸ μὲν φθι ἀλκείας, πῶς ἀκοιτῶν ἀπ-
 οστολισμῶν, ἐπὶ δὲ τῶν μύθων ἐκτραπύσονται.
 οὗ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι κακοπάθειον, ἔργον
 ποίησον ἐναγγελιστοῦ, πῶς Διαικονίαν σου
 πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη ἀνέδομαι, καὶ
 ὁ καιρὸς φθι ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφῆσκε, τὸν
 ἀγῶνα, τὸν καλὸν ἠγῶνισμαι, τὸν δρόμον
 τετέλεκα, πῶς πῶσιμ τετέλεκα. λοιπὸν ἀπό-
 καταί μοι ὁ τῆ δίκαιου σέφανος, ὃν ἀπ-
 ὄστα μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δὲ
 καιρὸς κριτοῦ, ὃν μόνον δεῖ μοι, ἀλλὰ ἐπὶ
 σὶ τῆς ἠγαπηκῆς πῶς ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.
 ἀπόδασον

propositum, fidem, longanimitatē, cha-
 ritatē, patientiā, persecutiones, afflictio-
 nes. q̄ mihi acciderunt in Antiochia, in
 Iconio, Lystris. quas p̄secutiōes sustinue-
 rim. & ex om̄ibus eripuit me dñs, sed &
 oēs, qui uolunt pie uiuere in Christo Ie-
 sum p̄secutionē patiētur. Porro mali ho-
 mines, & impostores proficiēt in peius,
 dum & seducunt & seducunt. At tu ma-
 neto in his quæ didicisti, & quæ tibi con-
 credita sunt, sciens a quo didiceris, & qd̄
 a puero sacras litteras noueris, q̄ te pos-
 sunt eruditum reddere, ad salutē, per fi-
 dem, q̄ est in Christo Iesu. Ois scriptura
 diuinitus, inspirata & utilis ad doctrinā
 ad redargutionē, ad correctionē, ad in-
 stitutionem, quæ est in iusticia, ut inte-
 ger sit dei homo, ad omne opus bonū
 apparatus. Testificor igitur ego corā
 deo & domino Iesu Christo, qui iudica-
 turus est uiuos & mortuos, in apparitio-
 ne sua, & in regno suo, p̄dica sermonē,
 insta tēpestiue, intēpestiue, argue, incre-
 pa. exhortare in omni longanimitate &
 doctrina. nā erit tempus, cum sanā do-
 ctrinā nō sustinebunt, sed iuxta cōcupi-
 scencias suas, coaceruabunt sibi docto-
 res, ij quibus pruriunt aures, & a uerita-
 te quidem aures auertent, ad fabulas ue-
 ro conuertentur. At tu sobrius esto in
 omnibus, obdura, opus perage euange-
 listæ, ministerium tuum expleto. Nam
 ipse iam immolor, & tempus meæ disso-
 lutionis instat. Certamen bonum dei
 certauī, cursum consumauī, fidē seruauī.
 Qd̄ superest, reposita est mihi iusticiæ co-
 rona, quā reddet mihi dñs in illo die, q̄
 est iustus iudex, nō solum autē mihi, sed
 & oibus qui diligūt aduentum domini.
 I 4 Da operā

III

αποῦδατορ ἐλθῆν πρός με ταχέως. δεμάε
 γάρ με ἐγκατέλιπερ ἀγαπίσας τὸν νῦν
 αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην, κηρίσκος
 εἰς γαλατίαν, τίτος εἰς δαλματίαν, λουκάς
 ὄσι μόνος μετ' ἐμοῦ. μαρκὸν ἀναλαβὼν ἄ-
 γε μετὰ σεαυτῷ. ἔσι γάρ μοι ἔυχρησος εἰς δι-
 ἀκονίαν. τυχικὸν ἢ ἀπέστλα εἰς ἔφεσον, τὸ
 φαλόνην ὅρ ἀπέλιπον ἐν ἑσώδ' ἵπρ' ἀκέρ-
 πω, ἔρχόμενος φέρετε τὰ βιβλία, μάλιστα
 τὰς μεμβράνας. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκίς,
 πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώσ' αὐτῷ
 ὁ κύριος καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅρ καὶ σὺ φυλάσ-
 σεις, λίαν ἢ ἀνθέσκει τῶς ἡμετέροις λόγοις ἐν
 τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, οὐδέ μοι συμπα-
 ρεγγύετε, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ
 αὐτοῖς λογιδοίης, ὁ δὲ κύριός μοι παρέσκη, ὅ-
 τι ἐνεδιωμάτωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα
 πληροφρηθῆ, ὅτι ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
 ἐξῆσθ' ἐκ σώματος λέοντος, καὶ ῥύσεται
 με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ
 σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὸν ἐπιφανίον,
 ὅς ἢ δόξα εἰς τὸν αἰῶνα καὶ αἰῶνων. ἀμήν.
 Ἀσασα πρίσκορ καὶ ἀκύλαρ καὶ τὸν ὄνη-
 σιφόρου ὄικορ. ἔρασος ἐμφνερ ἐν κορίνθω,
 ἑρόμιον ἢ ἀπέλιπερ ἐν μιλήτῳ ἀδενού-
 τα, ἀσάσορ πρὸ χερμῶνος ἐλθέτω, ἀσάζε-
 ταί σε ἔμβουλος καὶ ψούδικος, ὅτι λίνος, καὶ κλαυ-
 δία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, ὁ κύριος ἸΗΣΟΥΣ
 ΧΡΙΣΤΟΣ, μετὰ τῷ πνεύματός σου. ἡ χάρις
 μετ' ὑμῶν, ἀμήν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΑΥΛΟΥ.

ΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεί γὰρ παρεχίμαζεν, ἡ δὲ προφάσις ὅτι ἐπι-
 σολῆς αὐτῆς, εἰς μὴν τὴν κρητίαν, ἀπέλιπε τὸν τίτον, ἵνα κατὰ σῆσιν καὶ πόλεος κληρικούς
 ἄλλων δὲ ὄντων ἐκεί τῶν ἐπιχρησάτων προφάσις τὸ νόμου ἀπατᾶν τὸν λαόν, μετὰ
 μαθῶν ὁ παῦλος γράφει, καὶ πρῶτον μου ἔυχρησῶν τῶν θεῶν διὰ τὴν αὐτὴν εὐλάβειαν,
 σκεμαίνει τὸν ἐν χριστῷ πίσιν μὴ νεωτέρων εἶναι, ἀλλ' ὅτι αἰῶνος ἡτοιμάσθ' καὶ ἐπωγγέλλεται παρὰ τῷ
 θεῷ ταύτῳ, ἐπέτα πρὸς τὸν καὶ τὴν ἀσάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τούτων διδασκῆ, πῶς καὶ ὁποῖους ἀν-
 τὸν εἶναι θεῷ, καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῶν, τῶς ἀντιλεγόσκη τῇ ὑγιανούσῃ πίσει, μάλιστα δὲ
 τὸν ἐκ πρῶτον μὲν, εἰδέναι τὸν κρητῶν, ὅτι ἀργοὶ εἶσι, ὅτι κρητῶν ἐπιτιμίας, διδασκῆ δὲ πάντα τὰ
 βρώματα

ῥεώματα καθαρὰ εἶναι ᾧ καθαροῖς, καὶ ὁποῖα εἶναι δεῖ τὰς πρεσβυτέρους τὰς ὀφθαλμοῦσας σωφρονί-
 ζου τὰς νέας, ἵνα ὡς δεῖ ἐκ τῆς ἰδίας δειψότητος ὑπηρετήσῃ, καὶ τέλος ὑπομνήσας
 ὅτι ἢ τὸ σωτήριον χάρις οὐκ ἔστι ἐργῶν ἡμῶν ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῆς ἰδίας ἐλεηθερίας, καὶ ἀγαθῆς τῆς
 νομικῆς μάχης ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀνομιῶν τοῦσας, δηλοῖ αὐτοῦ μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρετῆ
 μάρι, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν, ἐπιείλατό τε αὐτοῦ ὡς διδάσκον, καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἐργῶν προίσασθαι,
 οὕτως τελειοῦ τὴν ἐπιστολήν.

ARGVMENTVM.

Titum comonefacit & instruit de constitutione presbyterij, & de spiri-
 tuali couersatione, & haeticis uitandis, qui traditionibus iudaicis cre-
 dunt. scribens ei a Nicopoli.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

EPISTOLA PAULI AD TITVM

ΠΑΥΛΟΣ δούλος θεοῦ, ἀπόστο-
 λος ἡ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ
 πῶς ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπί-
 γνωστῶν ἀληθείας, καὶ κατ' ἐν-
 σέβασμα ἐπὶ ἐλπίδι ζωῆς αἰ-
 ωνίου, ἡμῶν ἐπαγγέλατο ὁ ἀβραάμης θεός, πρὸ
 χρόνων αἰώνων. ἐφανερώσεν ἡ καιρὸς ἰδίους
 τὸ λάσπην αὐτῶν, ἐν κηρύγματι ὅ ἐπισηύθη ἡ
 κατ' ἐπιταγήν τὸ σωτήριον ἡμῶν θεοῦ, τίτω Ἰου-
 δαίῳ τέκνῳ, καὶ κοινῶν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰ-
 ρην, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
 τοῦ σωτήρος ἡμῶν. τὸ τὸ χάρισμα κατέλιπό σε
 ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ κα-
 τὰς ἀνάγκης καὶ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι
 διεταξάμην, ἕστις ὄστις ἀνεγκλήτος, μιᾶς γυ-
 νακὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχωρ πιστὰ, καὶ ἐν κατη-
 γορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα, δεῖ γὰρ τὸν
 ἐπίσκοπον ἀνεγκλήτομ εἶναι, ὡς θεοῦ οἰ-
 κονόμομ, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ὀρθόλογον, καὶ πᾶσι
 νομ, καὶ πλήρη, καὶ ἀκατακτά, καὶ ἀλλὰ ἐπι-
 λόξενον, ἐλεῖται, σὺ φρονεῖν, δίκαιον, ὁ-
 σιόν, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον κατὰ τὴν δι-
 δαχὴν πιστῶ λόγου, ἵνα δυνατὸν ἦ καὶ ἡ ἀγα-
 καλῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ὑγιαινούσης,
 καὶ τοὺς

PAulus seru⁹ dei, apłs autē Ie-
 su Christi, iuxta fidē electorū
 dei, & agnitionem ueritatis
 q̄ est secundū pietatē in spe
 uitae aeternae, quā pmisit is q̄ mēiri nescit
 de⁹ ante tpa aeterna, manifestauit autē tē-
 porib⁹ suis sermonē suū in p̄dicatiōe, q̄
 cōmissa ē mihi, secundū delegatiōē salua-
 toris nostri dei, Tito germano filio, iuxta
 cōmunē fidē. Gratia, misericordia, pax
 a deo patre & dño Iesu Christo, saluato-
 re nostro. Hui⁹ rei gratia reliq̄ te in Cre-
 ta, ut q̄ defūt corrigas, & cōstituas oppi-
 datim p̄sbyteros, sicut ego tibi ordinarā.
 Si qs est inculpatus, unig⁹ uxoris uir, libe-
 ros habēs fideles, non obnoxios crimini
 lux⁹, aut q̄ nō sint ittractabiles. Oportet
 em̄ ep̄m inculpātū esse, tāct̄s dei dispēsa-
 torē, nō p̄fractū, nō iracūdū, nō uinosū,
 nō p̄cussorē, nō turpiter lucro deditū, sed
 hospitālē, bonarū rerū studiosū, sobriū, ius-
 tum, piū, tēperantē, tenacē eius, q̄ secun-
 dum doctrinā est fidelis sermonis ut po-
 tens sit, etiā exhortari in doctrina sana,
 & con

καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχων. ἔισι γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιολόγοι, καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτμῆς, οὓς δεῖ ἐπισημίζειν, ὅτι νινεὺς ὅλους οἴκους ἀνατρέλλουσι, διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ ἀχροῦ κέρδους χάριν. ἔειπε ἡς δεῖ ἀντὶ τοῦ ἰδοῦσθαι τὸν προφήτην, κηῖτες αἰετῶσαι, κακὰ θηρία, σαφῆρες ἀρεταί, ἢ μαρτυρία αὐτῆ ὄντι ἀληθείας. Δὲ ἡμᾶς αἰτία ἐλεγε ἀντὶς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες ἰουδαίκοις μύθοις, καὶ ὑπερλαίε ἀνθρώπων, ἀπειρηφομύλων τῶν ἀλίθων. πάντα μὲν καὶ ἀρετὰς καθαροῖς, τῶν δὲ μεμίσαντων, ἑπίσοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίσαντες αὐτῶν καὶ ὁ νόσος καὶ ἡ συνείδησις, θεὸν ὁμολογεῖσιν, εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, ἑδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπεθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἄγλαδὸν ἀδόκιμοι. Σὺ δὲ λάλα, ἃ πρόφασις τῆς ὑγιαίνουσιν διδασκαλία. φρεσβύτας, νηφαλέους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. φρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν κατασήμετι ἴδωπρεσβε, μὴ δὲ βόλους, μὴ οἶνον πολλῶν δεδουλωμύλων, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι, τὰς νέας, οὐλάνδρους εἶναι, οὐλοτέκνους, σώφρονας, ἀγνάς, οἰκουμένους, ἄγλαδάς. ὑποτασσομύλων τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλεσσω φρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενον τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφορίᾳ, σεμνότητι, λόγον ὑγιᾶ ἀκατάγνωσον, ἵνα ὁ δὲ ζεῖναντίας ἐντραπῆ, μηδὲν ἔχωρ περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. Δούλους ἰδίοις δευπότατοις ὑποτάσσομαι, ἐν πᾶσι ἐναρέτους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσηλομύλους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδανυμύλους ἀγαθῶν, ἵνα πῶν διδασκαλίαν

τῷ σωτήρι

& contradicentes conuincere. Sunt enim multi intractabiles, & uaniloqui, & mentium seductores, maxime ij qui sunt ex circumfisione, quibus oportet obturare os, qui totas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex istis, proprius ipforum propheta. Cretenses semper mendaces, malæ bestia. uentres pigri. Testimoniū hoc est uerum. quam ob causam redarguit illos seueriter, ut sani sint in fide, nō attendentes Iudaicis fabulis, & præceptis hominum, auerfantium ueritatem. Omnia quidem pura puris. Porro pollutis & infidelibus, nihil est purum, sed polluta est illorum & mens & conscientia. Deum profitentur se scire, cæterū factis negant, cum sint abominabiles, & immorigeri, & ad omne opus bonum reprobii.

II
Tu uero loquere, quæ decent sanam doctrinam. Senes ut sobrii sint, modesti, sani fide, charitate, patientia. Anus itidem ut in habitu sint, qui religionem deceat, non calumniatrices, nō uino multo seruientes, ut honesta doceant, quo possint modestas reddere adolescentulas, ut maritos suos diligant, ut liberos ament, ut sobriae sint, puræ. domus custodes, bonæ, subdita suis uiris. ne sermo dei male audiat. Adolescentes confimiliter adhortare, ut sobrii sint sup oia temetipsū præbens formā bonorum operū, in doctrina, integritatem, grauitatem, sermo nē sanum, irreprehensibilem, ut is qui repugnat rubore suffundatur, nihil habens, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut suis dñis pareant, in oibus illis placeāt, nō respionatores, non suffurantes, sed fidem oēm ostendentes bonam, ut doctrinam saluatoris

Ἡ σωτηρία ἡμῶν θεοῦ, κοσμιώσιμ ἢ πᾶσι
 Επεφάνη ἢ χάρις ἢ θεοῦ ἢ σωτήριος πᾶσι
 ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησά-
 μνοι τῆ ἀσέβεια καὶ τῆς κοσμικῆς ἐπιθυ-
 μίας, σωφρονῶς, καὶ δικαίως, καὶ ἐνσεβῶς ζή-
 σωμοι ἢ τῆ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι
 τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ
 θεοῦ τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ
 ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
 ἀνομίας, καὶ καθαρῶς ἑαυτὸν λαὸν περιού-
 σιον, ὑποκλιτῶν καλῶν ἔργων. Ταῦτα λά-
 λη καὶ παρακάλει, καὶ ἐλεγχε, μετὰ πά-
 σης ἐπιταγῆς, καὶ ἐνείκῃ σου περιφρονεῖτω.
 Ἰπομίμησθε αὐτοῦς, ἀρχαίως καὶ θηουσίαις
 ὑποτάσσεται, παθαρχῆν, πρὸς τῶν ἔρ-
 γων ἀγαθῶν, ἐτόιμοι εἶναι, καὶ ἕνα βλασ-
 φημῶν, ἀμάχων εἶναι, ἐπισηκῆς, πᾶσαν ἢ
 διακονίαν πρὸς πάντας ἀν-
 θρώπων. ἡμεῖς γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόη-
 τοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, ἀσθενεῖς ἐπι-
 θυμίας, ἐπιδοῦναι ποικίλαις, ἢ κακίαις ἐ-
 φθόνου διάγοντες, συγκητοί, μισοῦντες, ἀλ-
 λήλων. ὅτε δὲ ἢ χριστός, ἢ ἢ φιλανθρωπία
 ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς ἔξ ἔρ-
 γων ἢ ἢ δικαιοσύνη, ὡς ἐποίησα μὴ ἢ ἢ
 ἢ ἢ, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν
 ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλίνγενείας, καὶ ἀνα-
 καινώσεως πνεύματος ἁγίου, ὃν ἐδέχεσθε
 ἐφ ἡμᾶς πλουσίως, διὰ **ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**
 τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιώθητε τῆ ἐκεί-
 νου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ ἐλ-
 πίδα ζωῆς αἰωνίου. πισὸς ὁ λόγος, περὶ τῶν
 τῶν βόλομαί σε διαβεβαιώσθαι, ἵνα φρονι-
 τήσῃ καλῶν ἔργων προϊστασθῇ, ὡς πεπισθυ-
 κόπης τῆ θεῶν. Ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλι-
 μα τῶν ἀνθρώπων, μωρὰς ἢ ζητήσεις, ἢ γενεα-
 λογίας, ἢ ἐρίων, ἢ μάχων νομικῶν, πρὸς ἕνα
 εἶσι γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι, αἰρετικὸν
 ἄνθρωπον

saluatoris nostri dei, ornent in oibus. Ap-
 paruit enim gratia dei, salutifera omni-
 bus hominibus, erudiens nos, ut abnega-
 ta impietate & mundanis concupiscentiis,
 sobrie, & iuste, & pie uiuamus in hoc sae-
 culo, expectantes beatam illam spem, &
 apparitionem gloriae magni dei, & salua-
 toris nostri Iesu Christi, qui dedit semet-
 ipsum pro nobis, ut redimeret nos ab om-
 ni iniquitate, & purificaret sibi ipsi popu-
 lum eximium, sectatorem bonorum ope-
 rum. Haec loquere, & hortare, & argue, cum
 omni mandandi studio, nemo te despi-
 ciat. Admoneto illos, ut principatibus, ac potestatibus subditi sint, ut magistra-
 tribus pareant, ut ad omne opus bonum
 sint parati, ne de quoquam maledicant, ne
 sint pugnaces, sed humani, oem exhiben-
 tes mansuetudinem erga omnes homi-
 nes. Nam eramus quondam & nos stulti,
 inobedientes, errantes, seruientes desyde-
 rijs, & uoluptatibus uarijs, in malitia &
 inuidia degentes, odiosi, inuicem odio pfe-
 quentes. At postquam bonitas, & erga hoies
 amor apparuit, saluatoris nostri dei, non
 ex operibus quae sunt in iustitia, quae fa-
 ciebamus nos, sed secundum suam miseri-
 cordiam saluos nos fecit, per lauacrum rege-
 nationis, & renouationis spiritus san-
 cti, quae effudit in nos abunde, per Iesum
 Christum saluatorem nostrum, ut iustificati il-
 lius gratia, haeredes efficeremur iuxta spe-
 uitae aeternae. Indubitatus sermo. De his
 uolo ut confirmes quo solliciti sint, ut bo-
 nis operibus praesint qui crediderunt deo.
 Haec enim sunt honesta & utilia homini-
 bus. Stultas autem questionibus, & genealo-
 gias, & contentiones, & pugnas legales omit-
 te. Sunt enim inutiles & uanae. Factiosum
 hominem

III

hominē

ἀνθρωπορ μετα μίαν Ἐ δὲ δεύτεραν νοθεσί-
 αμ παρατοῦ, εἰδὼς ὅτι θξέσαπαι, τοιοῦ-
 τῶ, καὶ ἀμαρτάνα ὦρ ἀντατάκριτῶ.
 Οἴαμ πέμψω ἀρετμὰρ πρὸς σε ἢ τυχικόμ.
 πούδασομ ἔλδῆρ πρὸς με εἰς νικόπολιμ,
 ἐκῆ γὰρ κέκρηκα παραχαμάσαι. ζῶνῶμ
 τὸν νομικόμ Ἐ ἀπολλῶ πούδῆως πρὸς πε-
 λῶμ, ἵνα μηδὲρ ἀνρῆς λείπῃ, μανθωῶν ἔτωσαν
 δὲ Ἐ οἱ ἡμέτεροι, καλῶμ ἔργωμ πρὸς ἰσαδῆς
 εἰς τὰς ἀναγκαῖας χρείας, ἵνα μὴ ὄσιμ ἄ-
 καρποι. ἀπαύζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάν-
 τες, ἀπασαί τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς, ὧν πί-
 σε. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμῶν.

hominem post unam & alteram admo-
 nitionem fugæ, sciens euersum esse, qui
 eiusmodi est, & peccat per se damnatus.
 Cum autem misero Arteman ad te, aut
 Tychicum, da operam, ut uenias ad me
 Nicopolim, nam illic decreui hybernare.
 Zenam legisperitū, & Apollo, studiose
 deducito, ne quid illis desit. Discant aut
 & nostri, bonis operibus præesse, ad ne-
 cessarios usus, ut non sint infrugiferi. Sa-
 lutant te, qui mecum sunt omnes. Salu-
 ta eos, qui diligunt nos in fide. Gratia
 cum omnibus uobis. Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἢ δὲ πρόσφασις ἐστὶ ἐπιστολῆς αὐτῆ. ὀνήσιμῶ ὁ οἰκέ-
 της φιλήμονῶ ἐφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατήχηθη παρ' αὐτοῦ, καὶ
 γέγονεμ αὐτῶ χησίμῶ εἰς δῖακονίαν, περὶ τούτου τοίνω γράφει φιλήμονι, παρα-
 τίθεταιμ αὐτῶ τὸν ὀνήσιμον, ἵνα προσέχη αὐτῶ γνησίως, Ἐ μηκέτι ἔχη αὐτῶ ὡς
 δούλον, ἀλλ' ὡς ἀδελφόν, προετρέφατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῶ ἐπιμάσαι, ἵνα εἰμ ἔλθῃ εὐρη πού-
 μείνη, καὶ οὕτως πλεοῖ πλὴν ἐπιστολῶν.

P HILEMONI familiares litteras facit pro Onesimo seruo eius, scribens
 ei ab urbe Roma de carcere per superscriptum Onesimum.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΑΥΛΟΣ Δέσμιος ΧΡΙΣΤΟΥ
 ΙΗΣΟΥ, καὶ ἡμῶν θεὸς ὁ ἀδελ-
 φός, φιλήμονι τῶ ἀγαπῆ
 τῶ Ἐ σωρηγῶ ἡμῶν, καὶ
 ἀπὸ τῆς ἀγαπῆ, Ἐ ἀρ-
 χίππῶ τῶ συναϊώτῃ ἡμῶν, καὶ τῆ κατ'
 δίκον σε

AD PHILEMONEM EPI-
 STOLA PAULI.

PAULUS uinctus Christi Iesu
 & Timotheus frater, Phile-
 moni dilecto & collega no-
 stro, & Apphia dilectæ, &
 Archippo commilitoni nostro, & qua
 domi

δικον σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν ἔιρηνη
 ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἸΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ. Εὐχαριστῶ θεῷ πατρί μου πάντοτε
 μνήσασθαι σου ποιούμενος ἐπὶ πάντων προσευχῶν
 μου, ἀκούων σε πλὴν ἀγάπῃ καὶ τῆς πίστεως ἣν
 ἔχῃς πρὸς τὸν κύριον ἸΗΣΟΥΝ, καὶ εἰς πάν-
 τας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῶν πίστε-
 ῶν σου ἐνεργῆς γένῃ ἐπιγνώσει πάντος
 ἀγαθῶν τῶν ἐν ὑμῖν εἰς ΧΡΙΣΤΟΝ ἸΗΣΟΥΝ.
 χάρις γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλη-
 σιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ ἀπλάγχθνα τῶν
 ἁγίων ἀμαρτιῶν διὰ σοῦ ἀδελφέ, διὸ
 πολλῶν ἐν ΧΡΙΣΤῳ παρρησίᾳ ἔχωμεν ἐπι-
 τάσσει σοι, τὸ ἀνήκοον, διὰ πλὴν ἀγάπῃ
 μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν, ὡς πάν-
 λος πρεσβύτερος, ναὶ δὲ καὶ δέσμιος ἸΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ. παρακαλῶ σε περὶ τῆς ἐμοῦ τέκνης
 ὅν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον
 τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, ναὶ ἢ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐ-
 χρηστον, ὅν ἀνέπεμψα, σὺ δὲ αὐτὸν τῷ ἐπί-
 τῳ ἐμῷ ἀπλάγχθνα προσλαβὼν, ὅν ἐγὼ ἐ-
 βουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχῃν, ἵνα ὑ-
 πέρ σου διακονῆμι ἐν τοῖς δεσμοῖς τῆς ἐνα-
 γελίου, χωρὶς δὲ τῆς γνώμης, οὐδὲρ ἠθέ-
 λησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ
 ἀσθὲν σου ἦ, ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον, τάχα γὰρ
 διὰ τὸ ἔχωρίσθαι πρὸς ὄραμα, ἵνα αἰώνιον ἀ-
 πέχης, οὐκέτι ὡς δούλον, ἀλλ' ὑπὲρ δού-
 λου, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοί, πό-
 σος δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκί, ὅτι ἐν κυρίῳ
 ἐσὼν ἐμὲ ἔχεις κοινωνὸν προσλαβὼν αὐ-
 τὸν ὡς ἐμὲ. εἰδέτι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλῃ, τοῦ-
 το ἐμοὶ ἐλλόγη, ἐγὼ πάντως ἔγραψα τῇ
 ἐμῇ χερὶ. ἐγὼ ἀποτίσω, ἵνα μὴ λέγω σοι,
 ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις, ναὶ
 ἀδελφέ. ἐγὼ σου ὀμαίμην ἐν κυρίῳ,
 ἁμάρτανόσ μου τὰ ἀπλάγχθνα ἐν
 κυρίῳ, πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψα
 ἵνα σοι. εἰδῶς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιή-
 σεις.

domi tuæ est, congregationi. Gratia vo-
 bis & pax, a deo patre nostro & dño Ie-
 su Christo. Gratias ago deo meo semp-
 mētione tui faciēs in orationibus meis,
 audiens tuam charitatē & fidem, quam
 habes erga dñm Iesum, & erga oēs san-
 ctos, ut cōmunicatio fidei tuæ, efficax fi-
 at, in agnitione omnis boni, quod est in
 vobis, erga Christū Iesum. Gaudiū em̄
 habemus multū, & consolationē in di-
 lectione tua, quod viscera sanctorū refo-
 cillata sunt in te frater. Quapropter quib-
 uis multā in Christo fiduciā habeā in-
 iungendū tibi, id quod ad rem pertinet,
 tamen propter charitatē potius rogo,
 cum talis sim. nēpe Paulus senex, nunc
 autē etiā uinctus Iesu Christi. Rogo au-
 tem pro filio meo, quē genui in uinculis
 meis Onesimo, quondā tibi inutili, nūc
 uero tibi & mihi perutili, quē remisi, tu
 autem eum, hoc est viscera mea suscipe,
 quē ego cupiebā apud me retinere, ut p-
 te ministraret mihi in uinculis euāgelij,
 sed absq; tua sententia nihil uolui face-
 re, ne uelut ex necessitate bonum tuum
 esset, sed spontaneum. Nam propterea for-
 sitan secessit ad tempus, ut aeternum re-
 ciperes, nō iam ut seruum, sed plusq; ser-
 uum, nēpe fratrem dilectum, maxime mi-
 hi, quanto autē magis tibi, & in carne, &
 in dño. Si igitur me habes confortē, su-
 scipe illum ad te, tanq; me. Quod si quid le-
 sit te, aut debet, hoc mihi imputato. Ego
 Paulus scripsi mea manu. Ego perfoluā
 ut ne dicā quod etiā te ipsum mihi insu-
 per debes. etiam frater. Ego te fruar in
 dño. Refocilla mea viscera in domino.
 Confisus de obedientia tua scripsi tibi.
 sciens, quod etiā ultra quib; dico facturus
 m sis

σα, ἅμα ἢ καὶ ἐτοιμαζέ μοι ξενία. ἐλπίζω
 ῥ, ὅτι καὶ διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρι-
 σθήσομαι ὑμῖν. Ἀσάρεται σε ἰσαφράς ὁ
 σωμαχμαίλωτός μου ὃν ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ.
 Μάρκος, Ἄρισταρχος, Δημάς, Λουκάς, οἱ συ-
 νεργοί μου. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ΙΗΣΟΥ
 ΧΡΙΣΤΟΥ μετὰ τῷ πνεύματος ὑμῶν. Ἀμήν

sis. Simul autem etiam prepara mihi ho-
 spitium, spero enim, quod per orationes
 uestras, donabor uobis. Salutat te Epa-
 phras concaptiuus meus in Christo Ie-
 su, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas,
 adiutores mei. Gratia domini nostri Ie-
 su Christi, sit cum spiritu uestro. Amen.

Materia   *ad*   *Hebræos*   *ep̄t̄s.*
 ἸΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

ΑΥΤΗΝ ἐπισέλλει ἀπὸ Ἰταλίας, ἢ δὲ πρόσφατος φηὶ ἐπισολῆς ἀντὶ. ἐπειδὴ οἱ
 Ἰουδαῖοι ἐρίσαντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διατοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος δι-
 δάσκαλος ἐδιδῶν γενόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλῆς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον,
 γράφας τὴν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, γράφει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πισύσασιν
 ἑβραίοις, ἀποδείκνυται τὰν τῶν ἐπισολῶν περὶ τῷ ΧΡΙΣΤΩ παρουσίᾳ, καὶ τῷ πεπαῦσθαι πᾶν
 σκιάμ τῷ νόμου, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας ἀπεσάλειν, ἵνα περὶ τῷ σωτήρι
 ἀπεγγείλωσι, καὶ μετὰ τοὺς, αὐτὸς ἔλθῃ, δούλος τὴν προφήτας, καὶ κηρύττει τὸν αὐτὸν
 παρουσίᾳ, αὐτὸν δὲ τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ ἡὸν εἶναι θεόν, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονεν, καὶ ὅτι τὸν ἡὸν τῷ θεῷ
 ἔδει ἀνθρώπου γενέσθαι, ἵνα διὰ τῷ σώματος αὐτῷ θυσίας καθάρσῃ τὸν θάνατον, οὗ δὲ δ' αἵματος μό-
 χου, ἢ θάλασσου, ἀλλὰ δ' αἵματος ΧΡΙΣΤΟΥ ἐσεῖς τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις, ἀποδείκνυσι ἢ, ὅτι
 ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιάμ εἶχεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαός,
 ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ὑπολείπεται ἢ ἡμέρα τὴν καταπαύσεως, πάλιν ἢ ἀποδείκνυσι, ὅτι ἡ ἱερα-
 χικὴ λειτουργία, μετετέθη ἀπὸ Ααρῶν εἰς τὸν ΧΡΙΣΤΟΝ, οὗ τύπος ἢ ὁ μελχισηδέκ, οὗ δὲ ἐκ τῶ
 λευί, πῖσα τὴν δ' ἐδικαιώσασιν τοὺς πατέρας σκμαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἔθνη
 προξενεψάμενος αὐτοὺς, καὶ ἀποδείξας αὐτῶν πᾶν διὰ ΧΡΙΣΤΟΝ ὑπομονῶν, ὅτι πῖσα τιμᾶν
 τῶν πρεσβυτέρων, τῶν πᾶν ἐπισολῶν.

ARGVMENTVM

IN primis dicendū est, cur apostolus Paulus in hac epistola scriben-
 da non seruauerit morem suum, ut uel uocabulum nominis sui, uel
 ordinis describeret dignitatem. Hæc causa est, q̄ ad eos scribens, qui
 ex circumcisione crediderant, quasi gentiū apostolus, & nō hebreo-
 rum, sciens quoq; eorum superbiam, suamq; humilitatem, ipse demōstrans me-
 ritum officij sui, noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes apostolus
 propter humilitatē, in epistola sua nomen suū eadem ratione nō prætulit. Hæc
 ergo epistolam fertur apostolus ad Hebræos conscriptā hæbraica lingua misisse
 cuius sensum & ordinem retinens Lucas euangelista post excessum beati apo-
 stoli Pauli Græco sermone composuit.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙ/
ΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

Ο ΛΙΜΕΡΩΣ καὶ πολυ-
πρόσωπε πάλαι ὁ θεὸς λα-
λήσας τοῖς πατέρασιν ἐν
τοῖς προφήταις, ἐπέσχάτ
ωρ τῶν ἡμερῶν τούτων. ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν
ἡῶ, ὅρ ἔθηκε κληρονόμον πάντων. δι' οὗ
καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν, ὅς ὡν ἅπαν /
γασμα φιλίᾳ δόξης καὶ χαρακτῆρ φιλίᾳ ὑπο-
στάσεως αὐτοῦ. φέρωρ τὰ πάντα τῶν
ξήματι φιλίᾳ δυνάμεωσ αὐτοῦ. δι' ἐαυτοῦ
καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν
ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ φιλίᾳ μεγαλοσύνης
ἐν ὑψηλοῖς. τοσούτω κρείττωρ γενόμενος
τῶν ἀγγέλων, ὅσων διαφορώτερον παρ' αὐ-
τούσ κληρονόμηκεν ὄνομα. τίτι γὰρ
εἶπεν ποτὲ τῶν ἀγγέλων. ἡὸς μου εἶ σὺ
ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν.
ἐγὼ ἔσομαι αὐτῶ εἰσ πατέρα, καὶ αὐτὸς
ἔσται μοι εἰς ἡὸν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγη
τὸν πρωτότοκον εἰσ πλὴν οἰκουμένην, λέ-
γα. καὶ προσκυνήσάτωσαν αὐτῶ πάντες
ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρόσ μὲν τοὺς ἀγ-
γέλους λέγα, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐ-
τοῦ πνέματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺσ αὐ-
τῶ πρὸς φλόγα. πρόσ ἡ τὸν ἡὸν, ὁ θρόνος σὺ
ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα ἔαιῶνος, ῥάβδος ἐνδύτη
τοσ ῥάβδος τῆ βασιλείας σὺ, ἠγάπησας δι-
καιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τῶ ἔχθι-
σέν σε ὁ θεὸς ὁ θεὸς σὺ ἔλαιον ἁσπιδίου πα-
ρὰ τοὺσ μετόχους σὺ. καὶ σὺ κατ' ἀρχὰς κύριε
πλὴν γλῶ

BEATI APOSTOLI PAULI
EPISTOLA AD
HEBRAEOS.

Eus olim multiphariā mul-
tisq; modis, locutus patri-
bus in prophetis, extremis
diebus hisce, locutus est no-
bis in filio, quem constituit hæredem
omnium, per quem etiam sæcula con-
didit, qui cum sit splendor gloriæ, & ex-
pressa imago substantiæ illius, portetq;
omnia uerbo potentiæ suæ, per semet-
ipsum purificatione facta peccatorū no-
strorum, confedit in dextra maiestatis,
in excelsis, tanto præstantior factus an-
gelis, quanto excellentius præ illis for-
titus est nomen. Nam cui dixit un-
quam angelorum. Filius meus es tu,
ego hodie genuite? Ac rursus. Ego
ero ei loco patris, & ille erit mihi loco
filij. Rursus autem cum inducit pri-
mogenitum in orbem terrarum, dicit.
Et adorabunt eum omnes angeli dei.
Et ad angelos quidē dicit. Qui creat an-
gelos suos spūs. & ministros suos ignis
flammas. Ad filium autē, thronus tuus
ipse deus in sæculum sæculi, uirga recti-
tudinis, uirga regni tui, dilexisti iusti-
ciam & odisti iniquitatē, propterea unxit
te deus deus tuus oleo exultatiōis, ultra
confortes tuos, & tu in initio domine
m 2 terræ

πλὴγῶν θεμελίωσας, καὶ ἔργα ἡῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντα ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξῃς αὐτούς, καὶ ἀλλαγῆσονται, σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

πρὸς τίνα δὲ ἡῶν ἀγγέλων εἰρηκέν ποτε. κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον ἡῶν ποδῶν σου, οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα; ἵε διακονίαν ἀπρεσβόμωνα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν; διὰ τοῦτο δὲ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχευτοῖς ἀκουοῦσιν, μή ποτε παραρῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δὲ ἀγγέλων λαλῆδεις λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παραφάσις καὶ παρακοή ἔλαβεν ἕμιθικον μιδαποδοσίαν, ὡς ἡμεῖς ἐκφευξώμεθα, τληκῆαυτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλῆδα διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ ἡῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη. σωεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημεῖοις τε καὶ τέρασι, ἐποικίλαις δὴλάμεσι, καὶ πνεύματι ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ πλὴν αὐτοῦ δέλκισμ. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε πλὴν οἰκουμῆν πλὴν μέλλουσαμ περιῆς λαλοῦμεν. διημαρτύρατο δὲ ποντισλέγωμ, τί εἰσι ἀνδρωπος ὅτι μιμησκή αὐτοῦ, ἢ ἦος ἀμδρώπου ὅτι ἐπισκέπη αὐτόμ. ἠλάτῃωσασ αὐτόμ βραχύτι παρ ἀγγέλουσ, δόξη, καὶ τιμῆ ἐσεφάνωσας αὐτόμ, καὶ κατέσπασας αὐτόμ ἐπὶ τὰ ἔργα ἡῶν χειρῶν σου. πάντα ὑπέταξασ ὑποκάτω ἡῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάματα, οὐδὲμ ἀφῆκεμ αὐτῷ ἀρνηπότηκτομ. καὶ δὲ οὐπω ὄρωμεν αὐτῷ τὰ πάματα ὑποτεῖαγμένα, τὸν δὲ βραχύτι παρ ἀγγέλουσ ἠλατῃωμένον ἐλέπμεν ΙΗΣΟΥΝ διὰ τὸ

terræ fundamenta iecisti, & opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes ut uestimentum ueterascent, & uelut amictum circumuolues eos, & mutabuntur, tu autem idem es, & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit unquam? Sede a dextris meis, donec posuero inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt ad ministratoriū spiritus, qui in ministeriis emittuntur, propter eos, qui habentes erunt salutis? Propterea oportet nos uehementius attendere, ijs quæ dicta sunt nobis, ne quando perfluamus. Etenim si is, qui per angelos dictus fuerat sermo, fuit firmus, & omnis transgressio, & inobedientia, iustam premiti retributionem accepit, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ cum primum enarrari cœperit per ipsum dominum, ab ijs, qui audierant, in nos confirmata fuit, attestante deo, & signis, & prodigijs, & uarijs uirtutibus, & spiritus sancti distributionibus, iuxta suam ipsius uoluntatem. Non enim angelis subiecit orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem alicubi quidam dicens. Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quod inuisis illum? Fecisti eum paululo inferiorem angelis, gloria & honore coronasti eum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In hoc enim quod ei subiecit omnia, nihil omisit, illi non subiectum. At nondum uidemus illi omnia esse subiecta. Eum uero qui pusillum quiddam diminutus fuerat infra angelos, cernimus Iesum, propter

διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου . δόξῃ καὶ
τιμῇ ἐσεφανωμένον , ὅπως χάριτι θεοῦ
ὑπὲρ πάντων γέυσται θανάτου . ἔπρεπε
ἑαυτῷ δι' ὅμ' τὰ πάντα , καὶ δι' ἰού τὰ πάντα
πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀσάορτα , τὸν ἀρχὴν
γὰρ τῆ σωτηρίας αὐτῶν , διὰ παθημάτων
τελευτῶσαι . οἱ δ' ἀσάζων καὶ οἱ ἀσάζόμενοι ἐξ
ἐνός πάντες . δι' ἧμ' αἰτία μ' οὐκ ἐπαίχων
τα ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν , λέγωμ .
ἀπαγγεῶ τ' ὁμομά σου τοῖς ἀδελφοῖς
μου , ἧ μέρω ἐκκλησίας ὑμνήσωσε . καὶ
πάλιν , ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ .
καὶ πάλιν , ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι
ἔδωκεν ὁ θεός . ἐπει οὖν τὰ παιδία κε-
κοιμήθησαν σαρκὸς καὶ αἵματός , καὶ ἀν-
τὸς παρακλητικῶς μετέχε τῶν αὐτῶν , ἵνα
διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κρᾶτ'
ἔχορτα τοῦ θανάτου , τούτεσι τὸν διά-
βολον , καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φό-
βου θανάτου διαπαρτὸς τοῦ ζῆν ἔμο-
χοι ἡσάρ δουλείας . οὐ γὰρ δὴ πον ἀγ-
γέλων ἐπιλαμβάνεται , ἀλλὰ πνεύματος
ἀεραὶ ἐπιλαμβάνεται . ὅθεν ἄφαλεν κα-
τὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι , ἵνα
ἐλεῖμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς
πρὸς τὸν θεόν , εἰς τὸ ἰλάσκεσθαι τὰς
ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ . ἧ ὡ γὰρ πέπορθεμ
αὐτὸς περὶ αἰετῶν , δ' αὐαται τοῖς περὶ αἰετῶν
νοῖς βοκλῆσαι . ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι , κλη-
σεως ἐπουρανίου μέτοχοι , κατανοήσατε
τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα φιλ ὁμολογί-
σασῆμῶν ΧΡΙΣΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ , πιστὸν ὅμι-
τα τῷ ποιήσαρτι αὐτῶν , ὡς καὶ μουσῆς
ἧ ὅλων τῷ οἴκῳ αὐτοῦ . πλείορος γὰρ
δόξῃς αὐτῷ παρὰ μουσῆν ἡξίωται . καθ'
ἔσον πλείομα τιμῶν ἔχε τοῦ οἴκου ὁ κατα-
σκευάσασ αὐτὸν . πᾶς γὰρ οἴκος κατα-
σκευάζεται ὑπότινος , ὃ ἧ τὰ πάντα κατασκευ-
άσασ , καὶ καὶ μουσῆς ἧ πιστὸς ἧ ὅλων τῷ
οἴκῳ αὐτοῦ

propter cruciatus mortis , gloria & ho-
nore coronatum , ut per gratiam dei pro
omnibus gustaret mortem . Decebat
enim eum propter quem sunt omnia , &
per quem sunt omnia , ut multis filiis in
gloriam adductis , principem salutis
illorum per afflictiones perfectum red-
deret . quandoquidē & qui sanctificat , &
qui sanctificantur , ex uno sunt omnes .
Quam ob causam non erubescit fratres
illos uocare , dicens . Annunciabo no-
men tuum fratribus meis , in medio ec-
clesiæ laudabo te . Et rursus . Ego ero
fidens in illo . Et iterum . Ecce ego & pue-
ri quos mihi dedit deus . Posteaq; igitur
pueri commercium habent cum carne & san-
guine , & ipse similiter particeps factus
est eorundem , ut per mortem aboleret
eum qui mortis haberet imperium , hoc
est diabolū , & liberos redderet eos , qui-
cumq; metu mortis per oēm uitam ob-
noxii erant seruituti . Non enim sane usq;
angelos assumit , sed semē Abrahæ assu-
mit . Vnde debuit per oīa fratribus simi-
lis reddi , ut misericors esset & fidelis pō-
tifex , in his quæ apud deū forent agen-
da , ad expiandum peccata populi . Nam
ex hoc quod ipsi contigit tentatum esse ,
potest & ijs qui tentantur succurrere .
Vnde fratres sancti . uocationis cœlestis
participes , cōsyderate aplm & pōtificē cō-
fessionis uostræ Iesū Christū , qd' fidelis
fit ei qui se cōstituit , quē admodū & Mo-
ses in tota domo sua . Tāto nāq; maiore
glā q̄ Moses hic dignus est habit⁹ q̄to
maiorē habet honorē , q' cōstruxit domū
q̄ ipsa dom⁹ . Ois em dom⁹ cōstruit ab
aliquo . Porro q' cōdit oīa , de⁹ est . Et Mo-
ses quidē fidelis fuit in tota domo illius

III

οἰκω αὐτοῦ. ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον
 τῆς λαληθοσομύων. ΧΡΙΣΤΟΣ δὲ ὡς ἦος
 ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὃν ὁ οἶκος, ἐσμὸν ἡ-
 μῶν, ἐάμπερ πλὴν παρρησίαν, καὶ τὸ κύν /
 χημα φιλῆλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν
 καταχῶμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν φιλῆ φωνῆς αὐτοῦ
 ἀκούσητε, μὴ σκληρώκητε τὰς καρδίας ὑ-
 μῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ πλὴν
 ἡμέραν τῆς πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε πεί-
 ρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν
 με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου, τεσσαράκοντα
 ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ
 ἔιωρον, αἰὲν πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ δὲ
 οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου, ὡς ὡμοσα
 ἐν τῇ ὁρῆ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς πλὴν κα-
 τὰ πᾶν αὐσίμ μου. βλέπετε ἀδελφοί, μὴ
 ποτε εἶσαι ἔμ τινὶ ὑμῶν καρδίᾳ πονηρῆ ἢ /
 πιστίας, ἐν τῷ ἀποσῆναι ἀπὸ θεοῦ ζώντος,
 ἀλλὰ πρὸς ἀκαλίτε αὐτοῦς καθέκαστην ἡμέραν
 ἄχθεις ὅτι σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκλη-
 ρωθῆ τις ἐξ ὑμῶν ἀπ᾽ αὐτῆς ἁμαρτίας, μέ-
 τοχοὶ γὰρ θεοῦ ἀμεν τῆ ΧΡΙΣΤΟΥ, ἐάν τις τῆ
 ἀρχὴν τῆ ὑπστάσεως, μέχρι τέλους βεβαίαν
 καταχῶμεν, ἐν τῷ λέγει, σήμερον ἐὰν τῆ
 φωνῆς μου ἀκούσητε, μὴ σκληρώκητε τὰς
 καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.
 Τινὲς δὲ ἀκούσαντες πρὸς πικρανίαν, ἀλλ' οὐ
 πάντες οἱ θελήθοντες εἰς αἰγύπτου διὰ μω-
 σέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσα-
 ράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν
 ὡν τὰ κῶλα ἔπεισε ἐν τῇ ἐρήμῳ; τί-
 σι δὲ ὡμοσε μὴ εἰσελεύσονται εἰς πλὴν
 κατά πᾶν αὐσίμ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθή-
 σασιν; καὶ βλεπομένη ὅτι οὐκ ἠδυνή-
 θησαν εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν.

φοβηθῶμεν οὐ μὴποτε καταλη-
 πομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς πλὴν
 κατά πᾶν αὐσίμ αὐτοῦ, διὸ καὶ τισὶ ὑμῶν
 ἔσερκέμαι,

ueluti minister, in testimonium eorum
 quæ post dicenda erant. At Christus
 tanquam filius administravit domum
 suam, cuius domus sumus nos, si fiduci-
 am, & gloriationem spei, ad finem usq;
 firmam tenuerimus. Quapropter sicut
 dicit spiritus ille sanctus, hodie si vo-
 cem eius audieritis, ne obduretis corda
 uestra, sicut in exacerbatione, in die ten-
 tationis in deserto, ubi tentauerunt me
 patres uestri, probauerunt me, & uide-
 runt opera mea, quadraginta annis.
 Quapropter infensus eram generationi
 illi, & dicebam, semper errant corde, ipsi
 uero non cognouerunt uias meas, sicut
 iuravi in ira mea, si ingressuri sunt in re-
 quietem meam. Videte fratres, ne quan-
 do sit in ullo uestrum cor prauum in-
 credulitatis, ut desciscat a deo uiuente,
 sed exhortemini uos inuicem quoti-
 die, quo ad appellatur dies hodiernus,
 ne quis ex uobis induretur seductione
 peccati Christi participes facti sumus,
 si sane initium substantiæ, usq; ad finem
 firmum tenuerimus, in hoc quod dici-
 tur, hodie si uocem meam audieritis, ne ob-
 duretis corda uestra, sicut in exacerba-
 tione. Nam quidam cum audissent, ex-
 acerbauerunt, at non omnes qui profes-
 sti fuerant ex Aegypto per Moysen.
 Quibus autem infensus fuit quadragin-
 ta annis? Nonne ijs qui peccauerant?
 quorum membra conciderunt in deser-
 to? Quibus autem iurauit, non ingres-
 sos in quietem suam, nisi ijs, qui non obe-
 dierant. Et uidemus, quod non potuerint
 ingredi propter incredulitatē. Metua-
 mus igitur, nequā derelicta pmissioe, intro-
 eundi in quietē eius, uideat aliquis ex uobis
 fuisse

III

ἔσθηκέναι. καὶ γὰρ ἐσθλὸν εὐαγγελισμὸν
 μοι καθάπερ κακῆροι, ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν
 ὁ λόγος φιλῶν ἀκοῆς ἐκείνου, μὴ συγκειρα
 μνῶς τῆ πίστεϊ τοῖς ἀκούσασιν, ἐισερχόμε
 θα γὰρ εἰς πλὴν κατάπαυσιν δι' αἰτίαν
 τε, καθὼς εἶρηκεν, ὡς ὡμοσα ἐν τῇ ὁργῇ
 μου, εἰ ἐσελεύσονται εἰς πλὴν κατάπαυ
 σίν μου, καὶ τοὶ τῶν ἔργων ἀπὸ κατα
 βολῆς κόσμου γεννηθέντων, εἶρηκε γὰρ πρὸ
 περιφθιῶν ἐβδόμη οὕτως. καὶ κατέπαυ
 σεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ
 πάντων ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ
 πάλιν, ἐσελεύσονται εἰς πλὴν κατάπαυ
 σίν μου. ἔπειθ' οὐδ' ἀπολείπεται τι
 μαρ εἰσελθεῖν εἰς αὐτῶν, καὶ οἱ πρότερον
 ἐναγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον διὰ πείθειαν,
 πάλιν τιμὰ ὄριζα ἡμέραν, σήμερον
 ἐν Δαβὶδ λέγω, μετὰ τοσοῦτον χρόνον
 καθὼς εἶρηται. σήμερον ἴαμ φιλῶν
 μῆσ' αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρώσθε
 τὰς καρδίας ὑμῶν, εἰ γὰρ αὐτοῦ, ΙΗ
 ΣΟΥΣ κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περιφθίαι ἑλά
 λη μετὰ τὰν ἡμέραν. ἄρα ἀπολείπει
 ται σαββατισμὸς τῶ λαῶ τ' θεῶ. ὁ δ' ἐσελ
 θὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτῆ, καὶ αὐτὸς κατέ
 παυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆ. ὡσπὺς ἐπὶ τῆ ἰδί
 ῳ ὁ θεὸς. αὐτοῦ δ' ἀσωμῆθ' οὐμ εἰσελθεῖν εἰς
 ἐκείνῳ πλὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ
 αὐτῷ τὸ ὑποδείγματι πείσει τ' ἀσφθείας. ζῶν
 ἢ ὁ λόγος τ' θεῶ, καὶ ἡμερῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ
 πᾶσαν μάχαιραν δίσκομον, καὶ δ' ἴκρου μεί
 ροσ' ἀχρὶ μερισμῶ ψυχῆσ' τε καὶ πνεύματ',
 ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικὸς ἐν θυμῶσιν
 καὶ ἐν μοῖσιν καρδίας, ὅτι οὐκ ἔστι κτίσις ἀ
 φανὴς ἐνώπιον αὐτῆ. πάντα ἡγυμνὰ καὶ τετρα
 χυλισμένα, τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆ πρὸς ὄν
 ἡμῶν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερεῖα μέγαν δι
 εκληυθότα τοῦς οὐρανοῦς ΙΗΣΟΥΣ τ' ἡὸν τῶ
 θεῶ, κρατῶμεν τ' ἡμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν
 ἀρχιερεῖα

fuisse frustratus. Etenim nobis annūcia
 tum est, quemadmodū & illis. At non
 profuit illis audisse sermonem, quod is
 non esset cum fide coniunctus, ijs qui
 audierant. Introimus enim in requiē
 em, nos qui credidimus, quemadmo
 dum dixit. Sicut iuravi in ira mea, si in
 gressuri sint in requiē meā, quanquā ope
 ribus a iactis mūdi fūdamētis pfectis.
 Dixit em̄ quodā in loco de septimo die
 sic. Et requieuit deus die septimo ab oī
 bus opib⁹ suis. Et in hoc rursū. Si intro
 ibūt i requiē meā. Posteaquē igit̄ illud re
 liquum est, aliquos introire in eā, & qui
 bus prius annūciatū fuit, nō introierūt
 propter incredulitatē, rursū quendam
 p̄finit diem, hodie, in David dicēs, post
 tantum temporis, quēadmodum dictū
 est. Hodie si uocē eius audieritis, ne ob
 duretis corda uestra. Nā si cis Iesus re
 quiē p̄stitisset, nequaquē de alio posthac
 die locutus fuisset. Itaque relinquitur sab
 batismus p̄fō dei. Nā qui ingressus est
 in requiē illius, & ipse requieuit ab opi
 bus suis, quēadmodum a suis deus. Stu
 deamus igit̄ ingredi in illam requiē, ne
 quis eodē cōcidat incredulitatis exēplo.
 Viuis est em̄ sermo dei, & efficax, & pe
 netrantior quouis gladio utrinquē incidē
 te, ac pertingēs usquē ad diuisionē animæ
 simul ac spiritus, cōpagumquē & medulla
 rum & discretor cogitationū & intentio
 num cordis, & nō est ulla creatura, quæ
 non manifesta sit in conspectu illius.
 Sed omnia nuda, & resupinata oculis
 eius, ad quem nobis est sermo. Habē
 tes igitur pontificem magnum qui pe
 netrauit cœlos, Iesum filium dei, tenea
 mus cōfessionem. Non enim habemus
 m 4 pontificē

ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπάθεισαι
ταῖς ἀδυναμίαις ἡμῶν, πεπρωμένον ἢ καί
τὰ πάντα, καὶ ὁμοίότητα χωρὶς ἁμαρτί-
ας, προσερχώμεθα ὁμοίως μετὰ παρρησίας τῶν
θεῶν ἐν χάριτι, ἵνα λάβωμεν ἔλεον καὶ
χάριμ ἐν ἑσώμεν εἰς ἕκαστον βοήθειαν.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ὅτι ἀνθρώπων λαμβαν-
ομένων ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ
πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε Ἐπι-
στάσιας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετῴπαθῃ δυνάμε-
νος τοῖς ἀγνοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ Ἐ-
αυτὸς περικαταβάλλεται ἀδένεια, καὶ διὰ ταύτην
ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, ὅπως καὶ
περὶ ἑαυτοῦ προσφέρει ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. Ἐ-
δοῦχ' ἑαυτοῦ τίς λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ'
καὶ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπερ-
καὶ ἀαρῶν. Ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ὁὐχ'
ἑαυτὸν ἐδόξασε γεννηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ'
ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, ἡὸς μου εἰ σύ, ἐγὼ
σήμερον γεγέννηκά σε, καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ
λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τά-
ξιν μελχισεδέκ, ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σα-
κῆς αὐτοῦ, δέσπασε τε καὶ ἰκετηρίας πρὸς τὸν
δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου με-
τὰ κραυγῆς ἰχυρᾶς καὶ δακρύων προσε-
νήκας, καὶ εἰσακουθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβεί-
ας, καὶ παρ' ὧν ἡὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε
τὴν ὑπακοὴν, καὶ τελευθεὶς ἐγένετο τοῖς
ὑπακούουσιν αὐτοῦ πᾶσι, ἅτις σωτη-
ρίας αἰωνίου, προσεαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ
ἀρχιερεὺς, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

περὶ οὗ πολλὸς ἡμῶν ὁ λόγος καὶ δυσε-
μνήθης λέγειν, ἐπεὶ ναθεοὶ γεγονάτε
ταῖς ἀκοαῖς, καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι δι-
δάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεῖαν
ἔχετε τοῦ διδάσκειν ἡμᾶς τίνα τὰ σοιχεῖα
τῆς ἀρχῆς ἢ λόγιον τοῦ θεοῦ, καὶ γεγό-
νατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος Ἐπι-
στασιας τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος,
ἄπειρος

pontificem, qui non possit compati, in-
firmitatibus nostris, sed tentatum per
omnia, pro similitudine absq; peccato.
Accedamus igitur cum fiducia ad thro-
num gratiæ, ut consequamur misericor-
diam, & gratiam inueniamus, ad oportu-
nū auxiliū. Nā oīs sacerdos, q ex hoī-
bus assumit p hoibus constituit, in his
q apud deū agunt, ut offerat munera,
& uictimas, qui cōpati possit ignorantibus,
& errantibus, quando quidem & ipse
circumdatus est infirmitate. Et pro-
pter hanc debet, quemadmodum pro
populo, ita & pro seipso immolare pro
peccatis. Nemo sibi ipsi usurpat hono-
rem, sed qui etiam uocatur a deo, quem
admodum & Aaron. Ita & Christus,
non semetipsum glorificauit, ut fieret
pōtifex, sed is qui dixerat illi. Filius mei
us es tu, ego hodie genui te. Sicut & ali-
bi dicit. Tu es sacerdos in æternū, secun-
dum ordinem Melchisedec, qui in die-
bus carnis suæ, cū & p̄cationes & suppli-
cations apud illū qui poterat ipsū saluū
a morte eripere, cū clamore ualido & la-
chrymis obtulisset, & exauditus esset p̄
reuerētia, tametsi filius erat, tñ didicit e-
his q passus est obedientiā, ac perfectu
redditus. oibus qui sibi obediūt, fuit ca-
sa salutis æternæ, cognominatus a deo
pōtifex secundū ordinationē Melchise-
dec, de quo nobis multa foret dicendi
eaq; difficilia explicatu, quandoquidem
segnes facti estis auribus. Etenim cur
debeat pro tēporis ratione doctore
esse, rursū opus habetis, ut doceam⁹ uos
q sint elementa in itij eloquioꝝ dei, factiq;
estis ἡ, quibus lacte sit opus & nō solido
cibo. Nam quisquis lactis est particeps
is rudis

ἄπυρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γὰρ
 ἐστὶ. τελείων δὲ ἐστὶν ἢ σερεὰ τροφή,
 ἧν διὰ πλὴν ἔξιμ τὰ ἀσκήτῃρια γεγυμνασ
 μένα ἔχόντων, πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε
 καὶ κακοῦ. διὸ ἀφέντες τὸν ἄρχῃς τοῦ
 ΧΡΙΣΤΟΥ λόγον, ἐπὶ πλὴν τελαότηκτα φε
 ρώμεθα, μὴ πάλιν διεμέλιον καταβαλλό
 μνοι μετανοίας ἀπὸ μερῶν ἔργων, καὶ
 πίστεως ἐπὶ θεῷ, βαπτισμῶν, διδασχῆς, ἐπι
 θέσεως τε χαρῶν, ἀνασασεώς τε νεκρῶν κρι
 ματῶν αἰωνίου, καὶ ἴστο ποιήσωμεν, ἐὰν περ ἐ
 πιτέψῃς ὁ θεός, ἀδύνατον ἔστιν ἀπαξ φωτι
 σθέντας. Γευσάμενοις τε τῶν δωρεῶν φθὶ ἐπὶ
 ρανίου, καὶ μετόχους γεννηθέντας πνεύ
 ματος ἁγίου, καὶ καλῶν γευσάμενοις θε
 οῦ ἔχημα, δωάμεν τε μέλλοντος αἰῶνος,
 καὶ παραπεσόμτας πάλιν, ἀνακαινίζθη
 εις μετάνοια, ἀνασαυροῦντας ἑαυτοῖς
 τὸν ἦτον τοῦ θεοῦ, καὶ παραδιδυματίζομ
 τας. Ἰὴν ἢ πιοῦσα τὸν ἐπαυτῆς πολ
 λάκις ἐρχόμενον ἐν τὸν καὶ τίκτουσα βο
 τάνη ἐυθετορ ἐκείνοις διδύσῃ γεωργῆτη,
 μεταλαμβάνει ἐυλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκ
 φέρουσα ἢ ἀκάμθασ, καὶ τριβόλεις, ἀδύκιμοσ
 καὶ κατάρας ἐπίς. ἢς τὸ τέλος εἰς κάυσιμ.
 πεπεσίμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοὶ τὰ
 κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ ὅστος
 λαλοῦμεν, οὐ γὰρ ἀδικῶν ὁ θεός ἐπιλα
 βείδα τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῶ
 ἀγάπης ἢς ἐνεδείξαοτε εἰς τὸ ὄνομα αὐ
 τοῦ, διακομήσαμτες τοῖς ἁγίοις, καὶ δια
 κονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκασον ὑμῶν τῶ
 αὐτῶν ἐνδείκνυσθαι ἀπουδίη πρὸς πλὴν
 πληροφρίαν φθὶ ἐλπίδα ἄχρι τέλους,
 ἵνα μὴ μωδοὶ γένηθε, μιμηταὶ δὲ ἧν
 διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονο
 μοῦτων τὰς ἐπαγγελίας.
 ὅτι ἢ ἀβραάμ ἐπαγγελάμενος ὁ θεός ἐπὶ
 κατ' οὐδ' ἐνός ἔρχε μείζονος ὁμόσαι. ὡμοσεμ
 κατ' ἑαυτοῦ

is rudis est sermonis iusticiæ, infans em̄
 est. Porro p̄fectox est solid⁹ cibus, nem
 pe hoz, qui propter habitum, sensus ha
 bent exercitatos, ad discretione boni/ac
 mali. Quapropter omisso, qui in Chri
 sto rudes inchoat sermone, ad perfectio
 nem feramur, nō rursus fundamētū ia
 cientes p̄nitentiæ, ab operibus mortu
 is, & fidei in deum, baptisimatū, doctri
 næ, ac manū impositiōis, & resurrectio
 nis mortuox, & iudicij æterni, atq; id fa
 ciamus, siquidē permiserit deus. Nā fie
 ri nō potest, ut qui semel fuerint illumi
 nati, gustauerintq; donū cœleste, & par
 ticipes facti fuerint spiritus sancti, gu
 stauerintq; bonum dei uerbum, ac uir
 tutes futuri sæculi, si prolabatur, denuo
 renouentur ad p̄nitentiā, ab integro
 crucifigentes sibimetipsis filium dei, &
 ludibrio exponentes. siquidē terra, quæ
 hymbrem sæpius in se uenientē combi
 berit, & progenuerit herbā accōmodā
 eis, opera quox & colitur, recipit benedi
 ctionē a deo. At quæ pduerit spinas &
 tribula reprobata est, & maledictioni con
 finis, cuius exitus huc tēdit, ut exuratur.
 Cæterū persuasimus nobis de uobis di
 lecti, quæ his sint meliora, & cū salute cō
 iuncta, tametsi sic loquamur. Non enim
 iniustus est deus, ut obliuiscatur opis ue
 stri, & laboris ex charitate suscepti, quā
 exhibuistis erga nomē illi⁹, q misistis
 sanctis, & ministratis. Cupimus aut, ut
 unusq; uestrū idē p̄stet studiū, ad ple
 nā sp̄ci certitudinē, usq; ad p̄fectionē, ne
 sitis imbecilles, sed imitatores eox, q per
 fidē & lōganimitatē, hæreditatē accipiūt
 p̄missiōis. De⁹ em̄ pollicit⁹ Abrahæ, cū
 nō posset p̄ quēcūq; maiorē iurare, inruit
 per seip̄sū

pariter
VI

per seip̄sū

καὶ ἑαυτοῦ λέγων, ἢ μὴ ἐυλογῶν ἐυλο-
γῆσω σε, καὶ πλεονάσω πλεονάσω σε, καὶ
οὕτως μακροθυμίᾳ, ἐπέτυχε εὐεργε-
τείας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μεί-
ζουσι ὁμνίουσι, καὶ πάσης ἀντι-
λογίας. πείρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος,
ἐν ᾧ προτιώτερον βουλόμην ὁ θεὸς ἐν
πῶς εἶξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελί-
ας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμει-
πθῆσιν ὄρκω, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀ-
μεταθέτω ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θε-
όν, ἵνα παρὰ κλησιν ἔχωμεν οἱ κατα-
φύγοντες κρατῆσαι τῆς προκεμμένης ἐλ-
πίδος, ἢ ὡς ἀκνησαν ἔχομεν εὐ-
χῆς, ἀσφαλῆτε, καὶ βεβαίωσιν, καὶ εἰσερχο-
μῶμεν εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσι-
ματος, ὅπου προδρόμος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλ-
θῆν Ἰησοῦς, κατὰ πλὴν τάξιν μελχισεδέκ,
ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδέκ βασιλεὺς
σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συν-
ναντήσας ἀβραάμ, ὑποσφείφοντι ἀπὸ τῆς
κοπῆς ἧν βαλὶλέωμ, καὶ ἐυλογῆσας αὐ-
τὸν, ᾧ καὶ δεκάτω ἀπὸ πάντων ἡμέ-
ρῃσιν ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἐγκνηθόμενος,
βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπατα δὲ καὶ βα-
σίλειος σαλήμ, ὁ ὄσι βασιλεὺς ἐξῆνης, ἀι-
πάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενιολόγητος, μὴ
τε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέ-
λος ἔχωμ. ἀφωμοιωμῆτος δὲ τῶν ἡμῶν
τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.
θεωρεῖτε δὲ, πλείους ἔντος, ᾧ καὶ δεκά-
τω ἀβραάμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροβητίων
ὁ πατριάρχης, καὶ εἰ μὲν ἐκ τῶν ἡμῶν λού-
τιν ἰσρατεῖαν λαμβάνοντες, ἐντολῶν
ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ
τὸν νόμον, τοῦτέστι, τοὺς ἀδελφούς αὐ-
τοῦ, καὶ περ ἡλελυθότας ἐκ εὐδὸς φύσε-
ως ἀβραάμ, ὃ ἢ μὴ γενεαλογούμενος ἦν αὐ-
τῶν, δεδεκατόως

per seipsum dicens, nisi benedicens be-
nedixero tibi, & multiplicans, multipli-
cauero te, atq; ita cum longanimiter ex-
pectasset, cōsecutus est promissum. Nā
homines quidem per eum iurāt, qui sit
maior, atq; ἰψdem omnis controuersiae
finis, ad cōfirmandum est iusiurandū.
Qua in re deus cum eximie uellet häre/
dibus promissionis ostendere firmitatē
consilij sui, interposuit iusiurandum, uti
per duas res immutabiles, in quibus fie-
ri non posset, ut mentiretur deus, ualidā
consolationem haberemus, qui huc cō-
fugimus, ut potiamur pposita spe, quā
uelut ancoram tenemus animae, tum tu-
tam, tum firmam, & introcuntem usq;
ad ea, quae sunt intra uelum, ubi praer-
cursor pro nobis ingressus est, iuxta
ordinem Melchisedec, pontifex factus
in aeternū. Nam hic erat Melchisedec
rex Salem, pontifex dei altissimi, qui oc-
currit Abrahāe, reuertenti a caede regum,
& benedixit illi, cui & decimas ex omni-
bus impertitus est Abrahā, qui primū
quidem ex interpretatione dicitur rex
iusticiae, deinde uero etiam rex Salem,
quod est rex pacis, ignoti patris, ignotae
matris, ignoti generis, nec initium diez,
neq; uitae finem habens, sed assimilatus
filio dei, manet sacerdos in perpetuum.
Consyderate uero, quantus hic fuerit,
cui etiam decimas dederit Abraham
patriarcha, de spolijs. Atq; ἡ quidem,
qui quod sint de numero filiorum Leui,
sacerdotij functionem sumunt, praer-
ceptum habent, ut decimas accipiant a po-
pulo, iuxta legem, hoc est, a fratribus
suis, licet egressis ex lumbis Abrahāe.
At is cuius genus non recensetur ex il-
lis, decimas

ἢ δέκατάωκε τὸν ἄβραάμ, καὶ τὸν
 ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν, χωρὶς
 δὲ πάσης ἀντιλογίας, ὅτι ἔλαττον ὑπὸ τοῦ
 κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὡς μὲν δεκάτας
 ἐποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσι.
 ἐκεῖ δὲ μαρτυροῦμεν, ὅτι ἦν, καὶ ὡς ἔ-
 πως ἐπέμ, διὰ ἄβραάμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας
 λαμβάνων δεδεκάτωται, ἔτι γὰρ ἐν τῇ
 ὁσφί τοι πατρὸς ἡμ, ὅτε σωήρητκεν αὐτῷ
 ὁ μελχισεδέκ. ἐν μὲν δὲ τελείωσις διὰ φη
 λευιτικῆς ἱερωσύνης ἡμ, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ
 νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία κατὰ πλὴν τά-
 ξην μελχισεδέκ, ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ
 οὐ κατὰ πλὴν τάξιν σαρωρ λέγεσθαι, μετα-
 τιθεμένης δὲ φη ἱερωσύνης, ὅτι ἀνάγκη καὶ
 νόμου μεταθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγει-
 ται ταῦτα. φυλῆς ἑτέρας μετέχκεν, ἀφ'
 ἧς οὐδεὶς προσέειπε θεῶ θυσίας κρεί. πρὸ
 δ' κλομ γ, ὅτι ὅτι ἰουδα ἀνατέταλκεν ὁ κύ-
 ριος ἡμῶν, εἰς ἡμ φυλὴν οὐδ' ἐμ περιῖερωσύ-
 νης μοῦσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερον ἔτι κα-
 τά κλομ ἐσμ, ἐν κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελ-
 χισεδέκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὅς οὐ κατὰ
 νόμον ἐμτολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ
 κατὰ δ' αἰμιρ ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρ-
 τυρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ
 πλὴν τάξιν μελχισεδέκ. **Α**δέτησις
 μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς
 διὰ τὸ αὐτῆς ἀδινεῖς καὶ ἀνοφελές. οὐδ' ἐμ
 γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπισαγωγῆ δὲ
 κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ
 καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκωμοσίας.
 οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας εἰσὶν ἱε-
 ρεῖς γεγονότες, ὁ δὲ μετὰ ὀρκωμοσίας διὰ
 τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτὸν. ὡμοσεμ
 κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ
 ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ πλὴν τάξιν
 μελχισεδέκ, κατὰ τοσοῦτον κρείττονος
 διαθήκης γέγονεν ἕτερος **ΙΗΣΟΥΣ**, καὶ οἱ μὲν
 πλείονες

lis decimas accepit ab Abrahā, & habē-
 ti, pmissiōes bñdixit. porro nemo negat
 qn id qdmin⁹ est, ab eo qd' mai⁹ est bñ/
 dictionē accipiat. Atq; hic qdē hoies, q
 moriunt^r, decimas accipiūt. Illic aut is de
 quo testatū ē, qd' uiuat, & ut ita loquar, p
 Abrahā decimat⁹ ē etiā ipse Leui, qd' deci-
 mas solet accipere. nā is adhuc i lūbis pa-
 tris erat, cū occurreret Abrahā Melchise-
 dec. Proinde si cōsūmatio p leuiticū sacer-
 dotiū erat (nā in eo popul⁹ legē accepe-
 rat) Quid p̄terea fuit opus, aliū surgere
 sacerdotē, q secundū ordinē Melchisedec,
 & nō scdm ordinē Aaron diceret. Qñ-
 quidē trāslato sacerdotio, necesse est, ut
 legis quoq; trāslatio fiat. Nā is de quo
 dicunt^r hæc, ad aliā tribū p̄tinet, de qua
 nullus altario astitit. Palā est em̄. quod
 e tribu Iuda exortus sit dominus noster.
 At nihil locutus est de sacerdotio Mo-
 ses, quod ad hanc tribum pertineat.
 Idq; magis etiā liquet, si qdē ad similitu-
 dinē Melchisedec exorit^r sacerdos ali⁹, q
 nō iuxta legē mandati carnalis fact⁹ sit,
 sed iuxta potētīā uitæ indissolubilis. Te-
 stificat^r em̄ ad hunc modū. Tu sacerdos
 in æternū, scdm ordinē Melchisedec. Re-
 ijctur em̄ qd' p̄cessit mandatū, propter
 imbecillitatē, & iutilitatē. Nā nihil ad p-
 fectionē adduxit lex, ueꝫ erat introdu-
 ctio ad sp̄e meliorē, p quā appropinqua-
 mus deo, atq; hoc meliorē, qd' nō absq;
 iureiurando res acta sit. Nā illi quidē ci-
 tra iusiurandū sacerdotes facti sunt, hic
 uero cū iureiurando per eum q dixit ad
 illum. Iurauit dñs & nō p̄cēnibit eum,
 tu sacerdos in æternum, secundū ordina-
 tionē Melchisedec. Tanto potioris testa-
 mētī sp̄osor factus est Iesus, & illi quidē
 plures

plures

πλείονες εἰσὶ γινόντες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτω
 κωλύεσθαι παρὰ μὲν δὲ διὰ τὸ μὲν ἀν-
 τὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει πλὴν
 ἱεροσάλω, ὅθεν καὶ σὴν εἰς τὸ πωποτελές,
 λαύεται, τὴν προσερχομένους δὲ αὐτῷ τῷ
 δεῶ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ
 αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπε ἀρ-
 χιερεὺς, ὅσις ἄκακός, ἀμίαντος, κεχω-
 ρισμένος ἀπὸ πάντων ἀμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλός
 πρὸς πάντας οὐρανῶν γενόμενος, ὅς οὐκ ἔχει
 κατὰ ἡμέραν ἀνάγκην, ἅπασιν δὲ ἀρχιερεῖς,
 πρότερον ὑπὲρ πάντων ἰδίων ἀμαρτιῶν θυσίας
 ἀναφέρειν, ἕωπα πάντων τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ
 ἐποίησεν ἐφ' ἅπασι, ἑαυτὸν ἀνεύγκας, ὁ νό-
 μος γὰρ ἀνθρώπους καθίσκειν ἀρχιερεῖς,
 ἔχοντας ἀδιένεα, ὁ λόγος δὲ φησὶ ὁρκωμο-
 σίας φησὶ μετὰ τὸν νόμον, ἡδὲ εἰς τὸν αἰῶνα
 τετελεσμένον, κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεπο-
 μένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερεῖα, ὅς ἐκά-
 θίσεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου φησὶ μεγαλωσύνης
 ἐν τῷ οὐρανοῖς, πάντων ἁγίων λειτουργός, καὶ
 φησὶ σκηνῆς, φησὶ ἀληθινῆς, ἢ ἐπικέμεν ὁ κύρι-
 ος, ὅτι οὐκ ἀνθρώπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς
 τὸ προσφέρειν δῶρα ἔθυσας καθίσταται,
 ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχεται καὶ τοῦτο, ὁ προ-
 σεύγκει, εἰ μὴ γὰρ ἢ ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἢ
 ἱερεῖς, ὄντων πάντων ἱερέων πάντων προσφερόντων
 κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα, ὅτι τινες ὑποδείγι-
 ματι ἔσκιαν λατρεύουσι πάντων ἐπουρανίων,
 καθὼς κεχηματίσθαι μωυσῆς, μέλλων ἐπι-
 τελεῖν πλὴν σκηνῶν. ὅρα γὰρ φησὶ, ποιήσεις
 πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δεχθέντα σοι
 ἐν τῷ ὄρει, νῦν δὲ διαφορωτέρως τέτθυχε
 λειτουργίας, ὅσω καὶ κρείττονός ἐστι διαθή-
 κης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελί-
 ας νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἢ πρώτη ἐκείνη,
 ἢ ἀμεμπτός, οὐκ ἂν δυνάμενος ἐζητεῖν τό-
 πος, μεμφόμενος γὰρ αὐτῶν λέγει, ἰδοὺ
 ἡμέρας ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ σωτὴρ ἐ-
 λέσω ἐπὶ

plures facti fuerunt sacerdotes, propter
 rea, quod per mortē non sinerentur per-
 manere. at hic quod idē maneat in aeternum,
 perpetuū habet sacerdotiū, unde
 & saluare ad plenum potest, q̄ p̄ ipsum
 adeūt deū, semp̄ uiuēs, ad hoc ut inter-
 pellet pro illis. Talis em̄ decebat ut esset
 nobis pōtifex, pius, innocēs, ipollut⁹, se-
 gregatus a peccatorib⁹, & sublimior cœ-
 lis factus, cui nō sit quotidie necesse, quē
 admodū illis pontificibus, prius pro p̄-
 prijs peccatis uictimas offerre, deinde p̄
 pctis populī, nā id fecit semel, cū semetip-
 sum obtulit. Siq̄ dē lex hoīes cōstituit pō-
 tifices, habentes infirmitatē. Porro ser-
 mo iurisiurādī, q̄ supra legē fuit filiū con-
 stituit ī aternū cōsumatū. Cæter⁹ eorū q̄
 dicunt illud est caput, qd̄ talē habemus
 pontificē, qui confedit ad dextrā throni
 maiestatis in cœlis, sanctoꝝ minister, ac
 ueri tabernaculī, qd̄ fixit deus, & nō ho-
 mo. Oīs enim pōtifex ad offerendū do-
 naria & uictimas cōstituit, unde neces-
 se est, ut hic etiā habeat aliquid, qd̄ offe-
 rat. nā si esset in terra, ne sacerdos quidē
 esset, ubi sunt sacerdotes qui offerunt iu-
 xta legē donaria, quæ quidē exemplari
 & umbræ deseruiunt cœlestiū. quemad-
 modū oraculo responsū est Mosy, cum
 esset absoluturus tabernaculū, nā uide
 inquit, ut facias oīa, secundū exemplar
 qd̄ ostensū est tibi in monte, nunc uero
 hoc excellētius sortitus ē sacerdotiū, quo
 p̄stantioris est testamēti mediator, qd̄ ī
 p̄stantioribus pmissis sancitū est, nā si pri-
 mum illud tale fuisset, ut nihil in eo pos-
 set rephēndi, haud quāq̄ fuisset secūdo
 q̄situs locus. Nā incusās eos loquit̄ illis.
 Ecce dies uenient, dicit dñs, & consum-
 mabo

λέσω ἐπὶ τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ ἢ ἐπὶ τῷ οἴκῳ Ἰού-
 δα, διαθήκῃ καινῇ, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην
 ἢ ἐπίσκοποι πατρῴσιμ' αὐτῶν, ἐν ἡμέραις ἐπι-
 λαβομένης μετ' ἡμετέρας αὐτῶν, ὅτι αὐτῶν οὐκ ἐνέμεναν
 ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ ὡς ἡμέλεισα αὐτῶν λέ-
 γει κύριος, ὅτι αὐτὴ ἡ διαθήκη, ἢ διαθήσασθαι
 τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέ-
 γα κίβητος, διδόντες νόμους μου εἰς τὴν δι-
 άνοιαν αὐτῶν, ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγρά-
 ψα αὐτοῦ, ἐσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ
 αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδά-
 ξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἐκαστος
 τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ, λέγων, γινώθι τὸν κύρι-
 ον, ὅτι πάντες εἰδὴσασί με ἀπὸ μικρῶν αὐτῶν
 ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἴλεως ἔσομαι ταῖς
 ἀδικίαις αὐτῶν. ἐπὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, ἐ-
 πὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν, οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ
 λέγειν καινῇ, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην,
 τὸ δὲ παλαιὸν μυστήριον ἐκ γράσκου, ἐγγὺς ἀ-
 φανισμοῦ. ἔχει μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη
 δικαιοσύνη λατρείας, τότε ἄγιον κοσι-
 μὶκόμ. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη,
 ἐν ἣ ἦτε λυχνία, ἐπὶ τῶν ἱερῶν, καὶ ἡ πρόθε-
 σις τῶν ἁγίων, ἡτις λέγεται ἁγία, μετὰ δὲ
 τὸ δεύτερον καταπέτασμα, σκηνὴ ἡ λεγο-
 μένη ἁγία ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιά-
 τήριον, καὶ τὴν κίβητον ἐπὶ διαθήκης, περι-
 κεικαλυμμένην πάντοθεν χρυσοῦ, ἐν ἣ ἑτάμνος
 χρυσοῦ ἔχουσα τὸ μάννα, ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἀσπὸς
 ἡ βλασφασία, ἐπὶ τῶν πλάκων ἐπὶ διαθήκης,
 ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατα-
 σκιάζοντα τὸ ἱερόν, καὶ οὐκ ἔστιν νῦν
 λέγειν ἡμετέρας. τούτων δὲ οὕτως κατε-
 σκευάσθησαν, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν
 διὰ πάντοθεν εἰσίστησι ἱερεῖς, τὰς λατρείας
 ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἀπαξ ἕ-
 νῃ αὐτῇ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς ἁίμα-
 τος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἐπὶ τῶν ἱερῶν
 ἀγνωμάτων

mabo super domū Israhel, & super do-
 mum Iuda, testamentū nouū, nō iuxta
 testamētū qd' feci patrib' illoꝝ in die cū
 ap̄hēderē manū illoꝝ. ut educerē eos
 ex Aegypto. qm̄ ipsi nō p̄stiterūt i testa-
 mēto meo, & ego neglectui eos habui. di-
 cit dñs. Nā hoc est testamētū, qd' dispo-
 nam domui Israhel post dies illos, dicit
 dñs, dans leges meas, in mētē illoꝝ, & in
 corda illoꝝ inscripsi illas, & ero illis i deū
 & ipsi erunt mihi in populū. Et nō doce-
 bunt quisq; proximum suum, & unus-
 quisq; fratrem suum dicens. Cognosce
 dñm, qd' oēs cognituri sint me, ab eo q
 pusillus fuerit inter eos, usq; ad eū q ma-
 gnus est inter illos, qm̄ placatus ero, sup
 iniusticijs illoꝝ, & pctis eoꝝ, & iniquitatē
 illoꝝ nō recordabor amplius, in hoc qd'
 dicit nouum, antiquauit primū. Porro
 quod antiquatur, ac senescit, in propin-
 quo est, ut euanescat. Igitur habebat IX
 quidem etiā prius illud, iustificationem
 cultus, ac sanctimoniam mundanam. Si
 quidē tabernaculū factū fuit primū, in
 quo erant lucernæ, & mensa, & proposi-
 tio panum, quæ uocatur sancta. Post se-
 cundum autē uelū, erat tabernaculū, qd'
 uocat sanctū sanctorum, aureā, habēs acer-
 ram, & arcā testamēti, undiq; circūtectā
 auro, in qua urna aurea habēs māna, &
 uirga Aaron, q̄ germinauerat, & tabulæ
 testamēti, sup hāc autē cherubim gloriæ
 obūbrantia p̄piciatoriū, de quibus nō est
 nūc dicēdū singillatim. His autē ad hūc
 ordinatis modū, in prius qdē taberna-
 culū semp̄ ingredinut sacerdotes, qui sa-
 crorū ritus peragant, in secundū autē se-
 mel quotānis solus pontifex, nō sine san-
 guine, quē offert pro seipso, & p̄ populi
 ignorantijs

ἀγνοημάτων, τοῦτο δηλοῦντος τῷ πνεύματι τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι πῶς ἦν ἁγίω ὁ δὲ ὁρ, ἔτι φησὶ πρῶτης σκηνῆς ἐχοῦσης σάσιμ, ἥτις παραβολή, εἰς τὸν καιρὸν ὅμ φησὶ κότα, καὶ ὁμ δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμει κατὰ σωματικῶν τελευτῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαίωμασι σαρκῶς, μέλχεθαι καὶ διορθώσεως ἐπικείμενα.

ΧΡΙΣΤΟΣ δὲ παρασθέντων ἀρχιερέων ἦν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ φησὶ μείζονος, καὶ τελαοτέρας σκηνῆς, ὅν χερσποιοῖτον, τούτους ὅν ταύτης φησὶ κτίσεως, ὅν δὲ δι' αἱματός τράγων καὶ μόχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθε ἐφάπαξ εἰς τὰ ἁγία, αἰώνια λύτρωσιμ ἐνεργήσαντες. εἰ γὰρ τὸ αἷμα τῶν ἁγίων, καὶ τῶν ἁγίων, καὶ ἀποδοῦν δαμάλεως ἑκτίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἀγίαζε πρὸς πῶς φησὶ σαρκῶς καθαρότητα, πῶς μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὅς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἐαυτὸν προσήνεγκεν ἁματωμοῦ θεῶ, καθαρίσθαι πῶς σωματικῶν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῶ ζῶντι. καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἔστιμ, ὅπως θανάτου γενόμενός, εἰς ἀπολύτρωσιμ ἦν ἐπὶ τῆ πρώτης διαθήκης παραβάσειμ, πῶς ἐπαγγελίαν λάβωσιμ ὅτι κληρονομοῖ, φησὶ αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου δὲ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαδεμένου, διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μήποτε ἰχθῆς, ὅτε ζῆ ὁ διαδέμενος. ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη, χωρὶς αἱματός ἐγκεκαίνισα, λαλθεῖσκει γὰρ πάσης ἐπιτολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωσέως πᾶσι θεῶ λαῶ, λαβῶν τὸ αἷμα τῶν μόχων καὶ τῶν ἁγίων, μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον, καὶ πάντα τὰ λαὸν ἐξέραντισε, λέγων. τοῦτο τὸ αἷμα φησὶ διαθήκης, ἥς φησὶ λατο πρὸς

ignorantijs, illud significante spiritu sancto, nondū manifestatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo consistente quæ erat similitudo, pro tempore illo presentente, in quo dona sacrificiaque offerunt, quæ non possint iuxta conscientiam perfectum reddere cultorem, in cibis duntaxat, & portionibus, & diuersis ablutionibus ac iustificationibus carnis, usque ad tempus correctio nis imposita. At Christus accedens pontifex futurorum bonorum, per maius & perfectius tabernaculum, non manu factum, hoc est non huius structuræ, neque per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem ingressus est semel in sancta, æterna redemptione reperta. Nam si sanguis taurorum & hircorum, & cinis iuuecæ, asperges inquinatos sanctificat ad carnis purificationem, quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum æternum seipsum obtulit immaculatum deo, purgabit conscientiam uestram a mortuis operibus, ad seruiendum deo uiuenti. Et ob id noui testamenti mediator est, ut morte intercedente, ad redemptionem earum prauaricationum, quæ fuerant sub priori testamento, quæ qui uocati sunt promissionem accipiant, æternæ hereditatis. Siquidem ubi testamentum est, mors intercedat necesse est testatoris. non testamentum in mortuis ratum est. Quoniam quidem non dū ualet, cum uiuit testator. Unde ne prius quidem illud, absque sanguine dedicatum fuit. Cum enim Moyses omne preceptum iuxta legem exposuisset populo, sumpto sanguine vitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccinea & hyssopo, simplex & ipsum librum, & totum populum asperxit, dicens. Hic est sanguis testamenti, quod mandauit

λατο προς υμας ο θεος, και τιμωσεν οτι ουκ εστιν
 η παντα τα σκευη της λειτουργιας του αι
 ματι ομοιως εξαντιζου, και χεδον εν αι
 ματι παντα καθαριζεται κατα τον νομ
 ον, και χωρις αιματεκχυσιας ου γινεται
 αφαισι, αναγκη ουκ τα μεν υποδειγμα
 τα ην εν τοις ουρανοις, τουτοις καθαριζε
 ται, αυτα δε τα επουρανια, κρειττοσι θυσι
 αις παρα ταυτας. ου γαρ εις χεροποι
 κτα αγια εισηλθεν ο ΧΡΙΣΤΟΣ, αντιτυπα
 ην αληθινω, αλλ εις αυτον τον ουρανον.
 νυν εμφανισθησεν ο προσωπον του θεου
 υπερ ημων, ουδ' ινα πολλαις προσφερη εν
 τον, ωπως ο αρχιερευς εισερχεται εις τα
 αγια κατα εναντον εν αιματι αλλοτριω,
 επει δε αυτον πολλαις παθειν αν και α
 βολις κοσμου, νυν δε απεξ επι σωτελειας
 ην αλων εις αβητησιν αμαρτιας, δια ου
 θυσιας αυτω πεφωκωται. Ο και οσομ αι
 ποκαται τρις ανθρωποις απεξ αποθανειν.
 μετα δε του κρισις, ουτως και ο ΧΡΙΣΤΟΣ
 απεξ προσνεχθεις εις τον πολλων ανειν κειν
 αμαρτιας, εκ δευτερου χωρις αμαρτιας οφ
 θισεται τρις αυτον απεκδεχομενοις εις σω
 τηριαν. Σκια γαρ εχωμ ο νομω των
 μελλοντων ασθων, ουκ αντων τη εικονα τ
 ηραματων, και εναντον ταυς αυταις θυ
 σιας αι προσφερουσιν εις τον διωκεε, ου
 δε ποτε δυνάται τρις προσερχομενους τε
 λωσαι, επει ουκ αν επαυσαντο προσφερο
 μιναι, δια τον μη δε μιαρ εχωμ επι σωειδη
 σιμ αμαρτιων, τους λατρευοντα, απεξ κε
 καθαριμενους, αλλ εν αυταις δυναμσις αι
 μαρτιων κατα εναντον. τα δυνάτην η αιμα
 ταυτων η ηραμα αφηρημ αμαρτιας, διδεν
 σεχομνος εις τον κοσμον λεγει. Θυσιαμ ο
 προσφοραμ ουκ ηθελησας, σωμα η καταστι
 σω μοι, ολοκαυτωματα η ηραμαρτιας ουκ
 ευδοκησας, τοτε ειπομ. ιδου ηκω, εν κηρα
 λιδι βι

davit uobis deus. Insuper autē & taber/
 naculū, & omnia uasa sacra ministerij san
 guine consimiliter asperfit. Et omnia fe
 re secundū legem sanguine purificantē,
 & absq; sanguinis effusioe, nō fit remis
 sio. Itaq; necesse est, ut exēplaria quidē
 eoz q̄ sunt in cœlis, hisce rebus purificē/
 tur. Cæterū ipsa cœlestia potioribus p̄
 his uictimis mundent. Nō em̄ in manu
 facta sancta ingressus est Christus, exē/
 plaria ueroz, sed in ipsum cœlū, ut appa
 reat nunc in cōspectu dei pro nobis, nō
 ut sapi⁹ offerat semetipsum, quēadmo/
 dum pōtifex ingredit̄ in sancta singulis
 annis, in sanguine alieno. Alioqui opor
 tuisset illum sapius passum fuisse a cōdi
 to mundo. Nunc aut̄ semel, sub cōfūma
 tionē saculoz, ad profligationē peccati,
 per imolationē sui apparuit. Et quaten⁹
 illud manet omnes homines, ut semel
 moriantur, post hoc autem iudiciū,
 ita & Christus semel oblatus, ut multoz
 peccata tolleret, rursus absq; peccato cō/
 spicietur, ijs qui illū expectant in salutē.

Nam lex umbrā habens futuroz bo
 norum, nō ipsam imaginem rerum, his
 hostijs, quas quotannis easdem cōtinen
 ter offerunt, nunq; potest accedētes per
 fectos reddere, alioqui nōne desissent
 offerri? Propter ea, quod nullā iam ha
 buissent conscientiā peccatoz, qui semel
 sacrificasset, ac purgati esset. At q̄ in istis
 cōmemoratio fit peccatoz quotānis. Nō
 em̄ potest sanguis tauroz & hircorū, au
 ferre peccata. Quapropter cum ingressu
 rus est mundum dicit, sacrificiū & obla
 tionem noluiſti. Corpus autem aptasti
 mihi, holocausta & pro peccato nō
 comprobasti, tūc dixi. Ecce adfū, in capi

λίθῳ βιβλίου γέγραπτα περὶ ἐμοῦ, τῷ πρὶ
ἡσθα ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέ-
γων, ὅτι θυσίαν ἐ προσφορᾶν, ἐ ὄλοκαυ-
τώματα, ἢ πρὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐ
δὲ ἐυδόκησας, αἰτινες κατὰ τὸν νόμον προσ-
φέρονται, τότε εἶρηκεν, ἰδοὺ ἤκει τῷ ποιῆσαι
ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου, ἀναγρῆ τὸ πρῶτον, ἵνα
τὸ δεύτερον εἴσῃ, ἣν ὁ θελήματι ἡγιασμέ-
νοι ἔσμεν, οἱ διὰ τοῦ προσφορᾶς τῷ σώμα-
τος τῷ ἸΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ἐφάπαξ, ἢ πᾶς
μὲν ἱερεὺς ἔσκε κατ' ἡμέραν λειτουργῶν,
ἐ τὰς αὐτὰς πολλακις προσφέρων θυσί-
ας, αἰτινες οὐδέ ποτε δάωνται περιελεῖν
ἁμαρτίας, αὐτὸς δὲ μία μὲν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν
προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ δὶ ἰωκεῖς ἐκάθη-
σεν ἣν διεξῆ τῷ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐδεχόμε-
νος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον
πόδων αὐτοῦ. μετὰ γὰρ προσφορᾶς τετε-
λειώκεν εἰς τὸ δὶ ἰωκεῖς τοὺς ἁγιαζομένους.
μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν ἐ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, με-
τὰ γὰρ τὸ προσεκηέναι, αὐτὴ ἡ διαθήκη ἢ
διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὰς ἡμέρας
ἐκείνας λέγει κύριος, δὶ τοῦ νόμου, μὲ ἐπὶ
καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐ-
τῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, ἢ τῶν ἁμαρτιῶν,
καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν. οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι,
ὅπως ἢ ἀφείσιν τῶν, οὐκ ἔτι προσφορὰ πε-
ρὶ ἁμαρτίας. ΕΧΟΝΤΕΣ ὅμως ἀδελφοὶ παρ-
ρησίαν εἰς πλὴν εἰσοδοῦ τῶν ἁγίων ἣν τῷ ἁ-
μαρτί ἸΗΣΟΥ ἢν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁ δὸν
πρόσφατον ἐ ζῶσαν διὰ τῷ καταπέτασι-
ματος, τουτέστι τοῦ σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα
μέγαρον, ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμε-
θα μετὰ ἀκλινηῆς καρδίας ἣν πλοκοφορία
πίστεως, ἐξῆρατισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συ-
νεδήσεως πονηρίας, ἐ λελουμένοι τῷ σῶ-
ματι, ὑδάτι καθαροῦ, κατέχωμεν πλὴν ὁμο-
λογίαν τοῦ ἐλπίδος, ἀκλινη. ΠΙΣΤΟΣ γὰρ ὁ
ἐπαγγελάμενος, ἐ κατανοῶμεν ἀλλήλους
εἰς ἄλλους

te libriscriptum est de me, ut faciam de-
us uoluntatem tuam. Superius cum di-
cit, sacrificium, & oblationem, & holo-
cautomata. & pro peccato noluiti, neq;
comprobasti, quæ iuxta legem offerun-
tur, tunc dixi. ecce adsum, ut faciam de-
us uoluntatem tuam, tollit prius, ut po-
sterius statuatur, in qua uoluntate sancti-
ficati sumus per oblationem corporis Ie-
su Christi semel peractam. Et omnis
quidem sacerdos assistit quotidie, sacra
peragēs, & easdē sæpius offerēs hostias
quæ nunquam possint auferre peccata.
Hic uero una pro peccatis oblata uicti-
ma perpetuo sedet ad dexteram dei, id
quod superest expectans, donec reddan-
tur inimici sui, scabellum pedum suo-
rum. Vnica enim oblatione perfectos
effecit in perpetuum, eos qui sanctifi-
cantur. Testificatur autem nobis & ipse
spiritus sanctus, cum prædixisset enim,
hoc est testamentū, quod condam erga
illos, post dies illos, dicit dñs, dans leges
meas in corda illorum, & in mentibus il-
lorum inscribā eas, & peccatoꝝ atq; ini-
quitatum illorum, non recordabor am-
plius. Porro ubi harū est remissio, iam
nō est oblatio pro peccato. Cū igitur fra-
tres habeamus libertatē ad eundem in san-
cta in sanguine Iesu, ea uia quam dedi-
cauit nobis recentem ac uiuentē, per ue-
lamentum, hoc est per carnem suam,
cumq; habeamus sacerdotem magnum
præfectū domui dei, accedamus cū ue-
ro corde, in certitudine fidei, asperfi cor-
dibus, a cōscientia mala, & abluti corpo-
re, aqua pura, teneamus confessionem
spei, nō uacillantem. Fidelis enim deus,
qui pmisit, & consideremus nos inuicē,
in hoc

εις προξυσμόν αγάπης, & καλῶν ἔργων, μὴ
ἐγκαταλιπόντες τὸ ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, κα-
θὼς ἔθος ἴσμεν, ἀλλὰ προκακαλῶντες, καὶ πρῶ-
σουτά μᾶλλον, ὅσω βλέπετε ἐγγίζουσα τὴν
ἡμέραν, ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν
μετὰ τὸ λαθεῖν πλὴν ἐπίγνωσιν φθι ἀληθεί-
ας, οὐκ ἔτι προῖ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται δυ-
σία, φοβερὰ δ' ἐστὶν ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρρός
ζῆλος, ἐδίει μέλλοντες τῆς ὑπενωτίους,
ἀθεήσας ὡς νόμος μωσέως, χωρὶς δικτηρί-
μῶν ἐπίδυσίμῃ ἢ τρισὶ μάστιγι ἀποθνή-
σκει, πόσω δοκεῖτε χεῖρον ἄξιωθήσεται
ἡμωρίας, ὃ τὸν ἦδὸν τοῦ θεοῦ καταπατίσας,
καὶ τὸ ἅμα τὸ διαθήκης κοινὸν ἠγασάμενος,
ἐν ᾧ ἡγιάσθη, & τὸ πνεῦμα φθι χάριτος ἐ-
νυθρίσας, ὃ ἴδμεν ᾗ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκ-
δίηκται, ἐγὼ ἄνταποδώσω, λέγει κύριος, καὶ
πάλιμ, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, φοβε-
ρὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

Ἀναμνήσκοντες δὲ τὰς πρόσθερον ἡμέ-
ρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὰ ἄθλησιν ὑπε-
μείνατε παθημάτων, τῶν μὲν, ὄνειδισμοῖς
τὸ ἀλίψεσθαι διατριβόμενοι, τῶν δὲ κοινῶ-
νοι τῶν ὧν ὡς ἀναστροφόμενων γεννηθέντες,
καὶ γὰρ τῆς διεσμῆς με συνεπαθήσατε, καὶ
πλὴν ἀρπαγῆς τῶν ὑπερχόντων ἡμῶν μετὰ
χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν
ἑαυτῶν κρείττονα ὑπερῶν ἐν οὐρανοῖς, & μέ-
νους, μὴ ἀπεβάλητε ὅσον τῆς παρρησίας ἡμῶν,
ἥτις ἔχει μίση ἀποδοσίαν μεγάλην. ὑπο-
μοῖς δ' ἔχετε θείαν, ἵνα δὲ δέλεμα τὸ δεῖ
ποιήσωτες, κομίσθητε πλὴν ἐπαγγελίαν. ἔ-
τι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὃ ἐρχόμενος ἔξει
ἐκ οὐρανοῦ, ὃ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσε-
ται, καὶ ἔαμ ὑποείληκε, οὐκ ἐνδοκῆ ἢ ψυ-
χὴ με ἐν αὐτῶν. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποσο-
λῶς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς προί-
σιν ψυχῆς. ἐσι τὴν πίσιν, ἐλπίζομένων ὑπόστα-
σις, πρὸς μᾶλλον ἑλεγχος οὐ βλέπόμενων,
ἐν ταύτῃ

in hoc, ut puocemus ad charitatē & bo-
na opa, nō deserētes aggregationē no-
stri mutuā, sicuti mos ē nōnullis, sed ad-
hortātes inuicē. idq; hoc magis, qd' uide-
tis apppinquātē diē. Nā si uolētes pecca-
uerimus post acceptā cognitionē uerita-
tis, nō ultra p pētis reliqua ē hostia, sed
formidabilis qdā expectatio iudicij, &
ignis uehemētia, q deuoratur ē aduersa-
rios. q aspnatus fuerit Moyſi legē. absq;
misericordia, sub duob⁹ aut trib⁹ testib⁹
morit⁹. Quanto putatis peiorib⁹ afficiet⁹
supplicijs, q filiū dei cōculcarit, & sangui-
nē testamēti, ceu rē pphanā habuerit, in
q fuerat sc̄tificat⁹, & sp̄m gratiā, cōtume-
lia affecerit. Nouim⁹ em̄ eū q dixit. Meū
est ulcisci. Ego repēdā dicit dñs. Et rursū.
Dñs iudicabit populū suū. Horrēdū est
icidere ī man⁹ dei uiuētis, Redeāt āt uo-
bis in memoriā supiores dies, in qbus il-
luminati, ingēs certamē sustinuiſtis affli-
ctionū, partim qdē, dū & pbris & p̄su-
ris affecti, spectaculo fuistis oibus, par-
tim dū cōsortes ita cōuersātiū facti estis
Siquē & uinculis meis cōpassi fuistis, &
direptionē facultatū uestraz cū gaudio
accepistis, sciētes uos habere potiorē sub-
stantiā in uobis metipsis ac manētē. Ne
abieceritis igit⁹ fiduciā uestrā, q magnā
habet p̄mij retributionē. Nā patiētia uo-
bis ē op⁹, ut ubi uolūtātē dei pegeritis
reportetis p̄missionē. Adhuc em̄ p pu-
fillū t̄pis, & q uētur⁹ est ueniet, & nō tar-
dabit. Iustus autē ex fide uicturus est. Et
si se subduxerit, non probabitur animo
meo. At nos nō sumus subductionis in-
pditionē, sed fidei in acquisitionē animā.
Est autē fides, eaz rer⁹ quā sperant⁹ sub-
stātia, argumentū eoz, quā nō uidētur.

XI

n 3 In hac

ἐν ταύτῃ δὲ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι, πί-
 σαι νοῦμον κατηγίδια τῆς αἰῶνας ἐρήματι
 θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλέπομε-
 να γινόνενα. πῶσα πλείονα θυσίαν ἄβελ πα-
 ρὰ καὶ τὴν προσώεγκε τοῦ θεοῦ, διὲς ἐμαρτυ-
 ρήθηνα εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦτος ἐπὶ τῆς
 δώροισ ἀυτοῦ τῷ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθα-
 νῶν, ἐτι λαλεῖ. πῶσα ἐνώχ μετετέθη τῷ
 μὴ ἰδῆν θάνατον, καὶ οὐχ' ἐπίσκεπ, διότι
 μετέθηκεν αὐτῷ ὁ θεός, πρὸ γὰρ φησὶ μετα-
 θέσεως αὐτοῦ, μεμαρτύρηται ἐκφραστικῶς
 τοῦ θεοῦ. χωρὶς δὲ πίσεως ἀδάνατον ἔναρ-
 εῖσαι. πῶσα γὰρ δὲ τὴν προσορχόμε-
 νομ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐστὶ καὶ τῆς ἐκ ζήτουσιν αὐ-
 τὸν μὴ ἀποδότης γίνεται. πῶσα χρημα-
 τισθεὶς νῶε περὶ τῆς κηδεύουσα ελεπομύων,
 εὐλασθεὶς κατεσκεύασε κῆνῶν, εἰς σωτη-
 ρίαν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, διὲς κατέκρινε τὴν κόσ-
 μομ, καὶ φησὶ κατὰ πῶσιμ δίκαιοσύνης ἐγεί-
 νησ κληρονόμος. πῶσα καλέμνος ἀδραμ
 ὑπὸ κσεμ θηελδῆμ εἰς τὸν τόπομ, ὅρ ἡμελ-
 λε λαμβάνειμ εἰς κληρονομίαν, καὶ θηελθε,
 μὴ ἐπισάμουος πῶν ἔρχεται. πῶσα πα-
 ράκησεν εἰς γλῶ φησὶ ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλο-
 τριαν, ἐν σκηνῶσι κατηκῆσας μετὰ ἰσακ
 καὶ ἰακῶβ τῶν συγκληρονόμων φησὶ ἐπαγ-
 γελίας φησὶ αὐτῆς. θηελδέχετ γὰρ πλὴν τού-
 δε μελίσε ἔχουσα πόλιμ, ἢ τεχνίτης καὶ
 δημῶργός, ὁ θεός. πῶσα καὶ αὐτῆ σάρρα
 δάναμτμ εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλα-
 βε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεμ. ἐπεὶ
 πῶσὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγελίαμ, διὲς
 ὁ ἀφ' ἐνὸς ἐγεννήθησαμ, καὶ ταῦτα νενεκρω-
 μύου, καδὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τοῦ πλῆ-
 δε, ὡσεὶ ἄμμος ἢ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θα-
 λάσσης ἢ ἀναριθμητός, κατὰ πῶσιμ ἀπέθανον
 οὐπι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας,
 ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πόθεντες
 καὶ ἀπασάμμοι ὁμολογήσαντες, ὅτι ζέ-
 ροι καὶ παρ

In hac enim testimoniū meruerunt sei-
 niores. Per fidem intelligimus perfecta
 fuisse sacula uerbo dei, ut ex his quæ nō
 apparebant, ea quæ uidentur fieret. Per
 fidem, plus hostiarū Abel obtulit deo,
 quā Cain. Per quas testimoniū meruit,
 quod esset iustus, testimoniū prohibente de
 donarijs illius deo, & p̄ hāc mortuus ad
 huc loquitur. Per fidē Enoch fuit trāsla-
 tus ne uideret mortē, & nō fuit inuētus
 p̄pterea quod trāstulerat illū deus. Pri-
 usquē enim transferretur testimoniū me-
 ruerat, quod placuisset deo. At qui sine
 fide, fieri non potest, ut quis illi placeat.
 Nam qui accedit ad deum, hunc credere
 oportet esse deū, & esse remuneratorem
 quærentibus se. Per fidē admonitus ora-
 culo Noe, de his quæ nondū uidebātur
 ueritus apparauit arcā, ad salutē dom⁹
 suæ, p̄ quā arcā cōdēnauit mundū, & ei⁹
 quā secundū fidē est iusticiæ, fact⁹ ē hæres.
 Per fidē, Abrahā cū uocaret, obedijt, ut
 exiret in locū quē acceptur⁹ erat in hære-
 ditatē, & exiuit, nesciēs, quo esset uētur⁹.
 Per fidē cōmigravit in terrā p̄missiōis,
 ueluti peregrinā, cū in tabernaculis habi-
 tasset, cū Isaac & Iacob, cohæredib⁹ ei⁹
 fundamēta ciuitatē, cuius opifex, &
 cōditor ē de⁹. Per fidē & ipsa Sarra uim
 ad cōcipiēdū semē accepit, ac p̄ter ætatis
 rationē peperit, quod fidelē iudicaret eū quod
 p̄miserat. Quapp̄ter & ex uno prognati
 sunt, eoquē iam annis effoeto, tāto nume-
 ro, quāto sūt stellæ cœli, & uelut arena, quæ ē
 iuxta marginē maris innūcrabilis. Iuxta
 fidē mortui sūt hi oēs, cū nō accepisset p̄-
 missiōes, sed p̄cul eas uidisset, & credidisset,
 & salutasset, & cōfessi fuisset se hospiti-
 tes & ad/

νοι καὶ παρεπίδημοὶ εἰσὶν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσι μὴ ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι, καὶ ἐμὸν ἐκεῖνης ἐμνημόνουν ἀφ' ἧς ᾤζήθηθον, εἰχομ ἄμ καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττον' ὁρῶνται, τούτεσι μὲν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαχάεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν, ἠτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίσει προσεικόχημ ἄβραάμ τὸν Ἰσαὰκ παραζόμενον, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεμ, ὃ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδέξαμεν, ὡς ὅτι ἐλαλήθη, ὅτι ὅτι Ἰσαὰκ κληθήσεται αἰσώμα, λογιόμενον, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείραμεν δαυατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ὅτι παρὰ βολῆν ἔκομίσαστο. πίσει περὶ μελλόντων ἐυλόγησεμ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἰσαῦ. πίσει Ἰακώβ ἀποθνήσκων, ἕκασον τῶν ἡῶν Ἰωσήφ ἐυλόγησε, καὶ προσεκύνησεμ ἐπὶ τῷ ἄκρον φιλίᾳ βίου αὐτοῦ. πίσει Ἰωσήφ τελευτῶν, περὶ φιλίᾳ ἐξοδίου τῶν ἡῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνουν, καὶ περὶ τῶν ὁσέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίσει μοῦσῆς γεννηθεὶς, ἐκρῦκε τριήμερον ὑπὸ ἡνίκα πατέρων αὐτοῦ. διότι, εἶδον ἄσπρον τὸ παιδίον, καὶ ὅτι ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. πίσει μοῦσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι ἡδὸς θυγατρὸς φαραῶν, μάλλον ἐλόμην σὺν κακουχέσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ προσκαίρομ ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μείζονα πλοῦτον ἢ γασάμνος ἦν ὅτι ἀγύπῳ δικασαυτῶν, τὸν ὀνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ. ἀπέβλεπε δ' εἰς πλὴν μίσησιν ὀσείαμ. πίσει κατέλιπεμ ἀγύπῳ, μὴ φοβηθεὶς τὸ θυμὸν τῆ βασιλέως. τὸ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. πίσει περὶ κικε τὸ πάχος καὶ πλὴν πρόσχυσιμ τῶν ἡμῶν, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρευτὴν τὰ πρῶτότκα θίγη αὐτῶν. πίσει ὅτι διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διαζήσας, ἧς πᾶσαν λαβόντες οἱ ἀγύπῳι κατεπόθησαν

tes & aduenas esse in terra. Nam hæc q dicunt declarant se patriâ inquirere. Et si illius quidem memores fuissent, unde fuerant profecti, habebant oportunitatem reuertendi. Nunc aut̄ meliorē expectūt, hoc est cœlestem. Quapropter nō erubescit ipse deus uocari deus illorum, parauerat em̄ illis ciuitatē. Per fidē, obtulit Abrahā Isaac, cū tentaretur, & unigenitum obtulit, in quo p̄missiones acceperat, ad quē dictū fuerat. In Isaac uocatur tibi semen, cum illud secum p̄pendifset, deū uel a mortuis, excitare posse semen, unde illū etiam in similitudine reduxit. Per fidē, de futuris b̄ndixit Isaac filio Iacob, & Esau. Per fidem, Iacob moriens, singulis filijs Ioseph benedixit, & adorauit fastigiū uirgæ illi⁹. Per fidē, Ioseph moriēs de egressione filioꝝ Israhel meminuit, deq; ossib⁹ suis mādauit. Per fidē cū nat⁹ esset Moyses occultat⁹ est mēses treis, a progenitoribus suis, propterea quod uiderent elegantem puellum, & non ueriti sunt edictum regis. Per fidem, Moses iam grandis, renuit uocari filius filiaꝝ Pharaonis, potius eligens simul malis affici cū populo dei, q̄ temporarijs peccati commodis frui, maiores arbitratus diuitias, probrum Christi, q̄ Aegyptiorum thesauros. Respectum enim habebat retributionis. Per fidem reliquit Aegyptum, haud ueritus ferociā regis. Perinde em̄ quasi uidisset eū q̄ est inuisibilis, ita obdurauit. Per fidē fecit pascha, & effusionē sanguinis, ne is q̄ perimebat primogenita, tangeret illos. Per fidē trāsierūt rubrū mare, ueluti per siccā terram, qd' cū tentassent Aegypti, n 4 abiorpti

κατεπόθησαν, πῶς ἐπὶ τὰ πείρη κατέπε
σε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, πῶς ἔρα
ἀβὴ πόρνη οὐ συναπώλετ τῆς ἀπαθήσασι,
διεξαμένη τῶν κατασκοποῦν μετ' ἐριώκῃ,
καὶ τί ἐτι λέγω, ἐπιλείψα γὰρ μεδικοῦ
μονοῦ ὁ γόνος περὶ γεδών, βαζάκ τε, Ὁ
σαμφών, καὶ Ἰεφθάε, δαβὶδ τε καὶ σαμουήλ
καὶ ἄλλοι προφητῶν, οἱ διὰ πίστεως κατηγω
νίσαντο βασιλείας, ἐργάσαντο δίκαιον ὄ
ντων, ἐπέτυχον ἐπαγγελίῶν, ἔφραξαν σό
ματα λεόντων, ἔσεσαν δ' ἀνάμην τυρούς, ἔ
φυγον σόματα μαχαίρας, ἐνεδωαμώθη
σαν ἀπ' ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πο
λέμῳ, παρεμβολὰς ἐκκλίναν ἀλλοτρίων,
ἔλαβον γυναικῆς ἢ ἀνασάσεως τοὺς νε
κροῦς αὐτῶν, ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίδησαν,
οὐ προσδέξαμενοι πλὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα
κρεῖττον ἀνασάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ
ἐμπαιγμῶν καὶ μασίγων πῆραν ἔλα
βον, ἔτι ἢ δεσμῶν ἢ φυλακῆς, ἐλιθάθησαν,
ἐπρίθησαν, ἐπὶ φάθησαν, ἐν φόνῳ μαχαί
ρας ἀπέθανον, ὠρίθησαν ἐν κλωτῆς, ἐν
αἰετοῖς δέμασι, ὑερούμενοι, θλιβόμενοι,
κακοχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος,
ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι καὶ
σπηλαίοις, καὶ τῶν ὄρει τῆς γῆς, καὶ
ἐντοῖς πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πί
στεως, οὐκ ἐκομίσαντο πλὴν ἐπαγγελίαν,
τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττον τι προβλε
ψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελεωθῶ
σιν. τοιγαρὶδὼν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον
ἔχοντες περιεκείμενοι ἡμῖν νέφος μαρτύ
ρων, ὄγκον ἀποδέμενοι πάντα καὶ τῆν
ἐυπερίστατον ἀμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέ
χωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφο
ρῶντες εἰς τὸν φθι πίστεως ἀρχηγόν, καὶ τε
λεωτὴν ἸΗΣΟΥΝ. οὗ ἀπὸ φθι προκει
μῶν ἀυτῶν χαρᾶς, ὑπέμενεσαν οὐκ
ἀχάως

absorpti sunt. Per fidem moenia Hie
richo conciderunt, cincta ad dies se
ptem. per fidem, Raab meretrice, nō pe
riit una cum ijs qui non obedierant, ex
ceptis hospitio exploratoribus pacifice.
Et quid praterea loquor? Deficiet enim
me cōmemorātē tēpus de Gedeone, de
Barac, & Sampsonē, & Hiephthae, nec
non David & Samuele, ac prophetis,
qui per fidem expugnauerunt regna,
operati sunt iusticiam, affecuti sunt pro
missiones, occluserūt ora leonum, extin
xerunt uim ignis, effugerunt acies gla
di, ualidi facti sunt ex imbecillitate, effe
cti sūt robusti in bello, incurfiones auer
terunt exterorum, Mulieres acceperunt
ex resurrectione mortuos suos. Alij ue
ro distenti sunt, aspernati redemptio
nem, ut potiozem fortirentur resurre
ctionem. Alij rursus in ludibrijs & fla
gris explorati sūt, insup & in uinculis, &
carcere, lapidati sunt, dissecti sunt, tētati
sūt, in occisione gladi occubuerūt, ober
rarūt in ouillis uelleribus, & caprinis pel
libus, destituti, pressi, afflicti, quibus in
dignus erat mundus, in desertis erran
tes, & montibus, ac speluncis, & cauet
nis terræ, atq; omnes hi testimoniū pro
meriti per fidem, non acceperant pro
missionem, quod deus de nobis melius
quiddam prouiderat, ne sine nobis
consummarentur. Proinde nos quoq; XII
cum tanta septi simus nube testium,
deposito onere omni, & tenaciter in
haerente peccato, per tolerantia curra
mus, in pposito nobis certamine, respici
entes ad fidei ducē, & cōsumatorē Iesū,
qui pro pposito sibi gaudio, ptulit crucē
ignominia

ἀχάως καταφρονήσας, ἣν δεξιᾷ τῆ τοῦ θεοῦ ἰκάθικερ. ἀναλογίσα-
 δε γὰρ τὸν ριανύτιω ὑπομεμνηκότα ὑ-
 πό τῶ ἀμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν,
 ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκ λυόμε-
 νοι, ὅντων μέγιστος ἄιματος ἀντικατέστηκε πρὸς
 πῶ ἀμαρτίαν ἀνταγωνίζόμενοι, καὶ ἐκλέκη-
 δε φησὶ πᾶσιν ἡσυχίαι, ἥτις ὑμῖν ὡς ἡοῖς δια-
 λέγεται, ἡ ἐμου μὴ ὀλιγόρα παιδείας κυ-
 ρίου, μὴ δὲ ἐκλύσῃ ὑμῶν ἑλεγχόμενος. ὅμ
 ῆ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μασιγοῖ δὲ πάν-
 τα ἡδὲ ὅμ πᾶσιν ἔχει, εἰ παιδείαν ὑπομέ-
 νετε, ὡς ἡοῖς ὑμῖν προσφέρει τὸ δεῖος. τίς γὰρ
 ὄσπρ ἡοῖς, ὅμ ὅν παιδεύει πατήρ. εἰ δὲ χωρὶς
 ἐσὲ παιδείας, ἡς μέτροι γεγονόσιν πάντες,
 ἄρα νόθοι ἐσὲ καὶ ὄν ἡοῖς, εἴτα τὸν μὲν φη-
 σαρκὸς ἡμῶν πατέρων, ἔχωμεν παιδοντάς
 εἰ ἄντε πρόμεθα, ὅν πολλῶ μᾶλλον ὑποτα-
 γασόμεθα τῷ πατρὶ ἡοῖς πνυμάτων, καὶ ζή-
 σομεν; οἱ μὲν δὲ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κα-
 τὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδοντο, ὅ δὲ, ἐπὶ τὸ
 συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβῆναι φησὶ ἀγίοτήτος
 αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παδεία πρὸς μὲν τὸ ἡοῖς ὅν
 λοκῆ χάρις εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕσπρ ἡ κα-
 πὸν εἰρηνικὸν τῶ δὲ αὐτοῦ γεγυμνασμέ-
 νοι ἀποδίδωσι δικαιοσύνη, δὲ ὅ τας παρὰ
 μύσας χεῖρας, εἰ τὰ πᾶσα ἐλελυμένα γόντα
 ἀνορθώσατε, καὶ ἔροχαις ὄρθας ποιήσατε τοῖς
 ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χῶλον ἐκτραπῆ, ἵα-
 βῆ δὲ μᾶλλον. εἰρήνῳ διώκεται μετὰ πάν-
 των, εἰ τὸν ἀγασμόν, ὅν χωρὶς, ὅνδεις ὅ /
 μετα τὸν κύριον, ἐπισκοποῦντες μήτις
 ὕσπρ ἀπὸ φησὶ χάριτος τῆ τοῦ, μήτις εἰζα-
 πικρίας, ἄνω φύσσα ἡνοχλῆ, καὶ διὰ τάντης
 μὴ ἀνοῦσιν πολλοί, μήτις πόρνος ἢ βέβηλος
 ὡς ἡσαῦ, ὅς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ
 πρῶτόν κα αὐτοῦ. ἴσε δὲ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων
 κληρονομήσαι τῆ εὐλοσίαν, ἀπεδοκίμασεν.
 μετανοίας γὰρ τὸ πορ ὄν ἔφερε, καὶ πᾶς με-
 τὰ δακρύων

ignominia cōtempta, & ad dexterā thro-
 ni dei sedet. Reputate em̄ quod is talem
 sustinuerit a peccatorib⁹ aduersus se cō-
 tradictionē, ne defatigemini, animis de-
 facti. Nōdū usq; sanguinē restitistis ad-
 uersus peccatum, repugnantes, & obli-
 tistis exhortatiōis, q̄ uobis tanq; filijs lo-
 quitur. Fili mi, ne neglexeris correptionē
 dñi, neq; deficias cū ab eo argueris. Quē
 em̄ diligit dñs corripit, flagellat aut̄ oēm
 filiū quē recipit. Si correptionē sustine-
 tis, ueluti filijs uobis offert se de⁹. Quis
 em̄ est filius, quē nō corripit pater? Quē
 si alieni estis a correptione, cuius parti-
 cipes sunt oēs, igitur spurij estis, non filij
 Itaq; cum carnis nostræ patres habueri-
 mus castigatores, & reueriti simus illos,
 an non multo magis subijciemur patri
 spirituum & uiuemus? Atq; illi quidem,
 ad paucos dies p̄ arbitratu suo nos eru-
 diebant, hic autem ad cōmodū nostrū
 i hoc ut ipartiat nobis sanctimoniā suā.
 Ois aut̄ correptio in p̄sens qdē, nō uide-
 tur esse gaudiij, sed molestiæ. At postea
 fructū tranqllū iusticiæ reddit, ijs q; p̄
 lam fuerint exercitati. Quappter man⁹
 remissas & genua soluta surrigite, & faci-
 te, ut recti sint gressus pedib⁹ uestris, ne
 claudicatio aberret a uia, imo sanct⁹ po-
 tius. Pacē sectemini cū oibus, & sc̄timo-
 niā, sine q̄ nemo uidebit dñm, curā agen-
 tes, ne qs sit q; deficiat a gratia dei, ne q̄
 radix amarulēticiæ, suppullulās obturbet,
 & per hanc impientur multi, ne quis for-
 nicator aut prophanus, uelut Esau, qui
 unico edulio, permutauit ius primogeni-
 ti. Scitis enim quod & postea, cum uellet
 fortiri benedictionem, reprobat⁹ sit. nō
 enim repperit pœnitentiæ locū, tametsi
 cum la-

τὰ δακρῶν ἐκζητήσας ἀντιῶ. οὐ γὰρ προ-
σεκλήθητε ἡλαφρομένω ὄρει, καὶ κεκαυμέ-
νω πυρὶ καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, Ἐ δυνείδῃ,
Ἐ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς
οἱ ἀκούσαντες, παρεπήσαντο μὴ προσεθῆ-
ναι αὐτοῖς λόγῳ, οὐκ ἔφρον γὰρ τὸ δια-
σελῶδον, καὶ ἀκριβὸν δίγῃ τῶ ὄρει, λί-
θοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατατοξυθῆσεται,
καὶ οὕτως φοβερὸν ἢ τὸ φανταζόμενον.
Μωσῆς εἶπε, ἐκφοβὸς εἰμι καὶ ἐντρομῶ,
ἀλλὰ προσεκλήθητε σὺν ὄρει, καὶ πόλει
θεοῦ ζώντῳ, ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ
μυριάσιν ἀγγέλων πωνηγῶν, καὶ ἐκκλη-
σίας πρωτοτόκῳ ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμ-
μένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, Ἐ πνεύμασι
δικαῶν τετελειωμένων, καὶ δὴ ἀθήκης νέ-
ας μεσίτῃ ἸΗΣΟΥ, καὶ ἁμαρτῆς ῥαντισμοῦ, κρείτ-
τενα λαλοῦντι παρὰ τὸ ἄβελ.

βλέπετε μὴ παρατηρήσθε τὸν λαλοῦν-
τα. εἰ γὰρ ἐκείνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς
παραίτησάμενοι ῥηματίζοντα, πολλῶ μά-
λορ ἡμεῖς, οἱ τὸν αὐτὸν οὐρανὸν ἀποσφραγι-
σμένοι, οὐ ἢ φωνῇ τῶν γλῶσσῶν ἐσάλθησε τότε, ναῦ
δὲ ἐπὶ ἑστῆτα λέγων. ἐτι ἅπαξ ἐγὼ σείω,
οὐ μόνον τῶν γλῶσσῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν, τὸ
δὲ ἐτι ἅπαξ, δηλοῖ τῆν σαλθομένην τῶν
μετάθεσιν, ὡς πεποικημένων, ἵνα μείνη τὰ
μὴ σαλθόμενα. Διὸ βασιλείαν ἀσάλθητον
ἡμεῖς ἀλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριμ, δι' ἧς λα-
λήσωμεν ἐναρέτως τῷ θεῷ μετὰ ἀδούς Ἐ
εὐλαβείας. καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ κατὰ μαλί-
σκομ, ἢ φιλαδελφία μόνετω. Ἐ φιλοζενίας
μὴ ἐπιλαυνθάνεσθε, διὰ ταύτης ἤρ' ἐλαθόν-
τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μὴ μνησθεσθε
τῆν δεσμίων, ὡς σωθε δεσμῖοι, τῆν και-
κουχσμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ οὐτε ἐν σώ-
ματι, τίμιῳ ὁ γὰρ ἐν πᾶσι, καὶ οἰ-
κοίτη ἁμίαντῳ. πόρνον δὲ καὶ μοι-
χοὺς κρινεῖ ὁ θεός. Ἐ φιλάργυρος ὁ τρόπος.
ἀρκούμενοι

cum lachrymis quæsiuisset eam. Nō em̄ ac-
cessistis ad contactū mōtem, & incensū
ignē ac turbinē, & caliginē, & procellam
tubæq; sonitū, & uocē uerboꝝ, quā qui
audierāt, deprecati sunt, ne his adiūgeret
oratio. Non em̄ ferebant, qd' distingue-
batur, si bestia tetigerit mōtē, lapidabit,
aut iaculo cōfiget, & adeo terribile erat
uisum qd' apparebat. Moyses dixit. Ex-
pauēfact' sū, ac tremebūdus, sed acces-
sistis ad mōtē Sion, & ad ciuitatē dei ui-
uētis, Hierl'm cœlestē, & ad innumerabili-
um angeloꝝ cœtū, & ad cōcionē primo-
genitoꝝ, q' cōscripti sunt in cœlis, & ad iu-
dicē uniuersoꝝ deū, & ad spūs iustoꝝ p-
fectoꝝ, & ad noui testamēti mediatorē
Iesū, & ad sanguinē aspersionis, melius lo-
quētē q̄ sanguis Abel. Videte ne asper-
nemini eū qui loquitur, nam si illi nō es-
fugerūt q' auerfabant' eū q' loq̄bat' i ter-
ra, multo magis nos, si eū q' de cœlis est
auersemur, cui' uox tū cōcussit terrā, at
nūc denūciauit dicēs. Adhuc semel ego
cōcutio, nō mō trā, uerē etiā cœlū. Porro
illd' qd' dicit adhuc semel significat eoꝝ q'
cōcutiūt trāslationē, utpote q' facta sint,
ut maneāt ea q' nō cōcutiūt. Quappter
regnū assumētes qd' cōcuti nō possit, ha-
bem' gratiā, p' quā ita colam' deū, ut illi
placeam', cū reuerētia & religiōe. Etm̄
de' noster ignis cōsumēs ē. Fraterna cha-
ritas maneat. Hospitalitatis ne sitis ime-
mores, per hanc em̄ quidā inscientes ex-
ceperūt āgelos hospitiō. Mēores estote
uinctoꝝ, tāq; una cū illis uincti, eoꝝq' af-
figūt, uelut ipsi quoq; uersātes in corpe
Honorabile ē iter oēs cōiugiū, & cubile
ipollutū, fornicatores autē & adulteros iu-
dicabit de'. sint mores alieni ab auaritia
contenti

ἔρχομαι ἰσχυροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἰρη-
 κερὸν οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλί-
 πα, ὡσεὶ διαφροῦντας ἡμᾶς λέγει, κύριος ἐ-
 μοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποίη-
 μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγασμέ-
 νων ὑμῶν, οἵτινες ἔλαλθησαν ὑμῖν τὸν λό-
 γον τοῦ θεοῦ, ὡς ἀναθεωροῦντες πλὴν ἐκβα-
 σισιν ἐπὶ ἀναστροφῆς, μὴ μᾶλλον πλὴν πίστεως. **ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ** χθεὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐ-
 τὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. **Διδαχὰς** ποιο-
 κίλων καὶ ζήλων, μὴ περιφέρεσθε. καλὸν
 γὰρ χάριτι βεβαιουῦσθαι πλὴν καρδίας, ὅ-
 βρώμασιν, ἣν οἱ οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περὶ-
 πατήσαντες. **εἰχομεν** δυσίασιν, ὅτι οὐ
 φαγῆν, οὐκ ἔχουσι θύσιν, διὰ τῆς σκηνῆς
 λατρεύοντες. ὡς γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ
 αἷμα ὑπὸ ἁμαρτίας, εἰς τὰ ἄγια διὰ τοῦ
 ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαί-
 εται ἔξω ἐπὶ παρεμβολῆς, διὸ καὶ **ΙΗΣΟΥΣ**
 ἵνα ἀγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λα-
 ον, ἔξω τῆς πόλεως ἔπαθε. τοίνυν θύσιν ἡμῶν
 θὰ πρὸς αὐτὸν ἔξω ἐπὶ παρεμβολῆς, τὸν δὲ
 θύσιν αὐτὸν φέροντες, ὅτι γὰρ ἔχομεν ὡ-
 σὲ μὴ ἴσασιν πόλιν, ἀλλὰ πλὴν μέλλουσαν
 ἐπιζητοῦμεν, διὸ αὐτὸν ὅπως ἀναφέρωμεν θύ-
 σιν ἀνέσωε διὰ πάντων, ὡς θεῶν, τούτοι-
 σι καρπὸν χιλιῶν, ὁμολογούντων ὡς ὄνο-
 ματι αὐτοῦ, ἐπὶ εὐποιίας καὶ κοινωνίας, μὴ
 ἐπιλανθάνεσθε, ταύτας γὰρ θυσίας εὐαρε-
 σῆται ὁ θεός. πείθεσθε δὲ τοῖς ἡγουμένοις
 ὑμῶν, ἡ ὑπέκεινται, ὡς ἡ ἀρχιερασίαν, ἡ
 πρὸς τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσον-
 τε, ἵνα μετὰ χάριτος καὶ εὐνοίας, καὶ μὴ σε-
 νιάζοντες, ἀλυσιτελεῖς γὰρ ὑμῖν τῶν προσε-
 χεσθε πρὸς ἡμῶν, πεποιθῆσθε ἅτι καλὴν
 σωείδησιν ἔχομεν, ἣν πᾶσι καλῶς δέλον-
 τε ἀναστροφῆς. περισσοτέρως δὲ ἡ ἀκαλῶ-
 τῆτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκαταθῶ ὑ-
 μῖν, ὅτι θεὸς τῆς ἐξήνης, ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν
 τὸν ποιμένα

contenti ijs quæ adsunt. Siquidem ipse
 dixit. Non te defero, neq; derelinquo,
 ut fidentes dicamus, dominus mihi au-
 xiliator, & nō timebo, qd faciat mihi ho-
 mo. Memores estote eorū qui præfunt
 uobis, q locuti sūt uobis uerbū dei, quo-
 rum imitemini fidē, consyderantes qui
 fuerit exitus conuersationis illoꝝ. Iesus
 Christus heri & hodie, idē est etiā in sæ-
 cula. Doctrinis uarijs ac pegrinis ne cir-
 cūferamini. Bonū est enim gratia cōsta-
 biliri cor, nō escis, quæ nō profuerunt ijs
 qui ambulauerunt in illis. Habemus al-
 tare, de quo nō est fas edere, ijs q taber-
 naculo deseruiunt. Animalīū em quoꝝ
 sanguis infertur pro peccato, in sancta p
 pontificē, horum corpora cremantur ex-
 tra castra. Quapropter & Iesus ut sancti-
 ficaret per propriū sanguinē populū, ex-
 tra portā passus est. Exeamus igit ad eū
 extra castra, obpbriū eius portātes. Nō
 enim habemus hic manentē ciuitatem,
 sed futurā inquirimus. Per ipsum igitur
 offerim⁹ hostiā laudis semper deo, hoc
 est fructum labioꝝ, confitentium nomi-
 ni eius. Cæterum beneficentiæ, & cōmu-
 nicationis ne obliuiscamini. Talibus
 enim uictimis placetur deo. Parete ijs
 qui præfunt uobis, & concedite, siqui-
 dem illi uigilant pro animabus ue-
 stris, tanquam rationem reddituri, ut
 cum gaudio hoc faciant, & non ge-
 mentes, nam id est inuile uobis, Ora-
 te pro nobis, confidimus enim, quod
 bonam habemus conscientiam, inter
 omnes cupientes honeste conuersari.
 Magis autem obsecro uos, ut id facia-
 tis, quo celerius restituar uobis. Deus
 autem pacis, qui subduxit a mortuis
 pastorem